

D

D, d, s.m. **1.** A șasea literă a alfabetului limbii române. **2.** Sunet notat cu această literă (consoană ocluzivă dentală sonoră). [Pl. și (1, n.) *d-ur*].

DA¹ adv. Cuvânt care se folosește pentru a răspunde afirmativ la o întrebare sau pentru a exprima o afirmație, un consimțământ. ⇨ Loc. adv. *Ba da*, exprimă răspunsul afirmativ la o întrebare negativă. — Din bg., rus., sb. *da*.

DA², *dau*, vb. I. **1.** Tranz. **1.** A întinde, a înmâna cuiva ceva; a oferi. ⇨ Expr. *A da o masă, o petrecere* etc. = a oferi o masă, a organiza o petrecere etc. *A (-și) da bună ziua* (sau *bună seara, binețe* etc.) = a (se) saluta. ◆ A pune cuiva ceva la dispoziție, la îndemână, a preda cuiva ceva; a-i face rost de ceva. ⇨ Loc. vb. *A da cu chirie* = a închiria. *A da cu* (sau *în*) *arendă* = a arenda. *A da (cu) împrumut* = a împrumuta. *A da înapoi* = a înapoia, a restitui. *A da în primire* = **a)** a preda; **b)** (fam.) a muri. **2.** A distribui ceea ce revine cuiva ca parte. ⇨ Expr. *A da ceva în* (sau *pe din*) *două* = a împărți în două părți egale; a înjumătăți. *A (-i) da* (cuiva) *un număr* (oarecare) *de ani* = a (-i) atribui (cuiva) o anumită vârstă; a aprecia (cu aproximație) câți ani mai are cineva de trăit. ◆ A atribui, a repartiza cuiva ceva ca sarcină spre executare. *A da cuiva o problemă de rezolvat*. ⇨ Expr. *A da cuiva de lucru* = **a)** a însărcina pe cineva cu o muncă; **b)** a cere cuiva un mare efort. **3.** A încredința pe cineva în seama, în paza, în grija, pe mâna cuiva. ⇨ Expr. *A da în judecată* = a chema o persoană în fața unei instanțe judecătorești în calitate de pârât. **4.** A pune pe cineva în posesia unui lucru, a preda ceva cuiva; a-i dăruia. **5.** A pune pe cineva la dispoziția cuiva. ⇨ Expr. (Pop.) *A da o fată după cineva* (sau *cuiva*) sau *a (-i) da cuiva de bărbat* (respectiv *de soție*) *pe cineva* = a căsători cu... **6.** A renunța la ceva sau la cineva în schimbul a..., a oferi în locul..., a schimba cu... ⇨ Expr. (Fam.) *A nu da pe cineva pe* (sau *pentru*) *altul*, se spune pentru a arăta că prețuim mai mult pe unul decât pe celălalt. (Refl.) *A nu se da pe cineva* = a se considera superior cuiva. (Refl.; rar) *A nu se da pentru mult* = a se declara mulțumit cu... ◆ A oferi, a plăti. **7.** A vinde. *Cum dai merele?* **8.** A jertfi, a sacrifica. ⇨ Expr. *A-și da viața* = a-și jertfi viața din devotament (pentru cineva sau pentru ceva). *Îmi dau capul*, se spune pentru a arăta certitudinea asupra unui lucru. **9.** A arunca, a azvârli. *Să dai sticlele astea sparte la gunoi*. ⇨ Expr. *A da* (pe cineva sau ceva) *dracului* (sau *la dracu, naibii, în plata Domnului* etc.) *ori a-i da încolo* = a nu voi să știe (de cineva sau de ceva), a renunța la... *A da pe gât* (sau *peste cap*) = a bea (cu lăcomie, dintr-odată, în cantități mari). ◆ A trimite sau a așeza pe cineva într-un loc pentru o anumită îndeletnicire. *L-a dat la școală*. ◆ A mâna, a duce un animal la păscut. **10.** A așeza, a orienta ceva într-un anumit mod, poziție sau direcție. *Își dăduse pe ochi pălăria rotundă*. ⇨ Expr. *A da la* (sau *într-*) *o parte* = a îndepărta. *A da ușa* (sau *poarta* etc.) *de perete* = a împinge în lături, a deschide larg ușa (sau poarta etc.). *A da* (ceva) *peste cap* = **a)** a lucra superficial; **b)** a nimici, a distruge, a desființa. **11.** (În expr. și loc.) *A da pe piatră* = a ascuți. *A da la rindea* = a netezi cu ajutorul rindelei. *A da găuri* = a găuri. (Reg.; despre țesături) *A da în undă* = a spăla, a clăti. *A da lecții* (sau *meditații*) = a preda lecții în afara orelor de școală. *A da o telegramă* = a expedia o telegramă. *A da la ziar* = a publica sau a face să se publice în ziar. *A da la lumină* (sau *la iveală, în vileag* etc.) = a descoperi, a arăta; a publica o scriere. *A da viață* = a naște; a făuri; *fig.* a anima, a însufleți. *A da însemnătate* = a acorda atenție. *A-și da (cu) părerea* = a-și expune punctul de vedere. *A da foc* = a aprinde. *A da bici* = a lovi cu biciul; *fig.* a grăbi, a zori. *A da la mână* = a pune la dispoziția cuiva, a înmâna cuiva ceva. *A da o luptă, o bătălie* = a purta o luptă, o bătălie; (refl.; despre lupte) a se desfășura. *A da un spectacol* = a reprezenta un spectacol. *A da* (pe cineva) *dezertor* = a face cunoscut în mod oficial că cineva este dezertor. *A da gata* = a termina, a lichida; a impresiona puternic, a cuceri (pe cineva). **12.** (Despre sol, plante, animale etc.) A produce, a face.

◆ (Despre oameni) A produce, a crea. ⇨ Expr. *A da un chiot, un strigăt* etc. = a scoate, a emite un chiot, un strigăt etc. **13.** A provoca, a prilejui, a cauza. **14.** (Urmat de verb ca: „a cunoaște”, „a înțelege” etc. la conjunctiv sau la moduri nepredicative) A îngădui, a permite, a lăsa. ⇨ Expr. *A-i da* (cuiva) *mâna să...* = a dispune de mijloace materiale pentru a...; a avea posibilitatea să...; a-i veni (cuiva) bine la socoteală, a-i conveni (cuiva). **15.** (Despre Dumnezeu, soartă, noroc etc.) A rândui, a destina, a sorti. ⇨ Expr. *Ș-apoi dă, Doamne, bine!* = apoi a fost strășnic! *Ce-o* (sau *cum a*) *da târgul și norocul* = cum se va nimeri. (*Bine că*) *a dat Dumnezeu!* = în sfârșit, în cele din urmă. ◆ Intrans. (În expr.) *A da în cărți* (sau *cu cărțile*) = a prezice viitorul. **16.** (Împreună cu obiectul formează locuțiuni verbale) *A da sfaturi* = a sfătui. *A da răspuns* = a răspunde. *A-și da sfârșitul* (sau *sufletul, duhul ori obștescul sfârșit*) = a muri. *A da raportul* = a raporta. ⇨ Expr. *A da (un) examen* = a susține un examen în fața unui examinator; *fig.* a trece cu succes printr-o încercare. *A da seamă* (sau *socoteală*) = a răspunde de ceva. *A-și da seama* = a se lămurii, a pricepe. **II.** Intrans. **1.** (Urmat de determinări introduse prin prep. „din” sau „cu”) A face o mișcare (repetată), conștientă sau reflexă. *Dă din mâini*. ⇨ Expr. *A da din umeri* = a înălța din umeri în semn de nedumerire, de neștiință, de nepăsare. *A da din gură* = a vorbi mult. ◆ Intrans. și tranz. A o ține întruna, a nu se mai opri (din mers, din vorbă etc.). ⇨ Expr. (Intrans.; fam.) *Dă-i cu...*, se spune pentru a arăta o succesiune de acțiuni. **2.** A spăla, a unge, a vopsi, cu... **3.** A lovi, a izbi, a bate. ⇨ Expr. *A-și da cu cotul* sau (tranz.) *a-și da coate* = a (se) atinge cu cotul pentru a(-și) atrage atenția, a(-și) face semne. *A-i da* (cuiva) *peste nas* = a pune pe cineva la locul lui printr-o vorbă usturătoare. *A da* (cuiva sau la ceva) *cu piciorul* = a respinge (pe cineva sau ceva); a scăpa un prilej favorabil. ⇨ Tranz. *I-a dat o palmă*. ◆ A trage cu o armă de foc. *Am învățat să dau cu pușca*. ◆ A se lovi, a se atinge (de ceva), a ajunge până la... *Calul fugea de da cu burta de pământ*. **4.** (Urmat de determinări locale sau modale) A se duce către..., a o lua, a porni spre..., a apuca. ⇨ Expr. *A da încolo, încoace* (sau *pe ici, pe colo, la deal, la vale*) = a merge de colo până colo; *fig.* a se frământa, a încerca în toate chipurile. *A nu ști încotro să* (sau, tranz., *s-o deie* (sau *dea*) = a nu ști ce să mai facă, cum să mai procedeze. (Tranz.) *A o da pe...* = a nu o aduce altfel, a o întoarce, a o schimba. ◆ A se abate, a trece (pe la...). ⇨ Expr. *A-i da cuiva ceva în* (sau *prin*) *gând* (sau *cap, minte*) = a-i veni sau a-i trece cuiva ceva prin gând (sau prin cap, minte). **5.** (Urmat de determinări introduse prin prep. „de” sau „peste”) A ajunge la..., a găsi, a afla, a întâlni. ⇨ Expr. *A da de fund* = a ajunge până la fund; *p. ext.* a ajunge la capăt, la sfârșit. *A-i da* (cuiva) *de urmă* = a găsi pe cel căutat. *A da de dracu* = a o păți. *A da de rușine* (sau *de necaz, de primejdie* etc.) = a întâmpina o rușine (sau un necaz etc.) ◆ Tranz. (Reg.) A prinde de veste, a băga de seamă, a observa. **6.** (Despre nenorociri, necazuri etc.) A veni peste cineva pe nepregătite; a-l surprinde. **7.** (Despre oameni) A ajunge într-un anumit punct, a nimeri într-un loc; (despre drumuri) a se uni cu alt drum, a ajunge la... ◆ (Despre terenuri, locuri) A se întinde până la... ◆ (Despre ferestre, uși, încăperi etc.) A avea vederea spre..., a se deschide spre... **8.** A nimeri în..., a intra, a cădea în... ⇨ Expr. *A da în gropi* (*de prost ce e*) = a fi foarte prost. ◆ (Despre păr) A intra, a ajunge în... *Îl dă părul în ochi*. ◆ (Despre lumină) A cădea într-o direcție oarecare. **9.** (În expr.) *A da în clocot* (sau *în undă*) = a începe să fiarbă, să clocotească. *A da în copt* (sau *în pârg*) = a începe să se coacă, să se pârguiască. ◆ (Despre frunze, muguri etc.) A ieși, a se ivi, a apărea. ⇨ Expr. *A-i da* (cuiva) *lacrimile* = a i se umezi ochii, a începe să plângă. *A (-i) da* (cuiva) *sângele* = a începe să sângereze. *A da inima* (sau *duhul din cineva*), se spune despre acela care a ajuns la capătul puterilor din cauza unui efort prea mare. ◆ (Despre lichide; determinat prin „afară” sau „pe din afară”) A se revărsa afară din vas din cauza cantității prea mari. ⇨

Expr. (Despre lichide în fierbere) *A da în foc* = a se umfla, a curge afară din vas. **10.** (Despre anotimpuri, fenomene atmosferice etc.) A veni, a se lăsa, a se face. **11.** A începe să..., a se apuca de...; a fi pe punctul de a..., a se pregăti să... *Dă să plece.* **III.** **1.** Refl. și intranz. (Urmărit de determinări locale) A se duce, a merge, a veni. ⇨ Expr. *A (se) da îndărăt* (sau *înapoi*) = a se retrage; *fig.* a se codi, a se sustrage de la ceva, a ezita. (Refl. și tranz.) *A (se) da jos* = a (se) coborî. ⇨ Refl. A se așeza undeva. **2.** Refl. și intranz. (Urmărit de determinări introduse prin prep. „la”) A se năpusti, a se arunca asupra cuiva. **3.** Intranz. A se deda la..., a fi înclinat spre... **4.** Refl. (Urmărit de determinări ca: „pe gheață”, „de-a rostogolul”, „în leagăn” etc.) A se deplasa într-o anumită direcție, a aluneca, a se rostogoli, a se legăna. ⇨ Expr. *A se da în vânt după...* = a-și da toată osteneala să obțină ceva; *fig.* a ține foarte mult la cineva sau la ceva. **5.** Refl. A se lua cu binele pe lângă cineva, a încerca să intre sub pielea cuiva. **6.** Refl. A trece de partea sau în partea..., a se alătura cuiva, a adera la ceva. ⇨ A se acomoda cu cineva, a se lua după cineva sau după ceva. **7.** Refl. A se lăsa în voia cuiva; a se lăsa stăpânit, copleșit de... **8.** Refl. A nu opune rezistență; a ceda. ⇨ Expr. *A se da bătut* = a se lăsa convins; a ceda. ⇨ (Înv. și fam.; despre armate, cetăți, comandanți) A se preda, a se supune. **9.** Refl. (Reg.; urmat de determinări introduse prin prep. „la” sau „spr”) A se apuca de..., a se pune... *S-a dat la muncă.* ⇨ Expr. *A se da în vorbă cu cineva* = a intra în vorbă cu cineva. **10.** Refl. (În expr.) *A se da drept cineva* = a voi să treacă drept altcineva. [Forme gramaticale: prez. ind. *dau, dai, dă, dăm, dați, dau;* imperf. *dădeam și dam;* perf. s. *dădui* (reg. *dedeți și detei*); m.m. ca perf. *dădusem și dăsem* (reg. *dedesem și detesem*); prez. conjunctiv pers. 3 *să dea* (reg. *să deie*). — Lat. *dare*.

DA³ conj. v. **dar¹**.

DABILĂ, *dabile*, s.f. (Înv.) Impozit, dare, bir. — Et. nec.

DAC, *-Ă, daci, -ce*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care făcea parte din populația Daciei. **2.** Adj. Care aparține Daciei sau dacilor (**1**), privitor la Dacia ori la daci; dacic. ⇨ (Substantivat, f.) Limbă vorbită de daci (**1**). — Din lat. *Dacus*.

DA CĂPO loc. adv. (Indică repetarea unei lucrări muzicale sau, *p. ext.*, a unei acțiuni, operații din alte domenii) De la început, din nou, încă o dată. ⇨ *Da capo al fine*, indică repetarea unei lucrări muzicale, *p. ext.* și a altor acțiuni, de la început la sfârșit. — Din it. *da capo*.

DĂCĂ conj. **1.** (Introduce o propoziție condițională) În cazul că..., presupunând că..., de... *Doar dacă. Numai dacă.* **2.** (Introduce o propoziție optativă) Numai de... *Dacă nu m-ar vedea cineva.* **3.** (Introduce o propoziție temporală, având uneori și o nuanță condițională sau cauzală) Când, în (sau din) momentul când, de îndată ce, după ce. **4.** (Introduce o propoziție cauzală) Fiindcă, pentru că, deoarece. *Dacă nu știa să scrie, umbra de la unu la altu.* ⇨ De vreme ce. **5.** (Introduce o propoziție concesivă) Cu toate că, deși. **6.** (Introduce o propoziție interogativă indirectă) Că, de... **7.** (Cu valoare adverbială) Cu greu, abia. **8.** (În expr.) *Las' dacă = a)* desigur că nu; **b)** (în construcții negative) nu mai încapă îndoială că... — **De⁴ + că.**

DACIADĂ, *daciade*, s.f. (leşit din uz) Competiție sportivă românească, cu caracter de masă, organizat din doi în doi ani înainte de 1989. — **Dac** + suf. *-iadă*.

DACIÁN, *-Ă, dacieni, -e*, s.n., adj. **1.** S.n. Al treilea etaj al pliocenului din sud-estul Europei, caracterizat prin anumite specii de lamelibranhiate, gasteropode și mamifere, precum și prin nisipuri cu intercalații de gresii, marne și pietrișuri, conținând zăcămintele bogate de petrol și de lignit. **2.** Adj. Care aparține dacianului (**1**), privitor la dacian. [Pr.: *-ci-an*] — Din fr. *dacien*.

DĂCIC, *-Ă, daccici, -ce*, adj. **Dac** (**1**). — Din lat. *dacicus*.

DACISM, (**2**) *dacisme*, s.n. **1.** (Livr.) Caracter specific dacilor. **2.** Element lexical din limba dacilor. — **Dac** + suf. *-ism*.

DACIT s.n. Rocă vulcanică alcătuită din cuarț, andezin, biotit, hornblendă, feldspat etc., de obicei cenușie, folosită ca piatră de construcție. — Din fr. *dacite*.

DACITĂ s.f. Exploziv din grupul dinamitelor, folosit în minele de cărbuni negrizutoase sau în cariere. — Din fr. *dacite*.

DACNOMANIE s.f. Tendință patologică de a mușca. — Din fr. *dacnomanie*. **DACOROMÂN** *-Ă, dacoromâni, -e*, s.m., adj. **1.** S.m. (De obicei la pl.) Român din nordul Dunării. **2.** Adj. (Despre dialecte, graiuri, cuvinte) Care aparține românilor sau privitor la românii din nordul Dunării. ⇨ (Substantivat, f.) Dialect vorbit de dacoromâni (**1**), devenit limbă națională și literară. — **Dac** + **român**.

DACRIOCISTITĂ, *dacriocistite*, s.f. Inflamație a sacului lacrimal. [Pr.: *-cri-o-*] — Din fr. *dacryocystite*.

DACRIORÉE s.f. Lăcrimare abundentă. [Pr.: *-cri-o-re-ē*] — Din fr. *dacryorrhée*.

DACRÓN s.n. Fibră sintetică de proveniență americană. — Cuv. engl.

DACTIL, *dactili*, s.m. (În metrică modernă) Picior de vers format dintr-o silabă accentuată urmată de două silabe neaccentuate; (în metrica greco-

latină) picior compus din trei silabe, prima lungă și celelalte două scurte. [Pl. și: (n.) *dactile*] — Din fr. *dactyle*, lat. *dactylus*.

DACTILIC, *-Ă, dactilici, -ce*, adj. (Despre versuri) Alcătuit din dactili. — Din fr. *dactilique*.

DACTILIOTECĂ, *dactilioteci* s.f. (Rar) Colecție de inele sau de pietre prețioase. ⇨ Casetă, sipet pentru păstrarea inelelor sau a pietrelor prețioase. [Pr.: *-li-o-*] — Din germ. *Daktyliothek*.

DACTILOFAZIE s.f. (Psh.) Dactilologie. — Din fr. *dactylophasie*.

DACTILOGRAF, *-Ă, dactilografi, -e*, s.m. și f. Persoană care are ca ocupație de bază dactilografia. — Din fr. *dactylographe*.

DACTILOGRAFIA, *dactilografie*, vb. I. Tranz. A scrie la mașina de scris. [Pr.: *-fi-a-*] — Din fr. *dactylographier*.

DACTILOGRAFIAT¹ s.n. Faptul de a *dactilografia*; dactilografiere. [Pr.: *-fi-a-*] — V. **dactilografia**.

DACTILOGRAFIAT² -Ă, dactilografiți, -te, adj. Scris la mașina de scris. [Pr.: *-fi-a-*] — V. **dactilografia**.

DACTILOGRÁFIC, *-Ă, dactilografici, -ce*, adj. Care se referă la dactilografie; care se obține prin dactilografiere. — Din fr. *dactylographique*.

DACTILOGRAFIE s.f. Tehnica sau meseria de a scrie la mașina de scris. — Din fr. *dactylographie*.

DACTILOGRAFIÈRE, *dactilografieri*, s.f. Acțiunea de a *dactilografia* și rezultatul ei. [Pr.: *-fi-e-*] — V. **dactilografia**.

DACTILOGRĂMĂ, *dactilogramă*, s.f. Urmă lăsată de deget, folosită ca mijloc de identificare în antropometrie. — Din fr. *dactylogramme*.

DACTILOLÓGIC, *-Ă, dactilologici, -ce*, adj. Referitor la dactilologie. — De la **dactilologie**.

DACTILOLOGIE s.f. Mijloc de comunicare între surdoimuți cu ajutorul semnelor convenționale făcute cu degetele; dactilofazie. — Din fr. **dactilologie**.

DACTILOMEGALIE, *dactilomegalii*, s.f. (Med.) Hipertrofie a degetelor. — Din fr. *dactylomégalie*.

DACTILOSCÓPIC, *-Ă, dactiloscopici, -ce*, adj. Privitor la dactiloscopie. — Din fr. **dactiloscopie**.

DACTILOSCOPIE s.f. Procedeu de identificare a persoanelor pe baza amprentelor digitale, folosit în antropologie și în medicina judiciară. — Din fr. **dactiloscopie**.

DADÁ s.n. (Livr.) Dadaism. — Din fr. [l'éc]ole *dada*.

DADAÍSM s.n. Curent literar și artistic apărut în 1916 în Europa, caracterizat prin negarea oricărui raport între gândire și expresia artistică, prin ridicarea hazardului la rangul de principiu de creație; *dada*. — Din fr. **dadaïsme**.

DADAÍST, *-Ă, dadaști, -ste*, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Alcătuit după principiile dadaismului; privitor la dadaism. **2.** S.m. și f. Adept al dadaismului. — Din fr. *dadaïste*.

DADÁ, *dade*, s.f. (Reg.) Termen de respect folosit de oamenii de la țară pentru a se adresa unei femei mai în vârstă sau unei surori mai mari; leliță, daică. — Din bg., sb. *dada*.

DADOFÓR, *dadofori*, s.m. Purtător de față în trecut. — Din ngr. *dadophóros*.

DÁFIE, *dafii*, s.f. (Reg.) Snoavă. — Din sb. *davija*.

DÁFIN, *dafini*, s.m. Mic arbore din sudul Europei, cu frunze persistente lucioase și aromatice și cu fructe ovale; laur (*Laurus nobilis*). ⇨ *Foi de dafin* = frunze uscate ale acestui arbore, folosite drept condiment. ⇨ (La pl. sau, rar, în sintagma *foi de dafin*) Frunzele acestui arbore, cu care se împodobeau în Antichitate învingătorii; *fig.* glorie, succes. — Din sb. *dafina*.

DÁFNIE, *dafnii*, s.f. Gen de crustaceu de apă dulce; purice-de-apă (*Daphnia*). — Din fr. *daphnie*.

DĂGĂ, *dăgi*, s.f. (Înv.) Pumnal cu lama scurtă și groasă, în trei muchii și cu vârf ascuțit. — Din fr. *dague*.

DAGHEREOTÍP s.n. v. **dagherotip**.

DAGHEREOTIPIE s.f. v. **dagherotipie**.

DAGHEROTÍP, *dagherotipuri*, s.n. (Înv.) **1.** Aparat de dagherotipie. **2.** Imagine obținută prin dagherotipie. [Var.: *dagherootíp* s.n.] — Din fr. *daguerrotypie*.

DAGHEROTIPIE s.f. Vechi procedeu de fotografiere, care fixa imaginile cu ajutorul unei camere obscure pe o placă de cupru argintată, sensibilizată cu vapori de iod și de brom. [Var.: *dagherootipie* s.f.] — Din fr. *daguerrotypie*.

DAIBÓJ s.n. (Fam.; în expr.) *Pe daiboj* = pe nimica toată, pe gratis, degeaba. *A umbra cu daibojul* = a cere de pomana, a umbra cu cerșitul. — Din bg. *daj bože*.

DĂICĂ, *daici*, s.f. (Reg.) Dadă. — Din sb. *dajka*.

DAIRĂ s.f. v. **dairea**.

DAIREĂ, *dairele*, s.f. Instrument muzical popular oriental de percuție, asemănător cu tamburina, format dintr-o piele de tobă întinsă pe un cerc de lemn, prevăzut în interior cu discuri metalice, și folosit la marcarea ritmului. [Var.: *dairă* s.f.] — Din tc. **daire**.

DĂJDIE, *dăjdii*, s.f. (Înv.) Impozit, dare, bir. [Pl. și: *dajdii*] — Din sl. **dažda**.
DĂJNIC, *-Ă, dajnici*, *-ce*, adj., s.m. și f. (Înv.) (Persoană) care plătea dajdie; birnic, contribuabil. — **Dajdie** + suf. *-nic*.

DAKŌTA, *dakota*, s.m. și f. (La pl.) Populație amerindiană din America de Nord, care locuia în bazinul fluviului Missouri și în preii până aproape de Munții Stâncoși; (și la sg.) persoană care făcea parte din această populație. ♦ (Substantivat, f.) Limbă vorbită de dakota (1). [Var.: **dakotas** subst.] — Cuv. fr.

DAKŌTAS subst. v. **dakota**.

DALĂC, (1) *dalacuri*, s.n., (2) *dalaci* s.m. 1. S.n. (Med.) Antrax. 2. S.m. Plantă erbaceoasă din familia liliaceelor, cu tulpina dreaptă, terminată cu o unică floare verzuie și cu fructul o boabă neagră-albăstrie de mărimea unui bob de mazăre; frunzele acestei plante se folosesc pentru vindecarea dalcacului (1) (*Paris quadrifolia*). — Din tc. **dalak** „splină”.

DALAI-LĂMA, *dalai-lama*, s.m. Titlu conferit conducătorului spiritual al ordinului monahal budist tibetan, care este și șeful politic al statului tibetan; marele-lama. — Din fr. **dalai-lama**.

DALĂJ, *dalaje*, s.n. Ansamblu de dale care alcătuiesc o pardoseală sau un pavaj. — Din fr. **dalage**.

DALĂ, *dale*, s.f. Placă poligonală subțire de piatră, marmură, beton, material plastic etc., folosită la executarea unor pardoseli, pavaje sau placaje de zidărie. ♦ Placă de beton armat a unui planșeu, a unei bolți etc. — Din fr. **dalle**.

DALB, *-Ă, dalbi*, *-e*, adj. (Rar) (1) Alb, curat, imaculat. ♦ Fig. Neprihănit; gingsăș, grațios. 2. Luminos, limpede; strălucitor. 3. Atrăgător, minunat. — **De**⁴ + **alb**.

DALCAŪC s.m. v. **dălcăuc**.

DĂLIE, *dalii*, s.f. Plantă decorativă din familia compozeelor, cu florile în capitule mari albe, galbene, roșii sau violete; gherghină (*Dahlia cultorum*). — Din fr. **dahlia**.

DALMĂT, *-Ă, dalmați*, *-te*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană originară sau locuitor din Dalmația. 2. Adj. Care aparține Dalmației sau dalmaților (1), privitor la Dalmația ori la dalmați. ♦ (Substantivat, f.) Limbă romanică ce s-a vorbit în Dalmația. — Din fr. **dalmate**.

DALMĂTIC, *-Ă, dalmatici*, *-ce*, adj. Care aparține Dalmației, privitor la această regiune. ♦ *Țărm dalmatică* = țarm format din pătrunderea apelor mării printre culmile paralele cu linia litorală a unor regiuni muntoase; țarm de canale. — Din fr. **dalmatique**.

DALMĂTICĂ, *dalmatici*, s.f. 1. Tunică romană albă cu margini de purpură. 2. Mantie de ceremonie purtată de regii Franței. 3. Veșmânt liturgic catolic, cu mâneci scurte, purtat de diaconi. — Din lat. **dalmatica**, fr. **dalmatique**.

DALMAȚIAN, *-Ă, dalmațieni*, *-e*, s.m. și f. Rasă de câini de talie mijlocie cu părul scurt de culoare albă cu numeroase pete mici negre sau maro-închis. ♦ (Adjectival) *Câine dalmațian*. [Pr.: *-ți-an*] — Din fr. **dalmation**.

DAL SĒGNO loc. adv. De la semnul indicat. [Pr.: *-nio*] — Loc. it.

DĂLTĂ, *dălți*, s.f. Unealtă de oțel în formă de pană tăioasă, cu sau fără mâner, folosită de fierari, dulgheri, sculptori etc. la creștat, cioplit, scobit sau tăiat. — Din sl. **dlato**.

DALTONISM s.n. Defect al vederii care constă în incapacitatea de a distinge culorile, în special roșul de verde. — Din fr. **daltonisme**.

DALTONIST, *-Ă, daltoniști*, *-ste*, s.m. și f. Persoană care suferă de daltonism. — Din fr. **daltoniste**.

DAM¹, *dami*, s.m. (Rar) Specie de cerb cu coarnele în formă de lopeți; cerb-lopătar. — Din lat. **dama**.

DAM², *damuri*, s.n. (Reg.) Bordei pentru vite. ♦ *Dam de case* = ansamblu de clădiri mărețe, palate. — Din tc. **dam**.

DAMĂSC s.n. Țesătură de in, bumbac, mătase, cu desene mari în relief, folosită la confecționarea fețelor de masă, a lenjeriei de pat etc. — Din it. **damasco**, lat. (a) **damascus**.

DAMASCHINĂ, *damaschinez*, vb. I. Tranz. 1. A îmbrăca în damasc. 2. A încrusta, într-un obiect de metal sau de fildeș, firele de aur sau de argint. — Din fr. **damasquiner**.

DAMASCHINĂJ s.n. (Rar) Procedeu oriental de incrustare a unor fire de aur sau de argint într-un alt metal sau în fildeș. — Din fr. **damasquinage**.

DAMASCHINĂRE, *damaschinări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a *damaschina* și rezultatul ei. — V. **damaschina**.

DAMASCHINĂT, *-Ă, damaschinați*, *-te*, adj. 1. (Rar; despre mobile) Îmbrăcat în damasc. 2. (Despre cuțite, casete etc.) Incrustat cu firele de aur sau de argint. ♦ (Despre Țeluri sudate) Care prezintă la suprafață desene în formă de vine serpuitoare sau ramificate, asemănătoare cu cele făcute în trecut la săbiile din Damasc. — V. **damaschina**.

DĂMĂ, *dame*, s.f. I. 1. (Înv.) Doamnă, cucoană. ♦ Loc. adj. *De damă* = femeiesc. 2. (Depr.) Femeie de moravuri ușoare; prostituată. II. 1. (La jocul de cărți) Fiecare dintre cele patru cărți pe care este înfățișată figura unei femei. 2. (La jocul de șah) Regina. 3. (La pl.) Joc alcătuit din puluri albe și negre, care se mută după anumite reguli pe o tablă asemănătoare cu cea de șah. III. Scobitură în bordura unei ambarcațiuni, care sprijină manșonul vâslei. — Din fr. **dame**, it. **dama**.

DAMBLĂ, *dambale*, s.f. 1. (Pop.) Apoplexie, paralizie. ♦ Acces de furie cu năbădăi. 2. Fig. (Fam.) Chef, poftă, pasiune. — Din tc. **dambla**.

DAMBLAGI, *dambлагес*, vb. IV. Intrans. și refl. (Pop.) A paraliza. ♦ Refl. A se afla într-o situație sanitară precară. — Din **damblagiu** (derivat regresiv).
DAMBLĂGIRE, *dambлагiri*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a (se) *damblagi* și rezultatul ei; paralizare. — V. **damblagi**.

DAMBLĂGIT, *-Ă, dambлагiți*, *-te*, adj. (Pop.) Paralizat. ♦ Bolnav, cu sănătatea slabă. — V. **damblagi**.

DAMBLĂGIU *-IE, dambлагii*, s.m. și f. 1. (Pop.) Paralytic. 2. Fig. (Fam.) Ahtiat (după ceva) — **Dambla** + suf. *-giu*.

DAMF, *damfuri*, s.n. (Fam.) Miros dezagreabil, caracteristic (de alcool) pe care îl exaltă cineva sau ceva. — Din germ. **Dampf**.

DAMIGEĂNĂ, *damigene*, s.f. Vas mare de sticlă cu gâtul scurt, îmbrăcat, de obicei, într-o împletitură de nuiele, de răchită, de papură, de material plastic etc. și folosit la transportul sau la păstrarea unor lichide. — Din it. **damigiana**.

DAMNĂ, *damnez*, vb. I. Tranz. (Livr.; în mitologia greco-romană și în religia creștină) A condamna la chinurile iadului. ♦ A blestema. — Din fr. **damner**, lat. **damnare**.

DAMNĂBIL, *-Ă, damnabili*, *-e*, adj. (Livr.) Demn de condamnat, demn de blestemat. — Din fr. **damnable**, lat. **damnabilis**.

DAMNĂRE, *damnări*, s.f. (Livr.) Acțiunea de a *damna*. — V. **damna**.

DAMNĂT, *-Ă, damnăți*, *-te*, adj., s.m. și f. (Livr.) (Om) osândit la chinurile iadului. ♦ (Om) blestemat, care și-a atras oprobriul opiniei publice, al societății. — V. **damna**.

DAMNĂȚIE s.f. v. **damnațiune**.

DAMNAȚIUNE, *damnațiuni*, s.f. (Livr.; în mitologia greco-romană și în religia creștină) Osândire la chinurile iadului. [Pr.: *-ți-u-*. — Var.: **damnăție** s.f.] — Din fr. **damnation**, lat. **damnatio**, **-onis**.

DAN, *dani*, s.m. (În artele marțiale) Grad acordat măștrilor. — Din fr. **dan**.
DANAIDĂ, *danaide*, s.f. Deschizătură a unei conducte, profilată astfel încât să asigure o anumită formă vănei de lichid. — Din fr. **danaïdes**.

DANĂ, *dane*, s.f. 1. Zonă a unui port situată de-a lungul unui chei pentru acostarea navelor, încărcarea și descărcarea mărfurilor. 2. Șlep sau grup de șlepură acostate bord la bord la aceeași dană (1). — Din ngr. **dána**.

DANCE, s.n. Gen de muzică electronică, compusă special pentru dans. [Pr.: *dens*] — Din engl. **dance**.

DANCI, *danci*, s.m. (Pop.) Copil de țigan. — Din țig. **den ci** „dă-mi ceva”.

DĂNCING, *dancinguri*, s.n. Local de petrecere unde se dansează. [Pr.: *dénsing*] — Din engl. **dancing**.

DANDANĂ, *dandanale*, s.f. (Fam.) 1. Întâmplare neplăcută; belea, bucluc, încurcătură. 2. Zgomot mare, târâboi; petrecere gălăgioasă. ♦ (Înv.) *Clopot de dandana* = clopot de alarmă. — Din tc. **tantana**.

DANDANĂIE s.f. v. **dăndănaie**.

DANDISM s.n. Comportare de dandy, ținută de dandy. [Pr.: *dendisme*] — Din fr. **dandysme**.

DĂNDY, *dandy*, s.m. Tânăr elegant, îmbrăcat după ultima modă; om de o eleganță exagerată și ușor ridicolă. [Scriș și: *dandi*. — Pr.: *déndi*] — Din engl. **dandy**.

DANÉZ, *-Ă, danezi*, *-e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Danemarcei sau este originară de acolo. 2. Adj. Care aparține Danemarcei sau danezilor (1), privitor la Danemarca ori la danezi. ♦ (Substantivat, f.) Limbă germanică vorbită de danezi. — Din it. **danese**.

DANG interj. (Rar; adesea repetat) Cuvânt care imită sunetul unui clopot sau alt sunet metalic; bang. — Onomatopoe.

DANGĂ, *dangale*, s.f. Semn (literă, cifră) făcut cu fierul roșu sau cu substanțe corozive pe pielea cailor sau a vitelor, pentru a le identifica. — Din tc. **danga**.

DĂNGĂT, *dangăte*, s.n. Sunetul prelung al clopotului; bangăt. — **Dang** + suf. *-ăt*.

DANIÂN, *-Ă, danieni*, *-e*, s.n., adj. 1. S.n. Ultimul etaj al cretacului, caracterizat prin anumite specii de lamelibranchiate, reptile etc. 2. Adj. Care se referă la vârsta și la etajul danianului (1). [Pr.: *-ni-an*] — Din fr. **danien**.

DĂNIE, *danii*, s.f. (Înv.) Faptul de a dăru (avere, bani etc.); (concr.) dar², donație. ♦ *Hrisov (sau act) de danie* = act prin care se întărea în scris o donație. ♦ Expr. *A face danie (cuiva)* = a dăru averea (cuiva). — Din sl. **danije**.

DANS, *dansuri*, s.n. 1. Ansamblu de mișcări ritmate, variate ale corpului omenesc, executate în ritmul unei melodii, de diferite tipuri. *Dans ritual*. *Dans popular*. *Dans de caracter*. *Dans de salon*. *Dans modern*. *Dans clasic* (sau *academic*) = formă de dans occidental care constituie baza tehnică a coregrafiei, a spectacolelor de balet etc. 2. Acțiunea de a dansa. *Îi place muzica și dansul*. 3. (În sintagma) *Dans macabru* = temă alegorică simbolizând egalitatea în fața morții prin reprezentarea unui schelet cu coasa în mână care dansează atrăgând oameni de diferite vârste și condiții sociale pe care îi omoară. 4. (În sintagma) *Dansul albinelor* = mijloc de semnalizare prin care albinele, făcând anumite mișcări, își comunică găsirea unei surse de hrană, direcția și distanța acestei surse. [Var.: (pop.) **danț** s.n.] — Din fr. **danse**. Cf. it. *danza*, germ. *Tanz*.

DANSĂ, *dansez*, vb. I. Intrans. A executa, după muzică, un dans (1). ◊ Tranz. A *dansa un vals*. ◊ Fig. A sălta în mișcări ușoare ca de dans (1), a se mișca neconștient, a nu avea astâmpăr. ◊ Tranz. A executa un dans cu cineva, a lua, a invita la dans pe cineva. A *dansat toate fetele*. [Var.: (pop.) **danță** vb. I] — Din fr. **danser**.

DANSĂNT, *-Ă, dansanți, -te*, adj. Care se dansează. ◊ (Despre serate, petreceri etc.) Cu dans (1), unde se dansează. — Din fr. **dansant**.

DANSĂTOR, *-OĂRE, dansatori, -oare*, s.m. și f. 1. Persoană care dansează. 2. Persoană a cărei profesie este dansul (1). — **Dansa** + suf. *-tor*.

DANTELĂ, *dantelez*, vb. I. Tranz. A tăia, a cresta marginea unui lucru, dându-i aspectul unei dantele. — Din fr. **denteler**.

DANTELARE, *dantelări*, s.f. Acțiunea de a *dantela* și rezultatul ei. — V. **dantela**.

DANTELĂT, *-Ă, dantelăți, -te*, adj. Împodobit cu dantelă. ◊ Cu marginile dințate (sau perforate, ajustate) ca o dantelă. — V. **dantela**.

DANTELĂ, *dantele*, s.f. Țesătură fină și ușoară cu găurele, reprezentând modele variate, executată (manual sau mecanic) din fire subțiri de ață, de mătase sau de fibre sintetice și folosită ca garnitură la lenjerie, rochii, perdele etc.; horbotă. — Din fr. **dentelle**.

DANTELĂRIE, *dantelării*, s.f. Cantitate mare de dantele; diversitate de dantele. ◊ Fig. Contur sinuos care seamănă cu o dantelă. — **Dantelă** + suf. *-ărie*.

DANTELURĂ, *danteluri*, s.f. 1. Ornamentație arhitectonică constând din crestături, colțisori, zimți etc. ◊ *P. gener.* Margine dințată. 2. Totalitatea crestăturilor de pe marginea frunzelor. — Din fr. **dentelure**.

DANTELUȚĂ, *danteluțe*, s.f. Diminutiv al lui *dantelă*. — **Dantelă** + suf. *-uță*.

DANTESC, *-Ă, dantești*, adj. Care aparține lui Dante, caracteristic operei sau concepției lui Dante, în genul operei lui Dante. — Din it. **dantesco**, fr. **dantesque**.

DANTOLÓG, *-Ă, dantologi, -ge*, s.m. și f. Specialist în dantologie. — Din it. **dantologo**.

DANTOLOGIE s.f. Studiul vieții și operei lui Dante. — Din fr. **dantologie**, it. **dantologia**.

DANTURĂ, *danturez*, vb. I. Tranz. A tăia dinții unei roți cu ajutorul unei freze speciale. — Din **dantură**.

DANTURĂRE, *danturări*, s.f. Acțiunea de a *dantura* și rezultatul ei; tăiere la freză a dinților unei roți. — V. **dantura**.

DANTURĂ, *danturi*, s.f. 1. Totalitatea dinților unei persoane; *p. ext.* felul în care sunt așezați și alcătuiți dinții; dentiție. ◊ *Dantură falsă* = proteză dentară. 2. Ansamblu format din dinții unor organe de mașini sau scule (roți dințate, freze, broșe etc.). — Din fr. **denture**.

DANȚ s.n. v. **dans**.

DANȚĂ vb. I v. **dansa**.

DANUBIÁN, *-Ă, danubieni, -e*, adj. Din regiunea Dunării; dunărean. [Pr.: *-bi-an*] — Din fr. **danubien**.

DAOISM s.n. v. **taoism**.

DAR¹ conj., adv. A. Conj. I. (Leagă propoziții sau părți de propoziție adverbiale) 1. (Arată o opoziție) Cu toate acestea, totuși. ◊ Expr. *D-apoi (bine)* sau *dar cum să nu*, se spune ca răspuns negativ la o propunere. ◊ Ci. *Nu că zic, dar așa este*. 2. (Arată o piederă) Însă. *Ascult, dar nu înțeleg*. ◊ Expr. *Dar așa!* = însă, nici vorbă, nici gând! 3. (Aduagă o idee nouă la cele spuse mai înainte) Mai mult decât atât, cu atât mai mult, darămite. *Munte cu munte se întâlnește, dar om cu om*. ◊ Expr. *D-apoi* = darămite. ◊ (După o propoziție optativă urmată de o construcție negativă) Nicidecum, nici gând. ◊ Expr. *Nici... dar nici... = nici... cu atât mai puțin...* ◊ Altfel, altminteri. *Sunt om bun, dar ți-aș arăta eu!* II. (În propoziții concluzive) Prin urmare, așadar, deci. *Revin dar la primele idei*. ◊ (În legătură cu un imperativ, exprimă nerăbdarea, încurajarea, dojana etc.) Ci. *Dar deschide odată!* III. (Introduce o propoziție interogativă) Oare? *Dar ce vrei voi de la mine?* IV. (Înainte de un cuvânt care de obicei se repetă, întărește înțelesul acestuia) *Mă voi apuca serios de lucru, dar serios!* ◊ (Exprimă surprinderea, uimirea, mirarea) *Dar frumos mai cântă!* B. Adv. (Înv. și reg.) Da, așa, astfel. ◊ Expr. (Pop.) *Păi dar = cum altfel?* ◊ Firește, desigur; negreșit. [Var.: **da, dără** conj.] — Et. nec.

DAR², *daruri*, s.n. I. 1. Ceea ce se primește sau se oferă, în semn de prietenie, ca ajutor etc.; cadou. ◊ Loc. adj. *De dar = primit gratis, dăruit*. ◊ Loc. adv. *În dar = fără plată, gratis; degeaba*. ◊ Plocon. ◊ Donație. 2. (Bis.) Prinos, ofrandă. ◊ *Sfințele daruri = pâinea și vinul sfințite pentru euharistie*. 1. Înșurub (cu care se naște cineva); aptitudine, vocație, talent. ◊ Expr. *A avea darul să...* (sau *de a...*) = a avea puterea, posibilitatea să..., a fi în stare să..., a fi de natură să... *A avea darul vorbirii = a vorbi frumos, a fi bun orator*. (Ir.) *A avea (sau a lua) darul beției = a fi (sau a deveni) bețiv*. 2. Avantaj, binefacere. 3. (În concepția creștină) Ajutor pe care îl acordă Dumnezeu omului; milă, har divin. ◊ *Darul preoției = dreptul de a exercita funcțiile preoțești*. — Din sl. **darŭ**.

DARĂ, *darale*, s.f. Greutatea ambalajului, a recipientului, a vehiculului etc. în care se păstrează, se transportă sau se cântărește o marfă. ◊ Expr. *Mai mare daraua decât ocua sau nu face daraua cât ocua = prea multă osteneală pentru obținerea unui lucru neînsemnat*. — Din tc. **darä**.

DARABÁN s.m. v. **dorobanț**.

DARABANĂ, *darabane*, s.f. (Înv.) 1. Tobă (mică). ◊ Expr. *A bate darabana = a divulga, a da în vileag un secret; a bate toba*. *A bate darabana în (sau pe) ceva = a bate ritmic în ceva*. *A vinde (sau a cumpăra) la darabană = a vinde (sau a cumpăra) la mează*. *A face (cuiva) spatele darabană = a bate zdravăn (pe cineva)*. 2. Roată de transmisie făcută din lemn, folosită în anumite instalații de săpare a sondelor. — Din ukr., pol. **taraban**.

DARABANT s.n. v. **dorobanț**.

DARÁC, *darace*, s.n. 1. Unealtă de pieptănat și de scărmanat lâna, cânepa sau inul, formată dintr-un sistem de piepteni cu dinți mari de oțel, fixați pe un suport. 2. Mașină alcătuită din două piese cu suprafețe cilindrice concentrice și cu dinți în formă de cuie, folosită pentru scărmanatul lânii și al altor materiale textile. [Var.: **dărác** s.n.] — Din tc. **tarak**, bg. **darak**.

DARAVÉLA, *daraveli*, s.f. 1. Pățanie; încurcătură; bucluc, belea. 2. (La pl.) Treburii, interese; afaceri (comerciale), negustorie. [Var.: **daravérä** s.f.] — Din tc. **dalavera**.

DARAVÉRÄ s.f. v. **daravelä**.

DARÄ conj. v. **dar**¹.

DARÄMITE conj. (Aduagă o idee nouă la cele spuse mai înainte) Mai mult decât atât, cu atât mai mult; dar¹, dar încă. [Var.: **dărämite** conj.] — **Dar (ă) + mi + te**.

DARÄD, *darde*, s.f. (Înv.) Suliță scurtă, armată cu un vârf de oțel, pentru împuns sau pentru aruncat, folosită în Evul Mediu. ◊ (Rar) Săgeată. — Din pol. **arda**.

DÄRE, *däri*, s.f. Acțiunea de a *dă*². ◊ Loc. adj. (Despre oameni) *Cu dare de mână = înstărit, bogat*. ◊ *Dare de seamă = raport, referat asupra unei activități, unei gestiuni etc. într-o anumită perioadă; prezentare critică a unei scrieri literare sau științifice, recenzie; relatare (în ziare) a unor fapte, întâmplări etc. Dare la semn = tragere la țintă. Dare în judecată = chemare a unei persoane în fața unei instanțe judecătorești în calitate de pârât. Dare la lumină = publicare, tipărire. Dare pe față (sau în vileag) = divulgare, demascare*. ◊ (În Evul Mediu, la români) Nume generic pentru obligațiile în bani sau în natură; impozit. — V. **da**².

DÄRIE, *dării*, s.f. Plantă erbacee cu tulpină simplă, cu flori galbene dispuse în spic lung și cu fructe capsule (*Pedicularis campestris*). — Et. nec.

DARÄMITE conj. v. **dărämite**.

DARN adv. (Înv.; în loc. adv.) *În darn* = în zadar, degeaba. — Din it. **indamó**.

DÄRNIC, *-Ä, darnici, -ce*, adj. 1. Căruia îi place să dea, să facă daruri; generos, mărinimos. 2. Fig. Bogat, roditor, mănos. — **Dar**² + suf. *-nic*.

DARWINIÁN, *-Ä, darwinieni, -e*, adj. (Rar) Darwinist. [Pr.: *-ni-an*] — Din fr. **darwinien**.

DARWINISM s.n. Concepție evoluționistă, formulată de naturalistul englez Darwin, care explică originea și evoluția speciilor de animale și de plante prin transformarea treptată a speciilor care au trăit în trecut pe pământ, ca urmare a interacțiunii dintre variabilitate, ereditate, suprapopulație, lupta pentru existență și selecția naturală. — Din fr. **darwinisme**.

DARWINIST, *-Ä, darwinisti, -ste*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care aparține darwinismului (1); (rar) darwinism. 2. S.m. și f. Adept al darwinismului. — Din fr. **darwiniste**.

DASCALÉCI s.m.v. **dăscălici**.

DÄSCÄL, *dascäll*, s.m. 1. (Înv.) Învățător (la țară); *p. ext.* profesor. ◊ (Rar) Om de știință; învățat, savant. 2. Fig. Inițiator sau propagator al unei doctrine; îndrumător într-un anumit domeniu. 3. Cântăreț de biserică; diac, psalt, cantor. — Din bg., sb. **daskal**. Cf ngr. *dídaskalos*.

DASÜPRA adv. v. **deasupra**.

DAT¹, (II 2) *daturi*, s.n. I. Faptul de a *da*²; (urmat de determinări introduse prin prep. „la”) efectuare a anumitor operații de prelucrare. *Datul la rindea*. II. 1. Punct de plecare (condiții efective sau ipotetice) al unei operații reale

ori mentale. **2.** (În superstiții) Boală care s-ar datora vrăjilor, farmecelor. **3.** (În expr.) *Așa e datul* (cuiva) = așa e soarta (cuiva). — V. **da²**.

DAT², -Ă, (I) dați, -te, adj., (II) dăți, s.f. I. Adj. Pus la dispoziție, oferit: înmănat, transmis, prezentat, dăruit. ⇨ Expr. *La un moment dat* = într-un anumit moment; în clipa aceea. *În cazul dat* = în acest caz, în cazul de față. *Dat fiind* (că...) = ținând seama de... (sau că...), având în vedere (că...); deoarece. *Dat dracului* (sau *naibii*) = deștept, isteț; șmecher, șiret. *Dat uitării* = uitat, părăsit. **II.** S.f. Momentul, împrejurarea (repetabilă) când se produce un fapt; oară, rând. ⇨ Loc. adv. *Data trecută* = cu prilejul anterior. *Data viitoare* = într-o împrejurare ulterioară. *De data aceasta* (sau *asta*) ori *de astă dată* = de rândul acesta, acum. *Pe dată ce...* (sau *cum...*) = îndată; pe loc, numaidecât. *O dată* = într-un singur caz. *Nu o dată* = de multe ori. *Încă o dată* = din nou. **III.** S.f. (Pop.) Soartă, destin. ⇨ *Cum* (sau *precum*) *e data* = după cum e obiceiul, datina. — V. **da²**.

DATĂ, datez, vb. I. 1. Tranz. A stabili data exactă a unui eveniment sau a unui fapt din trecut. ⇨ A pune data pe o scrisoare, pe un act etc. **2.** Intrans. (Cu determinări introduse prin prep. „de la”, „de” sau „din”) A se fi produs, a se fi făcut, a fi început să existe. — Din fr. **dater**.

DATABIL, -Ă, databili, -e, adj. Care poate fi datat. *Un document databil.* — Din fr. **datable**.

DATĂRE, datări, s.f. Acțiunea de a data. — V. **data**.

DATĂT, -Ă, datați, -te, adj. (Despre fapte, evenimente etc.). Căruia i s-a stabilit data. ⇨ (Despre acte, scrisori etc.) Care poartă dată. — V. **data**.

DATĂ, date, s.f. I. Timpul precis (exprimat în termeni calendaristici) când s-a produs sau urmează să se producă un eveniment. ⇨ Indicația acestui timp pe un act, pe o scrisoare etc. **II. 1.** (La pl.) Fapte stabilite (de știință), elemente care constituie punctul de plecare în cercetarea unei probleme, în luarea unei hotărâri etc. **2.** (Mat.) Fiecare dintre măsurile, relațiile etc. care servesc pentru rezolvarea unei probleme sau care sunt obținute în urma unei cercetări și urmează să fie supuse unei prelucrări. — Din fr. **date**.

DĂTINĂ, datini, s.f. 1. Obicei păstrat din vechime, consacrat prin tradiție, caracteristic pentru o colectivitate; tradiție, uzanță. **2.** (Rar) Regulă, tipic. — Din sl. **dédina** „moștenire”.

DĂTIV, dative, s.n. Caz al declinării care exprimă destinația acțiunii unui verb, având mai ales valoarea de complement indirect și răspunzând la întrebarea „cui?” ⇨ *Dativ etc.* = dativul unui pronume care indică pe cel interesat în acțiune. — Din fr. **datif**, lat. **dativus**.

DATOR, -OARE, datori, -oare, adj. 1. Care are de plătit cuiva o datorie (bănească). ⇨ Expr. *Dator vândut* = plin de datorii. *A scoate pe cineva dator* = a-i pretinde cuiva achitarea unei sume pe care nu o datorează. ⇨ Îndatorat față de cineva pentru un serviciu, un sprijin etc. **2.** Obligat (moralicește sau prin lege, printr-o învoială) să facă ceva. — Lat. **debitorius** (după **da²**).

DATORĂ, datorez, vb. I. 1. Tranz. A avea de plătit cuiva o sumă de bani sau, *p. ext.*, un bun; a fi dator cuiva ceva. **2.** Tranz. A avea o datorie morală sau legală față de cineva, a-i fi îndatorat pentru ceva; a fi obligat la ceva față de cineva. **3.** Refl. A avea drept cauză. [Prez. ind. și: *datorez*, Var.: (înv.) **datorî** vb. IV] — Din **dator**.

DATORĂT, -Ă, datorăți, -te, adj. 1. (Despre o sumă de bani sau un bun) Care trebuie plătit, restituit cuiva. ⇨ Cvenit. **2.** Provenit din sau de la... cauzat, pricinuit de... ⇨ (Cu valoare de prepoziție, în forma *datorită*) Mulțumită, grație. ⇨ (Ieșit din uz) Din cauza, din pricina. [Var.: **datorît, -ă** adj.] — V. **datori**.

DATORĂ vb. IV v. datora.

DATORIE, datorii, s.f. 1. Sumă de bani sau orice alt bun datorat cuiva. ⇨ Loc. adv. *Pe datorie* = pe credit. ⇨ Expr. *A se băga în datorii* = a face datorii, a se îndatora. *A se îngloba* (sau *a se îneca*) *în datorii* = a se împrumuta cu sume mari, care nu mai pot fi restituite. **2.** Obligație legală sau morală; îndatorire. ⇨ Loc. adv. *De* (sau *din*) *datorie* = din obligație, pentru că trebuie. *La datorie* = acolo unde te cheamă obligațiile (de serviciu). ⇨ Expr. *A fi de datoria cuiva să...* = a fi obligația cuiva să... *A crede de datoria sa să...* = a se crede obligat să... — **Dator** + suf. *-ie*.

DATORÎNȚĂ, datorințe, s.f. (Înv.) Obligație (morală); îndatorire. — **Datori** + suf. *-ință*.

DATORÎT, -Ă adj. v. **datorat**.

DATORNIC, -Ă, datornici, -ce, s.m. și f. 1. Persoană care are de plătit o datorie; debitor. **2.** (Rar) Persoană care are de primit o datorie: creditor. — **Dator** + suf. *-nic*.

DĂUNĂ, daune, s.f. 1. Pagubă, vătămare, prejudiciu (material sau moral). ⇨ Loc. prep. *În dauna* (cuiva sau a ceva) = în paguba, în detrimentul (cuiva sau a ceva). **2.** Despăgubire. [Pr.: *da-u-*] — Din lat. **damnum**.

DAYĂC, dayaci, s.m. (La pl.) Populație a insulei Kalimantan din arhipelagul Malaez; (și la sg.) persoană care face parte din această populație. [Scris și: *daiac*] — Din fr. **dayak**.

DĂ interj. v. **de²**.

DĂBĂLĂT, -Ă adj. v. **dăbălăzat**.

DĂBĂLĂZĂ, dăbălăzez, vb. I. (Reg.) **1.** Tranz. (Despre animale) A lăsa să atârne în jos capul, gura sau urechile; a pleoști. **2.** Refl. (Despre oameni) A slăbi, a se moleși. — Pref. *de-* + **zăbală** (prin metateză).

DĂBĂLĂZĂT, -Ă, dăbălăzați, -te, adj. (Reg.; despre buze, urechi etc.) Lăsat în jos, pleoștit. [Var.: **dăbălăt, -ă** adj.] — V. **dăbălăza**.

DĂBILĂR, dăbilari, s.m. (Înv.) Persoană care strângea biruri. — **Dabilă** + suf. *-ar*.

DĂDĂCĂ, dădace, s.f. Femeie angajată pentru creșterea și îngrijirea copiilor mici. ⇨ Expr. *A face pe dădaca* = a-și asuma rolul de a asista, de a îndruma și de a îngriji pe cineva, în special pe un copil. — Din ngr. **dadá**, tc. **dadí** (influențat de *neneacă, babacă, duducă* etc.).

DĂDĂCEĂLĂ, dădăceli, s.f. (Fam.) Faptul de a dădăci (**2**). — **Dădăci** + suf. *-eală*.

DĂDĂCĂ, dădăcesc, vb. IV. Tranz. **1.** A fi dădaca unui copil, a-l îngriji în calitate de dădacă. **2.** (Fam.) A servi, a îngriji pe cineva ca pe un copil, a-l asista în orice acțiune. — Din **dădacă**.

DĂHULĂ vb. I v. dăula.

DĂHULĂT, -Ă, adj. v. dăulat.

DĂINUÎ, dăinui, vb. IV. Intrans. **1.** (La pers. 3) A continua să existe, să se mențină; a ține, a dura, a persista. **2.** (Rar; despre ființe) A trăi, a exista. [Pr.: *dăi-*. — Prez. ind. și: *dăinuiesc*] — Din sb. **danovati**.

DĂINUIRE s.f. Faptul de a *dăinui*; persistență; menținere. — V. **dăinui**.

DĂINUITOR, -OARE, dăinuitori, -oare, adj. Care dăinuiește; durabil, trainic, persistent. [Pr.: *-nu-i-*] — **Dăinui** + suf. *-tor*.

DĂLBIOR, -OARĂ, dălbiori, -oare, adj. Diminutiv al lui *dalb*. [Pr.: *-bi-or-*] — **Dalb** + suf. *-ior*.

DĂLCAUC, dălcăuci, s.m. (Pop.) Bătăuș, scandalagiu; om de nimic, haimana. ⇨ Poreclă dată agenților electorali din trecut. [Var.: **dalcauc** s.m.] — Din tc. **dalkavuk**.

DĂLCAUȚ, dălcăuți, s.m. (Fam.) Prieten; ortac. — Et. nec.

DĂLTÎȚĂ, dăltițe, s.f. (Pop.) Diminutiv al lui *daltă*; dăltuță. ⇨ *Daltă mică* folosită la cizelare și în lucrările de gravare în lemn, linoleum, piatră, celuloză, material plastic etc. — **Daltă** + suf. *-iță*.

DĂLTUI, dăltuiesc, vb. IV. Tranz. A lucra (tăind, ciopind, scobind etc.) un obiect, un material etc. cu *dalta*. — **Daltă** + suf. *-ui*.

DĂLTUIRE, dăltuiri, s.f. (Rar) Acțiunea de a *dăltui* și rezultatul ei; săpare cu *dalta* în piatră, în lemn etc. — V. **dăltui**.

DĂLTUIT, -Ă, dăltuți, -te, adj. Lucrat, cioplit, sculptat cu *dalta*. — V. **dăltui**.

DĂLTUITOR, -OARE, dăltuitori, -oare, s.m. și f. (Rar la f.) Persoană care dăltuiește. [Pr.: *-tu-i-*] — **Dăltui** + suf. *-tor*.

DĂLTUITURĂ, dăltuituri, s.f. (Rar) Scobitură, creștătură făcută cu *dalta*. [Pr.: *-tu-i-*] — **Dăltui** + suf. *-tură*.

DĂLTUȚĂ, dăltuțe, s.f. (Rar) Dăltiță. — **Daltă** + suf. *-uță*.

DĂNĂNĂIE, dănănăi, s.f. (Reg.) **1.** Ciudățenie, năzdrăvănie; bazaconie. **2.** Belea, pacoste, năpastă. **3.** Gălăgie, zarvă. — Din **dandanale**.

DĂNCIUC, dănciuci, s.m. Diminutiv al lui *danci*. — **Danci** + suf. *-uc*.

DĂNDĂNĂIE, dândănăi, s.f. (Reg.) **1.** Tărăboi, tâmbălău. **2.** Poznă, boroboată; dănănaie (**1**). [Var.: **dandanăie** s.f.] — **Dandana** + suf. *-aie*.

DĂNGĂNĂI, pers. 3 dăngăne, vb. IV. Intrans. (Despre clopote) A suna. [Prez. ind. și: *dăngănește*] — **Dang** + suf. *-ăni*.

DĂNGĂNIRE, dăngăniri, s.f. Acțiunea de a *dăngăni* și rezultatul ei. — V. **dăngăni**.

DĂNGĂNIT s.n. Faptul de a *dăngăni*. — V. **dăngăni**.

DĂNȚUI, dănțuiesc, vb. IV. Intrans. (Pop.) A dansa. ⇨ *Isaia dănțuiește* = numele unei cântări bisericesti de la sfârșitul cununiei; *fig.* căsătorie. ⇨ **Fig.** A sălta. — **Danț** + suf. *-ui*.

DĂNȚUIRE, dănțuiri, s.f. (Pop.) Acțiunea de a *dănțui* și rezultatul ei; dănțuit. — V. **dănțui**.

DĂNȚUIT s.n. (Pop.) Dănțuire. — V. **dănțui**.

DĂNȚUITOR, -OARE, dănțuitori, -oare, s.m. și f. (Pop.) Dansator. [Pr.: *-tu-i-*] — **Dănțui** + suf. *-tor*.

DĂOLÍ vb. IV v. dăuli.

DĂPĂRĂ, vb. I v. depăra.

DĂRĂB, dăraburi, s.n. (Reg.) Bucată (**1, 2**). [Pl. și: *dărab*. — Var.: **dărăb** s.n., **dărăbă** s.f.] — Din magh. **darab**.

DĂRĂBĂ s.f. v. **dărab**.

DĂRĂC s.n. v. **darac**.

DĂRĂB s.n. v. **dărab**.

DĂRĂBĂN s.m. v. **dorobanț**.

DĂRĂBÚȚ, dărăbuțe, s.n. (Reg.) Diminutiv al lui *dărab*. — **Dărab** + suf. *-uț*. **DĂRĂCÍ, dărăcesc, vb. IV.** Tranz. A scărmana, a destrăma, a pieptăna lâna, cânepa etc. cu daracul; a da la darac, a trece prin darac. — Din **darac**.

DĂRĂCIRE, *dărăciri*, s.f. Acțiunea de a *dărăci* și rezultatul ei; dărăcit. — V. **dărăci**.

DĂRĂCIT¹ s.n. Dărăcire. — V. **dărăci**.

DĂRĂCIT², *-Ă, dărăciți, -te*, adj. (Despre lână, cânepă) Care a fost scărmanat cu daracul. — V. **dărăci**.

DĂRĂCITĂTOR, *-OĂRE, dărăcitori, -oare*, s.m. și f., s.n. 1. S.m. și f. Muncitor specializat în dărăcit, care lucrează la dărăcit. 2. S.n. Perie cu dinți rari de oțel, folosită pentru dărăcit; darac. — **Dărăci** + suf. *-tor*.

DĂRĂCITURĂ s.f. Material textil dărăcit. — **Dărăci** + suf. *-tură*.

DĂRĂPĂNĂ, *dărăpăn, vb. I. 1.* Refl. (La pers. 3) A se ruina, a se distruge; *p. ext.* a se năruia, a se surpa. 2. Tranz. (Reg.) A-și smulge părul (de jale, de desperare). [Prez. ind. și: *dărăpăn*] — Din bg. **drapam** „a pieptăna”, „a zgăria”.

DĂRĂPĂNĂRE s.f. Acțiunea de a se *dărăpăna*; ruinare, năruire, surpare. — V. **dărăpăna**.

DĂRĂPĂNĂT, *-Ă, dărăpănați, -te*, adj. (Despre construcții) Gata să se dărâme, deteriorat; *p. ext.* năruit, surpat. — V. **dărăpăna**.

DĂRĂPĂNĂTOR, *-OĂRE, dărăpănători, -oare*, adj. (RAR) Care ruinează, distruge. — **Dărăpăna** + suf. *-ător*.

DĂRĂPĂNĂTURĂ, *dărăpănături, s.f.* Construcție dărăpănată, în ruină. — **Dărăpăna** + suf. *-ătură*.

DĂRĂMĂ, *dărâm, vb. I. Tranz. 1.* A doborî, a culca la pământ, *fig.* a distruge, a nimici, a risipi. ♦ Refl. A se prăbuși, a se surpa; a se ruina, a se dărăpăna (1). ♦ A demola o clădire (veche). 2. (RAR) A rupe, a da jos ramuri, frunze dintr-un copac. ♦ (Reg.) A cosi iarbă, cereale etc. [Var.: (reg.) **dărmă** vb. I] — Lat. ***deramare**.

DĂRĂMĂRE, *dărâmări, s.f.* Acțiunea de a (se) *dărâma* și rezultatul ei; doborâre; distrugere, nimicire, surpare, ruinare. [Var.: (reg.) **dărmăre** s.f.] — V. **dărâma**.

DĂRĂMĂT, *-Ă, dărâmați, -te*, adj. 1. Prăbușit, surpat; ruinat; *fig.* nimicit, distrus. 2. (Despre copaci) Cu ramurile, cu frunzele rupte. [Var.: (reg.) **dărmăt**, *-ă* adj.] — V. **dărâma**.

DĂRĂMĂTOR, *-OĂRE, dărâmători, -oare*, s.m. și f. (RAR) Persoană care dărâmă. — **Dărâma** + suf. *-ător*.

DĂRĂMĂTURĂ, *dărâmături, s.f. 1.* Zid, clădire dărâmată; ruină. ♦ Material căzut, surpat dintr-o clădire în ruină. 2. (La pl.) Crengi de copaci rupte și doborâte la pământ; vreascuri. 3. (Fam.) Epitet depreciativ dat unui animal sau unui om slabănog. [Var.: **dărmătură** s.f.] — **Dărâma** + suf. *-ătură*.

DĂRMĂ vb. I v. **dărâma**.

DĂRMĂRE s.f. v. **dărâmare**.

DĂRMĂT, *-Ă* adj. v. **dărâmat**.

DĂRMĂTURĂ s.f. v. **dărâmătură**.

DĂRNICIE, *dărnicii, s.f. 1.* Înșușirea de a fi darnic; generozitate, mărinimie. 2. Fig. Abundență, belșug; rodnicie, fertilitate. *Dărnicia solului*. — **Darnic** + suf. *-ie*.

DĂRUÎ, *dăruiesc, vb. IV. 1.* Tranz. A da în dar² ceva cuiva; a face cuiva un dar²; a cinsti pe cineva cu ceva. ♦ A înzestra pe cineva cu ceva; a dota. 2. Tranz. A da, a acorda. 3. Tranz. și refl. A (se) consacra, a (se) dedica (unei idei, unui scop). [Prez. ind. și: *dăruî*] — Din sl. **darovati**.

DĂRUIALĂ, *dăruieli, s.f.* (RAR) Dăruire. ♦ Loc. adj. *De dăruială* = dat în dar², dăruit. [Pr.: *-ru-ia-*] — V. **dăruî**.

DĂRUIŢĂ, *dăruințe, s.f.* (RAR) Dar², donație. — **Dăruî** + suf. *-ință*.

DĂRUIRE, *dăruiri, s.f.* Acțiunea de a (se) *dăruî* și rezultatul ei; dăruială; (concr.) dar². ♦ Fig. Devotament, abnegație, sacrificiu. — V. **dăruî**.

DĂRUITĂTOR, *-OĂRE, dăruitori, -oare*, s.m. și f. (RAR) Persoană care face un dar²; *p. ext.* persoană generoasă. [Pr.: *-ru-i-*] — **Dăruî** + suf. *-tor*.

DĂSCĂLAȘ, *dăscălași, s.m.* (RAR) Diminutiv al lui *dascăl*; dăscălic. — **Dascăl** + suf. *-aș*.

DĂSCĂLEALĂ, *dăscăleli, s.f.* Faptul de a dăscăli (2); cicăleală, dăscălitură. — **Dăscăli** + suf. *-eală*.

DĂSCĂLESC, *-EASCĂ, dăscălești, adj.* (RAR) De dascăl, al dascălului, caracteristic pentru dascăl; dăscălesc. — **Dascăl** + suf. *-esc*.

DĂSCĂLEȘTE adv. (RAR) Ca dăscălii. — **Dascăl** + suf. *-ește*.

DĂSCĂLI, *dăscălesc, vb. IV.* (Fam.) 1. Tranz. A învăța, a povățui, a sfătui; *p. ext.* a mostra, a dojeni. 2. Tranz. A bate capul (cuiva); a cicăli. 3. Intrans. (RAR) A exercita profesia de dascăl, a funcționa ca dascăl. — Din **dascăl**.

DĂSCĂLICEȘC, *-EASCĂ, dăscălicești, adj.* (RAR) Dăscălesc. — **Dascăl** + suf. *-icesc*.

DĂSCĂLICI, *dăscălici, s.m.* (RAR) Dăscălaș. [Var.: **dascalici** s.m.] — **Dascăl** + suf. *-ici*.

DĂSCĂLIE, (2, 3) *dăscălii, s.f.* (RAR) 1. Profesia de dascăl. 2. Povăț; *p. ext.* dojană, mustrare. 3. (Înv.) Iuscință, pricepere. — **Dascăl** + suf. *-ie*.

DĂSCĂLIME s.f. (Pop.) Mulțime de dăscăli (1), totalitatea dăscărilor. ♦ (Înv.) Elevi care urmau o școală de preoți. — **Dascăl** + suf. *-ime*.

DĂSCĂLIRE, *dăscăliri, s.f.* (RAR) Acțiunea de a *dăscăli* și rezultatul ei. — V. **dăscăli**.

DĂSCĂLIT, *-Ă, dăscăliți, -te*, adj. (Pop.) Învățat, povățuit, sfătuit; (despre animale) dresat. — V. **dăscăli**.

DĂSCĂLITURĂ, *dăscălituri, s.f.* (RAR) Dăscăleală. — **Dăscăli** + suf. *-tură*. **DĂSCĂLIȚĂ**, *dăscălițe, s.f.* (Pop.) Învățătoare (la țară); *p. ext.* (fam.) profesoară. ♦ Soție de dascăl (1). — **Dascăl** + suf. *-iță*.

DĂTĂTOR, *-OĂRE, dătători, -oare*, adj. (Urmat de determinări introduse prin prep. „de”) Care dă (ceva). — **Dat**² + suf. *-ător*.

DĂULĂ, *dăulez, vb. I. Tranz. și refl.* (Reg.) A (se) slei de puteri; a (se) istovi, a (se) speti, a (se) prăpădi. [Pr.: *dă-u-*. — Var.: **dăhulă, dehulă** vb. I] — Et. nec.

DĂULĂRE, *dăulări, s.f.* (Reg.) Acțiunea de a (se) *dăula* și rezultatul ei. [Pr.: *dă-u-*] — V. **dăula**.

DĂULĂT, *-Ă, dăulați, -te*, adj. (Reg.) Sleit de puteri, istovit, spetit, prăpădit. ♦ (Despre lucruri) Stricat, ruinat. [Pr.: *dă-u-*. — Var.: **dăhulăt, -ă, dehulăt, -ă** adj.] — V. **dăula**.

DĂULI, *dăulesc, vb. IV. Tranz.* (Reg.) A jeli, a plânge, a boci pe cineva. [Pr.: *dă-u-*. — Var.: **dăoli** vb. IV] — Et. nec.

DĂUNĂ, *dăunez, vb. I. Intrans.* A pricinui (cuiva) o pagubă, o stricăciune; a prejudicia. [Pr.: *dă-u-*] — Din **daună**.

DĂUNAȘ, *-Ă, dăunași, -e*, s.m. și f. (Reg.) Persoană care a suferit o pierdere; păgubaș. [Pr.: *dă-u-*] — **Daună** + suf. *-aș*.

DĂUNĂTOR, *-OĂRE, dăunători, -oare*, adj. Care dăunează; păgubitor, dăunos. ♦ (Substantivat, m.) Organism animal sau vegetal care atacă plante, culturi agricole sau animale, provocând pagube. [Pr.: *dă-u-*] — **Daună** + suf. *-ător*.

DĂUNĂZI adv. v. **deunăzi**.

DĂUNÓS, *-OĂSĂ, dăunoși, -oase*, adj. (RAR) Dăunător; *p. ext.* lacom. [Pr.: *dă-u-*] — **Daună** + suf. *-os*.

DĂLDORĂ s.f. v. **dărdoră**.

DĂLMĂ, *dălme, s.f.* (Reg.) Formă de relief cu aspect de deal scund, izolat și cu vârful rotunjit. — Contaminare între **dămb** și **gălmă**.

DĂMB, *dămburi, s.n.* Formă de relief mai mică decât dealul; colină. ♦ Ridicătură mică de pământ înălțată la marginea unui șant, a unei gropi etc. — Din magh. **domb**.

DĂMBOVIȚEAN, *-Ă, dămbovițeni, -e, s.m., adj. 1.* S.m. Persoană originară sau locuitor din județul Dâmbovița. 2. Adj. Care aparține județului Dâmbovița sau dămbovițenilor (1), referitor la județul Dâmbovița ori la dămbovițeni. — **Dămbovița** (n. pr.) + suf. *-ean*.

DĂMBOVIȚEANCĂ, *dămbovițence, s.f.* Femeie originară sau locuitoare din județul Dâmbovița. — **Dămbovițean** + suf. *-că*.

DĂMBULÊT, *dămbulețe, s.n.* Diminutiv al lui *dămb*; dămbușor. — **Dămb** + suf. *-uleț*.

DĂMBUȘOR, *dămbușoare, s.n.* Dămbuleț. — **Dămb** + suf. *-ușor*.

DĂNSUL, *DĂNSA, dânsii, dânsule, pron. pers., s.m., s.f. 1.* Pron. pers. (Ca pronume de politețe) El, ea. ♦ Loc. adv. (Pop.) *Ca pe dânsul* (sau *ca pe dânsa*) = strașnic, grozav. 2. S.m. și f. (Pop.) Soț, soție. 3. S.f. pl. art. (Pop.; în superstiții) lelele. [Gen. -dat.: *dânsului, dânsiei, dânsilor, dânselor*] — **De**⁴ + **însul**.

DĂRĂ, *dăre, s.f. 1.* Urmă îngustă și continuă lăsată pe pământ, pe nisip, pe zăpadă, pe iarbă etc. de un obiect târât sau de o cantitate mică de lichid, de grăunțe etc. vărsate; *p. gener.* urmă. ♦ Expr. (Fam.) *A face dără prin barbă* = a face începutul, a stabili un obicei (rău), a crea un precedent. 2. Dungă, linie; *spec.* dungă, rază de lumină. — Din sl. **dira**.

DĂRDĂLĂ, *dărdale, s.f.* (Reg.) 1. Om flecar; *p. ext.* om de nimic. 2. Mârțoagă, gloabă, dârloagă. ♦ Expr. *A ajunge slugă la dărdală* = a ajunge slugă la dârloagă, v. *dârloagă*. — **Dărd[ăi]** + suf. *-eală*.

DĂRDĂI vb. IV v. **dărdăi**.

DĂRDĂI, *dărdăi, vb. IV Intrans. 1.* (Despre ființe) A tremura de frig, de frică etc. ♦ (Despre dinți) A clănțani de frig, de frică. 2. (Despre pământ, ferestre etc.) A se cutremura, a se clătina, a dudui. 3. Fig. (RAR; despre oameni) A trănăni, a flecări. [Var.: (reg.) *dărdăi* vb. IV] — Onomatopee.

DĂRDĂIALĂ, *dărdăieli, s.f.* Faptul de a *dărdăi*; dărdăit. [Pr.: *-dă-ia-*] — **Dărdăi** + suf. *-eală*.

DĂRDĂIT s.n. Dărdăială. — V. **dărdăi**.

DĂRDORĂ, *dărdori, s.f.* (Pop.) 1. Toi (în desfășurarea unei acțiuni, a unui proces); zor. ♦ Expr. *A fi în dărdora însurătorii* = a) a ține cu orice preț să se însoare; b) a fi în plină desfășurare a căsătoriei. 2. Belea, bucluc, necaz. ♦ Spaimă. [Var.: **dăldoră** s.f.] — Din bg. **dărdorja**.

DĂRJÉNIE s.f. v. **dărzenie**.

DĂRLOAGĂ, *dârloage, s.f.* (Pop.) Cal slab, prăpădit și bătrân; mârțoagă, gloabă, dărdală. ♦ Expr. *A fi* (sau *a se băga, a ajunge*) *slugă la dârloagă* =

a fi (sau a ajunge) sub conducerea unui om neînsemnat, nevrednic, nepricteput, a ajunge slugă la dărdală. [Var.: (rar) **dărlóg** s.m.] — Et. nec.

DĂRLÓG¹, *dărlógi*, s.m. Cureaua frâului la calul de călărie, cu care se conduce animalul; ștreang legat de căpăstru, pe care îl ține de mână cel care duce calul de aproape, mergând alături de el. — Et. nec.

DĂRLÓG² s.m. v. **dărloagă**.

DĂRLOGÉL, *dărlógei*, s.m. (Pop.) Diminutiv al lui *dărlóg¹*. — **Dărlóg¹** + suf. *-el*.

DĂRMÓN, *dărmoane*, s.n. (Pop.) Ciur cu găuri mari pentru cernut semințele (de cereale). ♦ Conținutul unui astfel de ciur. — Din ngr. **dromóni**, bg. **dărmon**.

DĂRMÓZ, *dărmozi*, s.m. Arbust cu frunze late, cu flori albe și cu fructe în formă de boabe roșii-negricioase (*Viburnum lantana*). [Var.: **dărmóx** s.m.] — Et. nec.

DĂRMÓX s.m. v. **dărmoz**.

DĂRSTĂ, *dărste*, s.f. (Pop.) Piuă rudimentară acționată de o apă curgătoare, în care se bat dimia, postavul etc. cu ajutorul unor ciocane de lemn. — Cf. bg. *d.r.ă.st.j.a.*

DĂRVĂLĂ, *dărvale*, s.f. (Pop.) Muncă grea și istovitoare; corvadă. ♦ Loc. adj. *De dărvală = a)* (despre oameni) care îndeplinesc muncile fizice cele mai grele, mai neplăcute; **b)** (despre haine, îmbrăcăminte) care se poartă la lucru, care poate fi rupt, murdărit; **c)** (despre cai) prost. ♦ Expr. *A rămâne de dărvală = a rămâne pe drumuri, a nu mai avea posibilități de trai. A face (pe cineva) de dărvală = a ocări, a batjocori, a face de două parale.* — Et. nec.

DĂRZ, *-Ă, dărzi*, *-ze*, adj. (Despre ființe sau manifestări lor) **1.** Îndrăzneț, curajos, cutezător. ♦ Aprig, înversunat. **Luptă dărză.** **2.** Neînduplecat, neclintit; *p. ext.* îndărătnic, încăpățânat. **3.** Mândru, semeț, țanțoș. [Pl. și: (m.) *dărzi*] — Din sl. **drúzú**.

DĂRZÉNIE s.f. Faptul de a fi *dărz*; fire sau manifestare dărză. **1.** Îndrăzneală, curaj, hotărâre, cutezanță. ♦ Înverșunare. **2.** Neînduplecare, perseverență; *p. ext.* îndărătnicie, încăpățânare. **3.** Mândrie, semeție. [Var.: (reg.) **dărjenie** s.f.] — **Dărz** + suf. *-enie*.

DĂRZIE s.f. (Pop.) Dărzenie. — **Dărz** + suf. *-ie*.

DDT s.n. Compus chimic polihalogenat folosit ca insecticid, interzis în majoritatea țărilor din cauza persistenței și a toxicității. [Pr.: *dedetê*] — Abr. din **dicldifeniltricloroetan**.

DE¹ conj. I. (Exprimă raporturi de subordonare) **1.** (Introduce o propoziție condițională) În cazul că, dacă. **2.** (Precedat de „și”, introduce o propoziție concesivă) Cu toate că, deși, și dacă. *Obraznicul, și de-i cu obraz, tot fără obraz se poartă.* ♦ Chiar dacă. **3.** (Introduce o propoziție finală) Ca (să), pentru ca (să). **4.** (Introduce o propoziție consecutivă) Încât, că. **5.** (În legătură cu „ce”, introduce o propoziție causală) Fiindcă, pentru că. **6.** (Introduce o propoziție subiectivă) Dacă. ♦ **Că.** **7.** (Introduce o propoziție interogativă indirectă) Dacă. **8.** (Introduce o propoziție completivă directă sau indirectă) Să. **9.** (Introduce o propoziție atributivă) *Are obicei de aruncă scrisorile.* **10.** (Introduce o propoziție predicativă) În așa fel încât, în situația să... **II.** (Exprimă raporturi de coordonare) **1.** (Pop.; leagă două propoziții copulative) Și. **2.** (În corelație cu sine însuși, introduce propoziții disjunctive) Sau... sau, ori... ori. **III.** (Introduce propoziții optative) O, dacă... ! **IV.** (În expr.) *De ce... de ce sau de ce... de aceea..., de ce... tot... = cu cât... cu atât... — Cf. alb. d.e.*

DE² interj. **1.** Introduce afirmații și replici, exprimând: **a)** adușmerie, șovăială, nesiguranță; **b)** resemnare; **c)** nepăsare față de cineva. *Nepuier ce să-ți fac;* **d)** supărare; **e)** ironie. **2.** (Introduce replici care exprimă o atitudine de negare sau de dezaprobare) la te uită, asta-i acum. [Var.: (reg., 1) **dă**, (pop., 2) **dec** interj.] — Onomatopee.

DE³ interj. Exclamație cu care se îndeamnă caii la mers. — Onomatopee.

DE⁴ prep. I. (Introduce un atribut) **1.** (Atributul exprimă natura obiectului determinat) *Spirit de inițiativă. Vinde țesături de cele mai noi.* ♦ (În titlurile de noblete) *Ducele de Burgundia.* **2.** (Atributul exprimă materia) **a)** (Materia propriu-zisă din care este confecționat un lucru) Făcut din... *Căsuța lui de paiantă.* **b)** (Determinând un substantiv cu înțeles colectiv, atributul arată elementele constitutive) Compus din... *Roiuri de albine.* **3.** (Atributul arată conținutul) Care conține, cu. *Un pahar de apă.* **4.** (Atributul exprimă un raport de filiație) *Un pui de căprioară.* **5.** (Atributul arată apartenența) *Crengi de copac.* **6.** (Atributul arată autorul) *Un tablou de Țuculescu.* **7.** (Atributul determinând substantive de origine verbală sau cu sens verbal arată) **a)** (Subiectul acțiunii) *Începutul de toamnă;* **b)** (Obiectul acțiunii) *Constructor de vagoane.* **8.** (Atributul exprimă relația) În ce privește. *Prieten de joacă.* **9.** (Atributul arată locul) **a)** (locul existenței) Care se găsește (în, la), din partea... ♦ (În nume topice) *Filipeștii de Pădure;* **b)** (punctul de plecare în spațiu) *Plecarea de acasă;* **c)** (atributul exprimă concomitent și natura obiectului determinat) *Aer de munte.* **10.** (Atributul arată timpul) Care trăiește sau se petrece în timpul..., care datează din... *Plănuiau amândoi viața lor*

de mâine. G Loc. adj. *De zi cu zi = zilnic.* **11.** (Atributul arată proveniența) *Cizme de imprumut.* **12.** (Atributul arată destinația obiectului determinat) *Sală de dans.* **13.** (Atributul reprezintă termenul care în realitate este determinat de calificativul precedent) *Primi o frumusețe de cupă.* ♦ Loc. adj. *Fel de fel de... = felurite.* **II.** (Introduce un nume predicativ) **1.** (Numele predicativ exprimă natura obiectului determinat) *Cine e de vină?* ♦ Expr. *A fi de... = a avea... Suntem de aceeași vârstă.* ♦ (Numele predicativ arată materia) Făcut din... *Haina e de tergal.* ♦ (Numele predicativ exprimă apartenența) *Era de-ai noștri.* **2.** (Predicatul nominal, alcătuit din verbul „a fi” și un supin, exprimă necesitatea) *E de preferat să vie.* **III.** (Introduce un complement circumstanțial de loc) **1.** (Complementul arată locul de plecare al acțiunii) Din locul... (sau dintr-un loc). *Se ridică de jos.* **2.** (Complementul arată locul unde se petrece acțiunea) În, la. **IV.** (Introduce un complement circumstanțial de timp) **1.** (Complementul arată momentul inițial al acțiunii) Începând cu... *De mâine.* **2.** (Complementul arată timpul în care se petrece acțiunea) La, cu ocazia... *De Anul Nou merg la mama.* **3.** (Leagă elemente de același fel care se succedă în timp) După, cu: **a)** (în construcții cu funcție de complement circumstanțial de timp) *Zi de zi. An de an;* **b)** (în construcții cu funcție de complement circumstanțial de mod) *Fir de fir;* **c)** (în construcții cu funcție de complement circumstanțial de loc) *Casă de casă (= în toate casele, pretutindeni);* **d)** (în construcții cu funcție de complement direct) *Om de om (= pe toți oamenii);* **e)** (în construcții cu funcție de subiect) *Trece spre mișanoapte nor de nor.* **4.** (Complementul are sens iterativ) *A văzut filmul de trei ori.* **V.** (Introduce un complement circumstanțial de cauză) Din cauza... ♦ (Complementul este exprimat prin adjective) Din cauză că sunt (ești etc.) sau eram (am fost etc.)... *Și plângeam de supărată.* **VI.** (Introduce un complement circumstanțial de scop) Pentru. *Roșii de salată.* ♦ (Complementul este exprimat printr-un verb la supin) Ca să..., pentru a... **VII.** (Introduce un complement circumstanțial de mod) **1.** (În loc. adv.) *De fapt. De bună seamă.* **2.** (Complementul arată cantitatea, măsura) *Ușă înaltă de trei metri.* ♦ (Complementul arată mijlocul de schimbare, de cumpărare sau de vânzare) În schimbul a..., cu..., pentru... **3.** (Complementul are și sens consecutiv; în loc. adj. și adv.) *De moarte = îngrozitor, teribil. De minune = admirabil. De mama focului = cu mare intensitate, în gradul cel mai înalt.* **4.** (Complementul determină un adjectiv sau un adverb la gradul pozitiv) *Aud cât se poate de bine.* ♦ (Determinând un adverb la gradul comparativ, complementul exprimă termenul de comparație) *Mai presus de toate îmi place muzica.* **VIII.** (Introduce un complement circumstanțial de relație) În ce privește, cât despre, privitor la...: **a)** (complementul determină un adjectiv) *Bun de gură;* **b)** (complementul determină o construcție folosită ca termen de comparație) *De iute, e iute ca focul;* **c)** (complementul determină un verb) *De foame aș răbda, dar mi-e somn.* **IX.** (Introduce un complement de agent) *Aceste așdăări se convocau de direcție.* **X.** (Introduce un complement indirect).

1. (După verbe) *S-a apropiat de mine.* **2.** (După expresii verbale ca „e bine” și după interjecții ca „vai”) Pentru. ♦ Expr. *A fi ceva (sau a nu fi nimic) de cineva (sau de capul cuiva) = a avea o oarecare valoare (sau a nu avea niciuna).* **3.** (După verbe ca „a lua”, „a lăsa” etc.) Ca, drept. *M-a luat de nebur.* **4.** (În legătură cu construcții distributive) Pentru. *S-au împărțit câte trei cărți de om.* **5.** (După adjective ca „vrednic”, „demn”, „bucuros” etc.) *Bucuros de oaspeți.* ♦ (Complementul este exprimat printr-un verb la infinit) *Capabil de a învăța.* **XI.** (În construcții cu funcție de complement direct) **1.** (Complementul are sens partitiv) Ceva din, o parte din... *Învățam de toate.* **2.** (Complementul este exprimat printr-un supin) În ce privește, cu. *Am terminat de scris.* ♦ Expr. *A avea de (+ supin) = a trebui să..., a voi...* **3.** (Pop.; înaintea unui verb la infinitiv) *A încetat de a plânge.* ♦ (În imprecații) *Bat-o Dumnezeu de babă.* **XII.** (În construcții cu funcție de subiect) **1.** (Pop.; construcția prepozițională are sens partitiv) *Scrie cu argintul. Că de-acela-i pușintel.* **2.** (Subiectul este exprimat printr-un verb, la supin) *E ușor de văzut.* **XIII.** **1.** (Face legătura dintre numeralele cardinale și substantivele determinate) **a)** (după majoritatea numerelor cardinale de la 20 în sus) *O mie de lei;* **b)** (după numerale cu valoare nehotărâtă, ca „zeci”, „sute” etc.) *Mii de fluturi mici albaștri;* **c)** (În structura numeralilor cardinale de la 20 000 în sus, înaintea pluralului „mii”) *O sută de mii.* **2.** (Face legătura dintre articolul adjectival „cel, cea” și numeralul ordinal, începând de la „al doilea”, „a doua”) *Celui de-al treilea lan.* **XIV.** Element de compunere formând cuvinte care se scriu împreună, locuțiuni care se scriu în două sau mai multe cuvinte. **1.** În adverbe sau locuțiuni adverbiale, ca: *deasupra, dedesupt, de aceea, de cu seară* etc. **2.** În propoziții sau locuțiuni prepoziționale, ca: *despre, dintre, dinaintea, de dindărătul* etc. **3.** În construcții sau locuțiuni conjuncționale, ca: *de cum, de când, de vreme ce, deoarece* etc. **4.** (Rar) Formează substantive, adjective și verbe, ca: *decurge, dedulci, demâncare, deplin.* — Lat. **de**.

DE⁵ pron. rel. invar. (Pop.) Care, ce. *Omul de-l văzuși.* — Et. nec.

DEADWEIGHT s.n. Capacitatea maximă de încărcare a unei nave comerciale, reprezentând rezervele de combustibil, de ulei și de apă,

proviziile și încărcătura utilă (inclusiv echipajul și pasagerii cu bagajele lor). [Pr.: *dédûeiŃ*] — Cuv. engl.

DEAL, *dealuri*, s.n. 1. Formă de relief pozitivă cu înălțime nu prea mare (sub 1000 m). ⇨ Loc. adv. *La deal* = în sensul urcușului, în sus. ⇨ Loc. prep. (*De*) *la deal de...* = mai sus de..., în sus de... ⇨ Expr. (Fam.) *Dă la deal, dă la vale* = se silește în toate chipurile, încearcă toate posibilitățile. *Greu la deal și greu la vale* = oricum faci, e tot greu. *Ce mai la deal, la vale* = a) ce să mai lungim vorba de pomană, ce mai încoace și încolo, e inutil să mai discutăm; b) să spunem lucrurilor pe nume. *Deal cu deal se întâlnește, dar (încă) om cu om*, se spune cu ocazia unei întâlniri neașteptate sau în nădejdea unei revederi posibile. 2. (Reg.) Regiune de viii; vie, podgorie. ⇨ Zonă a ogoarelor. — Din sl. **dělŃ**.

DEALER, *dealeri*, s.m. 1. Persoană juridică (firmă) autorizată să execute tranzacții cu valori mobiliare, cu titlu profesional, ca fapt de comerț și pe cont propriu. 2. Agent de bursă. ⇨ Vânzător intermediar. 3. (La jocul de cărți) Persoană care împarte cărțile. [Pr.: *dilăr*] — Din engl. **dealer**.

DEAMBULATORIU, *-IE*, *deambulatorii*, adj., s.n. 1. Adj. (Rar) De plimbare, care este în legătură cu plimbarea. 2. S.n. Loc de circulație în formă semicirculară, aflat în spatele altarului unei biserici romano-catolice sau gotice. [Pr.: *de-am-*] — Din fr. **déambulateiro**.

DEAMBULAȚIE s.f. (Rar) Mers; plimbare. [Pr.: *de-am-*. — Var.: **deambulațiune** s.f.] — Din fr. **déambulation**.

DEAMBULAȚIUNE s.f. v. **deambulație**.

DEASŪPRA adv. În partea de sus, în partea imediat superioară; sus, peste (ceva). ⇨ *Pe deasupra* = a) peste ceva; b) în plus, în afară de...; c) fără a adânci lucrurile, superficial. ⇨ (Cu valoare de prepoziție, cu determinări în genitiv) *Deasupra casei*. ⇨ Expr. *A fi deasupra nevoii* = a fi scăpat de o nevoie, a fi ieșit (cu bine) dintr-un moment sau dintr-o situație (materială) grea, a se afla în afară de pericol. [Var.: (reg.) **dasupra** adv.] — **De**⁴ + **asupra**.

DEBĂCLU, *debacluri*, s.n. (Rar) Rupere și pornire a gheții prinse între malurile unui curs de apă; zăpor. — Din fr. **débacle**.

DEBALASTĂ, *debalastez*, vb. I. Tranz. A descărca o navă de balast. — Pref. *de-* + **balast**.

DEBANDĂȚIE s.f. Neorânduială, dezordine; dezorientare, zăpăceală. — Din fr. **débandade**.

DEBARĂ, *debarale*, s.f. Încăpere mică, anexă într-o locuință, întrebuințată pentru depozitarea obiectelor care se folosesc mai rar, a vechiturilor etc. — Din fr. **débaras**.

DEBARASĂ, *debarasez*, vb. I. Refl. A se degaja, a se descotorosi de ceva sau de cineva (care incomodează, care supără). — Din fr. **débarasser**.

DEBARASĂRE, *debarasări*, s.f. Acțiunea de a *debarasa*. — V. **debarasa**.

DEBARASĂT, *-Ă*, *debarasați*, *-te*, adj. (Despre suprafețe) Degajat. — V. **debarasa**.

DEBARASŌR, *-ŌARE*, *debarasori*, *-oare*, s.m. și f. Persoană care degajează și curăță mesele într-un local de consum de tacămurile folosite, de resturile alimentare etc. — Din fr. **débarasseur**.

DEBARCĂ, *debărc*, vb. I. 1. Intranz și tranz. A (se) da jos, a coborî pe mal de pe o navă; p. ext. a coborî din tren sau din alt vehicul. ⇨ Intranz. A ataca țărml inamic cu trupe aduse pe nave (speciale). ⇨ (Rar; glumet) A descinde (într-o localitate sau într-un loc). 2. Tranz. (Fam.) A înlătura (pe cineva) dintr-un post de conducere, de răspundere; a da afară, a concedia. — Din fr. **débarquer**.

DEBARCADÉR, *debarcadere*, s.n. Loc pe malul unei ape sau pe un chei, într-un port, amenajat special și prevăzut cu utilaj adecvat pentru acostarea navelor, pentru îmbarcarea și debarcarea călătorilor, a animalelor sau a unor materiale. — Din fr. **débarcadère**.

DEBARCĂRE, *debarcări*, s.f. Acțiunea de a *debarca* și rezultatul ei. ⇨ *Stație de debarcare* = punct final al unei călătorii. *Navă de debarcare* = navă special construită, cu prora plată și dreaptă, pentru a permite apropierea maximă de uscat în vederea debarcării de trupe și de materiale. — V. **debarca**.

DEBAVURĂ, *debavurez*, vb. I. Tranz. A îndepărta prin ștanțare, dăltuire, polizare etc. bavura de pe piesele matrițe, turnate, laminate etc. — Pref. *de-* + **bavură**.

DEBAVURĂRE, *debavurări*, s.f. Acțiunea de a *debavura* și rezultatul ei. — V. **debavura**.

DEBİL, *-Ă*, *debili*, *-e*, adj. (Despre ființe) Lipsit de rezistență la eforturi fizice și la boli; firav, plăpând, slăbuț. ⇨ (Substantivat) *Debil mintal* = persoană care suferă de debilitate mintală. — Din fr. **débile**, lat. **debilis**.

DEBILITĂ, *debilitez*, vb. I. Refl. și tranz. A deveni sau a face să devină debil. — Din fr. **débiliter**, lat. **debilitare**.

DEBILITĂNT, *-Ă*, *debilitanți*, *-te*, adj. Care debilitează, care slăbește. — Din fr. **débilitant**.

DEBILITĂRE, *debilitări*, s.f. Faptul de a (se) *debilita*; debilitate. — V. **debilita**.

DEBILITĂT, *-Ă*, *debilitați* *-te*, adj. Slăbit, anemiatic; firav. — V. **debilita**.

DEBILITĂTE, *debilitați*, s.f. Faptul de a fi debil; stare de slăbiciune a organismului, însoțită de scăderea rezistenței la eforturi și la boli, din cauza subnutriției, a unor boli cronice etc. ⇨ *Debilitate mintală* = dezvoltare insuficientă a inteligenței, caracterizată prin tulburări de judecată, de perspicacitate, dificultăți de adaptare. — Din fr. **débilité**, lat. **debilitas**, **-atis**.

DÉBIT¹, *debite*, s.n. 1. Tutungerie. ⇨ (Inv.) *Debit de băuturi spirtoase* = cârciumă. 2. (Inv.) Vânzare, desfacere continuă de mărfuri cu amănuntul. 3. Cantitatea de fluid sau de pulbere fină care trece, într-o unitate de timp, printr-o secțiune a unei alpii, a unei conducte sau a unui canal. ⇨ *Debit instalat* = valoare maximă a debitului de apă care poate fi utilizat în scopuri energetice de turbinele unei centrale hidroelectrice. ⇨ Cantitatea de material sau de obiecte produse de o mașină sau de o instalație într-o unitate de timp. *Debit de energie* = energie debitată de o instalație într-o unitate de timp. ⇨ (Med.) *Debit cardiac* = cantitatea de sânge expulzată de ventriculul stâng în aortă la fiecare contracție a inimii sau în cursul unui minut. ⇨ (Mil.) *Debit de foc* = numărul de lovituri care poate fi tras de o gură de foc într-o anumită unitate de timp. ⇨ Fig. Flux verbal (abundent). — Din fr. **débit**.

DÉBIT², *debite*, s.n. 1. Datorie pe care o are o persoană creditată. 2. Coloană într-un registru de contabilitate sau într-un extras dintr-un asemenea registru, în care se înscriu sporurile de activ sau, respectiv, reducerile de pasiv; (concr.) sumă înscrisă în această coloană. — Din fr. **débit**, lat. **debitum**.

DEBITĂ¹, *debitez*, vb. I. Tranz. 1. A vinde marfă cu amănuntul. 2. A furniza o cantitate de fluid, de material pulverulent, de energie etc. ⇨ Fig. A spune, a rosti ceva (neînsemnat, plictisitor); a recita, a declama. F (Depr.) A spune minciuni. 3. A tăia un material în bucăți cu formele și dimensiunile adecvate pentru folosirea sau prelucrarea lui ulterioară. — Din fr. **débitier**.

DEBITĂ², *debitez*, vb. I. Tranz. A înscrie o sumă în debitul² unui cont. — Din fr. **débitier**.

DEBITĂNT, *-Ă*, *debitanți*, *-te*, s.m. și f. Persoană care vinde într-un debit¹ (1). ⇨ (Inv.) Persoană care desface marfă cu amănuntul. — Din fr. **débitant**.

DEBITĂRE¹, *debitări*, s.f. Acțiunea de a *debita*¹ și rezultatul ei. — V. **debita**¹.

DEBITĂRE², *debitări*, s.f. Faptul de a *debita*²; înscriere a unei sume în coloana de debit² a unui cont. — V. **debita**².

DEBITEZĂ, *debiteze*, s.f. Piesă din material refractar prevăzută cu o deschidere prin care se trage sticla topită la fabricarea geamurilor. — Din fr. **débitèse**.

DEBITMÉTRU, *debitmetre*, s.n. Instalație sau instrument pentru măsurarea debitului¹ (3) unui fluid. — Din fr. **débitmètre**.

DEBITŌR, *-ŌARE*, *debitori*, *-oare*, adj., s.m. și f. 1. Adj. (Despre sume de bani) Care se găsește la debitul² unui cont; datorat. 2. Adj., s.m. și f. (Persoană fizică sau juridică) care datorează creditorului mărfuri sau sume de bani; datornic. — Din fr. **débiteur**, lat. **debitor**.

DEBLEIĂ, *debleieze*, vb. I. Tranz. A degaja un teren pentru realizarea unui dubleu. — Din fr. **déblayer**.

DEBLEIÉRE, *debleieri*, s.f. Acțiunea de a *debleia* și rezultatul ei; ansamblu de operații efectuate pentru realizarea unui dubleu. [Pr.: *-ble-ie-*] — Din **debleu** (după fr. *déblayage*).

DEBLÉU, *debleuri*, s.n. Săpătură făcută sub nivelul terenului natural pentru executarea platformei unui drum ori a unei căi ferate sau pentru construirea unui canal deschis. — Din fr. **déb lai**.

DEBLOCĂ, *deblochez*, vb. I. Tranz. 1. A degaja un drum de obstacole, de oameni, de vehicule etc. spre a-l reda circulației. ⇨ A repune în funcțiune un mecanism blocat. 2. A scoate de sub blocare bani, produse etc. 3. A scoate un ofițer din cadrul activ al armatei. — Din fr. **débloquer**.

DEBLOCĂRE, *deblocări*, s.f. Acțiunea de a *debloca* și rezultatul ei. — V. **debloca**.

DEBORDĂ, *debordez*, vb. I. 1. Intranz. (Despre ape curgătoare, la pers. 3) A ieși din albie; a se revărșă; (despre lichidul dintr-un vas) a da pe din afară; (despre vase) a nu mai cuprinde conținutul, a lăsa să curgă pe din afară; a fi prea plin. 2. Intranz. și tranz. A vomita. — Din fr. **déborder**.

DEBORDĂNT, *-Ă*, *debordanți*, *-te*, adj. (Adesea fig.) Care se revărșă. — Din fr. **débordant**.

DEBORDĂRE, *debordări*, s.f. Acțiunea de a *deborde*. — V. **deborde**.

DEBRANȘĂ, *debranșez*, vb. I. Tranz. A întrerupe definitiv o legătură, o comunicație stabilită între două conducte, circuite etc.; a suprima. — Din fr. **débrancher**.

DEBRANȘARE, *debranșări*, s.f. Acțiunea de a *debranșa* și rezultatul ei. — V. **debranșa**.

DEBREIA, *debreiez*, vb. I. Tranz. A desface legătura dintre două mecanisme cuplate printr-un ambreiaj. — Din fr. *débrayer*.

DEBREIAJ, *debreiaje*, s.n. Debreiere. — Din fr. *débrayage*.

DEBREIERE, *debreieri*, s.f. Acțiunea de a *debreia* și rezultatul ei; debreiaj. — V. *debreia*.

DEBRETÎN, *debrețini*, s.m. Cârnat preparat dintr-un amestec de carne tocată de vită și de porc, introdus în intestine subțiri de porc și segmentat prin răsucirea unor bucăți de câte circa 10 cm. — Din germ. *Debreziner*.

DEBURAJ s.n. 1. Deburare. 2. Deșeurile obținute în urma deburajului (1). — Din fr. *débouillage*.

DEBURARE s.f. Operația de curățare a cardelor de impuritățile și de fibrele scurte rămase în urma cardării; deburaj (1). — Cf. fr. *débouurer*.

DEBURBĂJ s.n. 1. Deburbare. 2. Spălare a minereului. — Din fr. *débouillage*.

DEBURBĂRE, *deburbări*, s.f. Operația de limpezire a mustului de struguri și de separare a lui de resturile solide; deburbaj. — Cf. fr. *débouurer*.

DEBURSĂ, *debursez*, vb. I. Tranz. A cheltui, a plăti (din buzunar). — Din fr. *débourser*.

DEBUSOLĂ, *debusolez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) dezorienta. — Din fr. *débusoler*.

DEBUSOLĂRE, *debusolări*, s.f. Acțiunea de a (se) *debusola* și rezultatul ei. — V. *debusola*.

DEBUSOLĂT, *-Ă*, *debusolați*, *-te*, adj. Dezorientat. — V. *debusola*.

DEBUȘĂ, *debușez*, vb. I. In tranz. A ieși dintr-un loc îngust, dintr-un loc acoperit. — Din fr. *déboucher*.

DEBUȘARE s.f. Acțiunea de a *debușa*. — V. *debușa*.

DEBUȘÉU *debușee*, s.n. 1. Piață pe care se pot comercializa cu ușurință cantități mari de mărfuri și servicii. 2. (În sintagma *Debușeu podului* = debitul maxim de apă care poate curge pe sub un pod, astfel încât, de la nivelul apei până la partea de jos a podului, să mai rămână un anumit spațiu liber de siguranță. [Pl. și: *debușeur*]) — Din fr. *débouché*.

DEBŪT, *debuturi*, s.n. Început, intrare într-o profesie, într-o activitate (artistică, literară etc.); operă, lucrare care constituie acest început. — Din fr. *début*.

DEBUTĂ, *debutez*, vb. I. In tranz. A-și face debutul într-o carieră, pe scenă etc.; (despre un autor) a publica prima lucrare. — Din fr. *débuter*.

DEBUTĂNT, *-Ă*, *debutanți*, *-te*, s.m. și f. Persoană aflată la începutul unei cariere (artistice); p. ext. persoană fără experiență; începător, novice. — Din fr. *débutant*.

DEBYE s.m. (Fiz.) Unitate de măsură a momentului electric. [Pr.: *debái*. — Abr.: *D*] — Din engl., fr. *debye*.

DEC interj. v. *de²*.

DECA Element de compunere însemnând „zece”, care servește la formarea unor substantive și adjective. — Din ngr. *déka*.

DECABRIST, *-Ă*, *decabriști*, *-ste*, s.m. și f. (Rar) Decembrist. — Din rus. *dekabrist*.

DECACÓRD, *decacorduri*, s.n. Vechi instrument muzical, asemănător cu harpa, având zece coarde. — Din fr. *décachorde*.

DECADÁL, *-Ă*, *decadali*, *-e*, adj. Care se referă la o perioadă de zece zile. — *Decadă* + suf. *-al*.

DECADĂ, *decade*, s.f. 1. Perioadă de zece zile consecutive. ♦ (Urmat de determinări în genitiv) Perioadă de zece zile consecutive dedicată unui eveniment sau unei activități de seamă. *Decada cărții*. 2. Deceniu. — Din fr. *décade*.

DECADÉNT, *-Ă*, *decadenți*, *-te*, adj. 1. Care se găsește în decadență, în declin. 2. Care prezintă caracterale decadențismului; propriu decadențismului. — Din fr. *décadent*.

DECADENTISM s.n. 1. Mișcare literară din a doua jumătate a sec. XIX, caracterizată prin cultivarea artificialului, a rafinamentului estetic și a morbidului excesiv. 2. Termen aplicat unor epoci care precedă declinul unor culturi și civilizații. — Din fr. *décadentisme*.

DECADÉNȚĂ, *decadențe*, s.f. 1. Declin, regres. 2. Decădere, degradare morală. 3. Calitate inferioară a literaturii, artei etc. sau pierdere a normelor morale din creațiile unei epoci față de o perioadă anterioară. — Din fr. *décadence*, lat. *decadentia*.

DECADRĂJ, *decadraje*, s.n. Defect survenit la proiecția unui film, care constă în apariția pe ecran a două imagini vecine despărțite printr-o dungă neagră. — Din fr. *décadrage*.

DECAÉDRU, *decaedre*, s.n. Poliedru cu zece fețe. [Pr.: *-ca-e-*] — Din fr. *décàèdre*.

DECAFEINIZĂ vb. I. v. *decofeiniza*.

DECAFEINIZĂRE s.f. v. *decofeinizare*.

DECAFEINIZĂT, *-Ă* adj. v. *decofeinizat*.

DECAGÓN, *decagoane*, s.n. Poligon cu zece laturi. — Din fr. *décagone*. **DECAGONÁL**, *-Ă*, *decagonal*, *-e*, adj. (Despre suprafețe) În formă de decagon; (despre corpuri geometrice) care are ca bază un decagon. — Din fr. *décagonal*.

DECAGRĂM, *decagramme*, s.n. Unitate de măsură pentru masă, egală cu zece grame. — Din fr. *décagramme*.

DECALĂ, *decalez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) distanța în spațiu sau în timp în raport cu ceva, de obicei în raport cu ceva stabilit inițial; a (se) produce un decalaj. ♦ Tranz. A distanța două sau mai multe sisteme tehnice ori organe ale aceluiași sistem tehnic în vederea asigurării condițiilor optime de funcționare. — Din fr. *décaler*.

DECALĂJ, *decalaje*, s.n. Distanțare în spațiu a două obiecte în raport cu poziția inițială a unuia față de celălalt; distanțare în timp a două sau a mai multe fapte sau evenimente. ♦ Fig. Dezacord, nepotrivire între situații, concepții, evenimente sau fapte. — Din fr. *décalage*.

DECALĂRE, *decalări*, s.f. Acțiunea de a (se) *decala* și rezultatul ei; distanțare în spațiu sau în timp; rămânere în urmă; fig. nepotrivire, dezacord între situații, evenimente, concepții etc. — V. *decala*.

DECALC, *decalcuri*, s.n. 1. Procedeu care permite decalcarea. ♦ Hârtie obținută prin decalcare. 2. (Lingv.) Calc (2). — Din fr. *décalque*.

DECALCĂ, *decalchez*, vb. I. Tranz. 1. A copia, a transpune un desen copiat pe o hârtie transparentă, pe o altă hârtie, pe o placă, pe o stofă etc. 2. (Lingv.) A calchia. [Prez. ind. și: *decálc*] — Din fr. *décalquer*.

DECALCĂRE, *decalcări*, s.f. Acțiunea de a *decalca* și rezultatul ei. — V. *decalca*.

DECALCFIĂ, *decalcifiaz*, vb. I. Refl. și tranz. A pierde sau a face ca organismul să piardă calciul din țesutul osos sau din dinți. ♦ Refl. (Despre țesuturi) A-și pierde o cantitate de săruri de calciu. [Pr.: *-fi-a*. — Var.: *decalcifică* vb. I.] — Din fr. *décalcifier*.

DECALCFIANT, *decalcifianți*, s.m. 1. Substanță alcătuită din acizi organici, acizi anorganici, săruri, zaharuri etc. folosită în industria pielăriei. 2. Substanță folosită pentru micșorarea durtății apelor calcaroase. [Pr.: *-fi-anți*] — Din fr. *décalcifiant*.

DECALCFIÁT, *-Ă*, *decalcificați*, *-te*, adj. Care a pierdut calciul, care are o cantitate insuficientă de calciu. [Pr.: *-fi-at*. — Var.: *decalcificat*, *-ă* adj.] — V. *decalcifica*.

DECALCFICĂ vb. I v. *decalcifica*.

DECALCFICĂRE s.f. v. *decalcifere*.

DECALCFICĂT, *-Ă*, adj. v. *decalcificat*.

DECALCFIÉRE, *decalcifieri*, s.f. Acțiunea de a (se) *decalcifica* și rezultatul ei. 1. Demineralizare a țesutului osos și a dinților, urmată de scăderea rezistenței oaselor și de deformări ale acestora. 2. Operație de eliminare a sărurilor de calciu din pieile aflate în procesul de tăbăcire. [Pr.: *-fi-e-*. — Var.: *decalcificare* s.f.] — V. *decalcifica*.

DECALCOMANIE s.f. Procedeu de decorare a unor obiecte de sticlă, porțelan etc. prin transpunerea pe suprafața lor a imaginilor de pe o hârtie specială, folosită ca suport provizoriu. — Din fr. *décalcomanie*.

DECALIBRĂ, pers. 3 *decalibrează*, vb. I. Refl. (Despre țeava armelor de foc) A se lărgi în urma uzurii sau a unui accident de tragere, a-și deforma calibrul. — Pref. *de-* + *calibru*.

DECALIBRĂRE, *decalibrări*, s.f. Acțiunea de a se *decalibra* și rezultatul ei. — V. *decalibra*.

DECALIBRÁT, *-Ă*, *decalibrați*, *-te*, adj. (Despre țeava armelor de foc) Lărgit în urma uzurii sau a unui accident de tragere. — V. *decalibra*.

DECALITRU, *decalitri*, s.m. Unitate de măsură pentru volum egală cu zece litri. — Din fr. *décalitre*.

DECALÓG, *decaloguri*, s.n. Cele zece porunci religioase și morale din Vechiul Testament, revelate de Dumnezeu lui Moise, pe muntele Sinai. — Din fr. *décalogue*.

DECALVÁNT, *-Ă*, *decalvanți*, *-te*, adj. Care provoacă căderea părului. — Din fr. *décalvant*.

DECALVĂȚIE, *decalvații*, s.f. 1. (Rar) Calviție. 2. Pedepsă, în vechiul drept, care consta în raderea părului de pe capul condamnaților. — Din fr. *décalvation*, lat. *decalvatio*.

DECAMERÓN, *decameroane*, s.n. Operă literară epică conținând povestiri narate pe parcursul a zece zile. „*Decameronul*” lui *Boccaccio*. — Din fr. *décameron*, it. *decamerone*.

DECAMÉTRU, *decametri*, s.m. Unitate de măsură pentru lungime egală cu zece metri. ♦ Instrument de măsură pentru lungime, format dintr-o panglică sau un lanț de zece metri, care servește la măsurători de teren. — Din fr. *décamètre*.

DECÁN, *-Ă*, *decani*, *-e*, s.m., s.f. 1. S.m. și f. Membru al corpului profesoral universitar având sarcina de a conduce o facultate; grad deținut de această persoană. 2. S.m. Persoană (aleasă dintre avocați) care conduce baroul avocaților. 3. S.m. Persoana cea mai în vârstă sau cu vechimea cea mai

mare în anumite corpuri constituite. **4.** S.m. (În Biserica catolică) Conducătorul unui decanat, care este echivalentul protopopului în Biserica ortodoxă. ♦ (În Biserica anglicană) Conducător al unui colegiu de preoți, al unei instituții religioase sau al unui lăcaș de cult. *Decanul de Canterbury*. **5.** Decurion. — Din lat. *decanus*, germ. *Dekan*.

DECANÁL, -Ă, decanali, -e, adj., s.f. 1. Adj. De decanat; de decan. **2.** S.f. Lucrare scrisă la facultățile tehnice, echivalând cu un examen parțial. — Din fr. *décanal*.

DECANÁT, decanate, s.n. 1. Demnitatea de decan; birourile unde lucrează decanul (și personalul ajutător). **2.** Organul de conducere al unei facultăți. ♦ (În Biserica catolică) Protopopiat. — Din fr. *decanat*, lat. *decanatus*. Cf. germ. *Dekanat*.

DECANTÁ, decantez, vb. I. Tranz. A limpezi un lichid tulbure, în care se află particule solide în suspensie, scurgând lichidul limpezit după sedimentarea particulelor pe fundul vasului. ♦ A curăța de impurități, a înlătura murdăria. ♦ Fig. A limpezi, a clarifica, a lămurii. — Din fr. *décantier*.

DECANTÁRE, decantări, s.f. Faptul de a *decanta*; limpezirea unui lichid care conține particule solide în suspensie; decantație. — V. *decanta*.

DECANTÁȚIE, decantații, s.f. Decantare. — Din fr. *décantation*.

DECANTÓR, decantoare, s.n. Instalație hidrotehnică folosită pentru decantare în alimentarea cu apă, în procesele chimice sau hidrometalurgice. — Din fr. *décanteur*.

DECAPÁ, decapez, vb. I. Tranz. 1. A curăța de acizi sau de grăsimi o suprafață metalică în vederea operațiilor ulterioare. **2.** A nivela un teren sau un pavaj de asfalt prin înlăturarea unui strat subțire de la suprafață. **3.** A trata pieile sau blănurile cu soluții ale unor acizi sau săruri în vederea conservării lor temporare sau pentru prelucrarea ulterioară. — Din fr. *décapier*.

DECAPÁJ, decapaje, s.n. Decapare. — Din fr. *décapage*.

DECAPÁNT, decapante, s.n. Amestec de substanțe chimice cu acțiune dizolvantă asupra oxizilor, grăsimilor etc., folosit în operația de decapare. — Din fr. *décapant*.

DECAPÁRE, decapări, s.f. Acțiunea de a *decapa* și rezultatul ei; curățare, nivelare, decapaj. — V. *decapa*.

DECAPATÓR, decapatori, s.m. (Chim.) Decapant. — *Decapa* + suf. *-tor*.

DECAPITÁ, decapitez, vb. I. Tranz. A executa un condamnat prin tăierea capului; a tăia capul cuiva. ♦ A separa capul bovinelor de corpul lor la abator. — Din fr. *décapiter*, lat. *decapitare*.

DECAPITALIZÁ, decapitalizez, vb. I. Tranz. A diminua sau a retrage capitalul. — *Des¹* + *capitaliza*.

DECAPITALIZÁRE, decapitalizări, s.f. Acțiunea de a *decapitaliza* și rezultatul ei. — V. *decapitaliza*.

DECAPITÁRE, decapitari, s.f. Acțiunea de a *decapita* și rezultatul ei; decapitație. — V. *decapita*.

DECAPITÁT, -Ă, decapitați, -te, adj. Ucis, executat prin tăierea capului; căruia i s-a tăiat capul. — V. *decapita*.

DECAPITÁȚIE, decapitații, s.f. (Rar) Decapitare. — Din fr. *décapitation*.

DECAPÓD, decapode, s.n. 1. (La pl.) Ordin de crustacee cu zece picioare; (și la sg.) crustaceu care face parte din acest ordin. **2.** (La pl.) Ordin de cefalopode care au zece tentacule și un rudiment de cochilie; (și la sg.) moluscă din acest ordin. **3.** (Tehn.; Înv.) Locomotivă cu aburi cu cinci osii motoare cuplate, folosită la trenurile de marfă. — Din fr. *décapode*.

DECAPOTÁ, decapotez, vb. I. Tranz. A strânge sau a ridica capota unui automobil. — Din fr. *décapoter*.

DECAPOTÁBIL, -Ă, decapotabili, -e, adj. (Despre automobile) A căruia capotă se poate strânge sau ridica după necesitate. — Din fr. *décapotable*.

DECAPOTÁRE, decapotări, s.f. Acțiunea de a *decapota*. — V. *decapota*.

DECAPSULÁ, decapsulez, vb. I. Tranz. 1. A separa capsulele de pe tulpinile de în recoltate și uscate, în vederea obținerii semințelor de în și a fibrelor textile; a decortica. **2.** A îndepărta, pe cale chirurgicală, membrana care învelește un organ. — Din fr. *décapsuler*.

DECAPSULÁRE, decapsulări, s.f. Acțiunea de a *decapsula* și rezultatul ei. — V. *decapsula*.

DECAPSULÁTÓR, decapsulatoare, s.n. Mașină cu care se efectuează decapsularea inului. — *Decapsula* + suf. *-tor*.

DECAPSULÁȚIE, decapsulații, s.f. Operație chirurgicală prin care se separă un organ de capsula sa. — Din fr. *décapsulation*.

DECÁR¹, decari, s.m. Unitate de măsură pentru terenuri, egală cu zece ari. — *Deca-* + suf. *-ar*.

DECÁR², decari, s.m. Carte de joc marcată cu numărul zece. — Din ngr. *dekári*.

DECARBURÁ, decarburéz, vb. I. Tranz. A micșora procentul de carbon dintr-un aliaj al fierului; a realiza o decarburare. — Din fr. *décarburer*.

DECARBURÁRE, decarburări, s.f. 1. Operație de reducere prin oxidare a conținutului de carbon din topitura metalică la elaborarea oțelului;

decarburare. **2.** Micșorare a conținutului de carbon din stratul superficial al pieselor de oțel încălzite în cuptoare pentru tratamente termice. — V. *decarbura*.

DECARBURÁȚIE, decarburării, s.f. Decarburare. — Din fr. *décarburation*.

DECARTÁ, decartez, vb. I. Tranz. (La unele jocuri) A elimina din mână una sau mai multe cărți de care jucătorul nu are nevoie, pentru a primi altele mai potrivite și a face o formație câștigătoare. — De la *carte*.

DECASILÁB, -Ă, decasilabi, -e, adj., s.m. (Vers) care are zece silabe, despărțite de cezură în două grupe după silaba a patra sau a cincea. — Din fr. *décasyllabe*.

DECASILÁBIC, -Ă, decasilabici, -ce, adj. (Despre versuri) Alcătuit din zece silabe. — Din fr. *décasyllabique*.

DECATÉR, decasteri, s.m. Unitate de măsură egală cu zece steri, folosită pentru volumul lemnelor. — Din fr. *décastère*.

DECATÍL, decastiluri, s.n. Templu grecesc a cărui fațadă este compusă din zece coloane. — Din fr. *décastyle*.

DECATÁ, decatez, vb. I. Tranz. A aplica țesăturilor de lână un tratament prin supunerea lor la acțiunea aburului sau a apei fierbinți, în vederea îmbunătățirii calității și a măririi stabilității dimensionale. — Din fr. *décatir*.

DECATÁRE, decatări, s.f. Acțiunea de a *decata* și rezultatul ei. — V. *decata*.

DECATLÓN, s.n. Probă sportivă pentru bărbați combinată din zece probe atletice, selecționate din alergări, aruncări și sărituri care se dispută în cursul a două zile consecutive și la care trebuie să participe fiecare concurent. — Din fr. *décathlon*.

DECATLÓNIST, -Ă, decatloniști, -ste, s.m. și f. Sportiv care participă la probele din cadrul decatlonului. — *Decatlon* + suf. *-ist*.

DECATRÓN, decatroane, s.n. Tub cu descărcare electrică în gaze, cu catod rece, utilizat în tehnica calculatoarelor electronice, în tehnica nucleară, a dispozitivelor de comunicație și de comandă etc. — Din fr. *décatron*.

DECAVÁ, decavez, vb. I. Refl. și tranz. (Fam.) A pierde sau a face să piardă toți banii, a da sau a lua (cuiva) toți banii, a rămâne sau a lăsa pe cineva fără un ban, a (se) ruina (la jocul de cărți sau la alte jocuri de noroc). — Din fr. *décaver*.

DECAVÁRE, decavări, s.f. (Fam.) Acțiunea de a (se) *decava* și rezultatul ei. — V. *decava*.

DECAVÁT, -Ă, decavați, -te, adj. (Fam.) Care a pierdut toți banii (la joc). — V. *decava*. Cf. fr. *déca vé*.

DECÁDEÁ, decád, vb. II. Intrans. **1.** A ajunge într-o stare mai rea, a fi în declin; a regresa. ♦ A ajunge într-o stare morală degradantă, a se degrada moralicește; a se declasa, a se deprava. **2.** (În expr.) A *decădea din drepturi* = a pierde un drept prin neîndeplinirea în termenul prevăzut de lege a unor condiții sau formalități. — Pref. *de-* + *cădea* (după fr. *déchoir*). Cf. it. *decadere*.

DECÁDERE, decăderi, s.f. Faptul de a *decădea*; declin, regres. ♦ Degradare morală; declasare, depravare. ♦ *Decădere din drepturi* = lipsire a unei persoane de unele dintre drepturile sale civile sau politice ca urmare a săvârșirii anumitor infracțiuni. — V. *decădea*.

DECÁLÍ, decălesc, vb. IV. Tranz. A micșora duritatea unui metal sau a unui aliaj metalic cu ajutorul unui tratament metalurgic special. — Pref. *de-* + *cáli*.

DECÁLÍRE, decáliri, s.f. Acțiunea de a *decáli* și rezultatul ei. — V. *decáli*.

DECÁZÚT, -Ă, decăzuți, -te, adj. 1. Ajuns în stare de decădere, în declin. ♦ Depravat, declasat, stricat. **2.** (Urmat de determinări introduse prin prep. „din”) Care a pierdut un drept prin neîndeplinirea în termenul prevăzut de lege a unor condiții sau formalități. — V. *decădea*.

DECÁT adv., conj. **I. Adv. 1.** (Comparativ de inegalitate) *Era mai mare decât mine*. **2.** (Restrictiv, în construcții negative) Numai. ♦ Expr. *N-am* (sau *n-ai* etc.) *decât să...* = **a)** singurul lucru care îmi (sau îți etc.) rămâne de făcut...; **b)** sunt (sau ești etc.) liber să..., dacă vreau (sau vrei etc.) să... *N-ai* (sau *n-are*) *decât!* = poți (sau poate) s-o faci (sau s-o faci), puțin îmi pasă! **II. Conj. 1.** (Introduce o propoziție circumstanțială comparativă de inegalitate) *Mai mult bănuia decât știa*. **2.** (Introduce o propoziție circumstanțială de excepție) *Nu făcea altceva decât să citească*. **3.** (Introduce o propoziție circumstanțială opozițională cu nuanță comparativă) În loc să... **4.** (Pop.; adversativ) Însă, dar, numai că. — *De⁴* + *cât*.

DECEDÁ, decedez, vb. I. Intrans. (Despre oameni) A înceta din viață; a muri, a răposa. — Din fr. *décéder*, lat. *decedere*.

DECEDÁT, -Ă, decedați, -te, adj. (Despre oameni; adesea substantivat) Mort, răposat. — V. *deceda*.

DECELÁ, decelez, vb. I. Tranz. A distinge, a pune în evidență existența unei substanțe aflate în cantitate foarte mică sau a unui fenomen sau proces foarte puțin intens. — Din fr. *décéler*.

DECELĂBIL, -Ă, *decelabili*, -e, adj. Care poate fi decelat. — Din fr. *décélable*.

DECELĂRE, *decelări*, s.f. Acțiunea de a *decela* și rezultatul ei. — V. *decela*.

DECELERĂȚIE, *decelerății*, s.f. Reducere a vitezei unui mobil, raportată la unitatea de timp; accelerație negativă. — Din fr. *décélération*.

DECÉMBRIE s.m. A douăsprezecea lună a anului; îndrea. [Var.: *decémvrie*, (inv.) *dechémbrie*, *dechémvrie* s.m.] — Din lat. *december*, -bris, fr. *décembre*.

DECEMBRIȘT, -Ă, *decembriști*, -ste, s.m. și f. Nume dat revoluționarilor ruși de origine nobiliară care au organizat, la Sankt Petersburg, răscoala armată din decembrie 1825 împotriva absolutismului țarist; decabrist. ♦ (Adjectival) *Tinerii decembriști* — **Decembrie** + suf. -ist. (după rus. *dekabrist*).

DECÉMVR, *decemviri*, s.m. Fiecare dintre cei zece magistrați romani ce au alcătuit comisia care a dat Romei (în anii 451 și 450 î.H.) un cod de legi (Cele 12 Table). — Din lat. *decemvir*, fr. *décemvir*.

DECÉMVIRAL, -Ă, *decémviralii*, -e, adj. În legătură cu decemvirii, care emană de la decemvirii. — Din lat. *decémviralis*, fr. *décémviral*.

DECÉMVIRAT, *decémvirate*, s.n. Formă de guvernământ politic prin care conducerea statului era exercitată de o comisie alcătuită din zece persoane (decemviri) — Din lat. *decémviratus*, fr. *décémvirat*.

DECÉMVRIE s.m. v. *decembrie*.

DECENĂL, -Ă, *decenali*, -e, adj. Care durează zece ani. ♦ Care are loc din zece în zece ani. — Din fr. *décennal*, lat. *decenalis*.

DECÉNIU, *decenii*, s.n. Perioadă de zece ani. — Din lat. *decennium*, it. *decennio*.

DECÉNT, -Ă, *decenți*, -te, adj. Cuvincios, pudic. — Din fr. *décent*, lat. *decens*, -ntis.

DECÉNTĂ s.f. Respect pentru bunele moravuri, bună-cuviință; pudoare. — Din fr. *décente*, lat. *decentis*.

DECÉPTIE, *deceptii*, s.f. Înelșare a speranțelor cuiva, dezamăgire, deziluzie; amărăciune. [Var.: (inv.) *deceptiune* s.f.] — Din fr. *déception*, lat. *deception*, -onis.

DECEPȚIONĂ, *deceptiunez*, vb. I. Tranz. A înșela speranțele sau încrederea cuiva, a cauza cuiva o decepție; a dezamăgi, a deziluziona. [Pr.: -ți-o-] — Din *deceptie*.

DECEPȚIONĂNT, -Ă, *deceptiionanți*, -te, adj. Care decepționează; dezamăgitor. [Pr.: -ți-o-] — *Deceptiunea* + suf. -ant.

DECEPȚIONĂȚ, -Ă, *deceptiionăți*, -te, adj. Care a suferit o decepție; dezamăgire, deziluzionat. [Pr.: -ți-o-] — V. *deceptiunea*.

DECEPȚIONISM s.n. Atitudine pesimistă manifestată (în sec. XIX) în artă și în literatură, prin expresia unei dezamăgiri permanente și a unui sentiment de neîncredere față de progres. [Pr.: -ți-o-] — *Deceptiune* + suf. -ism.

DECEPȚIONIST, -Ă, *deceptiionisti*, -ste, adj. (Despre literatură) Care are caracterul decepționismului; (despre oameni, în special despre scriitori; adesea substantivat) care se lasă stăpânit de decepționism, care a adoptat decepționismul ca atitudine în viață, în literatură. [Pr.: -ți-o-] — *Deceptiune* + suf. -ist.

DECEPȚIUNE s.f. v. *deceptie*.

DECEREBRĂRE s.f. Îndepărtare a emisferelor cerebrale efectuată experimental pe animale, în scopul studierii funcțiilor diferitelor părți ale creierului. — Cf. fr. *décérébration*.

DECERNĂ, *decernez*, vb. I. Tranz. A acorda, a da, a conferi (un premiu, o decorație, o răsplată). [Prez. ind. și: *decern*. Var.: (inv.) *decérne* vb. III] — Din fr. *décerner*, lat. *decernere*.

DECERNĂRE, *decernări*, s.f. Acțiunea de a *decerna* și rezultatul ei. — V. *decerna*.

DECÉRNE vb. III v. *decerna*.

DECÉS, *decese*, s.n. Încetare din viață, moarte a unei persoane. [Pl. și: (rar) *decésuri*] — Din fr. *décès*, lat. *decessus*.

DECHÉMBRIE s.m. v. *decembrie*.

DECHÉMVRIE s.m. v. *decembrie*.

DEC¹ Element de compunere savantă care intră în denumirea submultiplicilor unităților de măsură pentru a exprima a zecea parte din întreg. — Din fr. *déci-*.

DEC² conj. Prin urmare, în consecință, drept care, așa fiind. — **De⁴** + **aci**.

DECIBEL, *decibeli*, s.m. Unitate de măsură a intensității (sau presiunii) acustice, egală cu o zecime dintr-un bel. — Din fr. *décibel*.

DECIBELMÉTRU, *decibelmetre*, s.n. Voltmetru de curent alternativ gradat în decibeli în raport cu un nivel de referință, utilizat ca aparat de măsură în instalațiile electroacustice. — Din fr. *décibelmètre*.

DECIDE, *decid*, vb. III. 1. Intranz. și refl. A lua o hotărâre; a alege (între mai multe posibilități), a se fixa (în urma unei decizii). ♦ Tranz. A hotărî, a

soluționa în mod definitiv. 2. Tranz. A determina, a convinge, a îndupleca pe cineva să facă ceva. — Din fr. *décider*, lat. *decidere*.

DECIDÉNT, -Ă, *decidenți*, -te, s.m. și f., adj. (Persoană, instituție etc.) împrumutată să ia decizia (1). — De la decide, după modelul unor cuvinte ca *émitent*, *deponent* etc.

DECIGRĂD, *decigrade*, s.n. Unitate subdivizionară de măsură, egală cu a zecea parte dintr-un grad (1). — Din fr. *décigrade*.

DECIGRĂM, *decigrame*, s.n. Unitate subdivizionară de măsură pentru masă, egală cu a zecea parte dintr-un gram. — Din fr. *décigramme*.

DECILITRU, *decilitri*, s.m. Unitate subdivizionară de măsură pentru volum, egală cu a zecea parte dintr-un litru. — Din fr. *décilitre*.

DECIMA¹ s.f. (În Evul Mediu, în Transilvania) Dîjmă plătită Bisericii catolice de către țărani liberi, iobagi, târgoveți și micii nobili. — Cuv. lat.

DECIMĂ², *decimez*, vb. I. Tranz. 1. (În Roma antică și Evul Mediu) A pedepsi o unitate militară, executând pe fiecare al zecelea soldat. 2. (Despre războaie, epidemii etc.) A omorî oameni în număr mare. — Din fr. *décimer*, lat. *decimare*.

DECIMAL, -Ă, *decimale*, -e, adj., s.n. 1. Adj. (Rare) Zecimal. 2. S.n. Basculă în care echilibrarea greutății corpurilor se realizează cu greutate-etalon de zece ori mai mici. — Din fr. *décimal*.

DECIMĂN, -Ă, *decimani*, -e, adj. (Despre febră) Care revine în mod intermitent la zece zile. — Din fr. *décimane*.

DECIMĂRE, *decimări*, s.f. Acțiunea de a *decima* și rezultatul ei; ucidere în masă; decimație. — V. *decima*.

DECIMĂȚIE, *decimății*, s.f. Decimare. — Din lat. *decimatio*, fr. *décimation*.

DECIMĂ, *decime*, s.f. (Muz.) Interval care cuprinde zece trepte, format dintr-o octavă și o terță. ♦ Treapta a zecea de la o treaptă dată. — Din it. *decima*.

DECIMÉTRIC, -Ă, *decimetrici*, -ce, adj. De ordinul decimetrului. — Din fr. *décimétrique*.

DECIMÉTRU, (1) *decimetri*, s.m., (2) *decimetre*, s.n. 1. S.m. Unitate de măsură pentru lungime, egală cu a zecea parte dintr-un metru. 2. S.n. Riglă gradată cu lungimea de zece centimetri. — Din fr. *décimètre*.

DECIS, -Ă, *decisi*, -se, adj. Ferm în principiile sau în convingerile sale; hotărât. — V. *decide*.

DECISIV, -Ă, *decisivi*, -e, adj. Care hotărăște, care este de natură a determina o concluzie definitivă, care face să înceteze orice îndoială; hotărâtor. — Din fr. *décisif*, lat. *decisivus*.

DECISTÉR, *decisteri*, s.m. Unitate subdivizionară de măsură pentru volumul lemnului, egală cu a zecea parte dintr-un ster. — Din fr. *décistère*.

DECIZIE, *decizii*, s.f. 1. Hotărâre luată în urma examinării unei probleme, a unei situații etc., soluție adoptată (dintre mai multe posibile); rezoluție. ♦ Hotărâre luată de un organ al administrației de stat sau de un organ de jurisdicție. 2. (Rare) Calitatea de a fi ferm, hotărât; fermitate. [Var.: *deciziune* s.f.] — Din fr. *décision*, lat. *decisio*, -onis.

DECIZIONAL, -Ă, *decizionali*, -e, adj. Care ia decizii; de decizie. [Pr.: -zi-o-] — Din engl. *decisional*.

DECIZIUNE s.f. v. *decizie*.

DECK, *deckuri*, s.n. Magnetofon, casetofon etc. fără amplificator de putere. — Din engl. *deck*.

DECLAMĂ, *declâm*, vb. I. Tranz. A rosti cu voce tare, cu ton și cu gesturi adecvate, un text literar (în versuri). ♦ (Peior.) A vorbi cu ton declamator, emfatic, retoric. — Din fr. *déclamer*, lat. *declamare*.

DECLAMĂRE, *declamări*, s.f. Faptul de a *declama*; declamație. — V. *declama*.

DECLAMĂTIV, -Ă, *declamativi*, -e, adj. Declamator; emfatic. — Din fr. *déclamatif*.

DECLAMATIVISM s.n. (Rare) Caracter declamativ. — **Declamativ** + suf. -ism.

DECLAMATÓR, -OĂRE, *declamatori*, -oare, adj. (Despre cuvinte, expresii, stil) Pompos, bombastic, emfatic. [Var.: *declamatóriu*, -le adj.] — Din fr. *déclamatoire*.

DECLAMATÓRIU, -IE adj. v. *declamator*.

DECLAMĂȚIE, *declamății*, s.f. 1. Arta de a declama. 2. Vorbire cu ton și cu gesturi exagerate, teatrale, emfatice. [Var.: *declamățiune* s.f.] — Din fr. *déclamation*, lat. *declamatio*, -onis.

DECLAMĂȚIUNE s.f. v. *declamăție*.

DECLANȘĂ, *declanșez*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) dezlănțui, a (se) stărni, a (se) porni. 2. Tranz. A provoca, prin comandă, intrarea rapidă în funcție a unui mecanism sau a unui dispozitiv (înălțurând o pedică). ♦ Refl. *Aparat care se declanșează automat*. — Din fr. *déclencher*.

DECLANȘĂRE, *declanșări*, s.f. Faptul de a (se) *declanșa*; dezlănțuire. — V. *declanșa*.

DECLANȘĂTOR, -OĂRE, *declanșatori, -oare*, adj., s.n. 1. Adj. Care declanșează. 2. S.n. Dispozitiv, acționat manual sau automat, care provoacă suprimarea unei piedici și declanșarea mecanismelor; declanșor. [Pl. și: (m.) *declanșatori*] — **Declanșa** + suf. *-tor*.

DECLANȘĂTOR, declanșoare, s.n. Declanșator. — Din fr. *déclencheur*.

DECLARĂ, *declăr*, vb. I. 1. Tranz. A anunța ceva prin grai sau în scris; a spune, a afirma deschis, a face cunoscut. ♦ A face o comunicare cu caracter oficial în fața unei autorități. ♦ A da pe față, a mărturisi cuiva un sentiment intim. 2. Tranz. A considera, a califica drept...; *spec.* a pronunța asupra cuiva o sentință judecătorească. A *declara pe cineva repentent*. ♦ Refl. A mărturisi despre sine că..., a se recunoaște ca... *Mă declar învins*. 3. Tranz. (În expr.) A *declara război* = (despre state) a anunța în mod oficial începerea stării de război; *fig.* a lua o atitudine ostilă, combativă față de cineva sau de ceva. A *declara grevă* = a anunța în mod oficial începerea unei greve. (Jur.) A *declara apel* = a face apel. 4. Refl. (Despre procese, fenomene) A lua naștere, a apărea, a se ivi, a începe. 5. Refl. A lua atitudine, a se pronunța pentru sau contra cuiva sau a ceva. — Din fr. *déclarer*, lat. *declarare*.

DECLARABIL, -Ă, *deklarabili, -e*, adj. Care trebuie sau poate să fie declarat. — Din fr. *déclarable*.

DECLARĂNT, -Ă, *deklaranti, -te*, adj., s.m. și f. (Persoană) care face o declarație (la ofiterul stării civile). — Din fr. *déclarant*.

DECLARĂRE, *deklarări*, s.f. Faptul de a (se) *declara*; declarație. — V. *declara*.

DECLARĂT, -Ă, *deklarati, -te*, adj. Mărturisit, vădit. *Un dușman declarat*. — V. *declara*.

DECLARATIV, -Ă, *deklarativi, -e*, adj. Care conține o declarație. ♦ *Ton declarativ* = ton ferm, sentențios, categoric. — Din fr. *déclaratif*.

DECLARATIVIST, -Ă, *deklarativiști, -ste*, adj. (Rare) Declarativ (exagerat). — **Declarativ** + suf. *-ist*.

DECLARĂȚIE, *deklarății*, s.f. 1. Mărturisire, afirmare deschisă a unor convingeri, opinii sau sentimente; ceea ce afirmă cineva cu un anumit prilej. ♦ *Verb de declarație* = verb care denumește acțiunea de a vorbi sau de a gândi. ♦ Act oficial prin care se aduce la cunoștință, se întărește o măsură luată; notificare. ♦ Mărturie, depoziție a unui martor. ♦ Relatare făcută în scris de către o persoană către un organ al administrației de stat, prin completarea unui formular; (concr.) formularul pe care se face această relatare. ♦ Formă de tratat internațional. 2. (În sintagma *Declarație de război* = încunoștințare prealabilă și oficială făcută de un stat către alt stat cu privire la începerea războiului împotriva acestuia. [Var.: *deklarățiune* s.f.] — Din fr. *déclaration*, lat. *declaratio, -onis*.

DECLARAȚIUNE s.f. v. *deklarăție*.

DECLASĂ, *declasez*, vb. I. Refl. A decădea din punct de vedere moral sau social; a se degrada. — Din fr. *déclasser*.

DECLASĂRE, *declasări*, s.f. Acțiunea de a se *declasa* și rezultatul ei. — V. *declasa*.

DECLASĂT, -Ă, *declasați, -te*, adj., s.m. și f. (Om) decăzut sub raport moral sau social. — V. *declasa*. Cf. fr. *d e c l a s s é*.

DECLASIFICĂ, *declasific*, vb. I. Tranz. A înlătura caracterul secret sau confidențial al unor date, documente, informații etc.; a desecretiza. — Cf. engl. *declassif y*.

DECLASIFICĂRE, *declasificări*, s.f. Acțiunea de a declasifica și rezultatul ei; desecretizare. — V. *declasifica*.

DECLASIFICĂT, -Ă, *declasificați, -te*, adj. (Despre date, documente, informații) Căruia i s-a înlăturat caracterul secret sau confidențial; desecretizat. — V. *declasifica*.

DECLIC, *declicuri*, s.n. Dispozitiv format dintr-o pârghie cu un cârlig la un capăt, care permite eliberarea unei piese imobilizate în raport cu o alta. — Din fr. *décl ic*.

DECLIMATĂ, *declimitez*, vb. I. Tranz. (Livr.) A scoate o plantă, un animal din clima obișnuită, din condițiile climatice normale. — Din fr. *déclimater*.

DECLIMATĂRE, *declimatări*, s.f. (Livr.) Acțiunea de a *declimata*. — V. *declimata*.

DECLIN, *declinuri*, s.n. 1. Coborâre a unui astru pe bolta cerului înspre apus; asfințire, scăpătare. ♦ Fig. Sfârșitul unei glorii, al unei puteri aparținând unei persoane, unui popor, unei civilizații etc.; decădere. 2. (Med.) Perioadă a unei boli în care simptomele clinice scad gradat în intensitate. F Perioadă a vieții caracterizată de regresivitatea funcțiilor organismului, care marchează începutul senescenței. — Din fr. *déclin*.

DECLINĂ, *declin*, vb. I. 1. Tranz. A trece un substantiv, un adjectiv, un pronume, un numeral sau un articol prin toate cazurile gramaticale. 2. Tranz. (Rare; în expr.) A-și *declina numele, calitatea* etc. = a-și spune numele, calitatea etc.; a se prezenta. 3. Tranz. A refuza să-și asume o sarcină, o răspundere, o funcție, a nu vrea să soluționeze un litigiu etc. 4. Tranz. A pune la îndoială, a nu admite, a nu recunoaște competența cuiva sau a ceva.

5. Intrans. (Rare; despre aștri) A coborî spre asfințit; a apune, a scăpăta. — Din fr. *décliner*, lat. *declinare*.

DECLINABIL, -Ă, *declinabili, -e*, adj. Care se poate declina (1). — Din fr. *declinable*, lat. *declinabilis*.

DECLINĂRE, *declinări*, s.f. Acțiunea de a *declina* și rezultatul ei. 1. Totalitatea modificărilor suferite de forma unui substantiv, adjectiv, pronume, numeral sau articol pentru exprimarea cazurilor la singular și la plural. ♦ Clasă sau categorie de substantive sau de adjective care folosesc aceleași mijloace în realizarea flexiunii. 2. (În sintagma) *Declinare de competență* = trimitere a unei pricini spre soluționare la organul de jurisdicție competent de către organul sesizat cu soluționarea ei, care constată incompetența sa. — V. *declina*.

DECLINĂT, -Ă, *declinați, -te*, adj. (Gram.; despre părți de vorbire flexibile) Trecut prin toate cazurile. — V. *declina*.

DECLINĂTOR, declinatoare, s.n. Busolă dreptunghiulară pentru măsurarea unghiului de declinație magnetică. [Pl. și: (m.) *declinator*] — Din fr. *déclinateur*.

DECLINĂTORIU, -ORIE, *declinatorii*, adj. Care respinge competența unei instanțe sau contestă o jurisdicție. ♦ (Substantivat, n.; în sintagma) *Declinatoriu de competență* = hotărâre prin care o instanță constată incompetența ei și trimite cauza la o instanță competentă. — Din fr. *déclinoaire*.

DECLINĂȚIE, *declinații*, s.f. 1. (Gram.; înv.) Declinare. 2. Unghiul dintre direcția către un astru și planul ecuatorial. ♦ *Declinație magnetică* = unghiul format într-un anumit loc de pe Pământ de meridianul magnetic cu meridianul geografic. [Var.: *declinațiune* s.f.] — Din fr. *déclinaison*, lat. *declinatio, -onis*.

DECLINAȚIUNE s.f. v. *declinație*.

DECLINOGRĂF, *declinografe*, s.n. Instrument care înregistrează variația declinației magnetice. — Din fr. *déclinographe*.

DECLINOMETRU, declinometre, s.n. Instrument pentru determinarea declinației magnetice. — Din fr. *déclinomètre*.

DECLIVITĂTE, *declivități*, s.f. 1. Unghi format de o dreaptă înclinată cu planul orizontal. 2. Înclinare a unui teren, a unei șosele sau a unei căi ferate față de planul orizontal. — Din fr. *déclivité*, lat. *declivitas, -atis*.

DECLIVOMÉTRU, declivometre, s.n. Instrument pentru măsurarea declivității. — Din fr. *déclivomètre*.

DECLORIZĂ, *dechlorizez*, vb. I. Tranz. A curăța apa de clorul rămas după dezinfectia ei. — Din fr. *déchloriser*.

DECLORIZĂRE, *dechlorizări*, s.f. Acțiunea de a *dechloriza* și rezultatul ei. — V. *dechloriza*.

DECOAFĂ, *decoafez*, vb. I. Tranz. și refl. A(-și) strica coafura, a (se) ciufuli. — Din fr. *décoiffer*.

DECOCT, *decocturi*, s.n. Soluție apoasă obținută prin fierberea anumitor plante alimentare sau medicinale, în vederea extragerii principiilor active din acestea. [Var.: (reg.) *dicóct* s.n.] — Din germ. *Dekokt*, lat. *decoctum*.

DECOȚIE, *decoții*, s.f. Fierbere a unor plante alimentare sau medicinale în apă, procedeu prin care se obține un decoct; (concr.) decoct. — Din fr. *décoction*, lat. *decoctio*.

DECODĂ, *decodex*, vb. I. Tranz. A descifra un cod; a descifra un mesaj pe baza unui cod. — Din fr. *décoder*.

DECODĂJ, decodaje, s.n. Transformare a semnalelor de telecomunicație, inversă codajului, prin care se urmărește reproducerea semnalelor inițiale; decodare. — Din fr. *décodage*.

DECODĂRE, *decodări*, s.f. Acțiunea de a *decoda* și rezultatul ei; decodaj. — V. *decoda*.

DECODIFICĂ, *decodific*, vb. I. Tranz. A decoda. — Pref. *de-* + *codifica*.

DECODIFICĂRE, *decodificări*, s.f. Decodare. — V. *decodifica*.

DECODIFICĂT, -Ă, *decodificați, -te*, adj. Decodat. — V. *decodifica*.

DECODOR, decodoare, s.n. Circuit sau dispozitiv care efectuează decodarea. — Din fr. *décodeur*, engl. *decoder*.

DECOFEINIZĂ, *decofeinizez*, vb. I. Tranz. A extrage cafeina din boabele verzi de cafea sau din reziduurile de ceai în vederea obținerii cafeinei sau a cafelei dietetice fără cafeină. [Pr.: *-fe-i*. — Var.: *decafeiniză* vb. I.] — De la *cofeină*. Cf. fr. *décaféiner*.

DECOFEINIZĂRE, *decofeinizări*, s.f. Acțiunea de a *decofeiniza* și rezultatul ei. [Pr.: *-fe-i*. — Var.: *decafeinizăre* s.f.] — V. *decofeiniza*.

DECOFEINIZĂT, -Ă, *decofeinizați, -te*, adj. Care nu mai conține cafeină, căruia i s-a extras cafeina. [Pr.: *-fe-i*. — Var.: *decafeinizat, -ă* adj.] — V. *decofeiniza*.

DECOFRĂ, *decofrez*, vb. I. Tranz. A demonta cofrajul în care s-a turnat o piesă, o construcție de beton etc. — Din fr. *décoffrer*.

DECOFRĂJ, decofraje, s.n. Decofrare. — Din fr. *décoffrage*.

DECOFRĂRE, *decofrări*, s.f. Acțiunea de a *decofra* și rezultatul ei. — V. *decofra*.

DECOLĂ, *decolez*, vb. I. Intrans. (Despre aeronave) A se desprinde de pământ sau de pe suprafața unei ape și a-și lua zborul. — Din fr. **décoller**.

DECOLĂRE, *decolări*, s.f. Acțiunea de a *decola* și rezultatul ei. — V. **decola**.

DECOLETA, *decoletez*, vb. I. Tranz. 1. A prelucra (la strung) un material de forma unei bare în piese, care, atunci când sunt gata, sunt tăiate succesiv din aceasta. 2. A executa operația de decoletare. — Din fr. **décolleter**.

DECOLETĂRE, *decoletări*, s.f. Acțiunea de a *decoleta* și rezultatul ei. ♦ Operație de îndepărtare a frunzelor de speclă la recoltarea rădăcinilor destinate fabricării zahărului. — V. **decoleta**.

DECOLMATĂ, *decolmatez*, vb. I. Tranz. A curăța canale, bazine etc. de materialul aluvionar depus de apele curgătoare. — Din fr. **décolmater**.

DECOLMATĂJ, *decolmataje*, s.n. (Franțuzism) Decolmatare. — Din fr. **décolmatage**.

DECOLMATĂRE, *decolmatări*, s.f. Acțiunea de a *decolmata* și rezultatul ei. — V. **decolmata**.

DECOLMATĂT, *-Ă, decolmatați, -te*, adj. (Despre canale, bazine etc.) Care a fost curățat de aluviuni. — V. **decolmata**.

DECOLONIZĂ, *decolonizez*, vb. I. Tranz. A înlătura regimul colonial; a acorda independență popoarelor din colonii. — Din fr. **décoloniser**.

DECOLONIZĂRE, *decolonizări*, s.f. Acțiunea de a *decoloniza* și rezultatul ei; proces social-economic de înlăturare a regimului colonial și de obținere a independenței statale a popoarelor din colonii. — V. **decoloniza**.

DECOLONIZĂT, *-Ă, decolonizați, -te*, adj. (Despre fostele colonii) Căruia i s-a acordat independența. — V. **decoloniza**.

DECOLORĂ, *decolorez*, vb. I. 1. Refl. și tranz. A-și pierde sau a face să-și piardă culoarea în urma expunerii la soare, la spălat etc. ♦ A căpăta sau a face să capete o culoare mai ștersă, mai deschisă; *fig.* a deveni sau a face să devină insignifiant; a păli. 2. Tranz. A înlătura total sau parțial culoarea de pe o țesătură, de pe un tablou etc. — Din fr. **décolorer**, lat. **decolorare**.

DECOLORĂNT, *-Ă, decoloranți, -te*, adj., s.m. 1. Adj. Care decolorează (2). 2. S.m. Material, substanță sau agent fizic care are proprietatea de a decolora (2). — Din fr. **décolorant**.

DECOLORĂRE, *decolorări*, s.f. 1. Faptul de a (se) *decolora*; pierderea culorii intense. 2. Operație care are ca scop îndepărtarea unei substanțe colorante sau colorate cu ajutorul decoloranților. — V. **decolora**.

DECOLORĂT, *-Ă, decolorați, -te*, adj. Care și-a pierdut total sau parțial culoarea; care are o culoare ștersă, deschisă; *fig.* (despre abstracte) insignifiant, palid, șters. — V. **decolora**.

DECOLTĂ, *decoltez*, vb. I. Tranz. A răscoli mult un obiect de îmbrăcăminte (feminină) în jurul gâtului, adâncind uneori tăietura în față, în spate sau peste umeri. — Din fr. **décolleter**.

DECOLTĂT, *-Ă, decoltați, -te*, adj. 1. (Despre obiecte de îmbrăcăminte) Cu decolteu (mare); (despre persoane) care poartă rochii, haine etc. cu decolteu. 2. (Fam.) Indecent, necuviincios. — V. **decolta**.

DECOLTÉU, *decolteuri*, s.n. Partea răscolită în jurul gâtului, la o rochie, la o bluză etc. ♦ Parte a gâtului și a umerilor la femeile care rămân descoperite prin decolteu. — Din fr. **décolleté**.

DECOMANDĂ, *decomând*, vb. I. Tranz. A anula o comandă, o invitație, un ordin; a contramanda. — Din fr. **décommander**.

DECOMANDĂRE, *decomandări*, s.f. Acțiunea de a *decomanda*. — V. **decomanda**.

DECOMANDĂT, *-Ă, decomandați, -te*, adj. 1. (Despre comenzi, invitații, ordine) La care s-a renunțat; contramandat. 2. (În sintagma) *Cameră decomandată* = cameră cu intrare separată. — V. **decomanda**.

DECOMPENSĂ, *decompensez*, vb. I. Tranz. și refl. A face să-și modifice sau a-și modifica starea de echilibru funcțional. — Din fr. **décompenser**.

DECOMPENSĂRE, *decompensări*, s.f. Stare de epuizare sau de depășire a resurselor funcționale ale unui organ bolnav; decompensație. — V. **decompensa**.

DECOMPENSĂȚIE, *decompensații*, s.f. Decompensare. — Din fr. **décompensation**.

DECOMPOZIȚIE, *decompoziții*, s.f. Determinare, prin analiză sau prin calcul, a caracteristicilor tehnice ale materiei prime folosite la confecționarea unui obiect dintr-o țesătură sau dintr-un tricou. [Var.: **decompozițiune** s.f.] — Din fr. **décomposition**.

DECOMPOZIȚIUNE s.f. v. **decompoziție**.

DECOMPRESIUNE, *decompresiuni*, s.f. 1. Decomprimare. 2. Reducere a presiunii din cilindrul unei mașini, al unui recipient etc. prin stabilirea unei comunicații cu mediul înconjurător. 3. Micșorare treptată, în timp, a presiunii exercitate asupra unui scafandrier sau asupra unui echipaj submarin scufundat, la ieșirea acestuia la suprafață, pentru a evita embolia gazoasă. — Din fr. **décompression**.

DECOMPRIMĂ, *decomprim*, vb. I. Tranz. A reduce (lent) o suprapresiune; a micșora sau a anula o comprimare. — Din fr. **décompresser**.

DECOMPRIMĂRE, *decomprimări*, s.f. Acțiunea de a *decomprima* și rezultatul ei; decompresiune. — V. **decomprima**.

DECOMUNIZĂ, *decomunizez*, vb. I. Tranz. A desființa proprietatea comună; a privatiza. — Pref. *de-* + **comuniza**.

DECONCERTĂ, *deconcertez*, vb. I. Tranz. (Livr.) A face pe cineva să-și piardă cumpătul, siguranța de sine; a tulbura, a zăpăci. — Din fr. **déconcerter**.

DECONCERTĂNT, *-Ă, deconcertanți, -te*, adj. (Livr.) Care deconcertează; tulburător. — Din fr. **déconcertant**.

DECONCERTĂT, *-Ă, deconcertați, -te*, adj. (Livr.) Tulburat, dezorientat, năucit. — V. **deconcerta**.

DECONNECTĂ, *deconectez*, vb. I. 1. Tranz. A suprima o conexiune a două conducte electrice. 2. Tranz. A desface o legătură dintre o mașină sau un aparat electric și un circuit sau o rețea electrică; a decupla. 3. Refl. Fig. A se relaxa, a se destinde, a se calma. — Din fr. **déconnecter**.

DECONNECTĂNT, *-Ă, deconectanți, -te*, adj., s.n. (Medicament) care are acțiune calmantă asupra sistemului nervos central. — Din fr. **déconnectant**.

DECONNECTĂRE, *deconectări*, s.f. Acțiunea de a (se) *deconecta* și rezultatul ei. — V. **deconecta**.

DECONGELĂ, *decongelez*, vb. I. Tranz. 1. A topi un corp sub temperatura ambiantă. 2. A aduce un corp congelat la starea pe care a avut-o înainte de congelare. — Din fr. **décongeler**.

DECONGELĂRE, *decongelări*, s.f. Acțiunea de a *decongeala* și rezultatul ei. ♦ Operație sau proces prin care se restabilesc proprietățile inițiale ale produselor alimentare congelate, pentru a putea fi consumate; decongealație. — V. **decongeala**.

DECONGELĂȚIE, *decongealații*, s.f. Decongelare. [Var.: **decongealațiune** s.f.] — Din fr. **décongélation**.

DECONGELĂȚIUNE s.f. v. **decongealație**.

DECONGESTIV, *-Ă, decongestivi, -e*, adj., s.n. (Medicament) care decongestionează. — Din fr. **décongestif**.

DECONSILĂ, *deconsiliesz*, vb. I. Tranz. A sfătui pe cineva să nu facă un anumit lucru. [Pr.: *-li-a*] — Din fr. **déconseiller** (prin apropiere de *consiliu*).

DECONSILIERE, *deconsilierii*, s.f. Acțiunea de a *deconsilia* și rezultatul ei. [Pr.: *-li-e-*] — V. **deconsilia**.

DECONSOLIDĂ, *deconsolidez*, vb. I. Tranz. A face ca ceva să-și piardă soliditatea, rezistența. — Din fr. **déconsolider**.

DECONSOLIDĂRE, *deconsolidări*, s.f. Acțiunea de a *deconsolida* și rezultatul ei. ♦ Spec. Pierdere a legăturilor solide de coeziune dintre particulele unei roci. — V. **deconsolida**.

DECONSPIRĂ, *deconspir*, vb. I. Tranz. A demasca o conspirație; a divulga un secret. ♦ Refl. și tranz. A (se) trăda. — Din fr. **déconspirer**.

DECONSPIRĂRE, *deconspirări*, s.f. Faptul de a (se) *deconspira*. — V. **deconspira**.

DECONSPIRĂT, *-Ă, deconspirați, -te*, adj. 1. (Despre secrete, conspirații etc.) Care a devenit cunoscut. 2. Care a fost trădat. — V. **deconspira**.

DECONT, *deconturi*, s.n. Justificare amănunțită, pe bază de acte, a folosirii unei sume (primite); (concr.) document, formular cu ajutorul căruia se face justificarea unor cheltuieli. — Din fr. **décompte**.

DECONTĂ, *decontez*, vb. I. Tranz. A justifica în mod detaliat, pe bază de acte, întrebuințarea unei sume (primite). — Din fr. **décompter**.

DECONTAMINĂ, *decontaminez*, vb. I. Tranz. A elimina radioactivitatea nocivă prin îndepărtarea (spălarea, filtrarea etc.) materialelor radioactive (pulberi, picături etc.) aflate în încăperi, pe obiecte etc. — Din fr. **décontaminer**.

DECONTAMINĂRE, *decontaminări*, s.f. Acțiunea de a *decontamina* și rezultatul ei. — V. **decontamina**.

DECONTĂRE, *decontări*, s.f. Faptul de a *deconta*; operație contabilă prin care se justifică întrebuințarea unei sume primite; decont. — V. **deconta**.

DECONTRACTĂ, *decontractez*, vb. I. Refl. (Despre mușchi) A-și reveni în poziție relaxată după o contracție. ♦ Fig. (Despre oameni) A se destinde. — Din fr. **décontracter**.

DECONTRACTĂRE, *decontractări*, s.f. Faptul de a se *decontracta*. — V. **decontracta**.

DECONTRACTĂT, *-Ă, decontractați, -te*, adj. 1. (Despre mușchi) Care a revenit din contracție. 2. (Despre oameni) Destins. — V. **decontracta**.

DECOPIERTĂ, *decopertez*, vb. I. Tranz. A desface acoperișul unei construcții. ♦ Spec. A dezveli un zăcământ (care se exploatează la suprafață). [Var.: **descopertă** vb. I.] — Pref. *de-* + **coperta**.

DECOPIERTĂRE, *decopertări*, s.f. Acțiunea de a *decoperta*. [Var.: **descopertare** s.f.] — V. **decoperta**.

DECOPIERTĂT, *-Ă, decopertați, -te*, adj. 1. (Despre construcții) Care are acoperișul scos. 2. (Despre zăcăminte) Care a rămas descoperit. [Var.: **descopertat, -ă** adj.] — V. **decoperta**.

DECOPÉRTĂ, *decoperte*, s.f. Decopertare. [Var.: **descopértă** s.f.] — Pref. *de-* + *copertă*.

DECÓR, *decoruri*, s.n. 1. Ansamblu de obiecte care servesc la crearea cadrului în care se desfășoară un spectacol de teatru, balet, film. ♦ Fig. Cadrul, ambianță în care se petrece o acțiune; peisaj, tablou. 2. Ceea ce servește pentru a decora ceva: ornament, podoabă; ornamentația interioară sau exterioară a unei clădiri, a unei săli, a unui obiect etc. — Din fr. **décor**.

DECORĂ, *decorez*, vb. I. Tranz. 1. A împodobi o clădire, o cameră etc. cu diverse obiecte, ornamente, zugrăveli etc. 2. A acorda, a conferi cuiva o decorație. — Din fr. **décorer**, lat. **decorare**.

DECORĂRE, *decorări*, s.f. Acțiunea de a decora și rezultatul ei. — V. **decora**.
DECORĂȚI, *decorați*, *-te*, adj. 1. Împodobit, ornat. 2. Care a fost distins cu o decorație. — V. **decora**.

DECORATIV, *-Ă*, *decorativi*, *-e*, adj. Care decorează; care servește la decorare; ornant, ornamental. ♦ Care produce efecte de suprafață, exterioare, superficiale. ♦ *Artă decorativă* = arta de a decora (1), cu mijloacele artelor plastice, exteriorul și interiorul unei case, al obiectelor de uz curent, al mobilierului, costumelor etc. — Din fr. **décoratif**.

DECORATIVISM s.n. Tendință picturală spre elemente pur decorative; exces de ornamentare. — Din fr. **décorativisme**.

DECORATIVITATE s.f. Caracter decorativ al unui obiect sau al unor lucrări arhitectonice. — **Decorativ** + suf. *-itate*.

DECORĂTOR, *-OARE*, *decoratori*, *-oare*, s.m. și f. Persoană care are profesia de a decora clădiri, interioare, vitrine etc. ♦ Persoană care face decoruri pentru teatru, film etc. — Din fr. **décorateur**.

DECORĂȚIE, *decorații*, s.f. 1. Distincție (ordin, medalie) ce se acordă cuiva pentru merite deosebite într-un anumit domeniu de activitate, pentru o faptă eroică sau pentru servicii excepționale aduse țării. 2. (Rar) Acțiunea, arta de a decora, de a orna; (concr.) totalitatea obiectelor care servesc la împodobire, la ornamentație. [Var.: (inv.) **decorațiune** s.f.] — Din fr. **décoration**, lat. **decoratio**, *-onis*.

DECORAȚIUNE s.f. v. **decorație**.

DECOROMANIE s.f. (Rar) Manie pentru decoruri sau pentru decorații excesive. — Din fr. **décoromanie**.

DECORTICĂ, *decortichez*, vb. I. Tranz. 1. A desprinde și a înlătura cojile de pe unele semințe în vederea consumului. ♦ A curăța de coajă arborii, cu scopul de a stărpi insectele dăunătoare și ouăle lor. 2. A îndepărta chirurgical, total sau parțial, o membră îngroșată care învelește un organ (creier, rinichi etc.). — Din fr. **décortiquer**, lat. **decorticare**.

DECORTICĂRE, *decorticări*, s.f. 1. Operație de desprindere și de înlăturare a cojilor de pe unele semințe în vederea consumului sau prelucrării ulterioare a acestora. ♦ Curățare de scoarță a arborilor pentru distrugerea insectelor dăunătoare și a ouălor lor. 2. Îndepărtare chirurgicală, totală sau parțială, a unui organ de învelișul său fibros, normal sau patologic. — V. **decortica**.

DECORTICĂȚI, *decorticați*, *-te*, adj. (Despre semințe, fructe) Descojiți². — V. **decortica**.

DECORTICĂTOR, *decorticatoare*, s.n. Mașină cu ajutorul căreia se realizează decortizarea (1). — **Decortica** + suf. *-tor*.

DECORTICĂȚIE, *decorticații*, s.f. (Rar) Decorticare. — Din fr. **décortication**, lat. **decorticiatio**.

DECOVÎL, *decovile*, s.n. Cale ferată îngustă, provizorie, alcătuită din panouri de șine care se așază direct pe teren și care pot fi ușor montate sau demontate, folosită pentru exploatarea locale și temporare. ♦ (Impr.) Tren care circulă pe o asemenea linie. ♦ (Impr.) Cale ferată îngustă stabilă. [Pl. și: *decoviluri*] — Din fr. **décaville**.

DECOZINĂ, *decozine*, s.f. Alcaloid extras din planta nemțșor, care ajută la scăderea tensiunii arteriale și la răirea ritmului cardiac. — Din fr. **décozine**.

DECREDIBILIZĂ, *decredibilizez*, vb. I. Tranz. A face ca cineva sau ceva să nu mai fie credibil sau de încredere; a discredita. — Din fr. **décredibiliser**.

DECREDIBILIZĂRE, *decredibilizări*, s.f. Faptul de a decredibiliza. — V. **decredibiliza**.

DECREDIBILIZĂȚI, *decredibilizați*, *-te*, adj. Care nu mai este credibil; discreditat. — V. **decredibiliza**.

DECREMENT, *decremente*, s.n. (Mat.) Diminuare a valorii unei mărimi variabile. — Din fr. **décrement**.

DECREPÍT, *-Ă*, *decrepiți*, *-te*, adj. Atins de decrepitudine; ramolit. — Din fr. **décrepít**, lat. **decrepítus**.

DECREPÍTĂ, *decrepitez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) produce o decrepitate. — Din fr. **décrepítter**.

DECREPÍTĂRE, *decrepítări*, s.f. Acțiunea de a (se) decrepita și rezultatul ei; rupere a cristalelor prin ridicarea bruscă a temperaturii lor, datorită dilatării inegale pe diferite direcții. — V. **decrepita**.

DECREPÍTUDINE s.f. Stare de bătrânețe înaintată, caracterizată prin slăbire excesivă și prin pierderea aproape totală a forțelor vitale; ramolire, ramolisment. ♦ Fig. Decădere extremă, ruină. — Din fr. **décrepitude**.

DECRESCENDO adv., s.n. 1. Adv. (Indică modul de executare a unei lucrări muzicale) Descrescând, scăzând treptat în intensitate; diminuând. 2. S.n. Scădere progresivă a intensității sunetelor produse cu vocea sau de un instrument muzical; parte dintr-o compoziție muzicală cântată în acest fel. — Cuv. it.

DECRÉT, *decrete*, s.n. Act prin care se stabilesc dispoziții generale obligatorii sau prin care se reglementează anumite situații juridice. — Din fr. **décret**, lat. **decretum**.

DECRETĂ, *decretez*, vb. I. Tranz. A da un decret, a hotărî, a ordona prin decret. ♦ Fig. A declara ceva în mod sentențios; a emite o părere categorică. — Din fr. **décréter**.

DECRETĂRE s.f. Acțiunea de a decreta și rezultatul ei. — V. **decreta**.
DECRIPȚĂ, *decripez*, vb. I. Tranz. A descifra, a traduce o corespondență cifrată. — Din fr. **décrypter**.

DECRIPȚĂRE, *decripțări*, s.f. Acțiunea de a decripta. — V. **decripta**.
DECRIPȚĂȚI, *decripțai*, *-te*, adj. (Despre texte cifrate) Al cărui înțeles este deslușit. — V. **decripta**.

DECRISPĂRE, *decrispări*, s.f. (Rar) Deconectare (psihică). — După fr. **décrispation**.

DECROMĂ, *decromez*, vb. I. Tranz. A înlătura stratul de crom depus pe o formă de tipar. — Pref. *de-* + **croma**.

DECROMĂRE, *decromări*, s.f. Acțiunea de a decroma. — V. **decroma**.
DECROMĂȚI, *decromați*, *-te*, adj. (Despre forme de tipar) De pe care a fost înlăturat stratul de crom depus. — V. **decroma**.

DECROȘĂ, *decroșez*, vb. I. 1. Tranz. A desprinde ceva care a fost agățat. 2. Refl. (Despre mașini electrice) A se desprinde. 3. Refl. (Despre strate geologice) A se deplasa în plan orizontal de-a lungul unei spăturii. — Din fr. **décrocher**.

DECROȘĂJ s.n. Decroșare. — Din fr. **décrochage**.

DECROȘĂRE, *decroșări*, s.f. Acțiunea de a (se) decroșa și rezultatul ei. ♦ (Geol.) Fractură în scoarța terestră de-a lungul căreia se decroșează (3) stratele. — V. **decroșa**.

DECUBÍT s.n. Poziție a corpului când este întins la orizontală. ♦ Rană cangrenată care apare uneori la bolnavii siliți să stea mult timp culcați. — Din fr. **décubitus**, lat. **decubitus**.

DECUPĂ, *decupez*, vb. I. Tranz. A tăia bucăți dintr-o hârtie, dintr-o stofă etc. urmând linia unui desen sau conturul unui model; a tăia o parte dintr-un întreg. — Din fr. **découper**.

DECUPĂJ, *decupaje*, s.n. 1. Decupare. 2. Operație care constă în împărțirea unui scenariu cinematografic într-un anumit număr de scene, prevăzute cu indicațiile tehnice respective. 3. Scenariu regizoral. — Din fr. **découpage**.

DECUPĂRE, *decupări*, s.f. Acțiunea de a decupa și rezultatul ei. ♦ (Tehn.) Tăiere a unei piese în două bucăți; tăiere a unui obiect după o formă dată. — V. **decupa**.

DECUPĂȚI s.n. Decupare. — V. **decupa**.

DECUPĂȚĂ, *decupați*, *-te*, adj. Tăiat dintr-un tot, dintr-un întreg; din care s-a tăiat o parte. ♦ *Pantofi decupați* = pantofi care au călcăiul descoperit, fără ștaif. — V. **decupa**. Cf. fr. **découpe**.

DECUPĂTOR, *decupatoare*, s.n. Mașină pentru decupat. — **Decupa** + suf. *-tor*.

DECUPLĂ, *decuplez*, vb. I. Tranz. A dezlega, a desface elementele unui cuplu, ale unui sistem tehnic. ♦ A deconecta (2). — Din fr. **découpler**.

DECUPLĂRE, *decuplări*, s.f. Acțiunea de a decupla și rezultatul ei; dezlegare, desfacere. — V. **decupla**.

DECUPRĂ, *decuprez*, vb. I. Tranz. A înlătura stratul de cupru depus pe stereotipe. — Pref. *de-* + **cupru**.

DECURÉNȚI, *decurenți*, *-te*, adj. (Despre frunze) Cu limbul continuat și pe tulpină. — Din fr. **décurrent**.

DECURGE, pers. 3 *decúrge*, vb. III. Intrans. 1. A urma, a rezulta din..., a-și avea izvorul în... 2. A se petrece, a se desfășura. — Pref. *de-* + **curge** (după fr. *découler*).

DECURIE, *decurii*, s.f. 1. Subunitate de cavalerie în armata romană, formată din zece soldați. 2. Colegiu de mici funcționari la Roma și în municipiile romane. — Din lat. **decuria**.

DECURIÓN, *decurioni*, s.m. Ofițer roman de cavalerie care comanda o decurie (1). [Pr.: *-ri-on*] — Din lat. **decurio**, *-onis*.

DECURS s.n. (Cu referire la o perioadă de timp, în loc. prep.) *În decurs de...* sau *în decursul...* = în cursul..., pe durata..., în desfășurarea... — V. **decurge**.

DECUSĂȚIE, *decusații*, s.f. Încrucșare în formă de X a două fascicule simetrice de fibre nervoase. — Din fr. **décussation**.

DECUSCUTĂ, *decuscutez*, vb. I. Tranz. A separa semințele de cuscută aflate în amestec cu semințe de lucernă, trifoi, in, cânepă etc. [Prez. ind. și: *decuscúți*] — Din fr. **décuscuter**.

DECUSCUTĂRE, *decuscutări*, s.f. Acțiunea de a *decuscita* și rezultatul ei. — V. **decuscita**.

DECUSCUTĂTOR, *decuscutatoare*, s.n. Mașină electromagnetică folosită pentru separarea semințelor de cuscută de semințele altor plante. — **Decuscita** + suf. *-tor*.

DECUVĂ, *decuvez*, vb. I. Tranz. A trage vinul din cada de fermentație în butoaie. — Din fr. **décuver**.

DECUVĂJ, *decuvaie*, s.n. Tragere a vinului, după fermentare, din tocoare în vasele în care trebuie păstrat. — Din fr. **décuvage**.

DEDĂ, *dedău*, vb. I. Refl. 1. A se deprinde, a se obișnui, a se familiariza (cu ceva), a se acomoda. 2. A se consacra, a se dedica la ceva. ♦ A se obișnui cu fapte rele; a se năruși. — Din lat. **dedere** (după *da²*).

DEDĂL, *dedaluri*, s.n. Labirint. ♦ Fig. Încercătură, învălmășeală. — Din fr. **dédale**.

DEDĂT, *-Ă, dedați*, *-te*, adj. 1. (Construit cu prep. „cu”, „la”, sau cu un verb la conjunctiv sau la infinitiv) Deprins, obișnuit. 2. (Construit cu prep. „la” sau cu dativul) Care se ocupă cu..., înclinat la...; consacrat... — V. **deda**.

DEDENTITIE, *dedentitii*, s.f. (Med.) Pierdere a dinților (la bătrânețe). — Din fr. **dédentition**.

DEDESŪBT, (1) *dedesubturi*, s.n., (2) adv. 1. S.n. Partea cea mai de jos, cea mai adâncă; fig. partea ascunsă, tănuțită. 2. Adv. În partea de jos, din jos, jos, sub (ceva). ♦ (Adjectival) De jos, inferior. *Etajul de dedesubt*. — **De⁴ + de⁴ + sub^t**.

DEDESŪBTUL prep. (Urmat de un genitiv) Sub, din jos. — **De⁴ + de⁴ + sub^t**. **DEDEȚEL** s.m. v. **dedițel**.

DEDICĂ, *dedic*, vb. I. 1. Tranz. A închina (cuiva) o operă proprie, în semn de omagiu sau de afecțiune; a hărăzi. 2. Tranz. și refl. A (se) consacra unei idei, unei activități sau unei îndeletniciri. — Din lat. **dedicare**, fr. **dédier**.

DEDICĂRE, *dedicări*, s.f. Acțiunea de a (se) *dedica*. — V. **dedica**.

DEDICĂT, *-Ă, dedicați*, *-te*, adj. (Despre oameni) Care se consacră unei îndeletniciri. — V. **dedica**.

DEDICĂTORIU, *-IE, dedicatorii*, adj. (Livr.) Care conține o dedicație. — Din fr. **dédicatoire**, lat. **dedicatorius**.

DEDICĂȚIE, *dedicații*, s.f. Text scris pentru cineva pe o carte, pe un album etc. în semn de omagiu sau de afecțiune. [Var.: (înv.) **dedicațiune** s.f.] — Din lat. **dedicatio**, *-onis*, it. **dedicazione**.

DEDICAȚIUNE s.f. v. **dedicație**.

DEDINĂ, *dedine*, s.f. 1. Avere moștenită de la înaintași. 2. Stăpânire feudală ereditară. — Din sl. **dedina**.

DEDIȚĂ, *dedițe*, s.f. (Bot.) Dedițel. — Din sl. **dedica**.

DEDIȚEL, *dediței*, s.m. 1. Plantă erbacee otrăvitoare, cu frunze păroase și cu flori mari, albastre-violete, cu proprietăți colorante și farmaceutice; adormițele, *dediță* (*Pulsatilla pratensis*). 2. (Zool.; în sintagma *Dedițel-de-mare* = actiniei. [Var.: **dedețel** s.m.] — **Dediță** + suf. *-el*).

DEDÓI subst. Dans popular românesc, răspândit în Banat, cu mișcare rapidă; melodie după care se execută acest dans. — **De⁴ + doi**.

DEDUBLĂ, *dedublez*, vb. I. Refl. A se împărți în două; a căpăta (simultan sau succesiv) două stări, două aspecte sau două forme deosebite. — Din fr. **dédoubler**.

DEDUBLĂRE, *dedublări*, s.f. Acțiunea de a se *dedubla* și rezultatul ei; împărțire în două. ♦ *Dedublarea personalității* = tulburare psihică constând în disocierea personalității, la același individ, una normală și alta morbidă, fiecare dominând alternativ și determinând caracterul comportamentului. — V. **dedubla**.

DEDUBLĂT, *-Ă, dedublați*, *-te*, adj. Dublu; (despre persoane și manifestările lor) cu două aspecte, cu două înfățișări diferite. — V. **dedubla**.

DEDŪCE, *deduc*, vb. III. Tranz. 1. A deriva, a desprinde o judecată particulară din alta generală sau un fapt din altul; a trage o concluzie, pe calea deducției, din două sau mai multe premise. 2. (Fin.) A scădea din veniturile unei persoane fizice sau juridice o anumită sumă, din diferite motive. — Din lat. **deducere**. Cf. fr. *déduire*.

DEDŪCERE, *deduceri*, s.f. Faptul de a *deduce*. — V. **deduce**.

DEDUCTIBIL, *-Ă, deductibili*, *-e*, adj. Care se poate deduce. — Din fr. **ductible**.

DEDUCTIV, *-Ă, deductivi*, *-e*, adj. Care procedează prin deducție, care folosește deducția. — Din fr. **déductif**, lat. **deductivus**.

DEDUCȚIE, *deducții*, s.f. Formă de raționament în care concluzia rezultă din premise; consecință, concluzie a unui raționament. ♦ *Prin deducție* = procedeu prin care se ajunge la o concluzie. [Var.: **deducțiune** s.f.] — Din fr. **deduction**, lat. **deductio**, *-onis*.

DEDUCȚIUNE s.f. v. **deducție**.

DEDULCĂ, *dedulesc*, vb. IV. Refl. A se deprinde cu ceva (bun, plăcut); a prinde gust de ceva. — Pref. *de-* + **duice**.

DEDURIZĂ, *dedurizez*, vb. I. Tranz. A efectua dedurizarea apei. — Pref. *de-* + **dur** + suf. *-iza*.

DEDURIZĂRE, *dedurizări*, s.f. (În sintagma *Dedurizarea apei* = eliminarea din apă a sărurilor de calciu și de magneziu, care dau apei durtate. — V. **deduriza**).

DEDŪS, *-Ă, deduși*, *-se*, adj. (Despre idei, principii) Stabilite prin deducție. — V. **deduce**.

DE FACTO loc. adv. Formulă folosită pentru a recunoaște un fapt prin însăși existența acestuia; în fapt. — Loc. lat.

DEFALCĂ, *defalc*, vb. I. Tranz. 1. A desprinde sau a scoate una sau mai multe părți; a împărți un teren în loturi. 2. A repartiza o lucrare, un proiect etc. pe etape, pe oameni etc. [Prez. ind. și: *defalchez*] — Din fr. **défalquer**, lat. **defalcare**.

DEFALCĂRE, *defalcări*, s.f. Acțiunea de a *defalca* și rezultatul ei. — V. **defalca**.

DEFAVOĂRE s.f. (În sintagma *În defavoarea* (cuiva) = împotriva interesului (cuiva), în dezavantajul (cuiva). — Din fr. **défavorer**.

DEFAVORABIL, *-Ă, defavorabili*, *-e*, adj. Contrar intereselor cuiva, în dezavantajul cuiva; nefavorabil, neprielnic. — Din fr. **défavorable**.

DEFAVORIZĂ, *defavorizez*, vb. I. Tranz. A dezavantaja. — Din fr. **défavoriser**.

DEFAVORIZĂRE, *defavorizări*, s.f. Acțiunea de a *defavoriza*. — V. **defavoriza**.

DEFAVORIZĂT, *-Ă, defavorizați*, *-te*, adj., s.m. și f. (Om) dezavantajat. — V. **defavoriza**.

DEFĂZĂ, *defazez*, vb. I. Tranz. (Eit.) A realiza un defazaj. — Din **defazaj**.

DEFĂZĂJ, *defazaje*, s.n. (Eit.) Diferența dintre fazele a două mărimi sinusoidale de aceeași frecvență. — Din fr. **déphasage**.

DEFĂZĂRE, *defazări*, s.f. (Eit.) Acțiunea de a *defaza*. — V. **defaza**.

DEFĂZĂR, *defazoare*, s.n. (Eit.) Cvadripol care introduce un defazaj anumit între semnalul de la ieșire și cel de la intrare. — Din fr. **déphaseur**.

DEFĂIMĂ, *defăimez*, vb. I. Tranz. 1. A vorbi de rău pe cineva sau a vorbi rău despre ceva; a ponegri, a calomnia. ♦ Refl. (Rar) A se face de răs, a se compromite. 2. (Înv.) A disprețui, a subaprecia; a umili, a înjosi. — Din lat. ***diffamare**.

DEFĂIMĂRE, *defăimări*, s.f. Acțiunea de a *defăima* și rezultatul ei; bărfire, ponegrire, calomnie. ♦ (Înv.) Dispreț, desconsiderare; umilire, bațjocură. — V. **defăima**.

DEFĂIMĂT, *-Ă, defăimați*, *-te*, adj. 1. Bărfit, ponegriț, calomniat, blamat (2). 2. (Rar) Cu reputație proastă, cu nume rău. ♦ (Înv.; despre fapte) Care strică reputația; infamant. — V. **defăima**.

DEFĂIMĂTOR, *-OĂRE, defăimători*, *-oare*, adj. (Adesea substantivat) Care defăimează. — **Defăima** + suf. *-tor*.

DEFECĂ, *defechez*, vb. I. Tranz. 1. A limpezi un lichid, provocând depunerea substanțelor care se află în suspensie. ♦ A precipita albuminele dintr-o soluție cu ajutorul unui reactiv chimic pentru a purifica soluția. ♦ A purifica zeururile din industria zahărului prin tratare cu lapte de var. 2. A evacua materiile fecale din intestin. — Din fr. **défequer**, lat. **defaecare**.

DEFECĂNT, *defecați*, s.m. Reactiv chimic de precipitare a substanțelor proteice din soluții. — Din fr. **défectant**.

DEFECĂRE, *defecări*, s.f. Acțiunea de a *defeca* și rezultatul ei. — V. **defeca**.

DEFECĂTOR, *defecatoare*, s.n. Aparat pentru limpezirea lichidelor. — Din fr. **défecteur**.

DEFECĂȚIE, *defecații*, s.f. Evacuare a materiilor fecale din intestin. — Din fr. **défection**, lat. **defaecatio**.

DEFECT, *-Ă, defecti*, *-te*, s.n., adj. 1. S.n. Lipsă, scădere, imperfecțiune materială, fizică sau morală; cusur, hibă. ♦ Deranjament, stricăciune care împiedică funcționarea normală a unei mașini, a unui aparat. ♦ Ceea ce nu este conform regulilor stabilite într-un anumit domeniu. ♦ Dezavantaj, inconvenient. 2. Adj. Care s-a defectat, s-a stricat; care are un defect (1). — Din lat. **defectus**, germ. **Defekt**.

DEFECTĂ, *defectez*, vb. I. Refl. (Despre mecanisme, aparate, mașini etc.) A avea o defecțiune, a nu mai funcționa normal; a se strica. ♦ Tranz. A produce o defecțiune la o mașină, la un aparat, la un mecanism etc. — Din **defect**.

DEFECTĂRE, *defectări*, s.f. Acțiunea de a (se) *defecta* și rezultatul ei. — V. **defecta**.

DEFECTĂT, *-Ă, defectați*, *-te*, adj. Care nu mai funcționează normal; stricat. — V. **defecta**.

DEFECTIV, *-Ă, defectivi*, *-e*, adj. (Despre cuvintele flexibile) Care are flexiunea incompletă, lipsit de unele forme gramaticale, care nu se întrebunțează la toate formele gramaticale. — Din fr. **défectif**, lat. **defectivus**.

DEFECTOLOG, -Ă, *defectologi*, -ge, s.m. și f. Specialist în defectologie. — Din **defectologie** (derivat regresiv).

DEFECTOLOGIE s.f. Disciplină care se ocupă cu studiul psihologic și pedagogic al persoanelor cu deficiențe senzoriale, intelectuale etc. — Din rus. **defektologhiia**.

DEFECTOSCOP, *defectoscoape*, s.n. Aparat folosit în defectoscopie, cu ajutorul căruia se examinează piesele metalice pentru a descoperi defectele din material. — Din fr. **défectoscope**.

DEFECTOSCOPIE, *defectoscopia*, s.f. Ansamblu de procedee folosite pentru examinarea materialelor și a pieselor în vederea descoperirii defectelor acestora. — Din fr. **défectoscopie**.

DEFECTUOS, -OASĂ, *defectuoși*, -oase, adj. Cu defecte (1), cu lipsuri. [Pr.: -tu-os] — Din fr. **défectueux**, lat. **defectuosus**.

DEFECTUOZITATE, *defectuoziță*, s.f. (Rar) Stare a ceea ce este defectuos, stare de defectiune; defect. [Pr.: -tu-o] — Din fr. **défectuosité**, lat. **defectuositas**, -atis.

DEFECȚIUNE, *defecțiuni*, s.f. Deranjament, defect care împiedică buna funcționare a unei mașini, a unui aparat, a unui mecanism, desfășurarea normală a unei acțiuni etc. [Pr.: -ți-u] — Din **defect**. Cf. fr. **défection**, lat. **defectio**, -onis.

DEFÉL adv. Deloc, nicicum. — **De**⁴ + **fel**.

DEFEMINIZĂ, *defeminizez*, vb. I. Tranz. A face să-și piardă natura, aptitudinile, însușirile de femeie. — Din fr. **déféminiser**.

DEFEMINIZARE, *defeminizări*, s.f. Acțiunea de a defeminiza. — V. **defeminiza**.

DEFEMINIZĂTĂ, *defeminizate*, adj. Care și-a pierdut feminitatea. — V. **defeminiza**.

DEFENDÓR, *defendori*, s.m. (Rar) Pârât, acuzat. — Din fr. **défendeur**.

DEFENSIV, -Ă, *defensivi*, -e, adj. Făcut pentru apărare, de apărare, care apără. — Din fr. **défensif**.

DEFENSIVĂ, *defensive*, s.f. Stare sau poziție de apărare. — Din fr. **défensive**.

DEFENSÓR, *defensori*, s.m. (Rar) Apărător. — Din fr. **défenseur**, lat. **defensor**.

DEFERÉNT, -Ă, *deferenți*, -te, adj. Plin de deferență; care arată deferență; respectuos; condescendent. — Din fr. **déferent**, lat. **deferens**, -ntis.

DEFERENȚĂ s.f. Respect, stimă, considerație deosebită; condescendență. — Din fr. **déférence**.

DEFERÍ, *defér*, vb. IV. Tranz. **1.** (Determinat prin „justiției”, „tribunalului” etc.) A trimite (pe cineva) înaintea unui organ de judecată sau de urmărire penală; a supune o cauză unui for judecătoresc. **2.** (Rar) A acorda, a conferi (o cinste, o demnitate, o distincție). — Din fr. **déferer**, lat. **deferre**.

DEFERÍRE, *deferiri*, s.f. Acțiunea de a deferi și rezultatul ei. — V. **deferii**.

DEFERIZĂ, *deferizez*, vb. I. Tranz. A îndepărta excesul de fier din apele feruginoase spre a le face proprii consumului. — Din fr. **déferiser**.

DEFERIZARE, *deferizări*, s.f. Acțiunea de a deferiza și rezultatul ei. — V. **deferiza**.

DEFERTILIZĂ, *defertilizez*, vb. I. Tranz. A face ca un teren să devină neproductiv, a provoca pierderea fertilității unui teren. — Din fr. **défertiliser**.

DEFERTILIZARE, *defertilizări*, s.f. Acțiunea de a defertiliza și rezultatul ei. — V. **defertiliza**.

DEFERTILIZĂT, -Ă, *defertilizați*, -te, adj. (Despre terenuri) Făcut neproductiv, nefertil. — V. **defertiliza**.

DEFERVESCENȚĂ s.f. Perioadă de scădere a temperaturii în cursul unei boli febrile. — Din fr. **défervescence**.

DEFETÍSM s.n. **1.** Opinie, atitudine a celui care nu are încredere în reușita unei acțiuni; lipsă de încredere. **2.** Infrațiune care constă în lansarea, răspândirea sau publicarea, în timp de război, de zvonuri sau de informații false, exagerate sau tendențioase, relative la situația economică, politică și socială a țării. — Din fr. **défaitisme**.

DEFETÍST, -Ă, *defetiști*, -ste, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Care ține de defetism, referitor la defetism. **2.** S.m. și f. Partizan al defetismului. — Din fr. **défaitiste**.

DEFETÍȘIZĂ, *defetișizez*, vb. I. Tranz. A face ca un obiect, o idee etc. să-și piardă caracterul de fetiș. — Pref. **de-** + **fetișiza**.

DEFETÍȘIZĂNT, -Ă, *defetișizanți*, -te, adj. Care defetișizează. — **Defetișiza** + suf. **-ant**.

DEFETÍȘIZARE, *defetișizări*, s.f. Acțiunea de a defetișiza și rezultatul ei. — V. **defetișiza**.

DEFETÍȘIZĂT, -Ă, *defetișizati*, -te, adj. (Despre obiecte, idei etc.) Care și-a pierdut caracterul de fetiș. — V. **defetișiza**.

DEFIBRĂ, *defibreze*, vb. I. Tranz. A efectua operație de măruntire și de desfacere în fibre a foilor de alcaliceluloză în procesul de obținere a viscozei; a desface un material în fibre. ♦ A transforma lemnele în fibre pentru a obține pasta de lemn din care se fabrică hârtia sau pasta pentru plăci fibrolemnoase. — Din fr. **défibrer**.

DEFIBRĂRE, *defibrări*, s.f. Acțiunea de a defibra și rezultatul ei. — V. **defibra**.

DEFIBRATOR, *defibratoare*, s.n. Mașină, agregat care folosește pentru operația de defibrare. — **Defibra** + suf. **-tor** (după fr. **défibreur**).

DEFIBRILATOR, *defibrilatoare*, s.n. (Med.; și în sintagma *defibrilator cardiac*) Aparat electronic folosit în tratamentul fibrilației atriale sau ventriculare. — Din fr. **défibillateur**.

DEFICIÉNT, -Ă, *deficienți*, -te, adj. Care are o insuficiență organică sau mintală. ♦ Care produce mai puțin decât trebuie, decât e planificat. ♦ (Substantivat) Persoană lipsită de anumite facultăți fizice sau psihice. *Un deficient mintal*. [Pr.: -ci-en] — Din fr. **déficient**.

DEFICIÉNTĂ, *deficiențe*, s.f. Scădere, lipsă, greșeală; rămânere în urmă. ♦ Lipsă în integritatea anatomică și funcțională a unui organ; absență a anumitor facultăți fizice sau psihice. [Pr.: -ci-en] — Din fr. **déficience**, lat. **deficientia**.

DEFICÍT, *deficite*, s.n. Diferență cu care cheltuielile întrec veniturile; *p. ext.* pierdere (bănească); lipsă. ♦ Expr. *A fi în deficit* = a fi în pierdere, a avea cheltuieli mai mari decât veniturile. — Din fr. **déficit**.

DEFICITĂR, -Ă, *deficitari*, -e, adj. Care este în deficit. — Din fr. **déficitaire**.

DEFILĂ, *defilez*, vb. I. Intrans. (Despre trupe sau despre o mulțime) A trece în pas cadențat în coloană (de marș) prin fața comandanților sau reprezentanților autorităților, pentru a da onorul, cu ocazia unei parade, a unei serbări sau a unei inspecții; (despre persoane, cortegii) a trece în șir (prin fața cuiva). ♦ Fig. A se succeda. — Din fr. **défiler**.

DEFILĂRE, *defilări*, s.f. Acțiunea de a defila și rezultatul ei. — V. **defila**.

DEFILÉU, *defileuri*, s.n. Vale transversală îngustă, adâncă și lungă, cu versanți abrupti, săpată de o apă curgătoare în regiunile muntoase. — Din fr. **défilé**.

DEFINÍ, *definesc*, vb. IV. Tranz. A da o definiție. ♦ A determina, a delimita, a stabili cu precizie, a preciza; a contura, a caracteriza pe cineva. ♦ Refl. A se autocaracteriza. — Din fr. **définir**, lat. **definire**.

DEFINIBIL, -Ă, *definibili*, -e, adj. Care poate fi definit. — **Defini** + suf. **-bil**.

DEFINIRE, *definiri*, s.f. Acțiunea de a (se) defini și rezultatul ei; definiție; determinare, precizare; caracterizare (a cuiva). — V. **defini**.

DEFINÍT, -Ă, *definiți*, -te, adj. **1.** (Despre cuvinte, noțiuni) Cuprins într-o definiție; explicat. **2.** Hotărât, precizat; determinat. ♦ (Gram.) *Articol definit* = articol hotărât. — V. **defini**.

DEFINÍTIV, -Ă, *definitivi*, -e, adj. (Adesea adverbial) Care nu mai e supus modificărilor, stabilit pentru totdeauna; irevocabil, absolut, categoric. ♦ *Hotărâre definitivă* = hotărâre a unui organ de jurisdicție împotriva căreia nu mai există nicio cale ordinară de atac (apel, recurs). *Profesor (sau învățător) definitiv* = profesor (sau învățător) care a obținut definitivatul. ♦ Loc. adv. *În definitiv* = în cele din urmă, la urma urmelor. — Din fr. **définitif**, lat. **definitivus**.

DEFINÍTIVĂ, *definitivez*, vb. I. Tranz. A da o formă definitivă; a încheia ceva. ♦ A face ca cineva să fie sau să rămână definitiv într-un post. — Din **definitiv**.

DEFINÍTIVĂRE, *definitivări*, s.f. Acțiunea de a definitivă și rezultatul ei; definitivat. — V. **definitiva**.

DEFINÍTIVĂT s.n. Definitivare. ♦ Examen dat în scopul obținerii numirii definitive în învățământul elementar sau mediu. — V. **definitiva**.

DEFINÍTÓRIU, -IE, *definitorii*, adj. Care definește, care caracterizează, de definiție; *p. ext.* caracteristic. — Din fr. **définitoire**.

DEFINIȚIE, *definiții*, s.f. Operație de determinare a însușirilor proprii unui lucru, unei noțiuni etc.; enunțul prin care se exprimă această operație. ♦ Expr. *Prin definiție* = prin însăși natura lucrului, decurgând în mod necesar din totalitatea notelor sale caracteristice. — Din fr. **définition**, lat. **definitio**.

DEFLAGRĂNT, -Ă, *deflagranți*, -te, adj. (Despre un combustibil sau un exploziv) Care arde prin deflagrație. — Din fr. **déflagrant**.

DEFLAGRĂȚIE, *deflagrații*, s.f. Ardere explozivă a unui corp (cu flacără sau cu scânteie), care se propagă cu viteză relativ mică. ♦ Fig. (Rar) *Deflagrație mondială* = război (mondial). — Din fr. **déflagration**, lat. **deflagratio**.

DEFLĂȚIE, *deflații*, s.f. **1.** Retrageră din circulație a unei cantități de bancnote în timpul unei inflații, pentru a face să crească puterea de cumpărare a banului. **2.** Proces de răspândire prin intermediul vântului a materialului rezultat în urma eroziunii. — Din fr. **déflation**.

DEFLAȚIONÍST, -Ă, *deflaționiști*, -ste, adj. Care aparține deflației, care se referă la deflație. [Pr.: -ți-o] — Din fr. **déflationniste**.

DEFLECTÓR, *deflectoare*, s.n., adj. I. S.n. **1.** Dispozitiv utilizat pentru modificarea direcției unui curent de fluid. **2.** Dispozitiv pentru ventilația naturală din încăperi, montat în exteriorul clădirilor, care folosește energia cinetică a vântului. II. Adj. Care servește în producerea deflexiunii. — Din fr. **défecteur**.

DEFLEGMĂ, *deflegmez*, vb. I. Tranz. A efectua o deflegmare. — Din fr. *déflemer*.

DEFLEGMĂRE, *deflegmări*, s.f. Operație de condensare parțială a vaporilor rezultați dintr-o distilare, pentru a îndepărta o parte din componenții grei din vapori. — V. *deflegma*.

DEFLEGMĂTOR, *deflegmatoare*, s.n. Aparat cu care se realizează deflegmarea. — *Deflegma* + suf. *-tor*.

DEFLEXIUNE, *deflexiuni*, s.f. 1. Abatere a unui curent de fluid din direcția lui de curgere, cu ajutorul unui deflector. 2. Schimbare a traiectoriei unui fascicul de particule încărcate electric, care se mișcă în vid sau într-un gaz rarefiat, cu ajutorul unui câmp electric sau magnetic exterior; deviere. [Pr.: -xi-u-] — Din fr. *déflexion*.

DEFLOCULĂ, *defloculez*, vb. I. Tranz. A efectua operația de defloculare. — Din fr. *defloculer*.

DEFLOCULĂRE, s.f. Transformare a unui sistem coloidal din starea de gel în starea de soluție. — V. *deflocula*.

DEFLORĂ, *deflorez*, vb. I. Tranz. A rupe membrana himenului în urma unui act sexual, a unui examen ginecologic sau a unei intervenții chirurgicale, a face să-și piardă virginitatea; a dezvirgina. — Din fr. *déflorer*.

DEFLORĂRE, *deflorări*, s.f. Acțiunea de a *deflora*. — V. *deflora*.

DEFLUÎ, pers. 3 *defluiește*, vb. IV. Intrans. (Despre mase de oameni) A ieși dintr-un loc, dintr-un spațiu cu o mișcare sugerând ideea de scurgere. — Din it. *defluire*.

DEFLUÎRE, *defluiri*, s.f. Răspândire în direcții divergente a unor trupe grupate într-un spațiu restrâns sau a unor mase de oameni. — V. *deflui*.

DEFOLIĂ, *defoliez*, vb. I. Tranz. A provoca uscarea și căderea frunzelor cu ajutorul substanțelor chimice în vederea grăbirii coacerii și mecanizării lucrărilor de recoltare; a desfrunzi. [Pr.: -li-a] — Din lat. *defoliare*.

DEFOLIĂȚIE, *defoliații*, s.f. Cădere înainte de vreme a frunzelor arborilor sau ale altor plante; defoliere. [Pr.: -li-a] — Din fr. *défoliation*.

DEFOLIÉRE, *defolieri*, s.f. Faptul de a *defolia*; defoliație. [Pr.: -li-e] — V. *defolia*.

DEFORMĂ, *deformez*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A(-și) modifica, a(-și) strica forma; a (se) sluși, a (se) urâți, a (se) poci. ♦ Tranz. Fig. A prezenta altfel decât este de fapt, a reproduce inexact, a denatura, a falsifica, a altera. 2. Tranz. A modifica forma sau dimensiunile unui corp solid, fără a desprinde material din el, ci numai prin influența unor mișcări interioare sau exterioare. [Var.: *diformă* vb. I.] — Din fr. *déformer*, lat. *deformare*.

DEFORMABIL, *-Ă*, *deformabil*, *-e*, adj. (Despre un corp) Care se poate deforma. — Din fr. *déformable*.

DEFORMĂNT, *-Ă*, *deformanți*, *-te*, adj. (Adesea fig.) Care deformează. — Din fr. *déformant*.

DEFORMĂRE, *deformări*, s.f. Acțiunea de a (se) *deforma* și rezultatul ei; deformație. ⇨ *Deformare plastică* = procedeu de prelucrare a unui material, bazat pe producerea unor modificări plastice în scopul obținerii de forme și dimensiuni dorite. *Deformare profesională* = folosire mecanică în viața de toate zilele a cunoștințelor și a deprinderilor căpătate prin exercitarea profesiunii sale. [Var.: *diformare* s.f.] — V. *deforma*.

DEFORMĂȚ, *-Ă*, *deformații*, *-te*, adj. Cu forma originală, naturală schimbată; urâțit, pocit. [Var.: *diformăt*, *-ă* adj.] — V. *deforma*.

DEFORMĂȚIE, *deformații*, s.f. Deformare. [Var.: *deformațiune* s.f.] — Din fr. *déformation*, lat. *deformatio*, *-onis*.

DEFORMĂȚIUNE s.f. v. *deformație*.

DEFOSFORĂ, *defosforesc*, vb. I. Tranz. A elimina fosforul din topitura metalică în procesul de elaborare a oțelului în cuptoarele cu căptușeală bazică. — Din fr. *déphosphorer*.

DEFOSFORĂRE, *defosforări*, s.f. Acțiunea de a *defosfora* și rezultatul ei. — V. *defosfora*.

DEFRAUDĂ, *defraudez*, vb. I. Tranz. A-și însuși prin fraudă banii unei instituții publice; a delapida, a fraudă. [Pr.: -fra-u-] — Din lat. *defraudare*. Cf. it. *defraudare*.

DEFRAUDĂRE, *defraudări*, s.f. Acțiunea de a *defrauda* și rezultatul ei; delapidare, fraudă, fraudare. [Pr.: -fra-u-] — V. *defrauda*.

DEFRAUDĂȚ, *-Ă*, *defraudăți*, *-te*, adj. (Despre bani) Însușit prin fraudă; sustras, delapidat; (despre instituții sau oameni) păgubit. [Pr.: -fra-u-] — V. *defrauda*.

DEFRAUDĂTOR, *-OĂRE*, *defraudatori*, *-oare*, s.m. și f. Persoană care defraudează; delapidator. [Pr.: -fra-u-] — *Defrauda* + suf. *-tor*.

DEFRIȘĂ, *defrișez*, vb. I. Tranz. A înlătura (prin tăiere sau prin ardere) arborii și alte plante lemnoase spre a face un teren propriu pentru agricultură, pășunat, construcții etc. sau pentru a-l împăduri din nou; a despăduri. — Din fr. *défricher*.

DEFRIȘABIL, *-Ă*, *defrișabili*, *-e*, adj. Care poate fi defrișat. — *Defrișa* + suf. *-bil*.

DEFRIȘĂRE, *defrișări*, s.f. Acțiunea de a *defrișa* și rezultatul ei. — V. *defrișa*.

DEFRIȘĂȚ, *-Ă*, *defrișăți*, *-te*, adj. (Despre terenuri) Redat agriculturii, pășunatului etc., prin tăierea și înlăturarea arborilor și a plantelor lemnoase. — V. *defrișa*.

DEFRIȘĂTOR, *defrișătoare*, s.n. Mașină de defrișat. — *Defrișa* + suf. *-tor*.

DEFRIȘĂTOR, *-OĂRE*, *defrișatori*, *-oare*, s.m. și f. Persoană care efectuează sau lucrează la defrișări. — Din fr. *défricheur*.

DEFULĂ, *defulez*, vb. I. Tranz. (Psih.) A da curs liber ideilor sau tendințelor refulate în subconștient. ♦ (Fam.) A-și descărca sufletul. — Din fr. *défuler*.

DEFULĂRE, *defulări*, s.f. Acțiunea de a *defula* și rezultatul ei. — V. *defula*.

DEFULĂȚ, *-Ă*, *defulați*, *-te*, adj. (Adesea substantivat) Care a dat curs liber ideilor sau tendințelor sale refulate înainte. — V. *defula*.

DEFUNCT, *-Ă*, *defuncți*, *-te*, adj., s.m. și f. (Om) mort, răposat, decedat. — Din lat. *defunctus*, fr. *défunt*.

DEGAJĂ, (1) pers. 3 *degaja*, (2, 3, 4) *degajez*, vb. I. Tranz. 1. A răspândi, a împrăști, a emana căldură, miros etc.; a exala. ♦ Refl. (Despre mirosuri, căldură etc.) A se desprinde. ♦ A elimina, a scoate un gaz dintr-o combinație chimică. 2. A elibera, a scăpa pe cineva de o sarcină, de o îndatorire; a elibera ceva de un obstacol. 3. A îndepărta surplusul de material de pe o piesă pentru a înlesni o operație ulterioară sau pentru a obține o suprafață curată; a elibera un teren de diverse lucruri care stânenesc utilizarea lui. 4. (La fotbal, hochei etc.) A trimite mingea departe de propria poartă pentru a evita o acțiune periculoasă a adversarului. ♦ (La scrimă) A-și desprinde floreta de floreta adversarului. — Din fr. *dégager*.

DEGAJĂMĂNT, *degajamente*, s.n. 1. Încăpere care servește ca spațiu de comunicație între încăperile unui apartament ori ale unei clădiri publice sau între interiorul unei clădiri și exteriorul ei. 2. Porțiune situată în fundul și pe marginile scenei, care servește pentru depozitarea decorurilor, recuzitei etc. — Din fr. *dégagement*.

DEGAJĂRE, *degajări*, s.f. 1. Acțiunea de a (se) *degaja* și rezultatul ei; răspândire, exalare; eliberare de o sarcină, de un obstacol. ♦ Libertate în mișcări, în comportare; nonșalanță. 2. Operație de îndepărtare a unei porțiuni de material de pe o piesă, de pe un teren etc. în vederea unei operații ulterioare. ⇨ *Unghi de degajare* = unghi pe care îl formează fața de așchiere a unei unelte de tăiat cu planul perpendicular pe suprafața pe care o prelucrează. 3. (Concr.) Canelură circulară realizată prin așchiere la exteriorul sau în interiorul unei piese cilindrice. — V. *degaja*.

DEGAJĂȚ, *-Ă*, *degajați*, *-te*, adj. 1. Eliberat de o îndatorire, de un obstacol; (despre oameni și gesturile lor) cu mare libertate în mișcări; nestânjenit, nonșalant. 2. (Despre o coloană sau un pilastru) Situat în apropierea unui zid. — V. *degaja*.

DEGAZĂ, *degazez*, vb. I. Tranz. 1. A îndepărta gazele dintr-un spațiu închis sau de pe o suprafață solidă. 2. A îndepărta substanțele toxice de luptă din adăposturi, din încăperi, de pe îmbrăcăminte etc. prin ventilație sau cu ajutorul substanțelor neutralizante. — Din fr. *dégazer*.

DEGAZĂRE, *degazări*, s.f. Acțiunea de a *degaza* și rezultatul ei. — V. *degaza*.

DEGAZĂTOR, *degazatori*, s.m. Substanță cu ajutorul căreia se degazează. — *Degaza* + suf. *-tor* (după fr. *dégazeur*).

DEGAZIFICĂ, *degazific*, vb. I. Tranz. 1. A îndepărta substanțele volatile din cărbuni prin distilare, la temperaturi înalte, în absența aerului. 2. A îndepărta gazele dintr-un lichid prin agitare, împrôșcare etc. 3. A îndepărta gazele din noroiul de foraj pentru a putea fi refolosit. — Pref. *de-* + *gazifica*.

DEGAZIFICĂRE, *degazificări*, s.f. Acțiunea de a *degazifica* și rezultatul ei. — V. *degazifica*.

DEGAZOLINĂ, *degazolinez*, vb. I. Tranz. A separa, printr-un procedeu special, gazolina din gazele obținute în exploatarea petroliere. — Din fr. *dégasoliner*.

DEGAZOLINĂRE, *degazolinări*, s.f. Acțiunea de a *degazolina* și rezultatul ei; operație la care sunt supuse gazele după extragerea lor din sondele de țitei și de gaze, pentru a separa și a recupera gazolina; dezbenzinare. — V. *degazolina*.

DEGAZOR, *degazoare*, s.n. Aparat folosit pentru eliminarea gazelor din apa de alimentare a cazanelor de abur, a rețelelor termice. — Din fr. *dégazeur*.

DEGEĂBA adv. 1. În zadar, fără niciun folos, zadarnic. 2. Fără plată, gratis. — *De⁴* + *geaba*.

DEGENERĂ, *degenerez*, vb. I. Intrans. 1. A pierde total sau parțial unele însușiri morfologice sau funcționale (caracteristice genului sau speciei), în urma acțiunii unor factori de mediu sau ereditari. 2. Fig. A se schimba, a se prefăce în ceva (mai) rău, (mai) grav, pierzând aspectul sau caracterul inițial; a decădea. — Din fr. *dégénérer*, lat. *degenerare*.

DEGENERĂRE, *degenerări*, s.f. Faptul de a *degenera*; decădere, stricare, degenerescență, degenerație. — V. **degenera**.

DEGENERĂT, *-Ă, degenerați, -te*, adj. Care și-a pierdut însușirile morfologice sau funcționale (caracteristice genului sau speciei). — V. **degenera**.

DEGENERATIV, *-Ă, degenerativi, -e*, adj. Care degenerază; cu caracter de degenerescență. — Din fr. **dégénératif**.

DEGENERĂȚIE, *degenerații*, s.f. (Rar) Degenerare. — Din fr. **dégénération**.

DEGENERESCENȚĂ, *degenerescenți, -te*, adj. Care este pe cale de a degenera, cu tendință spre degenerare. — Din fr. **dégénérescent**.

DEGENERESCENȚĂ, *degenerescențe*, s.f. Modificarea patologică regresivă, anatomică și funcțională, a unui țesut sau a unui organ, ca urmare a suprimării legăturii lor cu sistemul nervos sau cu circulația sangvină, a unei intoxicații grave a organismului sau a unui deficit de metabolism; degenerare. — Din fr. **dégénérescence**.

DEGERĂ, *déger*, vb. I. Intrans. **1.** A suferi o degerătură; a amorți de frig. **2.** (Prin exagerare) A-i fi cuiva foarte frig, a tremura de frig. **3.** (Despre plante, fructe, legume) A se strica prin înghețare; a îngheța. — Lat. **degelare**.

DEGERĂRE, *degerări*, s.f. Acțiunea de a *degera* și rezultatul ei. — V. **degera**.

DEGERĂT, *-Ă, degerați, -te*, adj. **1.** (Despre oameni și animale sau despre părți ale corpului lor) Cu degerături; înghețat. **2.** (Despre plante, fructe, legume) Atins, stricat de ger. — V. **degera**.

DEGERĂȚURĂ, *degerături*, s.f. Inflamație, iritație, rană, leziune provocată de acțiunea frigului asupra țesuturilor. — **Degera** + suf. *-ătură*.

DEGERMINĂ, *degerminez*, vb. I. Tranz. A separa embrionii boabelor de cereale în procesul de obținere a mălaiului, a crupelor și a făinurilor. — Pref. *de-* + **germina** (după fr. *dégerner*).

DEGERMINĂRE, *degerminări*, s.f. Acțiunea de a *degermina* și rezultatul ei. — V. **degermina**.

DÉGET, *degete*, s.n. **1.** Fiecare dintre prelungirile mobile, alcătuite din falange, cu care se sfârșește mâna sau talpa piciorului la om ori laba la unele animale. *Îi dai un deget și-ți ia mâna toată. Sunt cinci degete la o mână și nu seamănă unul cu altul.* ⇨ Expr. *A se ascunde (sau a se da) după deget* = a căuta în zadar să-și ascundă o vină evidentă, a fugi de răspundere. *A ști sau a cunoaște (ceva) (ca) pe degete* = a ști sau a cunoaște ceva foarte bine. *Îi numeri (sau îi poți număra) pe degete* = sunt foarte puțini. *A purta sau a învăța, a juca (pe cineva) pe degete* = a face ce vrei din cineva, a duce pe cineva de nas. *A-și da cu degetul în ochi (din cauza întunerului)* = a nu vedea nimic. *A aluneca sau a scăpa, a (se) strecura printre degete* = a scăpa, a (se) strecura pe neobservate, pe nesimțite. *A sta cu degetul în gură* = a pierde vremea. *A pune degetul* = a aplica amprenta digitală în loc de iscălitură. *A pune degetul pe rană* = a găsi punctul sensibil al unei chestiuni. *A umbla (sau a păși, a merge) în vârful degetelor* = a umbla pe furis, tiptil, fără zgomot. *A încerca marea cu degetul* = a încerca imposibilul. *A-și linge degetele* = a-i plăcea foarte mult (ceva de mâncare). *A avea (sau a fi) în degetul cel mic (al cuiva)* = a cunoaște foarte bine. *A nu-i putea ajunge (cuiva) nici la degetul cel mic* = a nu se putea compara cu cineva în privința capacității, comportării etc. **2.** Compus: *cinci-degete* = plantă erbacee târâtoare, ale cărei frunze au cinci foliole (*Potentilla reptans*). **3.** Piesă componentă a aparatelor de tăiere la cositori, secerători, combine de cereale etc., care separă și sprijină plantele în momentul tăierii. **4.** Veche unitate de măsură pentru lungimi, având aproximativ lățimea unui deget (**1**). [Var.: (pop.) **deșt** s.n.] — Lat. **digitus**.

DEGETĂR, *degetare*, s.n. **1.** Căpăcel din metal sau din material plastic, care se poartă, la cusut, pe degetul cu care se împinge acul pentru a-l feri de înțepături. **2.** Plantă erbacee veninoasă, cu frunze acoperite cu peri moi, cu flori mari, galbene sau roșii-purpurii; degetariță, degetel (**II 1**) (*Digitalis ambigua*). — **Deget** + suf. *-ar*.

DEGETĂRIȚĂ, *degetarițe*, s.f. (Bot.) **1.** Degetar (**2**). **2.** Degetel-roșu. — **Degetar** + suf. *-iță*.

DEGETĂRĂȚI, *degetărăți*, s.m. Plantă erbacee din familia primulaceelor, cu flori albastre-violete, în formă de clopot, dispuse câte 1-8 în vârful tulpinii, care crește în regiunile muntoase (*Soldanella montana*). — **Degetar** + suf. *-uț*.

DEGETĂȚI, *degetățe*, s.n. (Rar) Degetel (**I**). — **Deget** + suf. *-uț*.

DEGETĂL, *degetele*, s.n. I. Diminutiv al lui *deget*. **II**. (Bot.) **1.** Degetar (**2**). **2.** Compus: *degetel-roșu* = plantă erbacee foarte veninoasă, cu flori roșii-purpurii în formă de tub, din care se extrage digitalina, un puternic tonic cardiovascular (*Digitalis purpurea*). — **Deget** + suf. *-el*.

DEGHIZĂ, *deghizez*, vb. I Tranz. și refl. A (se) îmbrăca în așa fel, încât să nu poată fi recunoscut; a (se) travesti. ◆ Tranz. Fig. A prezenta ceva sub altă

formă decât cea adevărată; a ascunde, a masca, a disimula, a camufla. — Din fr. **déguiser**.

DEGHIZĂRE, *deghizări*, s.f. Acțiunea de a (se) *deghiza* și rezultatul ei; travestire. — V. **deghiza**.

DEGHIZĂT, *-Ă, deghizați, -te*, adj. **1.** Travestit. **2.** Fig. Mascat, camuflat. — V. **deghiza**.

DEGIVRĂ vb. I v. **dejivra**.

DEGIVRĂRE s.f. v. **dejivrare**.

DEGIVRĂR s.n. v. **dejivror**.

DEGLUȚIȚIE, *degluțitii*, s.f. Act fiziologic reflex prin care bolul alimentar trece din gură, prin esofag, în stomac; înghițire. [Var.: **degluțitii** s.f.] — Din fr. **deglutition**.

DEGLUȚIȚIUNE s.f. v. **degluțitii**.

DEGOMĂ, *degomez*, vb. I. Tranz. A îndepărta, total sau parțial, sericina de pe firele sau țesăturile de mătase naturală, pentru ca acestea să capete caracteristici superioare de prelucrare. — Din fr. **dégommer**.

DEGOMĂRE, *degomări*, s.f. Acțiunea de a *degoma* și rezultatul ei. — V. **degoma**.

DEGONFLĂ, *degonflez*, vb. I. Tranz. și refl. (Mai ales fig.) A (se) dezumfla. — Din fr. **dégonfler**.

DEGRABĂ adv. **1.** La repezeală, repede, iute. **2.** De timpuriu, curând, devreme. ⇨ Expr. *Mai degrabă* = mai ușor, mai curând. — **De** + **grabă**.

DEGRADĂ, *degradez*, vb. I. **1.** Tranz. A înjosi. **2.** Tranz. (Mil.) A pedepsi prin luarea gradului, a lua gradele. **3.** Refl. A ajunge într-o stare de decădere. **4.** Refl. (Despre sisteme tehnice, obiecte, materiale) A se strica, a se deteriora, a se ruina. **5.** Tranz. și refl. (Despre terenuri) A deveni sau a face să devină neproductiv. — Din fr. **dégrader**, lat. **degradare**.

DEGRADĂBIL, *-Ă, degradabili, -e*, adj. Care se poate degrada. — **Degrada** + suf. *-bil*.

DEGRADĂNT, *-Ă, degradanți, -te*, adj. Care degradează; înjositor, umilitor, degradator. — Din fr. **dégradant**.

DEGRADĂRE, *degradări*, s.f. **1.** Înjosire. **2.** (Și în sintagma *degradare militară*) Pedeapsă militară care constă în luarea gradului, excluderea din armată etc. ◆ (În sintagma) *Degradare civică* = pierdere juridică a unor drepturi cetățenești. **3.** Proces de schimbare în rău; stricare, deteriorare, ruinare. ◆ Micșorare a valorii agricole a unui sol, a unui teren, a unui zăcămint etc. ⇨ *Degradarea solului* = totalitatea schimbărilor produse în solurile spălate intens prin apa de infiltrație, care determină schimbarea fertilității acestora. — V. **degrada**.

DEGRADĂT, *-Ă, degradați, -te*, adj. (Despre persoane) Care a pierdut gradul pe care l-a avut. ◆ Decăzut sub raport moral sau social; înjosit; stricat, corupt, vicios. ◆ (Despre obiecte, materiale etc.) Care și-a pierdut calitățile; stricat, deteriorat. ◆ (Despre terenuri) Care și-a pierdut calitățile, devenit neproductiv. — V. **degrada**.

DEGRADĂTOR, *-OĂRE, degradatori, -oare*, adj., s.n. **1.** Adj. Degradant. **2.** S.n. Hârtie neagră decupată astfel încât să permită obținerea unei imagini cu anumite contururi la copierea filmului. — Din fr. **dégradateur**.

DEGRADĂȚIE, *degradații*, s.f. (Înv.) Degradare. — Din fr. **degradation**.

DEGRADÉ, *degradeuri*, s.n. Descreștere treptată a intensității unei culori. ◆ (Adjectival) *Ață degrade*. [Var.: **degradéu** s.n.] — Din fr. **dégradé**.

DEGRADÉU s.n. v. **degrade**.

DEGRĂS, *degrasuri*, s.n. Amestec de grăsimi emulsionabile, folosit în industria pielăriei la ungerea pieilor pentru a le face mai suple, pliabile, cu un tușeu moale etc. — Din fr. **dégras**.

DEGRESĂ, *degresez*, vb. I. Tranz. **1.** A îndepărta petele de grăsime de pe suprafața unor obiecte (metalice) prin diverse procedee chimice. **2.** A extrage grăsimea dintr-un aliment în scopuri dietetice sau tehnologice. — Din fr. **dégraisser**.

DEGRESĂJ, *degrasaie*, s.n. Degresare. — Din fr. **dégraissage**.

DEGRESĂNT, *-Ă, degrasanți, -te*, adj., s.m. **1.** Adj. Care degresează. **2.** S.m. Substantă întrebuințată pentru degresare. — Din fr. **dégraissant**.

DEGRESĂRE, *degrăsări*, s.f. Acțiunea de a *degrasa* și rezultatul ei; degresaj. — V. **degrasa**.

DEGRESĂT, *-Ă, degrasați, -te*, adj. (Despre alimente) Căruia i s-a extras grăsimea. — V. **degrasa**.

DEGRESIUNE, *degresiuni*, s.f. Micșorare treptată, graduală. [Pr.: *-si-u-*] — Din fr. **dégrression**, lat. **degressio**, **-onis**.

DEGRESIV, *-Ă, degesivi, -e*, adj. Care scade, care se reduce, care descrește treptat; descrescător. — Din fr. **dégressif**.

DEGRESÓR, *-OĂRE, degresori, -oare*, s.m. și f., s.n. **1.** S.m. și f. Persoană care degresează. **2.** S.n. Aparat cu care se face degresarea anumitor materiale. — Din fr. **dégraisseur**.

DEGREVĂ, *degrevea*, vb. I. Tranz. A scădea, a reduce sarcinile sau obligațiile impuse unei persoane fizice sau unei instituții. — Din fr. **dégrever**.

DEGREVĂNT, **-Ă**, *degrevanți, -te*, adj. Care degrevează. — Din fr. **degrevant**.

DEGREVĂRE, *degrevări*, s.f. Acțiunea de a *degreva* și rezultatul ei. — V. **degreva**.

DEGREVĂT, **-Ă**, *degrevați, -te*, adj. Scutit, descărcat de o parte din sarcini. — V. **degreva**.

DEGRINGOLĂDĂ, *degringolade*, s.f. Prăbușire, rostogolire rapidă, cădere. ♦ Fig. Decădere treptată, degradare progresivă, ruinare. — Din fr. **déringolade**.

DEGRISISÓR, *degrisoare*, s.n. Sistem de filtre alcătuit din pietriș mărunț, folosit într-o instalație de limpezire parțială, preliminară a apei, pentru reținerea impurităților de dimensiuni mari. — Din fr. **dégrossisseur**.

DEGROȘĂ, *degroșez*, vb. I. Tranz. A efectua operația de prelucrare prin așchiere a unei piese brute, spre a o aduce la dimensiunile apropiate de cele finale. — Din fr. **dégrossir** (prin apropiere de *îngroșa*).

DEGROȘĂRE, *degroșări*, s.f. Acțiunea de a *degroșa* și rezultatul ei. — V. **degroșa**.

DEGUDRONĂ, *degudronez*, vb. I. Tranz. A separa gudroanele de gazele produse la distilarea cărbunilor fosili. — Din fr. **dégoudronner**.

DEGUDRONĂRE, *degudronări*, s.f. Acțiunea de a *degudrona* și rezultatul ei. — V. **degudrona**.

DEGUDRONĂTOR, *degudronatoare*, s.n. Aparat sau utilaj folosit la degudronare. — **Degudrona** + suf. *-tor*. Cf. fr. **dégoudronneur**.

DEGUSTĂ, *degust*, vb. I. Tranz. A aprecia cu ajutorul gustului, mirosului, văzului calitățile unui produs alimentar (mai ales vin); *p. ext.* a savura. — Din fr. **déguster**, lat. **degustare**.

DEGUSTĂRE, *degustări*, s.f. Acțiunea de a *degusta* și rezultatul ei; degustație. — V. **degusta**.

DEGUSTĂȚIE, *degustații*, s.f. Faptul de a *degusta*; degustare. — Din fr. **dégustation**.

DEGUSTĂTOR, **-OĂRE**, *degustători, -oare*, s.m. și f. Persoană care se ocupă cu degustarea vinurilor, lichiorurilor, fructelor și a altor produse alimentare. — **Degusta** + suf. *-ător*.

DEHIDROGENĂ, *dehidrogenez*, vb. I. Tranz. A elimina hidrogenul din molecula compuşilor organici. [Var.: **deshidrogenă** vb. I.] — Din fr. **déshydrogénér**.

DEHIDROGENĂRE, *dehidrogenări*, s.f. Acțiunea de a *dehidrogena* și rezultatul ei. [Var.: **deshidrogenare** vb. I.] — V. **dehidrogena**.

DEHISCENT, **-Ă**, *dehiscenți, -te*, adj. (Despre fructe, antere etc.) Care se deschide spontan când ajunge la maturitate, punând în libertate semințele. — Din fr. **déhiscant**, lat. **dehiscens, -ntis**.

DEHISCENȚĂ s.f. (Bot.) Deschidere de la sine a unui fruct, a unei antere sau a unui sporangiu când ajung la maturitate. — Din fr. **déhiscence**.

DEHULĂ vb. I v. **dăula**.

DEHULĂT, **-Ă** adj. v. **dăulat**.

DEICTIC, **-Ă**, *deictici, -ce*, adj. Care arată, care demonstrează, care întărește un sens. — Din fr. **déictique**.

DEIFICĂ, *deifica*, vb. I. Tranz. A atribui putere divină unei ființe sau unui lucru; a zeifica. [Pr.: *-de-i-*] — Din lat. **deificare**, fr. **déifier**.

DEIFICĂRE, *deificări*, s.f. Faptul de a *deifica*. [Pr.: *-de-i-*] — V. **deifica**.

DEISM s.n. Crediință în existența unei ființe supreme, principiul și sursa oricărei realități, dar care nu intervine în ordinea naturii — Din fr. **déisme**.

DEIST, **-Ă**, *dești, -ste*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care susține deismul, privitor la deism. 2. S.m. și f. Adept al deismului. — Din fr. **déiste**.

DEÎMPĂRȚIT s.n. (Mat.) Primul termen al unei împărțiri, număr care urmează să fie împărțit la cel de-al doilea termen. — **De**⁴ + **împărțit**.

DEÎNMULȚIT s.n. (Mat.) Primul factor al unei înmulțiri, număr care urmează să fie înmulțit cu cel de-al doilea termen. — **De**⁴ + **înmulțit**.

DEJĂ adv. În acest (sau acel) moment, de pe acum (sau de pe atunci), încă de pe acum (sau de pe atunci). — Din fr. **déjà**.

DEJALÉN, (2) *dejalenuri*, s.n. Tesătură de bumbac mercerizat, de calitate superioară, din care se confecționează cămăși bărbătești, bluze etc. 2. Varietate din această țesătură. [Pl. și: *dejalene*. — Var.: **dejalénă** s.f.] — Cf. engl. *de laine*.

DEJALÉNĂ s.f. v. **dejalen**.

DÉJÀ-VU s.n. (Franțuzism) Impresie intensă, în fața unei situații prezente, de a fi fost trăită în trecut. [Pr.: *vî*] — Cuv. fr.

DEJECTĂ, *dejectez*, vb. I. Tranz. (Rar) A evacua dejectii. — Din **dejectie**.

DEJECTĂRE s.f. Acțiunea de a *dejecta*. — V. **dejecta**.

DEJECȚIE, *dejecții*, s.f. 1. Evacuare a excrețiilor din organism, în special a materiilor fecale; (concr.) materia fecală evacuată. ♦ Apă murdară

provenită din fabrici sau din gospodării, care degradează apele naturale în care se scurge. 2. (În sintagma) *Con de dejecție* = formă de relief cu aspect de evantai, alcătuită din bolovănișuri, pietrișuri, nisip și argilă depozitate de torenți și râuri acolo unde se produce o schimbare de pantă. [Var.: **dejecțiune** s.f.] — Din fr. **déjection**, lat. **dejectio, -onis**.

DEJECȚIUNE s.f. v. **dejecție**.

DEJIVRĂ, *dejivrez*, vb. I. Tranz. A înlătura stratul de gheață sau de chiciură format pe suprafețele care vin în contact cu aerul umed și subrăcit. [Var.: **dejivrá** vb. I.] — Din fr. **déjivrer**.

DEJIVRĂRE, *dejivări*, s.f. Acțiunea de a *dejivra* și rezultatul ei. [Var.: **dejivráre** s.f.] — V. **dejivra**.

DEJIVRÓR, *dejivroare*, s.n. Instalație de protecție a unui avion contra formării straturilor de gheață pe aripi, ampenaje, elice etc. în cursul zborului prin mase de aer umed și subrăcit. [Var.: **dejivrór** s.n.] — Din fr. **déjivreur**.

DEJOJĂRE s.f. Desprindere de apă a unui hidroavion în cursul decolării. — După fr. **déjaugeage**.

DEJUCĂ, *dejóc*, vb. I. Tranz. A zădărnici planurile sau uneltirile cuiva. [Var.: (înv.) **desjucá** vb. I.] — Pref. *de-* + **juca**.

DEJUCĂRE, *dejucări*, s.f. Acțiunea de a *dejuca* și rezultatul ei; zădărnicie. — V. **dejuca**.

DEJUGĂ, *dejúg*, vb. I. 1. Tranz. A scoate boii din jug. 2. Intrans. Fig. (Rar) A ajunge sau a se opri undeva; a poposi, a se așeza. — Lat. ***djugare**.

DEJUGĂRE, *dejugări*, s.f. Acțiunea de a *dejuca*; scoaterea boilor din jug; dejugat. — V. **dejuca**.

DEJUGĂT s.n. Dejucare. — V. **dejuca**.

DEJUGĂTOARE, *dejugători*, s.f. (Pop.) Loc de popas unde se dejugă boii pentru a-i lăsa să se odihnească. — **Dejuca** + suf. *-ătoare*.

DEJŪN, *dejunuri*, s.n. Masa de amiază; (și în sintagma *micul dejun*) mâncare de dimineață; timp al zilei când se servesc acestea. — Din **dejuana**.

DEJUNĂ, *dejunez*, vb. I. Tranz. A lua masa de prânz; a prânzi. — Din fr. **déjeuner**.

DE JURE loc. adv. De drept. [Pr.: *ju-*] — Loc lat.

DEJURNĂ adj. invar. (Despre elevi și, înv., despre militari) De serviciu (pe timp de o zi). — Din rus. **dejumil**.

DEJŪRSTVĂ, *dejurstve*, s.f. (Înv.) Corp de gardă; comandament militar. [Var.: **djŭrstvá** s.f.] — Din rus. **džurstvo**.

DELABORĂ, *delaborez*, vb. I. Tranz. A demonta dintr-un loc instalațiile, mașinile și munițiile devenite inutilizabile sau periculoase. — Din lat. **delaborare**.

DELABORĂRE, *delaborări*, s.f. Acțiunea de a *delabora*. — V. **delabora**.

DELABRĂ, *delabrez*, vb. I. Tranz. (Livr.) A deteriora, a strica, a ruina. — Din fr. **délabrer**.

DELAOLĂLTĂ adv. (Rar) Împreună. [Pr.: *-la-o-*] — **De**⁴ + **laolaltă**.

DELAPIDĂ, *delapidez*, vb. I. Tranz. A sustrage, a fura, bani sau alte bunuri din avutul statului. — Din fr. **dilapider**, lat. **dilapidare**.

DELAPIDĂRE, *delapidări*, s.f. Acțiunea de a *delapida* și rezultatul ei; infracțiune care constă în însușirea, folosirea sau traficearea de către un angajat, în interesul său sau al altei persoane, a unor sume de bani sau a altor bunuri aflate în gestiunea sau în administrarea sa; sustragere de bani sau de bunuri din avutul statului. — V. **delapida**.

DELAPIDĂTOR, **-OĂRE**, *delapidatori, -oare*, s.m. și f. Persoană care delapidează. — Din fr. **dilapidateur**.

DELATOR, **-OĂRE**, *delatori, -oare*, s.m. și f. Persoană care face o delațiune; denunțator, pârător. — Din fr. **délateur**, lat. **delator**.

DELAȚIUNE, *delațiuni*, s.f. Denunțare, denunț; pâră. [Pr.: *-ți-u-*] — Din fr. **délation**, lat. **delatio, -onis**.

DELĂSĂ, *delás*, vb. I. Refl. (Folosit mai ales la perf. c.) A dovedi nepăsare, neglijență față de o muncă începută, a abandona o treabă începută. — Din fr. **délaissé**.

DELĂSĂRE, *delăsări*, s.f. Faptul de a se *delăsa*; nepăsare, neglijență față de o muncă începută. — V. **delăsa**.

DELĂSĂTOR, **-OĂRE**, *delăsători, -oare*, adj., s.m. și f. (Persoană) care se delasă; neglijent, indolent. — **Delăsa** + suf. *-tor*.

DELĂTURĂ, *delătur*, vb. I. Tranz. (Reg.) A înlătura. — **De**⁴ + **latură**.

DELCO, *delcour*, s.n. Cap distribuitor la motoarele cu aprindere electrică. [Var.: **delcôu** s.n.] — Din fr. **delco**.

DELCOŪ s.n. v. **delco**.

DELEĂTUR s.n. Nume dat semnului de corectură tipografică prin care se indică suprimarea unei litere, a unui grup de litere etc. [Pr.: *-le-a-*] — Cuv. lat.

DELEBIL, **-Ă**, *delebili, -e*, adj. (Livr.) Care poate fi șters. — Din fr. **délebile**.

DELECTĂ, *delectez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) desfăta, a (se) încânta, a (se) bucura. — Din fr. **délecter**, lat. **delectare**.

DELECTABIL, -Ă, *delectabili*, -e, adj. Plăcut, agreabil, încântător. — Din fr. *délectable*, lat. *delectabilis*.

DELECTĂRE, *delectări*, s.f. Faptul de a (*se*) *delecta*; desfătare, încântare; distracție. — V. *delecta*.

DELEGĂ, *delég*, vb. I. Tranz. A transmite cuiva dreptul de a acționa ca reprezentant al unei persoane sau al unei instituții. ♦ A însărcina pe cineva, pe timp limitat, cu executarea, supravegherea sau organizarea unei lucrări. — Din fr. *déléguer*, lat. *delegare*.

DELEGĂT, -Ă, *delegați*, -te, s.m. și f. 1. Persoană care a primit o delegație. 2. Reprezentant sau trimis al unui stat ori al unui guvern la o conferință, la un congres sau la o organizație națională sau internațională. — Din fr. *délégué*, lat. *delegatus*.

DELEGATĂR, -Ă, *delegatari*, -e, adj., s.m. și f. (Livr.) (Persoană) care delegă, (persoană) care dă o delegație. — Din fr. *délégateur*.

DELEGĂȚIE, *delegații*, s.f. 1. Misiune sau însărcinare de a se prezenta sau de a acționa în numele cuiva ♦ (Concr.) Act prin care cineva este desemnat ca delegat. 2. Grup de persoane împuternicit cu o misiune specială. — Din fr. *délégation*, lat. *delegatio*.

DELESTĂ, *delestez*, vb. I. Tranz. A arunca lestul din corăbii, din baloane pentru a le ușura. — Din fr. *délester*.

DELESTĂRE, *delestări*, s.f. Acțiunea de a *delesta*. — V. *delesta*.

DELETÉR, -Ă, *deleterii*, -e, adj. (Livr.) Vătămător. — Din fr. *déléter*.

DELEXICALIZĂ, pers. 3 *delexicalizează*, vb. I. Tranz. și refl. (Lingv.) A face să piardă sau a pierde conținutul semantic. — Pref. *de-* + *lexical* + suf. *-iza*.

DELEXICALIZĂRE, *delexicalizări*, s.f. Faptul de a (*se*) *delexicaliza*. — V. *delexicaliza*.

DELEXICALIZĂT, -Ă, *delexicalizați*, -te, adj. Care nu mai are conținut semantic. — V. *delexicaliza*.

DELFIN¹, *delfini*, s.m. 1. Mamifer marin cu corpul în formă de fus, care atinge mărimea de trei metri, cu botul alungit, prevăzut cu numeroși dinți conici, și care trăiește în grupuri compacte în toate mărilor; porc-de-mare (*Delphinus delphis*). 2. (Art.) Constelație din emisfera boreală, în vecinătatea Căii-Laptelui. 3. Procedeu tehnic de înot în care sportivul, culcat cu fața în jos, înaintează la suprafața apei prin mișcarea simultană și simetrică a brațelor, dinainte spre înapoi, coordonată cu bătaia simultană în plan vertical a picioarelor. — Din lat. *delphinus*, it. *delfino*.

DELFIN², *delfini*, s.m. 1. Titlu feudal purtat de unii conți din Franța. 2. Titlu purtat de fiul cel mai mare al regelor Franței, moștenitorul prezumtiv al tronului (și suzeran al provinciei Dauphiné). — Din *delfin¹* (după fr. *dauphin*).

DELFINARIU, *delfinariu*, s.n. 1. Bazin amenajat pentru delfini¹ (1). 2. Sală sau clădire care adăpostește un delfinariu (1) și în care au loc reprezentații cu delfini¹ (1). — *Delfin¹* + suf. *-ariu*.

DELFINIST, -Ă, *delfiniști*, -ste, s.m. și f. Înător în stilul delfin¹ (3). — Din it. *delfinista*.

DELIBĂȘĂ, *delibași*, s.m. (În epoca fanariotă) Șeful gărzii domnești, căpetenia deliilor. — Din tc. *delibaşa*.

DELIBERĂ, *deliberez*, vb. I. 1. Intranz. (Despre membrii unei instanțe judecătorești, ai unei adunări legislative) A chibzui în comun și a discuta (în secret) asupra luării unei hotărâri. 2. Tranz. A decide, a rezolva. — Din fr. *délibérer*, lat. *deliberare*.

DELIBERĂNT, -Ă, *deliberanți*, -te, adj. Care deliberază. — Din fr. *délibérant*.

DELIBERĂRE, *deliberări*, s.f. Acțiunea de a *delibera* și rezultatul ei; consfătuire, chibzuire; dezbatere, deliberație. — V. *delibera*.

DELIBERĂT, -Ă, *deliberați*, -te, adj. (Adesea adverbial) Care a fost făcut în mod intenționat, din proprie voință. — V. *delibera*. Cf. fr. *délibéré*.

DELIBERATIV, -Ă, *deliberativi*, -e, adj. Care deliberază având dreptul de a lua o hotărâre. ♦ *Vot deliberativ* = vot al cărui rezultat este obligatoriu. — Din fr. *délibératif*, lat. *deliberativus*.

DELIBERAȚIE, *deliberații*, s.f. (Înv.) Deliberare. — Din fr. *délibération*, lat. *deliberatio*.

DELICĂT, -Ă, *delicati*, -te, adj. 1. (Despre aspectul unor ființe sau lucruri) Fin, gingaș, grațios; *p. ext.* fragil; (despre ființe) plâpând, subred, slăbuț. ♦ (Despre culori) Discret, atenuat, pal, estompat. 2. (Despre lucruri) De bungust, delicat, fin. ♦ (Despre mâncăruri, băuturi, parfumuri) Care este de calitate, de mare rafinament, ales. 3. (Despre oameni și despre manifestările lor; adesea adverbial) Plin de atenție, de grijă; lipsit de asprime, de brutalitate. 4. (Despre probleme, situații etc.) Care cere mare băgare de seamă, prudentă, rezervă în rezolvare. — Din fr. *délicat*, lat. *delicatus*.

DELICĂTESĂ, *delicatese*, s.f. (Mai ales la pl.) Aliment fin, ales (îndeosebi prăjituri și specialități culinare). — Din germ. *Delikatesse*.

DELICĂȚĂ s.f. v. *delicatețe*.

DELICĂȚETE, (2) *delicateți*, s.f. 1. Însușirea a ceea ce este delicat; finețe, gingășie; discreție, subtilitate. 2. Lucru, manifestare etc. delicate. [Var.: *delicatăță* s.f.] — Din fr. *délicatesse*.

DELICIOS, -OASĂ, *delicioși*, -oase, adj. (Despre mâncăruri și băuturi) Foarte gustos, savuros. ♦ Fig. Extrem de plăcut, încântător, fermecător. — Din fr. *délicieux*, lat. *deliciosus*.

DELICIU, *delicii*, s.n. Plăcere deosebit de mare; desfătare. ♦ Fig. (Fam.) Lucru, ființă încântătoare. — Din lat. *delicium*, fr. *délice*.

DELICT, delicte, s.n. Fapt nepermis de legea penală; infracțiune de mai mică gravitate, care se sancționează cu amendă penală sau cu închisoare corecțională. — Din lat. *delictum*. Cf. fr. *délict*.

DELICTUAL, -Ă, *delictuali*, -e, adj. Delictuos. [Pr.: *-tu-a*] — Cf. *delict*.

DELICTUÓS, -OASĂ, *delictuoși*, -oase, adj. (Despre fapte) Care prezintă caracterile unui delict, care ține de delict; delictual. [Pr.: *-tu-os*] — Din fr. *délictueux*.

DELICVÉNT, -Ă s.m. și f. v. *delincvent*.

DELICVÉNȚĂ s.f. v. *delincvență*.

DELICVESCÉNT, -Ă, *delicvescenți*, -te, adj. (Despre substanțe chimice) Care absoarbe vaporii de apă din atmosferă până la solubilizare. — Din fr. *déliquescent*, lat. *deliquescens*.

DELICVESCENȚĂ s.f. (Chim.) Proprietate a unor substanțe solide de a fi delicvescente. ♦ Fig. Decadență, degenerare. — Din fr. *déliquescence*.

DELIGĂȚIE s.f. Aplicație a unui bandaj, a unui aparat sau a unui medicament extern. — Din fr. *déligation*.

DELIMITĂ, *delimitéz*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) stabili, a (se) fixa limitele unui lucru; a (se) mărgini, a (se) contura. ♦ Refl. A-și preciza poziția într-un anumit context. — Din fr. *délimiter*, lat. *delimitare*.

DELIMITABIL, -Ă, *delimitabili*, -e, adj. Care poate fi delimitat. — Din fr. *délimitable*.

DELIMITĂRE, *delimitări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *delimita* și rezultatul ei; fixare a limitelor unui lucru. — V. *delimita*.

DELIMITATIV, -Ă, *delimitativi*, -e, adj. (Rar) Care delimitează, care servește pentru a delimita; delimitator. — *Delimita* + suf. *-ativ*.

DELIMITĂTOR, -OĂRE, *delimitatori*, -oare, adj. Delimitativ. — *Delimita* + suf. *-tor*.

DELINCVÉNT, -Ă, *delincvenți*, -te, s.m. și f. Persoană care a săvârșit un delict. [Var.: *delicvânt, -ă* s.m. și f.] — Din lat. *delinquens, -ntis*. Cf. fr. *délinquant*.

DELINCVENȚĂ, *delincvențe*, s.f. 1. Fenomen social care constă în săvârșirea de delicte. 2. Totalitatea delictelor săvârșite, la un moment dat, într-un anumit mediu sau de către persoane de o anumită vârstă. [Var.: *delicvénță* s.f.] — Din fr. *délinquance*.

DELINEĂVIT s.n. Cuvânt care însoțește, într-unul din colțurile de jos ale unei gravuri, numele autorului. [Pr.: *-ne-a-*] — Cuv. lat.

DELINTERSĂ, *delinterezez*, vb. I. Tranz. A îndepărta, pe cale chimică sau mecanică, firele scurte de pe simețele de bumbac egrenate, înaintea de decorticarea lor. — Pref. *de-* + *intersa*.

DELINTERSĂRE, *delintersări*, s.f. Acțiunea de a *delintersa* și rezultatul ei. — V. *delintersa*.

DELIR, deliruri, s.n. 1. Tulburare a conștiinței, manifestată prin halucinații, aiurări, iluzii etc., întâlnită în unele boli mintale, în stări febrile etc. 2. Fig. Stare de exaltare, de extaz, de frenezie; entuziasm excesiv. — Din fr. *délire*.

DELIRĂ, *delirez*, vb. I. Intranz. A fi în stare de delir; a aiura. — Din fr. *délirer*, lat. *delirare*.

DELIRĂNT, -Ă, *deliranți*, -te, adj. Care este în stare de delir (1), ca de delir. ♦ Fig. Care se manifestă într-o formă asemănătoare delirului (1); excesiv, exaltat, frenetic. — Din fr. *délirant*.

DELIRĂRE, *delirări*, s.f. Acțiunea de a *delira* și rezultatul ei. — V. *delira*.
DELIRICIZĂRE, *deliricizări*, s.f. Pierdere sau înlăturare a lirismului. — Pref. *de-* + *lirica*.

DELIRIUM TRÉMENS loc. s.n. Criză caracterizată prin delir (1), halucinații vizuale sau auditive și tremurături ale feței și ale membrilor, care apare la alcoolicii cronici. [Pr.: *-ri-um*] — Loc. lat.

DELISTĂ, *delistez*, vb. I. Tranz. 1. A scoate de pe o listă. 2. (Fin.) A scoate o companie, o societate etc. de pe lista oficială tranzacționată la bursă². 3. A scoate un produs de pe lista celor comercializate de retaileri. — Din engl. *delist*.

DELISTĂRE, *delistări*, s.f. Acțiunea de a *delista* și rezultatul ei. — V. *delista*.

DELISTĂT, -Ă, *delistați*, -te, adj. Care a fost scos de pe o listă. — V. *delista*.

DELITESCENȚĂ, *delitescențe*, s.f. Dispariție subită a unei tumori sau a unei inflamații. — Din fr. *délitescence*.

DELIU, -IE, *delii*, s.m., adj. 1. S.m. Soldat din călărima ușoară turcă. ♦ (În Țara Românească și în Moldova) Soldat din corpul de călăreți înființat de Mihai Viteazul odată cu corpul beșliilor; (în perioada fanariotă) soldat din

garda domnească. **2.** Adj., s.m. (Om) voinic, viteaz, îndrăzneț. **3.** Adj. Furios, vehement, nebun. — Din tc. **deli**.

DÉLNIȚĂ, *déliște*, s.f. **1.** (În Evul Mediu, în Țara Românească) Parte din hotarul moșiei satului care se afla în stăpânirea ereditară a unei familii de țărani ce locuiau în satul respectiv; jirebie. **2.** (În Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Parte dintr-o anumită subîmpărțire structurală a pământului satului. *Patru delniște de fânaș*. **3.** (Înv. și pop.) Fâșie îngustă și lungă de teren situată într-o luncă sau pe un delușor; *p. ext.* moșie, proprietate. — Cf. ucr. діл' нyc' a.

DELŌC adv. Nicidecum. — **De**⁴ + **loc**.

DÉLTA, *delta*, s.m. A patra literă a alfabetului grecesc (în formă de triunghi). ♦ Fig. Simbol al adevărului; *p. ext.* adevăr. — Din gr. **délta**.

DELTAIC, **-Ă**, *deltaiici*, *-ce*, adj. Care ține de deltă, privitor la deltă. [Pr.: *-ta-ic*] — Din fr. **deltaique**.

DELTAPLÂN, *deltaplane*, s.n. **1.** Aparat de zbor foarte ușor (de forma literei grecești delta) care poate plana în curentul dinamic de pantă sau plutii în curentul termic ascensional. **2.** Deltaplanism. — Din fr. **deltaplan**.

DELTAPLANISM s.n. Sport aviatic practicat cu deltaplanul (**1**); deltaplan (**2**). — Din fr. **deltaplanisme**.

DELTAPLANIST, *deltaplaniști*, s.m. Pilot sportiv al deltaplanului. — Din fr. **deltaplaniste**.

DELȚĂ, *deltte*, s.f. Formă de relief rezultată din depunerea de măr și de nisip la vărsarea unei ape curgătoare într-un lac, în mare sau în ocean, pe un teren cu panta lină, în condițiile lipsei marel și a acțiunii curenților litorali. — Din fr. **deltă**.

DELTOID, **-Ă**, *deltoidi*, *-de*, adj., s.m. **1.** Adj. În formă de triunghi. **2.** s.m. Mușchi al articulației umărului, în forma literei delta, fixat pe omoplat, claviculă și capătul humerusului, care determină rotația internă și externă a brațului. — Din fr. **deltoides**.

DELULÉȚ, *delulețe*, s.n. (Rar) Delușor. — **Deal** + suf. *-uleț*.

DELURÓS, **-OĂSA**, *deluroși*, *-oase*, adj. Cu multe dealuri (**1**); accidentat. — **Deal** + suf. *-os*.

DELUȘŌR, *delușoare*, s.n. Diminutiv al lui *deal*; deluț, deluleț. — **Deal** + suf. *-ușor*.

DELŪȚ, *deluțe*, s.n. (Rar) Delușor. — **Deal** + suf. *-uț*.

DELUVIAL, **-Ă**, *deluviali*, *-e*, adj. (Despre soluri) Care este format din deluvii. [Pr.: *-vi-a*] — Din it. **deluvial**.

DELŪVIU, *deluvii*, s.n. Material sedimentar provenit din alterarea și dezagregarea rocilor, aflat în curs de scurgere sub influența apelor de șiroare pe pantele diferiților versanți. — Din lat. **diluvium**.

DELUZŌRIU, **-IE**, *deluzorii*, adj. (Livr.) Înșelător, iluzoriu. — Din fr. **délusoire**, lat. **delusorius**.

DEMACHIA, *demachiez*, vb. I. Tranz. și refl. A(-și) șterge machiajul sau fardul. [Pr.: *-chi-a*] — Din fr. **démaquiller**.

DEMACHIAȚT, **-Ă**, *demachianți*, *-te*, adj., s.n. (Produs cosmetic) care demachiază. [Pr.: *-chi-ant*. — Pl. și: (m.) *demachianți*] — Din fr. **démaquillant**.

DEMACHIAȚAT¹ s.n. Demachie. [Pr.: *-chi-aț*] — V. **demachia**.

DEMACHIAȚAT², **-Ă**, *demachiați*, *-te*, adj. Cu machiaj sau fardul șters de pe obraz, ochi etc. [Pr.: *-chi-aț*] — V. **demachia**.

DEMACHIERE, *demachieri*, s.f. Acțiunea de a (*se*) demachia și rezultatul ei. [Pr.: *-chi-e*] — V. **demachia**.

DEMAGNETIZĂ, *demagnetizez*, vb. I. Tranz. și refl. A pierde sau a face ca un corp să-și piardă proprietățile magnetice. — Din fr. **démagnétiser**.

DEMAGNETIZĂȚT, **-Ă**, *demagnetizați*, *-te*, adj. Care produce demagnetizare. — Din fr. **démagnétisant**.

DEMAGNETIZĂRE, *demagnetizări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) demagnetiza și rezultatul ei. — V. **demagnetiza**.

DEMAGNETIZĂȚ, **-Ă**, *demagnetizați*, *-te*, adj. Care și-a pierdut proprietățile magnetice. — V. **demagnetiza**.

DEMAGNETIZŌR, *demagnetizoare*, s.n. Dispozitiv electromagnetic folosit pentru demagnetizare. — Din fr. **démagnétiseur**.

DEMAGŌG, **-Ă**, *demagogi*, *-ge*, s.m. și f. (Rar la f.) Persoană care caută să-și creeze o popularitate prin discursuri bombastice, prin promisiuni mincinoase etc. — Din fr. **démagogue**.

DEMAGŌGIC, **-Ă**, *demagogici*, *-ce*, adj. Propriu demagogilor sau demagogiei, privitor la demagogi sau la demagogie; în spiritul demagogiei. — Din fr. **démagogique**.

DEMAGŌGIE, *demagogii*, s.f. Înșelare a opiniei publice prin promisiuni mincinoase, discursuri bombastice etc., practică de cinea pentru a-și crea popularitate; purtare de demagog. — Din fr. **démagogie**.

DEMANTELĂ, *demantelez*, vb. I. Tranz. (Livr.) A demola; *fig.* a dezorganiza. — Din fr. **démanteler**.

DEMARĂ, *demarez*, vb. I. **1.** Intrans. (Despre autovehicule, motoare etc.) A se pune în mișcare, a porni. **2.** Tranz. A dezlega odgoanele unei corăbii (în vederea plecării). **3.** Intrans. Fig. A-și lua avânt, a porni în viteză — Din fr. **démarrer**.

DEMARĂRE, *demaraje*, s.n. **1.** Demarare. **2.** Dezlegare a odgoanelor unei corăbii (în vederea plecării). **3.** Început al unei activități. **4.** Fig. (Sport) Avânt, forță, viteză cu care se pornește într-o cursă, într-o întrecere etc. — Din fr. **démarrage**.

DEMARĂRE, *demarări*, s.f. Acțiunea de a demara și rezultatul ei; demaraj. — V. **demara**.

DEMARCĂ, *demarchez*, vb. I. **1.** Tranz. A însemna printr-o linie de demarcație; a delimita, a despărți, a hotărâni. **2.** Refl. (Sport) A scăpa de sub supravegherea adversarului. [Prez. ind. și: *démarc*] — Din fr. **démarquer**.

DEMARCĂJ, *demarcaje*, s.n. Demarcare. ♦ Luare a unor pasaje dintr-o carte spre a le transpune în alta. — Din fr. **démarquage**.

DEMARCĂRE, *demarcări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) demarca și rezultatul ei. — V. **demarca**.

DEMARCĂȚ, **-Ă**, *demarcați*, *-te*, adj. **1.** (Despre suprafețe, spații etc.) Care este delimitat printr-o linie de demarcație. **2.** (Despre sportivi angajați într-un meci, într-o întrecere) Care a scăpat de sub urmărirea adversarului. — V. **demarca**.

DEMARCATIV, **-Ă**, *demarcativi*, *-e*, adj. De demarcație. — Din fr. **démarcatif**.

DEMARCAȚIE, *demarcații*, s.f. Delimitare, despărțire, separare. ♦ Operație prin care se stabilește frontiera dintre două state sau linia despărțitoare dintre două suprafețe de teren. < Linie de demarcație = linie care desparte două țări sau două suprafețe de teren. [Var.: **demarcațiune** s.f.] — Din fr. **démarcation**.

DEMARCAȚIUNE s.f. v. **demarcație**.

DEMARŌR, *demaroare*, s.n. Mecanism, motor sau instalație cu ajutorul căreia se pornesc motoarele cu ardere internă. — Din fr. **démarrreur**.

DEMASCĂ, *demâsc*, vb. I. Tranz. și refl. **1.** A(-și) scoate masca. **2.** Fig. A (*se*) arăta în adevărata lumină, a(-și) da pe față planurile, acțiunile, gândurile ascunse. **3.** A descoperi inamicul, prin nerespectarea regulilor de mascare, un obiectiv sau o acțiune ascunsă. — Din fr. **démâsquar**.

DEMASCĂBIL, **-Ă**, *demascabili*, *-e*, adj. (Rar) Care poate fi demascat. — **Demasca** + suf. *-bil*.

DEMASCĂRE, *demascări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) demasca și rezultatul ei; dezvăluire, dare în vileag. — V. **demasca**.

DEMASCULINIZĂ, *demasculinizez*, vb. I. Tranz. și refl. A face să-și piardă sau a-și pierde caracterile de bărbat. — Din fr. **démâsculiniser**.

DEMASCULINIZĂRE, *demasculinizări*, s.f. Faptul de a (*se*) demasculiniza. — V. **demasculiniza**.

DEMASCULINIZĂȚ, **-Ă**, *demasculinizați*, *-te*, adj. Care și-a pierdut trăsăturile bărbătești. — V. **demasculiniza**.

DEMATERIALIZĂ, *dematerializez*, vb. I. Tranz. și refl. A face să piardă sau a pierde caracteristicile materiei sau chiar materia. [Pr.: *-ri-a*] — Din fr. **démâterialiser**.

DEMATERIALIZĂRE, *dematerializări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) dematerializa și rezultatul ei. [Pr.: *-ri-a*] — V. **dematerializa**.

DEMATERIALIZĂȚ, **-Ă**, *dematerializați*, *-te*, adj. Care a pierdut caracterile evidente ale materiei. [Pr.: *-ri-a*] — V. **dematerializa**.

DÉMĂ, *deme*, s.f. Unitate administrativ-teritorială în Grecia antică și în Imperiul Bizantin. — Din fr. **dème**.

DEMĂNCĂRE s.f. (Pop.) Mâncare, hrană, bucate; demâncat. — **De**⁴ + **mâncare**.

DEMĂNCĂȚ s.n. (Pop.) Demâncare. — **De**⁴ + **mâncat**.

DEMĂȚT, **-Ă**, *demenți*, *-te*, adj., s.m. și f. **1.** Adj., s.m. și f. Alienat mintal, nebun. **2.** Adj. De om nebun; nebunesc. — Din fr. **dément**, lat. **demens**, **-ntis**.

DEMĂȚĂ, *demențe*, s.f. Alienație mintală; nebunie. ♦ *Demență precoce* = formă de schizofrenie care apare la tineri. *Demență senilă* = demență care progresează odată cu vârsta. ♦ Fig. Surescitare intensă. — Din fr. **démence**, lat. **dementia**.

DEMĂȚIAL, **-Ă**, *demențiali*, *-e*, adj. Caracteristic unui nebun, care denotă nebunie. [Pr.: *-ți-a*] — Din fr. **démentiel**.

DEMĂȚS, *demersuri*, s.n. Acțiune întreprinsă (pe lângă cineva) în susținerea unei cauze; intervenție în scopul obținerii unui anumit rezultat. — **De**⁴ + **mers** (după fr. *démarche*).

DEMI- Element de compunere însemnând „(pe) jumătate”, „(relativ) puțin”, „parțial”, care servește la formarea unor substantive și adjective ca: **dempensiv**

DEMILITARIZĂ, *demilitarizez*, vb. I. Tranz. A desființa total sau parțial, în urma unei convenții internaționale, forțele armate, armamentul, instalațiile și orice activitate cu caracter militar, într-o regiune, o țară etc. ♦ A reda

caracterul civil unor instituții, întreprinderi etc. militarizate. — Din fr. **démilitariser**.

DEMILITARIZĂRE, *démilitarizări*, s.f. Acțiunea de a *démilitariza* și rezultatul ei. — V. **démilitariza**.

DEMILITARIZĂT, -Ă, *démilitarizați, -te*, adj. (Despre țări, teritorii etc.) Care a fost lipsit de armată, de fortificații sau de industrie militară. ♦ *Zonă demilitarizată* = fâșie de teritoriu (de-a lungul graniței dintre două state) în care se interzice, prin convenții internaționale, să se construiască fortificații, instalații militare etc. sau să se țină forțe armate. — V. **démilitariza**.

DEMIMONDĂ, *demimonde*, s.f. (Franțuzism) Demimondenă. — Din fr. **demi-monde**.

DEMIMONDÉN, -Ă, *demimondeni, -e*, s.f., adj. 1. S.f. (Înv.) Femeie cu purtări ușuratic; cochetă. 2. Adj. Care se referă la o demimondenă (1) sau la apucăturile ei. — Din fr. **démi-mondaine**.

DEMİNĂ, *déminez*, vb. I. Tranz. A înlătura, a curăța un loc de mine explozive. — Din fr. **démîner**.

DEMİNĂRE, *deminări*, s.f. Acțiunea de a *demina* și rezultatul ei. — V. **demina**.

DEMINEALIZĂ, *déminalizez*, vb. I. Tranz. A elimina componenții minerali dintr-o substanță de natură organică. ♦ Refl. (Despre substanțe organice) A-și pierde componenții minerali. — Din fr. **déminéraliser**.

DEMINEALIZĂRE, *déminalizări*, s.f. Eliminarea a componenților minerali dintr-o substanță de natură organică. ♦ Sărăcirea a organismului, mai ales a articulațiilor, de sărurile anorganice proprii. — V. **déminaliza**.

DEMIPENSIUNE, *démipensiuni*, s.f. Pensiuie în care se asigură o singură masă pe zi. — **Demi-** + **pensiune**.

DEMISÉC, *demiseci*, adj. invar. (Despre vinuri) Care are un gust intermediar între dulce și sec. — Din fr. **démi-sec**.

DEMISIE, *demisii*, s.f. Act, cerere (scrisă) prin care un salariat, un demnitar se retrage dintr-o funcție, dintr-o slujbă etc. [Var.: (inv.) **dimisie** s.f.] — Din fr. **démision**.

DEMISIONĂ, *demisionez*, vb. I. Intrans. A-și prezenta demisia. [Pr.: -si-o] — Din fr. **démisionner**.

DEMISIONĂR, -Ă, *demisionari, -e*, adj. Care demisionează sau a demisionat (recent). [Pr.: -si-o] — Din fr. **démisionnaire**.

DEMISIONĂRE, *demisionări*, s.f. Acțiunea de a *demisiona*. [Pr.: -si-o] — V. **demisiona**.

DEMISIONĂT, -Ă, *demisionați, -te*, adj. (Despre oameni) Care s-a retras prin cerere dintr-o funcție, o activitate etc.; care și-a prezentat demisia. [Pr.: -si-o] — V. **demisiona**.

DEMISOL, *demisoluri*, s.n. Parte a unei clădiri situată pe jumătate sub nivelul solului, sub parter. — **Demi-** + **sol**.

DEMISTIFICĂ, *demistific*, vb. I. Tranz. A face ca un lucru, o idee să-și piardă caracterul mistificator. ♦ A demitiza. — După fr. **démystifier**.

DEMISTIFICĂRE, *demistificări*, s.f. Acțiunea de a *demistifica* și rezultatul ei. — V. **demistifica**.

DEMISTIFICĂT, -Ă, *demistificați, -te*, adj. Care a fost readus la ipostaza reală, după ce fusese denaturat. — V. **demistifica**.

DEMISTIFICĂTOR, -OĂRE, *demistificatori, -oare*, adj., s.m. și f. (Persoană) care demistifică. — **Demistifica** + suf. **-tor**.

DEMITE, *demite*, vb. III. Tranz. A scoate pe cineva dintr-o demnitate, dintr-o funcție etc.; a destitui, a concedia. — Din fr. **démettre**, lat. **demittere**.

DEMITÉNTĂ s.f. Tentă între luminos și întunecat într-o pictură sau gravură. — Din fr. **demi-teinte**.

DEMITERE, *demiteri*, s.f. Acțiunea de a *demite* și rezultatul ei; destituire, concediere. — V. **demite**.

DEMITIZĂ, *demitizez*, vb. I. Tranz. A face ca un lucru, o idee să-și piardă caracterul mitic. ♦ P. gener. A face să dispară o afirmație falsă; a demistifica. — Cf. it. **demitizzare**.

DEMITIZĂNT, -Ă, *demitizanți, -te*, adj. Care demitizează; demitizator. — **Demitiza** + suf. **-ant**.

DEMITIZĂRE, *demitizări*, s.f. Acțiunea de a *demitiza*. — V. **demitiza**.

DEMITIZĂT, -Ă, *demitizați, -te*, adj. Care și-a pierdut caracterul mitic. — V. **demitiza**.

DEMITIZĂTOR, -OĂRE, *demitizatori, -oare*, adj. Demitizant. — **Demitiza** + suf. **-tor**.

DEMIU, *demiuri*, s.f. Pădeseu gros, mai puțin călduros decât paltonul. — Din fr. [paletot de] **demi** [-saison].

DEMIURG, *demiurgi*, s.m. Nume dat, în filosofia lui Platon, Creatorului divin care a făurit lumea; Creatorul Universului; p. ext. principiu activ și creator. [Pr.: -mi-urg] — Din lat. **demiurgus**, fr. **demiurge**.

DEMIURGIC, -Ă, *demiurgici, -ce*, adj. De demiurg. [Pr.: -mi-ur-] — Din fr. **démiurgique**.

DEMIVOLÉU, *demivoleuri*, s.n. Lovitură (la tenis) prin care mingea este expediată imediat după contactul ei cu solul. — Din fr. **demi-volée**.

DEMIXTĂ, *demixtez*, vb. I. Tranz. A despărți în școli sau clase diferite fetele de băieți. — Pref. **de-** + **mixt**.

DEMIXTĂRE, *demixtări*, s.f. Acțiunea de a *demixta*. — V. **demixta**.

DEMIXTĂT, -Ă, *demixtați, -te*, adj. (Despre clase, școli etc.) Care grupează separat fetele și băieții. — V. **demixta**.

DEMNI, -Ă, *demni, -e*, adj. 1. Vrednic (de...). ♦ Capabil, destoinic. 2. Care impune respect; respectabil; rezervat, sobru. — Din lat. **dignus** (după *lemn* < *lignum*, *semn* < *signum* etc.).

DEMNIȚĂR, *demnitari*, s.m. Înalt funcționar al statului. — Din fr. **dignitaire** (după *demn*).

DEMNIȚATE, (2) *demnități*, s.f. 1. Calitatea de a fi demn, atitudine demnă (2); autoritate morală, prestigiu. ♦ Gravitate, măreție. 2. Funcție sau înscăinare înaltă în stat; rang. — Din lat. **dignitas, -atis** (după *demn*).

DEMOAZĂLĂ, *demoazele*, s.f. (Înv.) Domnișoară. — Din fr. **demoiselle**.

DEMOBILIZĂ, *démobilizez*, vb. I. Tranz. 1. A lăsa la vatră trupele mobilizate, a trece armata la starea de pace. 2. Fig. A face să slăbească forța combativă, vigoarea, tenacitatea cuiva; a descuraja. — Din fr. **démobiliser**.

DEMOBILIZĂRE, *démobilizări*, s.f. Acțiunea de a *démobiliza* și rezultatul ei. — V. **démobiliza**.

DEMOBILIZĂT, -Ă, *démobilizați, -te*, adj. 1. (Adesea substantivat) Lăsat la vatră. 2. Fig. Cu puterea de luptă slăbită, lipsit de energie. — V. **démobiliza**.

DEMOBILIZĂTOR, -OĂRE, *démobilizatori, -oare*, adj. Care demobilizează (2); descurajant. — **Démobiliza** + suf. **-tor**.

DEMOCRĂT, -Ă, *democrați, -te*, adj., s.m. și f. 1. Adj., s.m. și f. (Adept) al democrației. 2. Adj. Democratic. ♦ *Democrat-creștin* = (despre partide) care adoptă principiul democrației creștine; (despre persoane) care face parte dintr-un astfel de partid. — Din fr. **démocrate**.

DEMOCRĂTIC, -Ă, *democratice, -ce*, adj. Care aparține democrației, caracteristic, propriu democrației; bazat, organizat pe principiile democrației; democrat (2). — Din fr. **démocratique**.

DEMOCRATISM s.n. Totalitatea principiilor care exprimă, garantează și asigură realizarea libertăților democratice. — Din fr. **démocratism**. Cf. rus. **демократизм**.

DEMOCRATIZĂ, *democratizez*, vb. I. Tranz. A reorganiza un stat, o instituție etc. pe baze democratice; a introduce un regim democratic. — Din fr. **démocratiser**.

DEMOCRATIZĂBIL, -Ă, *democratizabili, -e*, adj. Care poate fi democratizat. — **Democratiza** + suf. **-bil**.

DEMOCRATIZĂRE, *democratizări*, s.f. Acțiunea de a *democratiza* și rezultatul ei. — V. **democratiza**.

DEMOCRATURĂ, *democraturi*, s.f. (Livr.) Falsă democrație. — Din fr. **démocrature**.

DEMOCRĂȚIE, *democrații*, s.f. Formă de guvernare în care supremația aparține poporului — Din fr. **démocratie**.

DEMODĂ, *demodez*, vb. I. Refl. A înceta să mai fie la modă. — Din fr. **démoder**.

DEMODĂRE, *demodări*, s.f. Faptul de a *se demoda*; învechire, perimare. — V. **demoda**.

DEMODĂT, -Ă, *demodați, -te*, adj. Care nu mai este la modă; învechit, perimat. — V. **demoda**. Cf. fr. **démodé**.

DEMODULĂTOR, demodulatoare, s.n. Parte a unui aparat de radio în care are loc demodulația. — Din germ. **Demodulator**, fr. **démodulateur**.

DEMODULĂȚIE, *demodulații*, s.f. Separare a oscilației de frecvență joasă de unda purtătoare de înaltă frecvență. — Din germ. **Demodulation**, fr. **démodulation**.

DEMOFOBIE s.f. Teamă patologică de mulțime. — Din fr. **démophobic**.

DEMOGRĂF, *demografi*, s.m. Specialist în demografie. — Din fr. **démographe**.

DEMOGRĂFIC, -Ă, *demografice, -ce*, adj. Care aparține demografiei, privitor la demografie. ♦ *Factor demografic* = element constitutiv al societății, exprimat de densitatea populației, ritmul de creștere, structura și mobilitatea ei. *Explozie demografică* = accelerare a ritmului de creștere a populației. — Din fr. **démographique**.

DEMOGRAFIE s.f. Știință care, prin metode cantitative, studiază fenomene și procese privitoare la numărul, repartiția geografică, structura, densitatea, mișcarea populației umane și compoziția ei pe grupe de vârstă, de sexe etc. — Din fr. **démographie**.

DEMOLĂ, *demolez*, vb. I. Tranz. A dărâma o construcție sau un element de construcție (desfăcând piesă cu piesă). — Din fr. **démolir**.

DEMOLĂRE, *demolări*, s.f. Acțiunea de a *demola* și rezultatul ei; dărâmare, demolitiune. — V. **demola**.

DEMOLIȚIE s.f. v. **demolitiune**.

DEMOLIȚIUNE, *demolitiuni*, s.f. (Rar) Demolare, dărâmare. [Pr.: -ți-u-. — Var.: demolitiie s.f.] — Din fr. **démolition**.

DÉMON, *demoni*, s.m. 1. Diavol, drac. ♦ Fig. Om rău. ♦ Fiiță imaginară considerată ca spirit al răului. 2. (În scrierile romanticilor) Personificare a eroismului, a curajului, a răzvrătirii și uneori a frumuseții fizice. ♦ (În gândirea mitică și în poezie) Geniu al neliniștii, care stărnește dorințe, pasiuni etc. [Var.: (reg.) **difmon** s.m.] — Din ngr. **démonas**. Cf. fr. **démon**.

DEMONETIZĂ, *demonetizez*, vb. I. 1. Tranz. A scoate, a retrage din circulație anumite monede. 2. Refl. (Despre monede) A se devaloriza. ♦ Fig. A-și pierde, a-și reduce valoare; a se deprecia, a se banaliza. — Din fr. **démonétiser**.

DEMONETIZĂRE, *demonetizări*, s.f. Acțiunea de a (se) *demonetiza* și rezultatul ei. — V. **demonetiza**.

DEMONIÁC, *-Ă, demoniaci, -ce*, adj. Demonic. [Pr.: -ni-ac] — Din fr. **démoniaque**.

DEMONÍC, *-Ă, demonici, -ce*, adj. De demon; drăcesc, diabolic, demoniac, satanic. — Din lat. **daemonicus**.

DEMONIE, *demonii*, s.f. (Rar) Demonism. — **Demon** + suf. *-ie*.

DEMONÍSM s.n. Credință în demoni; demonie. ♦ Atitudine diabolică. — Din fr. **démonisme**.

DEMONIZĂ, *demonizez*, vb. I. Tranz. A da caracter demonic; a atrage de partea diavolului, a răului. — **Demon** + suf. *-iza*.

DEMONOLĂTRIE s.f. Adorație a demonilor. — Din fr. **démonolâtrie**.

DEMONOLĂTRU, *-Ă, demonolatri, -e*, adj., s.m. (Persoană) care adoră demonii. — Din fr. **démonolâtre**.

DEMONOLOGÍE s.f. Disciplină care se ocupă cu studiul credințelor populare despre demoni. — Din fr. **démonologie**.

DEMONOMANÍE s.f. Formă de nebunie care constă în credința de a fi stăpânit de demon. — Din fr. **démonomanie**.

DEMONSTRĂ, *demonstrez*, vb. I. 1. Tranz. A arăta în mod convingător, prin argumente, prin raționamente logice sau prin exemple concrete, adevărul sau neadevrul unei afirmații, al unui fapt etc.; a proba, a dovedi. ♦ A face dovada, prin calcule și prin raționamente, a adevărului exprimat într-o teoremă, într-o formulă etc. 2. Intrans. (Despre mulțimi de oameni) A manifesta. — Din fr. **démontrer**, lat. **demonstrare**.

DEMONSTRĂBIL, *-Ă, demonstrabili, -e*, adj. Care poate fi demonstrat. — Din fr. **démonstrable**, lat. **demonstrabilis**.

DEMONSTRABILITĂTE s.f. (Rar) Înșușirea de a fi demonstrabil. — Din fr. **démonstrabilité**.

DEMONSTRĂNT, *-Ă, demonștranti, -te*, s.m. și f. Persoană care participă la o demonstrație (3); manifestant. — Din rus. **demonstrant**.

DEMONSTRĂRE, *demonștrări*, s.f. Acțiunea de a *demonstra* și rezultatul ei; dovadă, argumentare. — V. **demonstra**.

DEMONSTRĂTÍV, *-Ă, demonstrativi, -e*, adj. 1. Care demonstrează sau servește la o demonstrație; ilustrativ. 2. (Despre gesturi, manifestări etc.) Care exprimă, în mod ostentativ, un sentiment, o părere etc. 3. (În sintagma) *Pronume demonstrativ* = pronume care arată locul în timp sau în spațiu al unui obiect față de vorbitor. *Adjectiv demonstrativ* = adjectiv care arată depărtarea sau apropierea unui obiect. — Din fr. **démonstratif**, lat. **demonstrativus**.

DEMONSTRĂȚIE, *demonștrății*, s.f. 1. Dovedire, pe bază de argumente și de exemple concrete, a realității unui fapt; demonstrare, argumentare. ♦ Șir de calcule, de raționamente etc. prin care se dovedește adevărul unei teoreme sau conținutul unei formule. 2. Procedeu de adâncire deductivă a adevărului unui enunț. 3. Manifestație publică cu caracter politic-social. 4. Exteriorizare a unui sentiment. ♦ *Demonștrăție de forță* = concentrare și desfășurare a unor forțe militare cu scopul de a intimida. — Din fr. **démonstration**, lat. **demonstratio**, (3) rus. **demonștrăția**.

DEMONTĂ, *demontez*, vb. I. Tranz. A desface un aparat, un mecanism, un instrument etc. în părțile lui componente. ♦ Fig. A descuraja, a deprima, a dezorienta pe cineva; a obosi, a extenua pe cineva. — Din fr. **démonter**.

DEMONTĂBIL, *-Ă, demontabili, -e*, adj. Care poate fi demontat. — Din fr. **démontable**.

DEMONTĂRE, *demontări*, s.f. Acțiunea de a *demonta* și rezultatul ei. — V. **demonta**.

DEMONTĂT s.n. Faptul de a *demonta*. — V. **demonta**.

DEMORALIZĂ, *demoralizez*, vb. I. Tranz. și refl. A face pe cineva să-și piardă sau a-și pierde încrederea în sine; a (se) descuraja, a (se) deprima. — Din fr. **démoraliser**.

DEMORALIZĂNT, *-Ă, demoralizanti, -te*, adj. Care demoralizează; descurajant, deprimant. — Din fr. **démoralisant**.

DEMORALIZĂRE s.f. 1. Faptul de a (se) *demoraliza*; descurajare, deprimare; demoralizație. 2. (Înv.) Imoralitate, desfrâu, corupție. — V. **demoraliza**.

DEMORALIZĂT, *-Ă, demoralizați, -te*, adj. 1. Descurajat, deprimat. 2. (Înv.) Imoral. — V. **demoraliza**.

DEMORALIZĂTOR, *-OĂRE, demoralizatori, -oare*, adj. Care demoralizează; demoralizant. — Din fr. **démoralisateur**.

DEMORALIZĂȚIE s.f. (Înv.) Demoralizare. — Din fr. **démoralisation**.

DÉMOS s.n. (În Grecia antică) Denumire dată păturilor de oameni liberi dintr-un oraș, cu drepturi politice depline. — Cuv. gr.

DEMORFÍSM s.n. Proces de descompunere și de distrugere a rocilor solide. — Din fr. **démorphisme**.

DEMÓTIC, *-Ă, demotici, -e*, adj. (În sintagma) *Scriere demotică* = scriere cursivă vulgară, folosită în vechiul Egipt, simplificată din scrierea hieratică. — Din fr. **démotique**.

DEMULĂ, *demulez*, vb. I. Tranz. A scoate dintr-un tipar în care a fost modelat. — Din fr. **démouler**.

DEMULĂRE, *demulări*, s.f. Acțiunea de a *demula* și rezultatul ei. — V. **demula**.

DEMÚLT adv. Cu mult timp înainte, de multă vreme. ♦ *Mai demult* = odinioară. *De demult* = din trecut, de altădată. — **De** + **mult**.

DEMÚLTICĂ, *demultiplíc, vb. I. Tranz. A transforma cu ajutorul unui angrenaj o mișcare de rotație în altă mișcare de rotație mai înceată. — Din fr. demultiplier (prin apropiere de *multiplica*).*

DEMÚLTICĂRE, *demultiplícări, s.f. Acțiunea de a demultiplícá și rezultatul ei. — V. demultiplícá.*

DEMÚLTICĂTOR, *demultiplícatoare, s.n. Sistem de transmisie care asigură reducerea vitezei. — Din fr. demultiplícateur.*

DEMÚLTÍȘÓR adv. (Pop.) Diminutiv al lui *demult*. — **Demult** + suf. *-ișor*.

DEMÚTIZĂ, *demutizez*, vb. I. Tranz. A educa pe surdomuți spre a înțelege limbajul oral. — Din fr. **démutiser**.

DEMÚTIZĂRE, *demutizări, s.f. Acțiunea de a demutiza și rezultatul ei. — V. demutiza.*

DEMÚTIZĂT, *-Ă, demutizați, -te*, adj. (Despre surdomuți) Care a fost educat pentru a înțelege limbajul oral. — V. **demutiza**.

DENĂR, *denari*, s.m. Monedă romană, de obicei de argint, în greutate de circa patru grame. — Din lat. **denarius**, it. **denaro**.

DENATALITĂTE s.f. (Rar) Scădere a natalității. — Din fr. **dénatalité**.

DENATURĂ, *denaturez*, vb. I. Tranz. 1. A schimba (intenționat) înțelesul, natura sau caracterul unor cuvinte, al unor idei etc.; a deforma, a altera, a falsifica. 2. A adăuga unui produs o substanță străină, spre a-l face impropriu scopurilor pentru care a fost destinat inițial. — Din fr. **dénaturer**.

DENATURĂNT, *-Ă, denaturanți, -te*, adj., s.n. (Substanță) folosită pentru denaturarea unui produs. — Din fr. **dénaturant**.

DENATURĂRE, *denaturări, s.f. Acțiunea de a denatura și rezultatul ei. — V. denatura.*

DENATURĂT, *-Ă, denaturați, -te*, adj. 1. Lipsit de sentimente firești. ♦ *Părinte (sau copil) denaturat* = părinte (sau copil) care dovedește sentimente contrare celor care caracterizează în mod normal raporturile dintre părinți și copii. 2. Prezentat altfel decât este în realitate; falsificat, alterat. 3. (În sintagma) *Spirit denaturat* = alcool destinat întrebuințării industriale și făcut impropriu pentru consumație, prin adăugarea unor substanțe dăunătoare sănătății. — V. **denatura**. Cf. fr. **dénaturé**.

DENAȚIONALIZĂRE, *denaționalizări, s.f. Trecere a unei întreprinderi sau a unei ramuri economice naționalizate în proprietate privată. [Pr.: -ți-o-] — După fr. dénationaliser.*

DENAZALIZĂ, *denazalizez*, vb. I. Tranz. și refl. A pierde sau a face să-și piardă timbrul, caracterul nazal. — Din fr. **dénasaliser**.

DENAZALIZĂRE, *denazalizări, s.f. Acțiunea de a (se) denazaliza și rezultatul ei. — V. denazaliza.*

DENAZIFICĂ, *denazific, vb. I. Tranz. A supune acțiunii de denazificare. — După fr. dénazifier.*

DENAZIFICĂRE s.f. Acțiune de desființare a nazismului (fascismului) și a urmărilor lui din viața socială, politică și economică a Germaniei. — Cf. fr. **dénazification**.

DENDRĂRIU, *dendrării, s.n. Parc în care sunt prezentate colecții de plante vii, în condiții naturale sau în seră. — Din rus. дендрарий.*

DENDRÍTĂ, *dendrite, s.f. 1. Prelungire ramificată a protoplasmei celulei nervoase, prin care influxul nervos se propagă în regiunea opusă cilindrului ax. 2. (La pl.) Pojghiță arborescentă, de substanță minerală, pe fisurile și planurile de stratificare ale rocilor. — Din fr. dendrite.*

DENDRÍTIC, *-Ă, dendritici, -ce*, adj. Care aparține dendritei (1), cu dendrită, de dendrită. — Din fr. **dendritique**.

DENDROGRÁFIC, -**Ă**, *dendrografici*, -*ce*, adj. Care ține de dendrografie, privitor la dendrografie. — Din fr. **dendrographique**.

DENDROGRAFIE s.f. Parte a botanicii care se ocupă cu studiul arborilor; dendrologie. — Din fr. **dendrographie**.

DENDROLÓG, -**Ă**, *dendrologi*, -*ge*, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în dendrologie. — Din **dendrologie** (derivat regresiv).

DENDROLÓGIC, -**Ă**, *dendrologici*, -*ce*, adj. Referitor la dendrologie, care aparține dendrologiei. — Din fr. **dendrologique**.

DENDROLOGIE s.f. Disciplină care se ocupă cu studierea arborilor. — Din fr. **dendrologie**.

DENDROMÉTRIC, -**Ă**, *dendrometrici*, -*ce*, adj. De dendrometrie. — Din fr. **dendrométrique**.

DENDROMETRIST, -**Ă**, *dendrometriști*, -*ste*, s.m. și f. Specialist în dendrometrie. — Din fr. **dendrométriste**.

DENDROMETRIE s.f. Disciplină care se ocupă cu studierea metodelor de măsurare a volumului arborilor; taxație forestieră. — Din fr. **dendrométrie**.

DENDROMÉTRU, *dendrometre*, s.n. Instrument special pentru determinarea dimensiunilor la arborii netăiați. — Din fr. **dendromètre**.

DENEGĂ, *denég*, vb. I. Tranz. (Inv.) 1. A nega, a tăgădui. 2. A refuza. — Din lat., it. **denegare**. Cf. fr. **dénier**.

DENEGĂRE, *denegări*, s.f. Acțiunea de a *denega* și rezultatul ei. ♦ *Denegare de dreptate* = refuzul justificat al unui organ de jurisdicție de a soluționa o pricină cu care a fost sesizat; denegație, tăgăduială. — V. **denega**.

DENEGĂŢIE, *denegații*, s.f. (Inv.) Denegare. — Din fr. **dénégation**.

DENICHELĂ, *denichelez*, vb. I. Tranz. A înlătura stratul de nichel depus pe plăcile de stereotipie. — Pref. **de-** + **nichela**.

DENICHELĂRE, *denichelări*, s.f. Acțiunea de a *denichela* și rezultatul ei. — V. **denichela**.

DENICOTINIZĂ, *denicotinizez*, vb. I. Tranz. A reduce conținutul de nicotină din tutun prin trecerea ei în combinații mai puțin nocive. — Din fr. **dénicotiniser**.

DENICOTINIZĂRE, *denicotinizări*, s.f. Acțiunea de a *denicotiniza* și rezultatul ei. — V. **denicotiniza**.

DENICOTINIZĂT, -**Ă**, *denicotinizați*, -*te*, adj. (Despre tutun) Din care s-a redus conținutul de nicotină. — V. **denicotiniza**.

DÉNIE, *denii*, s.f. (În ritualul creștin ortodox) 1. Serviciu divin compus din vecernie, utrenie și ceasul întâi, în perioada Postului Mare, mai ales în Săptămâna Patimilor. 2. Priveghere. — Din sl. [bŭ]dénije, sb. **denije**.

DENIÉR, *denieri*, s.m. Unitate de măsură pentru greutatea liniară a firelor și a fibrelor de mătase naturală și vegetală sau a celor sintetice, cu ajutorul căreia se apreciază finețea acestora. — Din fr. **denier**.

DENIGRĂ, *denigrez*, vb. I. Tranz. A ponegri, a defăima, a calomnia, a discredita. — Din fr. **dénigrer**, lat. **denigrare**.

DENIGRĂNT, -**Ă**, *denigranți*, -*te*, adj. Denigrator. — Din fr. **dénigrant**.

DENIGRĂRE, *denigrări*, s.f. Acțiunea de a *denigra* și rezultatul ei; ponegrire, defăimare, discreditație. — V. **denigra**.

DENIGRĂTOR, -**OARE**, *denigratori*, -*oare*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care denigraază, prin care se denigraază. 2. S.m. și f. Persoană care denigraază. — Din lat. **denigrator**, it. **denigratore**.

DENISIPĂ, *denisipez*, vb. I. Tranz. A curăța obiectele aflate în apă de nisipul depus prin decantare; a decolmata. [Var.: **deznisipă** vb. I.] — Pref. **de-** + **nisip**.

DENISIPĂRE, *denisipări*, s.f. Acțiunea de a *denisipa*. [Var.: **deznisipăre** s.f.] — V. **denisipa**.

DENISIPĂT, -**Ă**, *denisipați*, -*te*, adj. Care a fost curățat de nisipul depus prin decantare. [Var.: **deznisipăt**, -**Ă** adj.] — V. **denisipa**.

DENISIPĂTOR, *denisipatoare*, s.n. Bazin pentru curățarea apei, în care se rețin aluviuni de dimensiuni mijlocii. — **Denisipa** + suf. -*tor*.

DENITRIFICĂRE, *denitrificări*, s.f. Reducere a azotaților și a azotizilor din sol până la azot liber sau oxizi de azot datorită activității microorganismelor anaerobe, proces care duce la scăderea fertilității solurilor. — Cf. fr. **dénitrification**.

DENIVELĂ, *denivelez*, vb. I. Refl. (Despre un teren, un pavaj, un drum etc.) A-și pierde netezimea, nivelarea, prin formarea de gropi și de ridicături. — Din fr. **dénivelé**.

DENIVELĂRE, *denivelări*, s.f. Acțiunea de a *denivela* și rezultatul ei. ♦ Diferență de nivel între două unități morfologice limitrofe. ♦ Accident de teren ridicat sau coborât pe o suprafață relativ plană. — V. **denivela**.

DENIVELĂT, -**Ă**, *denivelați*, -*te*, adj. (Despre terenuri, drumuri etc.) Care prezintă gropi sau ridicături. — V. **denivela**.

DENOMINAL, -**Ă**, *denominali*, -*e*, adj., s.n. (Cuvânt) care este derivat de la un nume. — **Denominal** + suf. -*al*.

DENOMINALIZĂ, pers. 3 *denominalizează*, vb. I. Refl. (Despre semnele bănești) A se reduce valoarea nominală. — Pref. **de-** + **nominaliza**.

DENOMINALIZĂRE, *denominalizări*, s.f. Acțiunea de a (se) *denominaliza* și rezultatul ei; reducere a valorii nominale a semnelor bănești. — V. **denominaliza**.

DENOMINATIV, -**Ă**, *denominativi*, -*e*, adj., s.n. 1. Adj. Care denumește. ♦ *Verb denominativ* = verb derivat de la un substantiv sau de la un adjectiv. 2. S.n. Cuvânt derivat de la un substantiv sau de la un adjectiv. — Din fr. **dénomina tif**, lat. **denominativus**.

DENOMINAŢIE, *denominații*, s.f. Denumire, numire. — Din fr. **dénomina tion**.

DENOTĂ, pers. 3 *denotă*, vb. I. Tranz. 1. A dovedi (2), a arăta, a indica. 2. A exprima un anumit sens. — Din fr. **dénoter**, lat. **denotare**.

DENOTĂT, *denotate*, s.n. Obiect denumit de un nume; semnificat. — Din fr. **dénoté**.

DENOTĂTIV, -**Ă**, *denotativi*, -*e*, adj. (Despre sensul cuvintelor) Corespunzător denotației; precis; comun, obișnuit. ♦ (Despre stil) Neutru, obiectiv, lipsit de conotații. — Din fr. **dénotatif**.

DENOTĂŢIE, *denotații*, s.f. 1. (Log.) Totalitatea indivizilor la care se aplică un cuvânt; sferă. 2. (Lingv.) Sensul stabil și analizabil în afara contextului unui cuvânt. — Din fr. **dénotation**.

DENS, -**Ă**, *denși*, -*se*, adj. (Despre corpuri, substanțe, soluții) Cu densitate mare; cu părțile componente strâns unite; compact, des. — Din fr. **dense**, lat. **densus**.

DENSIFICĂ, *densific*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) condensa. — Din fr. **densifier**.

DENSIFICĂRE, *densificări*, s.f. Acțiunea de a (se) *densifica* și rezultatul ei. — V. **densifica**.

DENSIFICĂT, -**Ă**, *densificați*, -*te*, adj. Condensat. — V. **densifica**.

DENSIGRAMĂ, *densigramme*, s.f. Scară gradată care servește la corelarea valorilor densităților exprimate în diferite unități de măsură. — Din fr. **densigramme**.

DENSIMÉTRIC, -**Ă**, *densimetrici*, -*ce*, adj. Referitor la densimetrie. — Din fr. **densimétrique**.

DENSIMETRIE s.f. Ansamblul metodelor de măsurare a densității substanțelor, mai ales a lichidelor. — Din fr. **densimétrie**.

DENSIMÉTRU, *densimetre*, s.n. Areometru cu greutate constantă, care indică direct densitatea lichidului în care a fost cufundat. — Din fr. **densimètre**.

DENSITĂTE, *densități*, s.f. 1. Mărimă fizică definită prin raportul dintre masa și volumul unui corp; masă specifică. ♦ *Densitate relativă* = raportul dintre densitatea unui corp și densitatea altui corp de referință. ♦ Numărul de obiecte sau de ființe de pe o unitate de arie sau de lungime. ♦ *Densitate de curent electric* = raportul dintre intensitatea curentului electric care trece printr-un conductor și secțiunea transversală a acestuia. *Densitatea (medie) a populației* = numărul de locuitori care revin (în medie) pe o unitate de suprafață a unui anumit teritoriu. *Densitatea rețelei hidrografice* = raportul dintre lungimea rețelei de râuri și canale și suprafața dată. 2. Faptul de a fi dens; desime. — Din fr. **densité**, lat. **densitas**, -**atis**.

DENTĂL, -**Ă**, *dentali*, -*e*, adj., s.f. (În sintagma) *Consoană dentală* (și substantivat, f.) = care se articulează prin apropierea vârfului limbii de dinții incisivi superiori sau inferiori. — Din fr. **dental**.

DENTĂR, -**Ă**, *dentari*, -*e*, adj. 1. De dinte, al dinților, privitor la dinți. 2. De dentist, care aparține dentistului, privitor la dentist. — Din fr. **dentaire**, lat. **dentarius**.

DENTĂI num. v. **dintăi**.

DENTÍCUL, *denticule*, s.n. Element decorativ în relief de forma unui dinte, folosit la ornamentarea cornișelor. — Din fr. **denticule**.

DENTIFÓRM, -**Ă**, *dentiformi*, -*e*, adj. Care are forma unui dinte. — Din fr. **dentiforme**.

DENTÍNĂ s.f. Țesut osos sensibil care formează coroana și rădăcina dintelui; ivoriu. — Din fr. **dentine**.

DENTÍST, -**Ă**, *dentști*, -*ste*, s.m. și f. Medic specializat în dentistică; stomatolog. — Din fr. **dentiste**, germ. **Dentist**.

DENTÍSTICĂ s.f. Specialitate a medicinei care se ocupă cu bolile și cu îngrijirea dinților; stomatologie. — **Dentist** + suf. -*ică*.

DENTÍŢĂ, *dențițe*, s.f. Plantă erbacee din familia compozeelor, cu flori galbene și cu fructe achene cu câte doi dinți, care crește în locuri umede (*Bidens tripartita*). — Cf. **dinte**.

DENTÍŢIE, *dențiții*, s.f. Totalitatea dinților mamiferelor, caracteristică, după structură și număr, unui tip de regim alimentar. *Dențiție de carnivor*. ♦ Proces de formare și de apariție a dinților la copii și la puii animalelor mamifere. *Dențiție întârziată*. ♦ *Dențiție de lapte* = dențiție formată din 20 de dinți, care apare, la copii, între 6 luni și 3 ani. *Dențiție definitivă* = dențiție formată din 8 incisivi, 4 canini, 4 premolari și 16 molari, care apare începând de la 6-7

ani. ♦ Modul în care sunt așezați dinții în gură. [Var.: **dențițiune** s.f.] — Din fr. **dentition**, lat. **dentitio**, -onis.

DENTIȚIUNE s.f. v. **dențiție**.

DENUCLEARIZĂ, *denuclearizez*, vb. I. Tranz. A interzice, pe baza unui tratat internațional, producerea, stocarea, instalarea, experimentarea și folosirea armelor nucleare într-un spațiu, teritoriu, într-o zonă, țară sau într-un grup de țări. [Pr.: -cle-a-] — Din fr. **dénucleariser**.

DENUCLEARIZĂRE, *denuclearizări*, s.f. Acțiunea de a **denucleariza** și rezultatul ei. [Pr.: -cle-a-] — V. **denucleariza**.

DENUCLEARIZĂT, -Ă, *denuclearizați*, -te, adj. Scos de sub acțiunea armelor nucleare. [Pr.: -cle-a-] — V. **denucleariza**.

DENUDĂRE, *denudări*, s.f. Denudație. — Cf. fr. **dénudation**.

DENUDĂȚIE, *denudații*, s.f. 1. Proces complex de nivelare a scoarței terestre, sub acțiunea agenților geografici externi, prin dezagregarea și alterarea și erodarea rocilor, îndepărtarea materialelor rezultate și acumularea lor ulterioară în regiuni mai joase; denudare. 2. Stare a unui dinte sau a unui os dezvelit, descoperit. — Din fr. **dénudation**, lat. **denudatio**.

DENUMI, *denumesc*, vb. IV. Tranz. A da nume unei ființe sau unui lucru; a numi. ♦ (Inv.) A desemna. — Din fr. **dénommer** (după *nume*).

DENUMIRE, *denumiri*, s.f. Faptul de a **denumi**; numire. ♦ Nume dat unei ființe sau unui lucru; cuvânt cu care numim ceva. ♦ Element obligatoriu (alături de sediu) de identificare a unei persoane juridice (firme). — V. **denumi**.

DENUNȚ, *denunțuri*, s.n. Informare adresată unei instanțe penale cu privire la săvârșirea unei infracțiuni de către o persoană; denunțare (2). — Din **denunța** (derivat regresiv).

DENUNȚĂ, *denunți*, vb. I. Tranz. 1. A aduce la cunoștința unei autorități săvârșirea unei infracțiuni; a face un denunț. ♦ A pârî. 2. A comunica oficial că un contract, un act încetează de a mai fi în vigoare; a rezilia unilateral un contract. — Din fr. **dénoncer**, lat. **denuntiare**.

DENUNȚĂRE, *denunțări*, s.f. Acțiunea de a **denunța** și rezultatul ei. 1. Desfacere a unui contract sau a unui tratat prin voința unilaterală a uneia dintre părți. 2. Denunț (2). — V. **denunța**.

DENUNȚĂTOR, -OĂRE, *denunțatori*, -oare, s.m. și f. Persoană care denunță. — **Denunța** + suf. -ător (după fr. **dénonciateur**).

DENUTRIȚIE, *denutriții*, s.f. Stare a unui organism viu în care, datorită faptului că asimilația este întrecută de dezsimilație, se produce o scădere mare în greutate. — Din fr. **dénutrition**.

DEOARECÉ conj. (Indică un raport de cauză între o propoziție regentă și una subordonată) Fiindcă, pentru că, de vreme ce. [Pr.: de-oa-] — **De**⁴ + **oare** + **ce**.

DEOCAMDĂTĂ adv. Pentru moment, în mod provizoriu. — **De**⁴ + **o** + **cam** + **dată**.

DEOCHEĂ, *deochi*, vb. I. 1. Tranz. (În superstiții) A dăuna sănătății, succesului sau bunăstării cuiva printr-o privire rea sau invidioasă. 2. Refl. A se îmbolnăvi de deochi (2). ♦ Fig. (Despre vreme) A se strica. [Pr.: de-o-] — Var.: **diocheă** vb. I] — Din **deochi**.

DEOCHEĂT, -Ă, *deocheați*, -te, adj. 1. (În superstiții) Bolnav din cauza deochiului (1). 2. Fig. Indecent, necuviincios. ♦ Cu reputație proastă; compromis. ♦ Exagerat. [Pr.: de-o-] — Var.: (reg.) **diocheăt**, -ă adj.] — V. **deochea**.

DEOCHETURĂ, *deocheturi*, s.f. (Rar) Deochi (2). [Pr.: de-o-] — Var.: **diochetură** s.f.] — **Deochea** + suf. -ătură.

DEOCHI, *deochiuri*, s.n. 1. Putere atribuită unor oameni, de a îmbolnăvi pe cei asupra cărora își fixează privirea (cu răutate, invidie etc.). 2. Efectul privirii care deoache; boală pricinuită de această privire; deochetură. ♦ Expr. *De-a deochiul* = cu admirație. (Astăzi, mai ales în glumă) *Să nu(-i) fie (cuiva) de deochi!* formulă de admirație pentru calitățile fizice ori pentru inteligența cuiva (care nu trebuie deocheat). [Var.: (reg.) **dióchi** s.n.] — **De**⁴ + **ochi**¹.

DEODATĂ adv. 1. Pe neașteptate, brusc, subit. 2. În același timp, simultan, concomitent. ♦ Expr. (Reg.) *A fi deodată cu cineva* = a fi de aceeași vârstă cu cineva. 3. (Reg.) Deocamdată. — **De**⁴ + **o** + **dată**.

DEODORANT, -Ă, *deodoranți*, -te, adj., s.n. (Produs cosmetic) care reduce sau elimină mirosul de transpirație. [Pr.: de-o-] — Din fr. **déodorant**.

DEONTOLÓGIC, -Ă, *deontologici*, -ce, adj. Referitor la deontologie. [Pr.: de-on-] — Din fr. **déontologique**.

DEONTOLÓGIE s.f. 1. Totalitatea normelor de conduită și obligațiilor etice ale unei profesii (mai ales a celei medicale). 2. Teorie a datoriei, a obligațiilor morale. [Pr.: de-on-] — Din fr. **déontologie**.

DEOPĂRTE adv. La o oarecare depărtare de vorbitor sau de alt punct fix: într-o parte, izolat. — **De**⁴ + **o** + **parte**.

DEOPOTRIVĂ adv. În mod egal, la fel, fără deosebire. [Var.: (reg.) **dopotrivă** adv.] — **De**⁴ + **o** + **potrivă**.

DEOSEBI, *deosebesc*, vb. IV. 1. Refl. A se diferenția (de cineva sau de ceva), a nu (mai) fi la fel. ♦ Tranz. A da unei ființe sau unui lucru o notă aparte, specifică, a face să se deosebească de alții. 2. Refl. A se ridica deasupra (celorlalți); a se distinge, a se remarca, a se evidenția. 3. Tranz. A recunoaște un lucru sau o ființă dintre altele asemenea; a desluși, a discerne, a distinge. [Pr.: de-o-] — **De**⁴ + **osebi**.

DEOSEBIRE, *deosebiri*, s.f. Acțiunea de a (se) **deosebi** și rezultatul ei; lipsă de asemănare, diferență. ♦ Loc. adv. *Cu deosebire = a*) în mod deosebit, special; **b**) mai ales. *Cu deosebire de...* = cât se poate de..., foarte... *Cu deosebire(a) că...* = cu diferența că... *Fără deosebire* = fără excepție. *Spre deosebire de...* = în opoziție, în contrast cu... [Pr.: de-o-] — V. **deosebi**.

DEOSEBIT, -Ă, *deosebiți*, -te, adj., adv. I. Adj. 1. Care este altfel, care nu este asemenea (cu altul); diferit. 2. (La pl., precedând substantivul) Felurite, diverse. 3. Care iese din comun; neobișnuit, special. ♦ Distins, remarcabil. 4. Separat, despărțit. II. Adv. 1. Cât se poate de..., foarte. 2. În afară de..., pe lângă. — V. **deosebi**.

DEPALATALIZĂ, pers. 3 *depalatalizează*, vb. I. Refl. (Fon.; despre consoane) A-și pierde caracterul palatal. — Din fr. **dépalataliser**.

DEPALATALIZĂRE, *depalatalizări*, s.f. Faptul de a se **depalataliza**. — V. **depalataliza**.

DEPALATALIZĂT, -Ă, *depalatalizați*, -te, adj. (Fon.; despre consoane) Care și-a pierdut caracterul palatal. — V. **depalataliza**.

DEPANĂ, *depanează*, vb. I. Tranz. A repune în stare de funcționare un autovehicul, o mașină, în urma unei pene²; a repara. — Din fr. **dépanner**.

DEPANĂRE, *depanări*, s.f. Acțiunea de a **depana** și rezultatul ei. — V. **depana**.

DEPANĂTOR, -OĂRE, *depanatori* -oare, s.m. și f. Muncitor calificat care repară autovehicule, mașini, aparate etc. aflate în pană². — **Depana** + suf. -tor.

DEPANOR, *depanoare*, s.n. Aparat pentru descoperirea penelor² la anumite sisteme tehnice, mașini etc. — Din fr. **dépanneur**.

DEPARAFINĂ, *deparafinez*, vb. I. Tranz. A înlătura hidrocarburile parafinoase solide din uleiurile minerale. — Din fr. **déparaffiner**.

DEPARAFINĂRE, *deparafinări*, s.f. Acțiunea de a **deparafina** și rezultatul ei. — V. **deparafina**.

DEPARAFINĂT, -Ă, *deparafinați*, -te, adj. Care nu mai conține parafină; curățat de parafină. — V. **deparafina**.

DEPARAIĂ vb. I v. **depareia**.

DEPARAZITĂ, *deparazitez*, vb. I. Tranz. A distruge sau a înlătura paraziții de pe plante sau de pe animale, prin metode chimice, fizice sau biologice. — **De**⁴ + **parazit**.

DEPARAZITĂRE, *deparazitări*, s.f. 1. Acțiunea de a **deparazita** și rezultatul ei; distrugere a paraziților; despăduchere. 2. (Tehn.; în sintagma *Deparazitare radioelectrică*) = înlăturare sau reducere a perturbațiilor provocate de mașini, aparate electrice în recepția cu un aparat de radiofonie sau de televiziune. — V. **deparazita**.

DEPAREIĂ, *depareiez*, vb. I. Tranz. (Filatelie) A descompleta o serie de mărci poștale. [Var.: **deparaiă** vb. I] — Din fr. **dépareiller**.

DEPAREIÉRE, *depareieri*, s.f. Acțiunea de a **depareia**. — V. **depareia**.

DEPAREIĂT, -Ă, *depareiați*, -te, adj. (Filatelie; despre serii de mărci poștale) Care a fost descompletat. — V. **depareia**.

DEPARTAJĂ, *departajez*, vb. I. Tranz. A pune capăt unui balotaj, a arbitra între două opinii. ♦ Refl. (Despre doi adversari) A se distanța în punctaj. — Din fr. **départager**.

DEPARTAJĂRE, *departajări*, s.f. Acțiunea de a (se) **departaja** și rezultatul ei. — V. **departaja**.

DEPARTAMÉNT, *departamente*, s.n. 1. Subdiviziune a unui minister sau a unui organism, întreprindere etc. 2. (În SUA) Minister. 3. (În Franța) Unitate administrativ-teritorială. — Din fr. **département**.

DEPARTAMENTĂL, -Ă, *departamentali*, -e, adj. Care ține de un departament, privitor la un departament. — Din fr. **départemental**.

DEPARTE adv. 1. (Cu sens local) La mare distanță. ♦ Loc. prep. *Departe de...* = la mare distanță de... ♦ Expr. *Departe de mine gândul* = nici nu mă gândesc... *Până departe* = pe o distanță mare. *Pe departe* = pe ocolite, nu de-a dreptul; indirect. *Nici pe departe* = nici măcar puțin; deloc. ♦ Într-un loc îndepărtat; în depărtare. *A plecat departe*. ♦ Expr. *Mai departe* = dincolo de...; în continuare, înainte. *De departe* = de la mare distanță, din depărtare. *Rudă de departe* = persoană aparținând unei ramuri îndepărtate a familiei cuiva. 2. (Cu sens temporal) Într-un moment depărtat de timpul prezent (în trecut sau în viitor). ♦ Expr. *Mai departe*, exprimă continuarea unei acțiuni sau menținerea în timp a unei situații. *Nu mai departe = a*) (în legătură cu un adverb de timp) nu a trecut sau nu va trece mai mult timp decât...; nu mai târziu decât... *Nu mai departe de ieri*; **b**) (rar, întărind un pronume personal) nu altul, chiar eu (tu, el etc.). *Eu, nu mai departe, te-am văzut*. — **De**⁴ + **parte**.

DEPAVĂ, *depavez*, vb. I. Tranz. A scoate pavajul. ♦ A deteriora caldarâmul. — Din fr. *dépaver*.

DEPAVĂRE, *depavări*, s.f. Acțiunea de a *depava*. — V. **depava**.

DEPĂNĂ, *depăn*, vb. I. Tranz. 1. A înfășura firele textile dintr-un scul pe un mosor, pe o țevă etc. sau de pe un fus într-un scul ori a face firele scul. ♦ Expr. A lua (pe cineva) la *depănat* = a mostra, a lua din scurt (pe cineva). ♦ Fig. A desfășura, a înșira amintiri, gânduri etc. ♦ Refl. *Toată întâmplarea i se depăna pe dinaintea ochilor*. 2. Fig. A parcurge (un drum, o distanță). ♦ Expr. (Intranz.) A *depăna din picioare* = a umbla mișcând repede picioarele. [Prez. ind. și: *deapăn*] — Lat. ***depanare**.

DEPĂNĂRE, *depănări*, s.f. Acțiunea de a *depăna*. — V. **depăna**.

DEPĂNĂȚĂ, *depănături*, s.n. Faptul de a *depăna*; depănare. — V. **depăna**.

DEPĂNĂȚĂ, *depănați*, *-te*, adj. (Despre fire) Strâns în scul, în ghem sau pe mosor. — V. **depăna**.

DEPĂNĂȚĂTOR, *-OĂRE*, *depănători*, *-oare*, s.m., s.f., s.n. 1. S.m. și f. Muncitor specializat în depănat. 2. S.n. Organ al mașinii de cusut care servește la depănarea aței pe mosorelul suveicii. 3. S.f. Dispozitiv pe care sunt așezate sculurile la mașinile de depănat; (în industria casnică) vârtelniță. — **Depăna** + suf. *-ător*.

DEPĂNĂȚĂTURĂ, *depănături*, s.f. Ceea ce este depănat. — **Depăna** + suf. *-tură*.

DEPĂNUȘĂ, *depănușez*, vb. I. Tranz. A desface, manual sau mecanic, pănușile de pe știeleții de porumb. — Pref. *de-* + **pănușă**.

DEPĂNUȘĂȚOR, *depănușătoare*, s.n. Mașină pentru desfacerea pănușilor de pe știeleții de porumb. — **Depănușa** + suf. *-tor*.

DEPĂRĂ, *depăr*, vb. I. 1. Tranz. și refl. (Reg.) A(-și) smulge părul de pe cap (de jale, de disperare etc.); fig. a (se) necăji. 2. (Fam.) A (se) păru. [Var.: *dăpără* vb. I.] — Lat. **deplare**.

DEPĂRCIÔR adv. (Reg.) Depărțitor. — **Departe** + suf. *-ior*.

DEPĂRTĂ, *depărtez*, vb. I. 1. Refl. A mări distanța față de locul unde se află cineva sau ceva, a se retrage din preajma cuiva sau a ceva, a se așeza sau a pleca (mai) departe. ♦ Fig. A se înstrăina de cineva sau de ceva. 2. Tranz. A duce, a muta ceva mai departe, a distanța de ceva; a trimite sau a ține pe cineva departe. ♦ Fig. A înlătura pe cineva de undeva, a izgoni, a alunga. 3. Refl. A se abate, a devia (de la subiect). — Din **departe**.

DEPĂRTĂRE, *depărtări*, s.f. 1. Faptul de a (se) *depărta*. ♦ (Concr.) Loc situat la mare distanță de vorbitor. 2. Distanță. ♦ Loc. adj. și adv. *Din depărtare* (sau *depărtări*) = de departe, de la mare distanță. — V. **depărta**.

DEPĂRTĂȚĂ, *depărtați*, *-te*, adj. 1. Care este departe în spațiu, care se află la (mare) distanță. 2. Care este departe în timp de momentul actual. — V. **depărta**.

DEPĂRTĂȚĂTOR, *depărtătoare*, s.n. Instrument chirurgical utilizat pentru îndepărtarea țesuturilor dintr-o plagă operatorie. — **Depărta** + suf. *-ător*.

DEPĂRȚIȘOR adv. Diminutiv al lui *departe*; depărcior. — **Departe** + suf. *-ișor*.

DEPĂȘI, *depășesc*, vb. IV. Tranz. 1. A întrece pe cineva sau ceva care merge în același sens; a lăsa în urmă. 2. A trece peste o anumită limită, a întrece o anumită măsură, un anumit nivel. ♦ A întrece puterile sau competența cuiva. *Această problemă mă depășește*. — Din fr. **dépasser** (după *păși*).

DEPĂȘIRE, *depășiri*, s.f. Acțiunea de a *depăși* și rezultatul ei; trecere peste o anumită limită. ♦ (Inform.) Obținerea, prin operație aritmetică, a unui rezultat ce nu poate fi reprezentat în memoria unui calculator. — V. **depăși**.

DEPĂȘIT, *depășit*, *-te*, adj. 1. Întrecut. 2. Învechit, perimat. — V. **depăși**.

DEPENDENT, *dependenți*, *-te*, adj. Care depinde (de cineva sau de ceva); care nu este autonom. — Din fr. **dépendant**.

DEPENDENȚĂ, *dependențe*, s.f. 1. Situația de a fi dependent; stare de subordonare, de supunere. ♦ (Jur.) Subordonare economică, politică etc. a unei țări, a unui teritoriu față de o putere străină, prin limitarea libertății naționale, a dreptului suveran de a hotărî asupra dezvoltării sale. 2. (Mat.) Relația dintre diferitele valori ale unei variabile cărora le corespund valorile altei variabile. 3. Tulburare psihică manifestată prin lipsă de inițiativă, prin atașament total față de unele persoane. 4. Stare patologică datorată obișnuinței de a consuma alcool, stupefiante, medicamente. — Din fr. **dépendance**.

DEPENDINȚĂ, *dependințe*, s.f. Încăpere accesorie a unei case de locuit (bucătărie, baie etc.); (la pl.) ansamblul acestor încăperi. — Din fr. **dépendances**.

DEPERSONALIZĂ, *depersonalizez*, vb. I. Tranz. A face să-și piardă personalitatea. [Var.: **despersonaliză** vb. I.] — Din fr. **dépersonnaliser**.

DEPERSONALIZĂRE, *depersonalizări*, s.f. Acțiunea de a *depersonaliza* și rezultatul ei. ♦ Simptom caracterizat prin dispariția conștiinței proprii persoane, care apare mai ales în unele boli psihice. [Var.: **despersonalizare** s.f.] — V. **depersonaliza**.

DEPERSONALIZĂȚĂ, *depersonalizați*, *-te*, adj. Care și-a pierdut personalitatea; fără personalitate. [Var.: **despersonalizăt**, *-ă* adj.] — V. **depersonaliza**.

DEPEȘĂ, *depeșez*, vb. I. Tranz. (Înv.) A expedia o depeșă; a telegrafia. — Din fr. **dépêcher**.

DEPEȘĂ, *depeșe*, s.f. (Înv.) Înștiințare transmisă prin mijloacele cele mai rapide; (în special) telegramă. — Din fr. **dépêche**.

DEPIGMENTĂ, *depigmentez*, vb. I. Refl. A se decolora din cauza scăderii sau dispariției pigmentului melanic. — Din fr. **dépigmenter**.

DEPIGMENTĂRE, *depigmentări*, s.f. Acțiunea de a se *depigmenta* și rezultatul ei. — V. **depigmenta**.

DEPILĂ, *depilez*, vb. I. 1. Tranz. A îndepărta părul de pe pielea pregătită pentru tăbăcit. 2. Tranz. și refl. A(-și) îndepărta părul de pe corp sau de pe față (smulgându-l sau distrugându-l cu ajutorul razelor Roentgen, al unor penete speciale sau al substanțelor depilatoare), în scop igienic sau estetic; a epila. — Din fr. **dépiler**, lat. **depileare**.

DEPILĂNT, *depilanti*, *-te*, adj., s.n. (Substanță) care servește la depilare. — Din fr. **dépilant**.

DEPILĂRE, *depilări*, s.f. Acțiunea de a *depila* și rezultatul ei; îndepărtare a părului de pe piele. — V. **depila**.

DEPILĂȚĂ, *depilați*, *-te*, adj. (Despre suprafețe ale corpului) De pe care a fost îndepărtat părul. — V. **depila**.

DEPILĂȚĂTOR, *-OĂRE*, *depilatori*, *-oare*, s.n., adj. (Substanță) cu ajutorul căreia se înlătură părul de pe pielea omului; epilator. — Din fr. **dépilatoire**.

DEPILĂȚIE, *depilații*, s.f. (Rar) Depilare. [Var.: **depilațiune** s.f.] — Din fr. **dépilation**.

DEPILAȚIUNE s.f. v. **depilație**.

DEPÎNDE, *depind*, vb. III. Intranz. 1. (Despre lucruri, fapte, atitudini) A fi legat de..., a fi în funcție de..., a atârna de... ♦ (Ca răspuns imprecis la o întrebare) *Când se termină lucrarea?* — *Depinde!* 2. (Despre persoane, instituții, ținuturi etc.) A fi sub autoritatea sau sub conducerea cuiva, a fi subordonat cuiva. [Perf. s. *depinsei*, part. *depins*] — Din fr. **dépendre**, lat. **dependere**.

DEPIȘTĂ, *depistez*, vb. I. Tranz. A da de urma unui lucru ascuns, tănuț, necunoscut. ♦ (Med.) A descoperi și a cerceta cazuri de boală inaparentă. — Din fr. **dépister**.

DEPIȘTĂRE, *depistări*, s.f. Acțiunea de a *depista* și rezultatul ei. — V. **depista**.

DEPLANĂRE, *deplanări*, s.f. Curbare a unei secțiuni plane a unui corp elastic sub acțiunea sarcinilor exterioare. — Pref. *de-* + **plan**.

DE PLĂNO loc. adv. (Jur.) Cu drepturi depline. — Loc. lat.

DEPLANTĂ, *deplantez*, vb. I. Tranz. 1. A scoate un copac dintr-un loc pentru a-l planta în altă parte. 2. A dezgropa, a ridica minele explozive de pe un teren minat. — Din fr. **déplanter**.

DEPLANTĂRE, *deplantări*, s.f. Acțiunea de a *deplanta* și rezultatul ei. ♦ *Deplantarea minelor* = operația de dezgropare și de ridicare a minelor explozive. — V. **deplanta**.

DEPLASĂ, *deplasez*, vb. I. 1. Tranz. A lua ceva sau pe cineva dintr-un loc și a-l pune în altul, a-i schimba locul; a muta. ♦ Refl. A se mișca din poziția inițială; a aluneca; a se disloca. 2. Refl. A se duce undeva (în interes de serviciu). — Din fr. **déplacer**.

DEPLASĂBIL, *deplasabili*, *-e*, adj. Care poate fi (ușor) deplasat. — Din fr. **déplaçable**.

DEPLASĂMĂNT, *deplasamente*, s.n. Greutatea volumului de apă dezlocuit de o navă care plutește; greutatea totală a unei nave. — Din fr. **déplacement**.

DEPLASĂRE, *deplasări*, s.f. Acțiunea de a (se) *deplasa* și rezultatul ei. ♦ Loc. adv. *În deplasare* = în călătorie pentru interes de serviciu. — V. **deplasa**.

DEPLASĂȚĂ, *deplasați*, *-te*, adj. Care nu se află la locul lui. ♦ (Despre oameni și manifestările lor) Care nu este așa cum se cuvine în raport cu situația, cu momentul dat; nepotrivit, nelalocul lui; necuviincios. — V. **deplasa**. Cf. fr. *déplacé*.

DEPLASTIFIANT, *deplastifianti*, s.m. Material care, adăugat unei materii prime plastice, îi micșorează plasticitatea; deplastificator. [Pr.: *-fi-ant*] — Din fr. **déplastifiant**.

DEPLASTIFICĂȚOR, *deplastificatori*, s.m. Deplastifiant. — Cf. **deplastifiant**.

DEPLĂNȚĂ, *deplânț*, vb. III. Tranz. A simți milă, părere de rău față de cineva sau de ceva; a găsi, a considera pe cineva vrednic de compătimire; a deplora. [Perf. s. *deplânsei*, part. *deplâns*] — Pref. *de-* + **plânge** (după fr. *déplore*).

DEPLEȚIUNE, *deplețiuni*, s.f. 1. (Med.) Diminuare sau dispariție a unui lichid acumulat în mod patologic într-o cavitate anatomică. ♦ Suprimare sau micșorare a unei obstrucții, a unei piedici în circulația fluidelor. 2. Epuizare cauzată de pierderea unui lichid organic, în special a sângelui. [Pr.: *-fi-u-*] — Din fr. **déplétion**, lat. **depletio**.

DEPLIĂ, *depliez*, vb. I. Tranz. A desface ceva pliat, împăturit. [Pr.: -pli-a] — Din fr. *déplier*.

DEPLIÉRE, *deplieri*, s.f. Acțiunea de a *deplia* și rezultatul ei. [Pr.: -pli-e] — V. **deplia**.

DEPLÍN, *-Ă*, *deplini*, -e, adj., adv. 1. Adj. Întreg, complet² (1); desăvârșit, perfect. 2. Adv. De tot, în întregime, pe de-a-ntregul, complet. ♦ (Pop.) Așa cum trebuie, cum se cuvine. *Face slujba deplin*. — **De**⁴ + **plin**.

DEPLINĂTE s.f. Faptul de a fi deplin, desăvârșit; perfecțiune, plenitudine. — **Deplin** + suf. -*ătate*.

DEPLORĂ, *deplór*, vb. I. Tranz. A deplânge. — Din fr. **déplorer**.

DEPLORABIL, *-Ă*, *deplorabili*, -e, adj. Vrednic de plâns, de compătimit; care produce o impresie penibilă; jalnic, lamentabil. — Din fr. **déplorable**.

DEPLORĂȚIE, *deplorații*, s.f. (Rar) Plângere, lamentare, lamentație. ♦ Cântec popular medieval cu subiect tragic sau religios. — Din fr. **déploration**, lat. **deploratio**.

DEPOLARIZĂ, *depolarizez*, vb. I. Tranz. 1. A împiedica sau a face să dispară polarizarea chimică a electrozilor. 2. A face să dispară polarizarea unui fascicul de lumină. — Din fr. **dépolariser**.

DEPOLARIZĂNT, *-Ă*, *depolarizanți*, -te, adj., s.m. 1. Adj. Care depolarizează (1). 2. S.m. Depolarizator. — Din fr. **dépolarisant**.

DEPOLARIZĂRE, *depolarizări*, s.f. Acțiunea de a *depolariza* și rezultatul ei. — V. **depolariza**.

DEPOLARIZĂTOR, *depolarizatori*, s.m. Substanță care se introduce într-un element galvanic pentru a împiedica polarizarea; depolarizant (2). — **Depolariza** + suf. -*tor*.

DEPOLIMERIZĂ, *depolimerizez*, vb. I. Tranz. (Chim.) A supune depolimerizării. — Din fr. **dépolymériser**.

DEPOLIMERIZĂRE, *depolimerizări*, s.f. Reacție prin care un polimer trece în polimeri cu mase moleculare mai mici, sub acțiunea căldurii, a luminii, a radiațiilor, a catalizatorilor, a oxigenului. — Cf. fr. *dépolymérisation*.

DEPOLITIZĂ, *depolitizez*, vb. I. Tranz. A face să-și piardă caracterul politic. — Din fr. **dépolitiser**.

DEPOLITIZĂRE, *depolitizări*, s.f. Acțiunea de a *depolitiza* și rezultatul ei. — V. **depolitiza**.

DEPOLITIZĂT, *-Ă*, *depolitizați*, -te, adj. Care nu mai are caracter politic. — V. **depolitiza**.

DEPOLUĂ, *depoluez*, vb. I. Tranz. A reduce sau a înlătura poluarea ori sursele care o provoacă. [Pr.: -lu-a] — Din fr. **dépolluer**.

DEPOLUĂNT, *-Ă*, *depoluanți*, -te, adj., s.m. (Produs, procedeu) care servește la depoluare. [Pr.: -lu-anț] — Din fr. **dépolluant**.

DEPOLUĂRE, *depoluări*, s.f. Acțiunea de a *depolua* și rezultatul ei; purificare. [Pr.: -lu-a] — V. **depolua**.

DEPOLUĂT, *-Ă*, *depoluați*, -te, adj. (Despre atmosferă, medii etc.) Din care a fost înlăturată poluarea, care a fost purificat. [Pr.: -lu-aț] — V. **depolua**.

DEPONÉNT¹, *-Ă*, *deponenți*, -te, adj. (În gramatica latină, despre verbe și forme verbale) Cu formă pasivă și înțeles activ. — Din fr. **déponent**, lat. **deponens**, -ntis.

DEPONÉNT², *-Ă*, *deponenți*, -te, s.m. și f. Persoană care încredințează unei alte persoane un lucru în temeiul unui contract de depozit; depunător. — Din lat. **deponens**, -ntis, it. **deponente**.

DEPONTĂ, *depontez*, vb. I. Tranz. A demonta un pod militar. — Din fr. **dépouter**.

DEPOPULĂ, *depopulez*, vb. I. Tranz. (Despre calamități) A reduce numeric sau a distruge în mare parte populația unei țări, a unei regiuni. ♦ Refl. A se reduce drastic populația unei regiuni sau a unei țări din cauza sporului migratoriu sau natural negativ. — Din lat. **depopulare**. Cf. fr. *dépeupler*, it. *depopolare*.

DEPOPULĂRE, *depopulări*, s.f. Acțiunea de a *depopula* și rezultatul ei; reducere a populației unei țări, a unei regiuni etc. — V. **depopula**.

DEPORTĂ, *deportez*, vb. I. Tranz. A trimite forțat pe cineva într-o regiune îndepărtată, într-un lagăr de concentrare, ca măsură represivă, a condamna pe cineva la exil politic. — Din fr. **déporter**, lat. **deportare**.

DEPORTĂRE, *deportări*, s.f. Acțiunea de a *deporta* și rezultatul ei. — V. **deporta**.

DEPORTĂT, *-Ă*, *deportați*, -te, adj., s.m. și f. (Persoană) care se află în deportare. — V. **deporta**. Cf. fr. *déporté*.

DEPOSEDĂ, *deposedez*, vb. I. Tranz. A lipsi pe cineva de posesiunea unui lucru sau a unui drept. — Din fr. **déposséder**.

DEPOSEDĂRE, *deposedări*, s.f. Acțiunea de a *deposeda* și rezultatul ei. — V. **deposeda**.

DEPÓU, *depouri*, s.n. Clădire în care se adăpostesc, se întrețin și se repară locomotive, vagoane de tren sau de tramvai etc. — Din fr. **dépôt**.

DEPOZĂNT, *-Ă*, *depozanți*, -te, s.m. și f. (Rar) 1. (Jur.) Martor care depune mărturie în fața judecătorului. 2. Depunător. — Din fr. **déposant**.

DEPOZIT, *depozite*, s.n. 1. Loc, clădire în care se păstrează materiale de construcție, mărfuri etc.; magazie. ♦ Formație militară care aprovizionează unitățile armatei cu materiale, muniții etc. 2. Ceea ce se depune spre păstrare; (în special) bani sau hârtii de valoare depuse în păstrare la o instituție bancară. ♦ Loc. adv. *În depozit* = în păstrare. ♦ *Depozit legal* = fond de cărți constituit prin predarea obligatorie de către tipograful și edituri a unui număr de exemplare din fiecare volum tipărit marilor biblioteci publice din țară. 3. Acumulare sedimentară de materiale provenite din dezagregarea rocilor sau de resturi ale organismelor pe fundul unui bazin acvatic ori pe uscat; sediment. — Din lat. **depositum** (cu unele sensuri după fr. *dépôt*).

DEPOZIȚIE, *depozitez*, vb. I. 1. Tranz. A pune ceva în depozit (1). 2. Tranz. A pune ceva la loc sigur; a lăsa, a încredința cuiva un lucru spre păstrare. 3. Refl. A se depune, a se sedimenta. — Din **depozit**.

DEPOZITĂR, *-Ă*, *depozitari*, -e, s.m. și f. 1. Persoană căreia i se lasă ceva în păstrare. 2. Intermediar căruia i se încredințează o marfă pentru vânzare în contul proprietarului. — Din fr. **dépositaire**.

DEPOZITĂRE, *depozitări*, s.f. Acțiunea de a *depozita* și rezultatul ei; înmagazinare, păstrare. — V. **depozita**.

DEPOZIȚIE, *depoziții*, s.f. Declarație a unui martor în fața unui organ de jurisdicție sau de urmărire penală cu privire la fapte ce-i sunt cunoscute personal și care aduc lămuriri în pricina respectivă; mărturie. [Var.: **depozițiune** s.f.] — Din fr. **déposition**, lat. **depositio**, -onis.

DEPOZIȚIUNE s.f. v. **depoziție**.

DEPRĂVĂ, *depravez*, vb. I. Refl. (Despre oameni) A ajunge, a deveni depravat; a se corupe. — Din fr. **dépraver**, lat. **depravare**.

DEPRĂVĂRE, *depravări*, s.f. Faptul de a se *deprava*; corupție (2), blestemăție, desfrâu, depravațiune. — V. **deprava**.

DEPRĂVĂT, *-Ă*, *depravați*, -te, adj. Decăzut din punct de vedere moral; corupt, desfrânat. — V. **deprava**.

DEPRAVAȚIUNE, *depravațiuni*, s.f. (Rar) Depravare. [Pr.: -ți-u-] — Din fr. **dépravation**, lat. **depravatio**, -onis.

DEPRECATÓRIU, *-IE*, *deprecațorii*, adj. (Livr.; despre formule, părți dintr-un discurs) Care are forma unei deprecații. — Din fr. **déprécatoire**, lat. **deprecatorius**.

DEPRECAȚIE, *deprecații*, s.f. (Livr.) Figură retorică prin care este implorat cel pe care vrem să-l înduplecăm; implorare. [Var.: **deprecațiune** s.f.] — Din fr. **dépréciation**.

DEPRECAȚIUNE s.f. v. **deprecație**.

DEPRECIĂ, *depreciez*, vb. I. 1. Tranz. A aprecia ceva sub valoarea sa reală; p. ext. a nesocoti, a minimaliza valoarea unui lucru. 2. Tranz. și refl. A(-și) micșora, a(-și) pierde valoarea sau calitatea; a (se) devaloriza; a (se) degrada. [Pr.: -ci-a] — Din fr. **déprécier**.

DEPRECIĂT, *-Ă*, *deprețiați*, -te, adj. Care nu este apreciat la justa valoare; desconsiderat, devalorizat. ♦ Cu valoare scăzută. [Pr.: -ci-aț] — V. **deprecia**.

DEPRECIATIV, *-Ă*, *depreciativi*, -e, adj. Care arată lipsă de considerație sau dispreț, care conține o notă de batjocură. [Pr.: -ci-a-] — Din fr. **dépréciatif**.

DEPRECIATÓR, *-OĂRE*, *deprecațorii*, -oare, adj., s.m. și f. (Persoană) care depreciază. [Pr.: -ci-a-] — Din fr. **dépréciateur**.

DEPRECIÉRE, *depreçieri*, s.f. Faptul de a (se) *deprecia*; nesocotire a valorii; devalorizare. ♦ *Depreçiere monetară* = scădere a puterii de cumpărare a unei monede, cauzată de inflație sau de reducerea volumului de bunuri oferite spre vânzare. [Pr.: -ci-e-] — V. **deprecia**.

DEPRESĂ, *depresez*, vb. I. Tranz. 1. A desface cu presa un ansamblu de două piese care au contact forțat. 2. A rări puietii crescuți prea des, pentru a permite dezvoltarea normală a celorlalți. 3. A modifica proprietățile superficiale ale minereurilor cu ajutorul depresantelor. — Din fr. **dépresseur**.

DEPRESĂJ, *depresaje*, s.n. 1. Desfacere cu ajutorul preseii a unui ansamblu de două piese care au contact forțat. 2. Acțiune de rărire a puietilor dintr-o pepinieră. 3. Modificare a proprietăților superficiale ale minereurilor cu ajutorul depresantelor. — Din fr. **dépressage**.

DEPRESĂNT, *depresante*, s.n. Reactiv folosit pentru a împiedica flotația unui anumit mineral dintr-un minereu. — Din fr. **dépressant**, engl. **depressant**.

DEPREȘIE s.f. v. **depresiune**.

DEPRESIOMÉTRU, *depresiometre*, s.n. Manometru cu care se măsoară presiunea din lucrările miniere subterane. [Pr.: -si-o-] — Din fr. **dépressiometre**.

DEPRESIONĂR, *-Ă*, *depressionari*, -e, adj. (În sintagma) *Zonă depresionară* = zonă din atmosferă cu presiune atmosferică scăzută, proprie formării ciclonilor. [Pr.: -si-o-] — **Depresiune** + suf. -*ar*.

DEPRESIUNE, *depresiuni*, s.f. 1. Formă de relief situată la un nivel mai jos decât regiunile înconjurătoare. 2. Vârtej de aer în care presiunea aerului

este mai mică decât în regiunile vecine și care aduce timp nefavorabil în locurile pe unde trece. **II.** Fig. (În forma *depresie*) Stare sufletească (patologică) de tristețe (asociată cu neliniște); descurajare, deprimare. **III.** (Ec. pol.) Fază a ciclului economic, ulterioară crizei economice, în care producția se menține la un nivel scăzut, iar puterea de cumpărare a populației rămâne redusă. [Pr.: *-si-u-*. — Var.: **deprésie** s.f.] — Din fr. **dépression**, lat. **depressio**, **-onis**.

DEPRESIV, -Ă, *depressivi*, -e, adj. **1.** Care provoacă starea de depresie neuropsihică sau scăderea tensiunii arteriale. **2.** De depresie (II). **3.** (Despre persoane) Încălnat spre tristețe, descurajare. — Din fr. **depressif**.

DEPRESOR, -OĂRE, *depresori*, adj., s.n. **1.** Adj. (În sintagma) *Nerv depresor* = nerv senzitiv prin intermediul căruia excitațiile de la receptorii nervoși din pereții sinusului carotidei se transmit la centrul nervoși și determină, pe cale reflexă, scăderea tensiunii arteriale. **2.** S.n. Substanță capabilă să deblocheze o genă sau un grup de gene inactivate dintr-un genom. — Din fr. **deprimeur**.

DEPRESURIZĂ, pers. **3** *depresurizează*, vb. I. Refl. (Despre presiunea atmosferică) A scădea, a slăbi. — Din fr. **depressuriser**.

DEPRESURIZĂRE, *depresurizări*, s.f. Acțiunea de a se *depresuriza* și rezultatul ei. — V. **depresuriza**. Cf. fr. **dépressurisation**.

DEPRESURIZĂT, -Ă, *depresurizați, -te*, adj. (Despre presiunea atmosferică) Care a slăbit, a scăzut. — V. **depresuriza**.

DEPREUNĂ adv. Împreună. — **De** + **pre** + **una**.

DEPRIMĂ, *deprim*, vb. I. Tranz. A provoca (cuiva) o stare de depresie sau de descurajare; a măhni, a întrista, a descuraja (pe cineva). — Din fr. **déprimer**.

DEPRIMĂNT, -Ă, *deprimanți, -te*, adj. Care deprimă; descurajant, întristător. — Din fr. **déprimant**.

DEPRIMĂRE, *deprimări*, s.f. Starea unei persoane descurajate; depresie (II), descurajare, măhnire. — V. **deprima**.

DEPRIMĂT, -Ă, *deprimați, -te*, adj. Descurajat, abătut, demoralizat. — V. **deprima**. Cf. fr. **déprimé**.

DEPRINDE, *deprind*, vb. III. **1.** Refl. și tranz. A (se) obișnui, a (se) învăța. ♦ Refl. A se familiariza cu cineva. **2.** Tranz. A-și însuși cunoștințe (temeinice) într-un domeniu prin învățătură sau prin practică organizată, sistematică. ♦ A dresa. [Perf. s. *deprinsei*, part. *deprins*] — Lat. **depre(he)ndere**.

DEPRINDERE, *deprinderi*, s.f. **1.** Faptul de a (se) *deprinde*. **2.** Obișnuință, obicei. **3.** Ușurință căpătată de-a lungul timpului într-o îndeletnicire, profesie oarecare; precipeare, destoinicie, dexteritate. **4.** (Rar) Practică obișnuită într-o îndeletnicire, ocupație oarecare; exercițiu. — V. **deprinde**.

DEPRINS, -Ă, *deprinși, -se*, adj. Experimentat, învățat, obișnuit. — V. **deprinde**.

DEPROFESIONALIZĂ, *deprofesionalizez*, vb. I. Refl. (Despre oameni sau realizări ale acestora) A-și pierde profesionalismul. [Pr.: *-si-o*] — Pref. **de-** + **profesionaliza**.

DEPROTEINIZĂ, *deproteinizez*, vb. I. Tranz. A îndepărta proteinele din produse biologice, alimente etc. [Pr.: *-te-i*] — Cf. engl. **deproteinize**.

DEPROTEINIZĂT, -Ă, *deproteinizați, -te*, adj. (Despre alimente) Fără proteine. [Pr.: *-te-i*] — De la **proteină**.

DEPUNĂTOR, -OĂRE, *depunători, -oare*, s.m. și f. Persoană care depune pentru păstrare o sumă de bani, hârtii de valoare etc. — **Depune** + suf. **-ător**.

DEPUNCTĂ, *depunctez*, vb. I. Tranz. A reduce în funcție de erori punctajul unui candidat sau concurent la o competiție, la un examen. — Pref. **de-** + **puncta**.

DEPUNCTĂRE, *depunctări*, s.f. Acțiunea de a *depuncta* și rezultatul ei. — V. **depuncta**.

DEPUNCTĂT, -Ă, *depunctați, -te*, adj. Căruia i s-a redus punctajul la o competiție sau la un examen. — V. **depuncta**.

DEPUNE¹, *depun*, vb. III. **1.** Tranz. A lăsa un obiect din mână, punându-l undeva. ♦ Expr. *A depune bani* (la o instituție bancară) = a lăsa o sumă de bani (în păstrare la o instituție bancară). *A depune mandatul* = a renunța la o însărcinare încredințată, invocând drept motivare imposibilitatea de a continua îndeplinirea ei. *A depune un act* (sau *o cerere*, *un memoriu* etc.) = a înainta, a preda forului competent un act (sau o cerere, un memoriu etc.). *A depune muncă* (sau *efort*, *osteneală* etc.) = a munci, a se strădui. (Rar) *A depune un examen* = a da un examen. *A depune jurământ(ul) = a* (despre o parte în litigiu sau despre un martor) a se angaja să spună tot adevărul în legătură cu faptele unui proces; **b)** (despre demnitari, magistrați, militari) a se angaja solemn să-și îndeplinească îndatoririle cu respectarea legilor țării. *A depune mărturie* = (despre un martor) a face declarații în fața unui organ de jurisdicție sau de urmărire penală în legătură cu faptele unui proces. **2.** Tranz. (Despre animale care se înmulțesc prin ouă) A elimina ouăle (la loc potrivit). **3.** Refl. (Despre substanțe solide aflate în stare de suspensie sau dizolvate într-un lichid) A se așeza la fund, formând sedimente; a se

sedimenta. [Perf. s. *depusei*, part. *depus*] — Din lat. **deponere** (cu sensurile fr. *déposer*).

DEPUNE² pers. **3** *depune*, vb. III. Intrans. (Reg.; despre vaci, bivolițe etc.) A-și mări ugerul (ca urmare a secreției abundente de lapte), a fi aproape să fete. [Perf. s. *depuse*, part. *depus*] — Lat. **deponere**.

DEPUNERE, *depuneri*, s.f. Acțiunea de a (se) *depune¹* și rezultatul ei. **1.** Sumă de bani depusă la o instituție bancară. **2.** Sediment, depozit pe o suprafață sau pe fundul unui vas. — V. **depune¹**.

DEPURATIV, -Ă, *depurativi, -e*, s.n., adj. (Substanță) care favorizează eliminarea toxinelor și a produșilor de dezasimilație². — Din fr. **depuratif**.

DEPURATOR¹, *depuratoare*, s.n. Substanță care favorizează eliminarea toxinelor din organism. — Din fr. **dépuratoire**.

DEPURATOR², -OĂRE, *depuratori, -oare*, adj. Depurativ. ♦ *Aparat depurator* = totalitatea organelor de excreție prin care se face curățarea sângelui de toxinele rezultate din activitatea organismului. — Din fr. **dépurateur**.

DEPURĂȚIE, *depurății*, s.f. Curățare, purificare (mai ales a sângelui). — Din fr. **dépurat**.

DEPUTĂT, -Ă, *deputați, -te*, s.m. și f. **1.** Persoană aleasă pentru a face parte, pe o anumită perioadă, dintr-un organ reprezentativ al statului. ♦ (În România) Parlamentar, membru al Camerei Deputaților. **2.** (Inv.) Persoană aleasă și trimisă într-o misiune importantă; delegat, sol. — Din fr. **député**, it. **deputato**.

DEPUTĂȚIE, *deputății*, s.f. **1.** Demnitate, sarcină, funcție de deputat (**1**). **2.** Delegație de deputați (**2**); solie. — **Deputat** + suf. **-ie**.

DERAIĂ, *deraiiez*, vb. I. Intrans. **1.** (Despre mijloace de transport care circulă pe șine) A sări de pe șine. **2.** Fig. A vorbi aiurea, a bate câmpii, a divaga; a se abate, a devia de la subiect. [Pr.: *-ra-ia*] — Din fr. **dérailer**.

DERAIERE, *deraieri*, s.f. Acțiunea de a *derai* și rezultatul ei. [Pr.: *-ra-ie-*] — V. **derai**.

DERANJ, *deranjuri*, s.n. **1.** Dezordine, neorânduială. **2.** Fig. Tulburare a liniștii (cuiva), stânjnire, incomodare. — Din **deranja** (derivat regresiv).

DERANJĂ, *deranjez*, vb. I. Tranz. **1.** A strica rânduiala, ordinea unor obiecte; a răvăși, a răscoli. ♦ Expr. *A-și deranja stomacul* = a avea o indigestie. **2.** Fig. A tulbura liniștea sau activitatea cuiva, a stânjni, a stingheri, a incomoda pe cineva. ♦ Refl. (În formule de politețe sau ir.) A nu se obosi să faci ceva. *Nu vă deranjați*. — Din fr. **déranger**.

DERANJAMENT, *deranjamente*, s.n. **1.** Perturbare în funcționarea normală a unei mașini, a unei instalații etc.; defectare. **2.** Indigestie; diaree. — Din fr. **dérangement**.

DERANJĂRE, *deranjări*, s.f. Acțiunea de a (se) *deranja* și rezultatul ei. — V. **deranja**.

DERANJĂT, -Ă, *deranjați, -te*, adj. Care este în dezordine, în neorânduială; răvășit, răscolit; mutat de la loc. — V. **deranja**.

DERAPĂ, pers. **3** *derapează*, vb. I. Intrans. (Despre roți de cauciuc și despre vehicule cu asemenea roți) A aluneca într-o direcție înclinată față de direcția normală de mers. — Din fr. **déraper**.

DERAPĂJ, *derapaje*, s.n. Faptul de a derapa; derapare. — Din fr. **dérapage**.

DERAPĂRE, *derapări*, s.f. **1.** Faptul de a *derapa*. **2.** Deplasare a ancorei pe fundul apei datorită vântului, valurilor etc. care acționează asupra navei. **3.** Deplasare laterală a unui avion în timpul aterizării sau al unui viraj cu înclinare laterală prea mică. — V. **derapa**.

DERATIZĂ, *deratizez*, vb. I. Tranz. A stărpi șoarecii sau șobolanii prin otrăvire cu substanțe chimice sau prin culturi microbiene. — Din fr. **dératise**.

DERATIZĂNT, -Ă, *deratizanti, -te*, adj., s.n. (Substanță) cu ajutorul căreia se deratizează. — **Deratiza** + suf. **-ant**.

DERATIZĂRE, *deratizări*, s.f. Acțiunea de a *deratiza* și rezultatul ei. — V. **deratiza**.

DERĂTECĂ vb. I v. **deretica**.

DERĂDERE s.f. Bătaie de joc, luare în răs; zeflemisire. — Pref. **de-** + **rădere** (după fr. *dérision*).

DERBEDÉU, *derbedei*, s.m. Om fără căpătâi, om de nimic; pierde-vară, vagabond, haimana. — Din tc. **derbeder**.

DÉRBY, *derby-uri*, s.n. **1.** Cursă specială de trap sau de galop a celor mai buni cai de trei ani, care are loc o dată pe an. **2.** Întrecere sportivă de mare importanță între două echipe, pentru stabilirea clasamentului. [Scris și: *derbi* (pl. *derbiuri*)] — Din engl., fr. **derby**.

DERDELUȘ, *derdelușuri*, s.n. Loc în pantă unde se dau copiii cu săniuță; săniuș. — Et. nec.

DERDICĂ vb. I v. **deretica**.

DERÉGE vb. III v. **drege**.

DEREGLĂ, *dereglez*, vb. I. Tranz. și refl. A face să iasă sau a ieși din regimul normal, din funcționarea normală; a (se) defecta, a (se) deranja, a (se) strica. — Din fr. **dérégler**.

DEREGLĂJ, *dereglaje*, s.n. Dereglare. — Din fr. *déréglage*.

DEREGLĂRE, *dereglări*, s.f. Acțiunea de a (se) *dereglă* și rezultatul ei; stricăre, deranjare. — V. *dereglă*.

DEREȘ, *-Ă, dereși, -e*, adj. (Reg.; despre cai; și substantivat) Cu părul roșu amestecat cu alb și negru. — Din magh. *deres*.

DERETECĂ vb. l v. *deretica*.

DERETICĂ, *deretică*, vb. l. Intrans. A face ordine și curățenie prin casă. ♦ Tranz. A pune ceva în ordine; a aranja. [Var.: *derătecă, dărdică, deretecă* vb. l.] — Lat. *de-radicare*.

DERETICĂRE, *dereticări*, s.f. Acțiunea de a *deretica* și rezultatul ei. — V. *deretica*.

DERETICĂT s.n. Faptul de a *deretica*. — V. *deretica*.

DERIVĂ, *derivă*, vb. l. 1. Intrans. (Mai ales la pers. 3) A se trage, a proveni, a rezulta din... ♦ (Lingv.) **a)** (Despre limbă, cuvinte și sensul lor) A-și trage originea din...; (tranz.) a arăta proveniența unui cuvânt din altul. **b)** (Despre cuvinte, de obicei cu determinări introduse prin prep. „de la”) A se forma cu ajutorul unui sufix sau al unui prefix. **2.** Tranz. A abate o apă curgătoare din albia ei naturală în altă albie sau într-un canal. ♦ A îndrepta vehiculele de pe o cale de comunicație pe altă cale. ♦ A ramifica o cale de comunicație sau un canal de la traseul principal pentru a forma un traseu secundar. **3.** Tranz. (Mat.) A calcula derivata unei funcții. **4.** Intrans. (Despre un vas plutitor) A se abate, a se depărta din drumul său normal sub acțiunea vântului sau a unui curent; a devia. — Din fr. *dériver*, lat. *derivare*.

DERIVĂRE, *derivări*, s.f. Acțiunea de a *deriva* și rezultatul ei. 1. Provenire a unui lucru din... ♦ (Lingv.) **a)** Provenire a unui cuvânt din altul, arătare a provenienței unui cuvânt din altul. **b)** Procedeu prin care se formează un cuvânt din altul cu ajutorul sufixelor sau al prefixelor; derivație (3). ♦ (Lingv.: în sintagmele) *Derivare regresivă* (sau *inversă*) = derivare prin suprimarea unor afixe de la cuvinte deja existente. **2.** Operație folosită în calculul diferențial pentru obținerea unei derivate. — V. *deriva*.

DERIVĂT, *-Ă, (I) derivați, -te, adj., (II 1) derivați, s.m., (II 2, 3, 4) derivate*, s.n. l. 1. Adj. Care derivă (1) din ceva. ♦ Format prin derivare (1b). **2.** (Despre cursul unei ape) Abătut din albia sa naturală. ♦ (Despre vehicule) Abătut de pe o cale de comunicație pe alta. ♦ (Despre căi de comunicație, canale) Abătut, ramificat din traseul principal. **II. 1.** S.m. (Chim.) Substanță preparată din alta și care de obicei păstrează structura de bază a substanței din care provine. **2.** S.n. Produs industrial obținut prin prelucrarea unei materii prime de bază. **3.** S.n. Cuvânt care derivă din alt cuvânt. **4.** S.n. Lucru care rezultă, derivă (1) din altul. — V. *deriva*.

DERIVĂTĂ, *derivate*, s.f. (Mat.) Limita raportului dintre creșterea funcției și creșterea variabilei, când creșterea variabilei tinde către zero. — Din fr. *derivée*.

DERIVATIV, *-Ă, derivativi, -e*, adj. Care trage sau abate ceva în altă parte. ♦ Med.; adesea substantivat, n.) Care se referă la evacuarea surplusului de sânge dintr-un organ bolnav, în scopul favorizării unei funcționări normale a inimii, și la evacuarea substanțelor toxice din organism. — Din fr. *dérivatif*, lat. *derivativus*.

DERIVATOGRĂF, *derivatografe*, s.n. Aparat pentru înregistrarea variației greutății unui corp supus încălzirii treptate în anumite medii ambiante. — Din fr. *dérivatographe*.

DERIVAȚIE, *derivații*, s.f. 1. Ramificație secundară, temporară sau permanentă, a unui curs de apă, a unei canalizări, a unui circuit electric, a unei conducte de fluid sau a unei căi de comunicație. **2.** Abatere a unui proiectil din planul de tragere, cauzată de rotația în jurul axei sale. **3.** Derivare (1). **4.** Operație în cadrul analizei matematice, folosită pentru a găsi derivata unei funcții. [Var.: (inv.) *derivațiune* s.f.] — Din fr. *dérivation*, lat. *derivatio, -onis*.

DERIVAȚIUNE s.f. v. *derivație*.

DERIVĂ, *derive*, s.f. 1. Unghiul dintre direcția de deplasare dorită a unui avion sau a unei nave și direcția reală de deplasare determinată de vânt (la avioane) sau de curenții maritimi (la nave). ♦ Expr. *A merge (sau a fi) în derivă* = a pluti în voia vântului și a valurilor. (Rar) *A fi la deriva unei puteri* = a fi dependent de..., a fi la cheremul... **2.** (Tehn.) Abatere într-un singur sens a valorii unei mărimi față de valoarea inițială. **3.** Unghi format de direcția de tragere a unei arme cu planul de ochire, servind la tragerile indirecte. **4.** Partea fixă a ampenajului vertical al unui avion, al unui planor etc. — Din fr. *dérive*.

DERIVOMÉTRU, *derivometre*, s.n. Aparat de bord pentru măsurarea derivei (1) unui avion în zbor normal. — Din fr. *dérivomètre*.

DERIVÓR, *derivoare*, s.n. (Mar.) 1. Placă de lemn sau de metal prinsă de chila unei ambarcațiuni cu pânze cu scopul de a împiedica deplasarea laterală a ambarcațiuni. **2.** Pânză pentru vreme rea, pentru furtună. — Din fr. *dériveur*.

DERIZIUNE, *deriziuni*, s.f. (Livr.) Luare în râs, derădere. [Pr.: -zi-u-] — Din fr. *dérision*, lat. *derisio, -onis*.

DERIZÓRIU, *-IE, derizorii*, adj. (Despre valori) Neînsemnat, de nimic, ridicol. — Din fr. *dérisoire*, lat. *derisorius*.

DERMATALGIE, *dermatalgii*, s.f. Nevralgie a pielii, care apare în diferite forme de reumatism, de gută etc. — Din fr. *dermatalgie*.

DERMATINĂ s.f. Înlocuitor sintetic al pielii, obținut prin aglomerarea cu ajutorul unui liant a fibrelor de piele naturală rezultate din măcinarea deșeurilor și folosit în industria încălțămîntei și în marochinărie. — Din fr. *dermatine*.

DERMATITĂ, *dermatite*, s.f. 1. Inflamație a pielii; (la pl.) nume generic dat unei grupe de maladii inflamatorii ale pielii; dermatită. **2.** Boală de piele periodică, la cabaline, ce se manifestă sub formă de răni care apar vara, se închid iarna și reapar, în același loc, la revenirea căldurii. — Din fr. *dermatite*.

DERMATOFITIE, *dermatofitii*, s.f. Boală de piele provocată de ciuperci microscopice parazite, localizate în pielea capului, în țesutul subcutanat și la rădăcina părului. — Din fr. *dermatofitie*.

DERMATOGRĂF, *dermatografe*, s.n., adj. (Creion colorat) care are o compoziție specială și servește la machiaj. — Din fr. *dermatographe*.

DERMATOLÓG, *-Ă, dermatologi, -ge, s.m. și f. (Rar la f.) Medic specialist în boli de piele. — Din fr. dermatologue.*

DERMATOLÓGIC, *-Ă, dermatologici, -ce*, adj. Care aparține dermatologiei, privitor la dermatologie. — Din fr. *dermatologique*.

DERMATOLOGIE s.f. Ramură a medicinei care se ocupă cu studiul bolilor de piele. — Din fr. *dermatologie*.

DERMATÓM, *dermatometri*, s.n. Instrument chirurgical cu care se taie fâșii subțiri de piele pentru transplantarea lor. — Din fr. *dermatome*.

DERMATOMICÓZĂ, *dermatomicoze*, s.f. Infecție provocată de ciuperci microscopice, la nivelul pielii, la unghii, păr etc. — Din fr. *dermatomycose*.

DEMATONEVRÓZĂ, *dermatonevroze*, s.f. Boală de piele provocată de anumite tulburări ale sistemului nervos. — Din fr. *dermatonevrose*.

DERMATORÉE s.f. Transpirație abundentă care apare în anumite boli febrile. — Din fr. *dermatorrhée*.

DERMATOVENEROLOGIE s.f. Parte a medicinei care studiază bolile de piele și bolile venerice. — Din fr. *dermatovénérologie*.

DERMATÓZĂ, *dermatoze*, s.f. Nume generic dat bolilor de piele. ♦ *Dermatoze profesionale* = boli de piele cauzate de contactul cu substanțe toxice în timpul procesului de muncă. — Din fr. *dermatose*.

DERMATOZOONÓZĂ, *dermatozoonoze*, s.f. Boală de piele foarte contagioasă, provocată de localizarea unor artropode parazitare de dimensiuni foarte reduse. — Din fr. *dermatozoonose*.

DERMĂ, *derme*, s.f. Stratul mijlociu al pielii vertebratelor, sub epidermă, conținând vase sanguine și limfatice, terminații nervoase, glande sebacee etc. — Din fr. *derme*.

DERMÍC, *-Ă, dermici, -ce*, adj. Care ține de dermă, privitor la dermă; *p. ext.* de piele, al pielii. — Din fr. *dermique*.

DERMÍTĂ, *dermite*, s.f. Inflamație a pielii provocată de diferite cauze mecanice, fizice, infecții etc.; dermatită (1). — Din fr. *dermite*.

DERMOGRAFISM s.n. Reacție particulară a pielii care, la o atingere ușoară, se umflă. — Din fr. *dermographisme*.

DERMOPUNCTURĂ s.f. (Med.) Metodă de acupunctură simplificată. — Din engl. *dermopuncture*.

DERMOTRÓP, *-Ă, dermatropi, -e*, adj. (Despre bacterii sau virusuri) Care se fixează pe piele. — Din fr. *dermotrope*.

DEROBĂ, *derobez*, vb. l. Refl. (Despre cai) A părăsi brusc direcția impusă de călăreț în momentul când nu poate trece de un obstacol; a se întoarce în loc. ♦ Fig. A se sustrage, a se eschiva de la ceva. — Din fr. *dérober*.

DEROBĂRE s.f. Acțiunea de a se *deroba*. — V. *deroba*.

DEROCA, *derochez*, vb. l. Tranz. A curăța albia unui râu de măt, de nisip etc. — Din fr. *dérocher*.

DEROCĂRE, *derocări*, s.f. Acțiunea de a *deroca* și rezultatul ei. — V. *deroca*.

DEROCĂT, *-Ă, derocați, -te*, adj. (Despre albia râurilor) Care a fost curățată de măt, de nisip etc. — V. *deroca*.

DEROGĂ, *deróg*, vb. l. Intrans. A face o excepție de la prevederile unui act normativ sau ale unei convenții, în temeiul unui alt act. — Din fr. *déroger*, lat. *derogare*.

DEROGĂRE, *derogări*, s.f. Acțiunea de a *deroga* și rezultatul ei; excepție de la prevederile unui act normativ sau ale unei convenții, în temeiul unui alt act. — V. *deroga*.

DEROGĂTORIU, *-IE, derogatorii*, adj. Care conține o derogare, cu caracter de derogare. — Din fr. *dérogatoire*, lat. *derogatorius*.

DEROGAȚIUNE, *derogațiuni*, s.f. (Inv.) Derogare. [Pr.: -ți-u-] — Din fr. *dérogation*.

DERULĂ / DESCĂRCĂTOR

DERULĂ, *derulez*, vb. I. 1. Tranz. A desface, a desfășura, a întinde ceva care a fost rulat. 2. Tranz. A tăia furnir dintr-un buștean căruia i se dă o mișcare lentă de învârtire în fața fierăstrăului. 3. Refl. (Despre fapte) A se desfășura.— Din fr. **dérouler**.

DERULĂRE, *derulări*, s.f. Acțiunea de a (se) *derula* și rezultatul ei. — V. **derula**.

DERULĂTOR, *derulatoare*, s.n. Dispozitiv folosit pentru rebobinarea peliculei cinematografice. — **Derula** + suf. *-tor*.

DERULŌR, *deruloare*, s.n. Mașină de derulat furnire. — Cf fr. *dérouleuse*.

DERUSIFICĂ, *derusific*, vb. I. Tranz. 1. A înlătura caracterul rusesc. 2. A înlătura influența limbii ruse din structura cuvintelor, expresiilor etc. — Pref. *de-* + **rusifica**.

DERUTĂ, *derutez*, vb. I. Tranz. A face pe cineva să se încurce, să se zăpăcească, astfel încât să nu mai știe ce să facă sau încotro s-o apuce; a dezorienta, a zăpăci. — Din fr. **dérouter**.

DERUTĂNT, **-Ă**, *derutați*, *-te*, adj. Care derutează. — Din fr. **déroutant**.

DERUTĂRE, *derutări*, s.f. Acțiunea de a *deruta* și rezultatul ei. — V. **deruta**.

DERUTĂT, **-Ă**, *derutați*, *-te*, adj. Încurcat, zăpăcit, dezorientat. — V. **deruta**.

DERUTĂ, *derute*, s.f. Stare de zăpăceală, de dezorientare. — Din fr. **déroute**.

DERVIȘ, *derviși*, s.m. Călugăr musulman. — Din tc. **derviş**.

DERVIȘESC, **-EASCĂ**, *dervișești*, adj. (Rar) De derviș. — **Derviș** + suf. *-esc*.

DES, **DEĂSĂ**, *deși*, *-se*, adj. I. 1. (Despre colectivități sau corpuri compuse din unități identice) Cu elementele, cu părțile componente apropiate, cu intervale foarte mici sau cu foarte puține goluri între părți. ♦ (Despre țesături) Țesut strâns; bătut. 2. (Despre părțile componente ale unei colectivități sau ale unei unități) Așezat unul lângă altul sau foarte aproape unul de altul; strâns. 3. (Despre ploaie, ceață, umbră etc.) Compact, dens; de nepătruns. II. 1. (Despre întâmplări, fenomene sau acțiuni; adesea adverbial) Care se repetă de (mai) multe ori la intervale mici de timp, urmând mereu unul după altul; repetat, frecvent. ♦ (Despre mișcări care se repetă; adesea adverbial) Repede, iute, grăbit. — Lat. **densus**.

DESACRALIZĂ, *desacralizez*, vb. I. Tranz. și refl. A face să-și piardă sau a-și pierde caracterul sacru. — Din fr. **désacraliser**.

DESACRALIZĂRE, *desacralizări*, s.f. Acțiunea de a (se) *desacraliza*. — V. **desacraliza**.

DESACRALIZĂT, **-Ă**, *desacralizați*, *-te*, adj. Care și-a pierdut caracterul sacru. — V. **desacraliza**.

DESĂG s. m. v. **desagă**.

DESĂGĂ, *desagi*, s.f. Traistă formată din două părți, care se poartă pe umăr sau pe șa. ♦ Fiecare dintre cele două părți ale acestui obiect; *p. ext.* traistă. [Var.: **desăg** s.m.] — Din ngr. **disákk(ón)**, bg. **disagi**.

DESALINIZĂ, *desalinizez*, vb. I. Tranz. A desăra; a face mai puțin sărat. — Cf. fr. *dessaler*.

DESALINIZĂRE, *desalinizări*, s.f. Acțiunea de a *desaliniza* și rezultatul ei; desărare. — V. **desaliniza**.

DESALINIZĂT, **-Ă**, *desalinizați*, *-te*, adj. Care a fost supus procesului de desalinizare, care este mai puțin sărat; desărat. — V. **desaliniza**.

DESĂNT, *desanturi*, s.n. 1. Trupe special pregătite pentru a fi parașutate sau debarcate pe teritoriul inamic. 2. Trupe de infanterie transportate, în timpul luptei, pe tancuri. — Din fr. **descente**, rus. **desant**.

DESANTĂ, *desantez*, vb. I. Tranz. A lansa un desant. — Din **desant**.

DESANTĂRE, *desantări*, s.f. Acțiunea de a *desanta*. — V. **desanta**.

DESĂGĂRIȚĂ, *desăgărițe*, s.f. (Rar) Călugăriță care umblă cu desaga pentru a strânge daruri. — **Desagă** + suf. *-ăriță*.

DESĂGĂL, *desăgei*, s.m. (Pop.) Desăguță. — **Desag** + suf. *-el*.

DESĂGĂ, *desăgesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A îndesa. — Din **desagă**.

DESĂGIŌR, *desăgiori*, (Pop.) Desăguță. — **Desag** + suf. *-ior*.

DESĂGUȚĂ, *desăguțe*, s.f. Diminutiv al lui *desagă*; desăgel, desăgior. — **Desag** + suf. *-uță*.

DESĂRĂ, *desărez*, vb. I. Tranz. A îndepărta, total sau parțial, sarea (dintr-un aliment); a face mai puțin sărat; a desaliniza. — Pref. *de-* + **săra**.

DESĂRĂRE, *desărări*, s.f. Acțiunea de a *desăra* și rezultatul ei; desalinizare. — V. **desăra**.

DESĂRĂT, **-Ă**, *desărăți*, *-te*, adj. Din care s-a eliminat, total sau parțial, sarea; desalinizat. — V. **desăra**.

DESĂRCINĂ, *desărcinez*, vb. I. Tranz. A elibera pe cineva de o îndatorire, de o misiune, dintr-o funcție. — Pref. *de-* + [în]**sărcina** (după fr. *décharger*).

DESĂRCINĂRE, *desărcinări*, s.f. Acțiunea de a *desărcina* și rezultatul ei. — V. **desărcina**.

DESĂVĂRȘI, *desăvârșesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A deveni sau a face să devină desăvârșit, perfect; a (se) perfecționa. 2. Tranz. A face ca o acțiune să capete formă definitivă. ♦ (Rar) A duce la îndeplinire; a realiza, a săvârși, a termina. — De la **desăvârșit**.

DESĂVĂRȘIRE, *desăvârșiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *desăvârși* și rezultatul ei. ♦ Loc. adv. *Cu desăvârșire* = cu totul, în întregime, pe deplin; absolut. — V. **desăvârși**.

DESĂVĂRȘIT, **-Ă**, *desăvârșiți*, *-te*, adj. (Adesea adverbial) 1. Perfect. 2. (Despre fapte, stări, procese etc.) Deplin, complet, absolut. — **De**⁴ + **săvârșit**.

DESCALIFICĂ, *descalific*, vb. I. Tranz. 1. A declara pe cineva nedemn de stima, de respectul altora (din cauza unei fapte reprobabile pe care a săvârșit-o); a dezonoara. 2. A elimina o persoană sau o echipă dintr-o competiție sportivă din cauza săvârșirii unor abateri. 3. Refl. A-și pierde calificarea (profesională). — Pref. *de-* + **califica**.

DESCALIFICĂRE, *descalificări*, s.f. Acțiunea de a (se) *descalifica* și rezultatul ei. — V. **descalifica**.

DESCALIFICĂT, **-Ă**, *descalificați*, *-te*, adj. Care a suferit o descalificare; dezonorat. — V. **descalifica**.

DESCARCERĂ, *descarcerez*, vb. I. Tranz. A elibera pe cineva dintr-un blocaj cauzat de un accident rutier, cutremur etc. — Pref. *des-* + [în]**carcera**. **DESCARCERĂRE**, *descarcerări*, s.f. Acțiunea de a *descarcera* și rezultatul ei. — V. **descarcera**.

DESCĂLCĂ, *descălc*, vb. I. Tranz. A înlătura cu fierul de călcat o cută sau o îndoiră a unei țesături. — Pref. *des-* + **călca**.

DESCĂLCĂRE, *descălcări*, s.f. Acțiunea de a *descălca* și rezultatul ei. — V. **descălca**.

DESCĂLECĂ, *descălec*, vb. I. Intrans. 1. A coborî, a se da jos de pe cal. 2. (Termen folosit mai ales de cronicari în legătură cu întemeierea Țărilor Române) A se așeza într-un loc, întemeind o țară. [Var.: **descălică** vb. I] — Lat. ***discaballicare**.

DESCĂLECĂRE, *descălecări*, s.f. Acțiunea de a *descăleca* și rezultatul ei; coborâre de pe cal. ♦ (Termen folosit mai ales de cronicari) Așezare, statornicire într-un loc pentru a întemeia o țară; descălecat, descălecatoare. [Var.: **descălicare** s.f.] — V. **descăleca**.

DESCĂLECĂT, *descălecaturi*, s.n. Descălecare. [Var.: **descălicăt** s.n.] — V. **descăleca**.

DESCĂLECĂTOĂRE s.f. (Termen folosit mai ales de cronicari) Descălecare. [Var.: **descălicătoare** s.f.] — **Descăleca** + suf. *-ătoare*.

DESCĂLECĂTOR, *descălecători*, s.m. (Înv.) Întemeietor de țară. [Var.: **descălicător** s.m.] — **Descăleca** + suf. *-ător*.

DESCĂLICĂ vb. I v. **descăleca**.

DESCĂLICĂRE s.f. v. **descălecare**.

DESCĂLICĂT s.n. v. **descălecat**.

DESCĂLICĂTOĂRE s.f. v. **descălecatoare**.

DESCĂLICĂTOR s.m. v. **descălecător**.

DESCĂLTĂ, *descălt*, vb. I. Refl. și tranz. A(-și) scoate încălțăminte din picioare. — Lat. **discalciare**.

DESCĂLTĂRE, *descăltări*, s.f. Acțiunea de a (se) *descălța* și rezultatul ei; descăltat¹. — V. **descălța**.

DESCĂLTĂT¹, *descăltături*, s.n. Descăltare. — V. **descălța**.

DESCĂLTĂT², **-Ă**, *descălțați*, *-te*, adj. Care și-a scos sau căruia i s-a scos încălțăminte din picioare; desculț. — V. **descălța**.

DESCĂPĂȚĂNĂ, *descăpățâneț*, vb. I. Tranz. (Înv.) A decapita. — Pref. *des-* + **căpățână**.

DESCĂRCĂ, *descărc*, vb. I. Tranz. 1. A goli, parțial sau în întregime, un vehicul de transport; a da jos încărcătura. 2. A suprima sau a micșora forțele care acționează asupra unui corp solid, unui sistem tehnic etc. și care ar putea produce deformarea acestora. 3. A scoate încărcătura dintr-o armă de foc. ♦ A face să ia foc, a declanșa o armă; a trage un foc de armă. ♦ A consuma energia înmagazinată de un acumulator electric. ♦ Tranz. și refl. A face să-și piardă sau a-și pierdă încărcătura electrică. ♦ Refl. (Despre trăsnet sau furtună) A se produce, a se dezlănțui. 4. Fig. A da curs liber unor stări sufletești, a se elibera sufletește (împărțășind ceva cuiva). ♦ Refl. A se ușura de o vină, de un păcat etc. ♦ Expr. (Tranz.) *A-și descărca conștiința* (sau *inima*) = a-și ușura conștiința, făcând confidențe cuiva. 5. A declara în mod oficial că o gestiune a fost corectă și că nu e nimic de imputat gestionarului. 6. (Inform.) A copia informații, programe etc. de pe internet pe calculator. *Jocuri descărcate gratuit de pe internet*.— Lat. **discarricare**. — Pentru sensul 6, calc după engl. *download*.

DESCĂRCĂRE, *descărcări*, s.f. Acțiunea de a (se) *descărca* și rezultatul ei; descărcat. — V. **descărca**.

DESCĂRCĂT s.n. Descărcare. — V. **descărca**.

DESCĂRCĂTOR, **-OĂRE**, *descărcători*, *-oare*, adj., s.n. 1. Adj. Care descarcă, care provoacă descărcarea; (despre acte) care eliberează de

răspundere; justificativ. **2.** S.n. Dispozitiv pentru descărcarea benzii de cauciuc a unui transport în diferite puncte de pe traseul său. ♦ Dispozitiv de descărcare prin răsturnare a vagoanelor de mină, a vagoanelor de marfă etc. **3.** S.n. (În sintagma) *Descărcător electric* = aparat de protecție a instalațiilor electrice împotriva supraensiunilor, destinat limitării valorilor acestora. — **Descărca** + suf. *-ător*.

DESCĂRCĂTURĂ, *descărcături*, s.f. **1.** Ceea ce se descarcă dintr-un vehicul de transport. **2.** Declanșare a unei arme de foc; zgomotul produs de aceasta. — **Descărca** + suf. *-ătură*.

DESCĂRNĂ, *descărnez*, vb. I. **1.** Refl. A slăbi, a fi foarte slab. **2.** Tranz. (În industria pielăriei) A îndepărta țesutul conjunctiv subcutanat, aderent la dermă. — Pref. *des-* + *carne* (după fr. *décharner*).

DESCĂRNARE, *descărni*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *descărna* și rezultatul ei. — V. *descărna*.

DESCĂRNĂT, *descărnați*, *-te*, adj. Foarte slab, numai piele și oase. — V. *descărna*.

DESCĂTĂRĂMĂ, *descătărămez*, vb. I. Tranz. A desprinde din cataramă. ♦ Refl. (Rar) A-și scoate hainele (încheiate cu cataramă). — Pref. *des-* + [în] *cataramă*.

DESCĂTĂRĂMARE s.f. Acțiunea de a (*se*) *descătărăma* și rezultatul ei. — V. *descătărăma*.

DESCĂTUȘĂ, *descătușez*, vb. I. Tranz. și refl. A (*se*) elibera din lanțuri sau din cătușe; *fig.* a (*se*) elibera dintr-o constrângere, dintr-o apăsare, din robie. — Pref. *des-* + [în] *cătușă*.

DESCĂTUȘARE, *descătușări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *descătușa* și rezultatul ei. — V. *descătușa*.

DESCĂTUȘĂT, *descătușăți*, *-te*, adj. Care a fost eliberat din lanțuri, din constrângere, din apăsare etc.; dezrobot, liber. — V. *descătușa*.

DESCĂZŪT s.n. Primul termen al unei scăderi, numărul din care se scade alt număr. — **De** + **scăzut**.

DESCĂLCI, *descălcesc*, vb. IV. Tranz. A descurca fire de ață, de păr etc. încălțite, încurcate. ♦ *Fig.* A descurca, a lămurii, a limpezi. — Pref. *des-* + [în] *călci*.

DESCĂLCIRE, *descălțiri*, s.f. Acțiunea de a *descălci* și rezultatul ei. — V. *descălci*.

DESCĂLCIT, *descălțiri*, s.n. Faptul de a *descălci*. — V. *descălci*.

DESCĂLCIT, *descălții*, *-te*, adj. (Despre fire de păr, de ață etc.) Care a fost descurcat. — V. *descălci*.

DESCĂNTĂ, *descânt*, vb. I. **1.** Intrans. A rosti descântece însoțite de anumite gesturi magice pentru a îndepărta un farmec, a vindeca de o boală etc. ♦ Tranz. A fermeca, a vrăji (rostind descântece). **2.** Tranz. A certa, a mustra, a bate la cap. — Lat. **discantare*.

DESCĂNTĂT, *descântături*, s.n. Faptul de a *descânta*. — V. *descânta*.

DESCĂNTĂTOR, *-OARE*, *descântători*, *-oare*, s.m. și f., adj. (Persoană) care descântă, care face vrăji. — **Descânta** + suf. *-ător*.

DESCĂNTĂTURĂ, *descântături*, s.f. (Rar) Descântec. — **Descânta** + suf. *-ătură*.

DESCĂNTEC, *descânțece*, s.n. Faptul de a *descânta*. ♦ Formulă magică (în versuri) însoțită de gesturi, cu care se descântă; vrajă, descântătură. — De la *descânta*.

DESCENDENT, *descendenți*, *-te*, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Care coboară; coborâtor. **2.** S.m. și f. Persoană care coboară din..., care se trage din...; urmaș. — Din fr. *descendant*, lat. *descendens*, *-ntis*.

DESCENDENȚĂ, *descendențe*, s.f. **1.** Înrudire în linie directă coborâtoare; filiație. **2.** (Cu sens colectiv) Posteritate, urmași. — Din fr. *descendance*.

DESCENSIUNE, *descensiuni*, s.f. (Livr.) Coborâre, scădere. — Din lat. *descensio*, *-onis*.

DESCENSIV, *descensivi*, *-e*, adj. (Livr.) Descendent. — Din *descensiune*.

DESCENTRĂ, *descentrez*, vb. I. Tranz. (Despre piesele unui aparat) A face să-și piardă poziția simetrică față de centru, a deplasa astfel încât axa piesei să nu mai coincidă cu axa dată. ♦ Refl. *Roata s-a descentrat*. — Pref. *des-* + *centra* (după fr. *décentrer*).

DESCENTRALIZĂ, *descentralizez*, vb. I. Tranz. A acorda autonomie unor instituții. — Din fr. *décentraliser*.

DESCENTRALIZĂRE, *descentralizări*, s.f. Acțiunea de a *descentraliza* și rezultatul ei. **1.** Sistem de organizare și de conducere întemeiat pe autonomie, puterea de decizie aparținând autorităților locale. **2.** Transferare în afara centrelor urbane supraaglomerate a unor unități industriale, comerciale sau a unor servicii. — V. *descentraliza*.

DESCENTRALIZĂT, *descentralizați*, *-te*, adj. (Despre organele locale ale administrației de stat, ale unor instituții, organizații) Căruia i s-a acordat autonomie (administrativă). — V. *descentraliza*.

DESCENTRALIZĂTOR, *-OARE*, *descentralizatori*, *-oare*, adj. Care descentralizează. — **Descentraliza** + suf. *-tor*.

DESCENTRĂRE, *descentrări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *descentra*. — V. *descentra*.

DESCENTRĂT, *-Ă*, *descentrați*, *-te*, adj. (Tehn.; despre piesele unui aparat) Care și-a pierdut poziția simetrică față de centru, care s-a deplasat în așa fel încât axa piesei nu mai coincide cu axa dată. — V. *descentra*.

DESCHIEĂ, *deschiei*, vb. I. **1.** Tranz. A scoate un nasture din butonieră, a face să nu mai fie încheiat. **2.** Refl. (Despre obiecte compuse din bucăți; *p. ext.* despre bucățile care alcătuiesc un întreg) A se desface din încheieturi. [Pr.: *-che-ia*. — Var.: **deschilă** vb. I.] — Lat. *disclavare*.

DESCHIEĂT, *deschieați*, *-te*, adj. (Despre haine) Cu nasturii scoși din butonieră; neîncheiat; (despre persoane) cu haina neîncheiată. [Pr.: *-che-iat*. — Var.: **deschiăt**, *-ă* adj.] — V. *deschiera*.

DESCHIEĂ vb. I v. *deschiera*.

DESCHIBĂBURİ, *deschiaburesc*, vb. IV. Tranz. (În trecut) A scoate pe cineva din rândul chiaburilor. — Pref. *des-* + [în] *chiaburi*.

DESCHIBĂBURIRE, *deschiaburiri*, s.f. Acțiunea de a *deschiaburi* și rezultatul ei. — V. *deschiaburi*.

DESCHIEĂT, *-Ă* adj. v. *deschierat*.

DESCHIDE, *deschid*, vb. III. **1.** Tranz. A da la o parte, a împinge în lături o ușă, o fereastră, un capac etc. care închide ceva. ♦ Expr. *A(-i) deschide (cuiva) porțile* = a(-i) da (cuiva) acces (la ceva), a-i acorda (cuiva) liberă trecere. ♦ A descoperi deschizătura de acces într-o încăpere sau într-un spațiu, dând la o parte ușa sau capacul care o închide. ♦ Expr. *A-și deschide sufletul* (sau *inima*) = a face destăinuirii, a spune tot ce are pe suflet; a se confesa. A *deschide* (sau, refl., *a i se deschide*) *cuiva poftă de mâncare* = a provoca cuiva (sau a căpăta) poftă de mâncare. ♦ A descuria. ♦ Refl. (Despre ferestre și uși) A lăsa liber accesul sau vederea în... sau spre..., a da spre... ♦ A îndepărta terenurile sterile situate deasupra unui zăcămint, în vederea exploatarei lui. **2.** Tranz. A desface, a face să nu mai fie împreunat sau strâns. ♦ Expr. *A deschide gura* = a) a îndepărta buzele și fălcile una de alta pentru a sorbi, a mânca sau a vorbi; b) a vorbi. A *deschide cuiva gura* = a face, a obliga pe cineva să vorbească. A *deschide ochii* = a) a ridica pleoapele, descoperind ochii; *p. ext.* a se deștepta din somn; b) a se naște.

A *deschide* (sau, refl., *a i se deschide*) *cuiva ochii* = a face pe cineva (sau a ajunge) să-și dea seama de ceva. *A(-și) deschide ochii (bine)* = a fi foarte atent la ceva; a înțelege bine ceva. A *deschide ochii mari* = a se mira tare de ceva. A *deschide mâna* = a desface degetele strânse în pumn; *fig.* a fi darnic. A *deschide brațele* = a întinde brațele în lături pentru a îmbrățișa pe cineva; *fig.* a primi pe cineva cu bucurie. **3.** Tranz. A desface, a dezlipi un plic, a scoate din plic, a despături o scrisoare (pentru a lua cunoștință de conținut). ♦ A întoarce coperta (împreună cu una sau mai multe file ale) unei cărți, a unui caiet, a desface o carte sau un caiet la o anumită pagină. ♦ A face o incizie sau o intervenție chirurgicală într-o rană, într-un organ al corpului. **4.** Refl. (Despre pământ sau formații ale lui; *p. anal.* despre valuri) A se despică, a se crăpa. ♦ (Despre găuri sau crăpături) A se forma. ♦ (Despre râni) A începe să sângereze sau să supureze; a înceta să mai fie închis. ♦ (Despre flori) A-și desface petalele. ♦ (Despre peisaje, priveliști) A se înfățișa vederii, a se desfășura. **5.** Tranz. (Adesea *fig.*) A săpa, a tăia, a croi un drum, o șosea, o cărare. ♦ Expr. *A deschide cuiva carieră* = a face cuiva posibilă o carieră bună. **6.** Tranz. A porni o acțiune (juridică); a începe. ♦ Expr. *A deschide vorba despre ceva* = a începe, a aborda un subiect. ♦ A face prima mișcare într-o partidă de șah. ♦ A pasa mingea unui coechipier pentru ca acesta să întreprindă o acțiune ofensivă. **7.** Tranz. A face să ia naștere, să funcționeze, a înființa, a organiza o școală, o instituție etc.

8. Tranz. (În expr.) A *deschide o paranteză* = a pune primul dintre cele două semne care formează o paranteză; *fig.* a face o digresiune în cursul unei expunerii. **9.** Refl. (Despre culori sau obiecte colorate) A căpăta o nuanță mai apropiată de alb. ♦ Tranz. și refl. *Fig.* A da sau a căpăta o înfățișare luminoasă, prietenoasă. **10.** Refl. (Despre vocale) A trece din seria vocalelor închise în seria vocalelor deschise. [Prez. ind. și: (reg.) *deschiz*; perf. s. *deschisei*, part. *deschis*. — Var.: (pop.) **deschide** vb. III] — Lat. *discludere*.

DESCHIDERE, *deschideri*, s.f. I. Acțiunea de a (*se*) *deschide* și rezultatul ei. ♦ (La șah) Mutare sau serie de mutări cu care începe o partidă. ♦ (Sport) Pasare a mingii de către un jucător unui coechipier, pentru a întreprinde o acțiune ofensivă. ♦ Expr. *În deschidere* = în primul meci dintr-o competiție.

II. 1. Distanța, depărtarea dintre fălcile unei menghine, ale unui clește etc. ♦ Distanța orizontală dintre marginile spațiului unui gol. **2.** Spațiu liber într-un zid, într-un perete etc., pentru iluminare și aerisire sau pentru circulație. ♦ Locul unde apare sau unde se formează o deschizătură, o gaură, o intrare.

3. Loc unde apar la suprafață rocile de adâncime în urma eroziunii scoarței pământului. ♦ *Deschidere geologică* = loc unde apar, la suprafața pământului, rocile sau mineralele; afloriment. **4.** (Lingv.) Lărgimea canalului fonator în timpul articulării unui sunet. [Var.: (pop.) **deschidere** s.f.] — V. *deschide*.

5. Tranz. (În expr.) A *deschide o paranteză* = a pune primul dintre cele două semne care formează o paranteză; *fig.* a face o digresiune în cursul unei expunerii. **9.** Refl. (Despre culori sau obiecte colorate) A căpăta o nuanță mai apropiată de alb. ♦ Tranz. și refl. *Fig.* A da sau a căpăta o înfățișare luminoasă, prietenoasă. **10.** Refl. (Despre vocale) A trece din seria vocalelor închise în seria vocalelor deschise. [Prez. ind. și: (reg.) *deschiz*; perf. s. *deschisei*, part. *deschis*. — Var.: (pop.) **deschide** vb. III] — Lat. *discludere*.

DESCHIDERE, *deschideri*, s.f. I. Acțiunea de a (*se*) *deschide* și rezultatul ei. ♦ (La șah) Mutare sau serie de mutări cu care începe o partidă. ♦ (Sport) Pasare a mingii de către un jucător unui coechipier, pentru a întreprinde o acțiune ofensivă. ♦ Expr. *În deschidere* = în primul meci dintr-o competiție.

II. 1. Distanța, depărtarea dintre fălcile unei menghine, ale unui clește etc. ♦ Distanța orizontală dintre marginile spațiului unui gol. **2.** Spațiu liber într-un zid, într-un perete etc., pentru iluminare și aerisire sau pentru circulație. ♦ Locul unde apare sau unde se formează o deschizătură, o gaură, o intrare.

3. Loc unde apar la suprafață rocile de adâncime în urma eroziunii scoarței pământului. ♦ *Deschidere geologică* = loc unde apar, la suprafața pământului, rocile sau mineralele; afloriment. **4.** (Lingv.) Lărgimea canalului fonator în timpul articulării unui sunet. [Var.: (pop.) **deschidere** s.f.] — V. *deschide*.

5. Tranz. (În expr.) A *deschide o paranteză* = a pune primul dintre cele două semne care formează o paranteză; *fig.* a face o digresiune în cursul unei expunerii. **9.** Refl. (Despre culori sau obiecte colorate) A căpăta o nuanță mai apropiată de alb. ♦ Tranz. și refl. *Fig.* A da sau a căpăta o înfățișare luminoasă, prietenoasă. **10.** Refl. (Despre vocale) A trece din seria vocalelor închise în seria vocalelor deschise. [Prez. ind. și: (reg.) *deschiz*; perf. s. *deschisei*, part. *deschis*. — Var.: (pop.) **deschide** vb. III] — Lat. *discludere*.

DESCHINGĂ, *desching*, vb. I. Tranz. A scoate sau a slăbi chinga. — Pref. *des-* + [in]chinga.

DESCHIS, **-Ă**, *deschiși*, *-se*, adj. 1. (Despre uși, porți, capace etc.) Dat la o parte spre a lăsa descoperită o deschizătură. 2. (Despre încăperi, lăzi etc.) Cu ușa sau capacul neînchise sau neînchinate. ⇨ Expr. *Aplauze la scenă deschisă* = aplauze în timpul desfășurării unui spectacol. *A avea (sau a ține) casă deschisă* = a avea mereu musafiri; a fi primitiv. ◆ (Despre vehicule) Neacoperit. *Camion deschis*. ◆ (În sintagmele) *Scrisoare deschisă* = scrisoare cu conținut polemic, destinată publicității. *Vot deschis* sau *alegere deschisă* = vot sau alegere pe față, prin ridicarea mâinii. *Sedintă (sau adunare) deschisă* = ședință (sau adunare) la care sunt invitate și persoane din afara organizației respective. 3. Fig. (Adesea adverbial) Lipsit de ascunzături, de fățarnicie; franc, sincer. ⇨ Expr. *Deschis la vorbă sau cu sufletul deschis*, cu *inima deschisă* = sincer, fără ascunzături. *Deschis la minte (sau la cap)* = deștept, receptiv. *Cu pieptul deschis* = fără teamă, plin de curaj. ◆ (Despre războaie, certuri etc.) Declarat, manifest. 4. (Despre obiecte care se pot închide) Cu marginile (sau cu părțile componente) desfăcute, îndepărtate; care nu mai e îmbinat sau strâns. *A lăsa foarfecele deschise*. ◆ (Despre ochi) Cu pleoapele ridicate, cu vederea liberă; fig. care nu doarme, care e treaz, vigilent. ⇨ Expr. *A avea ochii deschiși* = a privi cu multă atenție; a fi vigilent. ◆ (Despre mână) Cu degetele întinse, răsfirate; fig. darnic. ◆ (Despre brate) Desfăcut în lături pentru a cuprinde ceva sau pentru a îmbrățișa pe cineva. ◆ (Despre aripi) Desfăcut, întins pentru zbor. ◆ (Despre râni) Care sângerează sau supurează, care nu este vindecat. 5. (Despre terenuri) Neîngrădit, neîmprejmuit; *p. ext.* care se întinde pe o mare distanță; (despre drumuri) pe care se poate circula nestingherit, fără obstacole. ⇨ *Oraș deschis* = oraș nefortificat sau neapărat, care, potrivit dreptului internațional, nu poate fi bombardat sau atacat în timp de război. *Port deschis* = port în care au acces navele de orice naționalitate. 6. (În sintagmele) *Vocală deschisă* = vocală pronunțată cu maxilarele mai îndepărtate decât în cazul vocalelor închise. *Silabă deschisă* = silabă terminată în vocală. 7. (Despre circuite electrice) Care este întrerupt; (despre aparate electrice de conectare) cu contactele separate. 8. (Despre culori) Cu nuanță mai apropiată de alb decât de negru; pal, luminos, clar. [Var.: (pop.) *deschis*, *-ă* adj.] — V. *deschide*.

DESCHIZĂTOR, **-OĂRE**, *deschizători*, *-oare*, s.m. și f., s.n. 1. S.m. și f. Persoană care deschide uși, ferestre, lăzi etc. ⇨ *Deschizător de drumuri* = inițiator, inovator. 2. S.n. Ustensilă folosită pentru desfacerea capsulelor, căpăcelor etc. la sticlele închise ermetic; destupător. — *Deschide* + suf. *-ător*.

DESCHIZĂTURĂ, *deschizături*, s.f. Loc liber prin care se poate pătrunde în interiorul unui lucru sau prin care se poate vedea. — *Deschide* + suf. *-ătură*.

DESCIFRĂ, *descifrez*, vb. I. Tranz. 1. A citi (și a înțelege) un text neciteț sau scris într-o limbă străină, cu caractere complicate ori cu semne convenționale. ◆ A interpreta un plan, o hartă etc. ◆ A citi și a interpreta, la prima vedere, o partitură muzicală. 2. Fig. A înțelege ceva obscur, a-i prinde sensul; a ghici, a desluși. — Pref. *des-* + *cifră* (după fr. *déchiffrer*).

DESCIFRABIL, **-Ă**, *descifrabili*, *-e*, adj. Care poate fi (ușor) descifrat. — *Descifra* + suf. *-bil* (după fr. *déchiffrable*).

DESCIFRĂRE, *descifrări*, s.f. Acțiunea de a descifra și rezultatul ei. — V. *descifra*.

DESCINDE, *descind*, vb. III. Intrans. 1. A-și avea originea, a se trage din cineva. 2. A se da jos, a coborî. 3. A ajunge (și a se opri) într-un loc; a fi cazat (la un hotel, la o gazdă). 4. (Despre organele forței publice) A se deplasa, a sosi la fața locului în vederea unei investigații sau a unei percheziții. [Perf. s. *descinsei*, part. *descins*] — Din lat. *descendere*, fr. *descendre*.

DESCINDERE, *descinderi*, s.f. Acțiunea de a descinde și rezultatul ei. ◆ Deplasare a unui organ de urmărire penală la locul săvârșirii infracțiunii, pentru a face constatări și a strânge probe. — V. *descinde*.

DESCINGE, *descing*, vb. III. Tranz. și refl. A(-și) dezlega, a(-și) desface, a(-și) scoate cureaua, brâu, cingătoarea. ⇨ Refl. *I s-a descins centura*. [Perf. s. *descinsei*, part. *descins*] — Lat. *discingere*.

DESCINS, **-Ă**, *descinși*, *-se*, adj. Cu brâu, cingătoarea sau cureaua dezlegată. — V. *descinge*.

DESCINTRĂ, *descintrez*, vb. I. Tranz. A îndepărta cintrele care au servit la construirea unei bolți sau a unui arc. — După fr. *décintrer*.

DESCINTRĂRE, *descintrări*, s.f. Acțiunea de a descindra și rezultatul ei. — V. *descindra*.

DESCLEIĂ, *descleiaz*, vb. I. Tranz. 1. A dezlipi ceea ce este lipit (cu clei). ⇨ Refl. *S-au descleiat scaunele*. 2. A spăla și a curăța de substanțe cleioase firele de mătase naturală sau țesăturile de bumbac. — Pref. *des-* + [in]cleia.

DESCLEIĂRE, *descleieri*, s.f. Acțiunea de a (se) descleia și rezultatul ei. ◆ Operație de finisare a țesăturilor prin eliminarea apretului de înclieire aplicat pe firele de urzeală înainte de țesere. — V. *descleia*.

DESCLEȘTĂ, *descleștez*, vb. I. Tranz. și refl. 1. A (se) desface, a (se) degaja dintr-o strânsoare, dintr-o înclieștare. ⇨ Expr. (Tranz.) *A-i descleșta cuiva fălcile* = a face pe cineva să vorbească. (Refl.) *A i se descleșta cuiva fălcile* = a începe, în sfârșit, să vorbească. 2. A (se) desprinde, a (se) smulge cu greu din locul unde se află fixat. — Pref. *des-* + [in]cleșta.

DESCLEȘTĂRE, *descleștări*, s.f. Acțiunea de a (se) descleșta și rezultatul ei. — V. *descleșta*.

DESCLEȘTĂT, **-Ă**, *descleștați*, *-te*, adj. Desfăcut dintr-o înclieștare; degajat. — V. *descleșta*.

DESCLOC, *desclocesc*, vb. IV. Tranz. A face ca o cloșcă să înceteze să mai clocească. — Pref. *des-* + *cloci*.

DESCOĂSE, *descós*, vb. III. 1. Tranz. și refl. A (se) desface cusăturile. 2. Tranz. Fig. A pune cuiva întrebări multe și insistente pentru a afla anumite lucruri; a iscodi. ◆ A analiza amănunțit o problemă sau o situație pentru a o înțelege. [Perf. s. *descosui*, part. *descosuit*] — Pref. *des-* + *coase*.

DESCOĂSERE, *descoaseri*, s.f. Acțiunea de a (se) descoase și rezultatul ei. — V. *descoase*.

DESCOJ, *descojesc*, vb. IV. Tranz. A curăța de coajă. — Pref. *des-* + *coji*.

DESCOJIRE, *descojiri*, s.f. Acțiunea de a descoji și rezultatul ei. — V. *descoji*.

DESCOJIT, *descojituri*, s.n. Faptul de a descoji. — V. *descoji*.

DESCOJIT, **-Ă**, *descojiți*, *-te*, adj. Care este curățat de coajă, fără coajă. — V. *descoji*.

DESCOJITOR, *descojitoare*, s.n. Mașină pentru decorticat boabele de cereale înainte de măcinare. — *Descoji* + suf. *-tor*.

DESCOLĂCI, *descolăcesc*, vb. IV. Refl. A se desface din încolăcire. — Pref. *des-* + [in]colăci.

DESCOLĂCIRE, *descolăcirii*, s.f. Acțiunea de a se descolăci și rezultatul ei. — V. *descolăci*.

DESCOLĂCIT, **-Ă**, *descolăciți*, *-te*, adj. Care nu mai este încolăcit. — V. *descolăci*.

DESCOMPLECTĂ vb. I v. *descompleta*.

DESCOMPLECTĂRE s.f. v. *descompletare*.

DESCOMPLETĂ, *descompletez*, vb. I. Tranz. A lua ceva dintr-un tot, lăsându-l incomplet. ◆ Refl. A nu mai fi complet. [Var.: *descomplectă* vb. I] — Pref. *des-* + *completa* (după fr. *décompléter*).

DESCOMPLETĂRE, *descompletări*, s.f. Acțiunea de a (se) descompleta și rezultatul ei. [Var.: *descompletăre* s.f.] — V. *descompleta*.

DESCOMPUNE, *descompun*, vb. III. 1. Tranz. A desface în părțile componente. ◆ Refl. Fig. A se destrăma, a se dezmembra. 2. Refl. (Despre materii și corpuri organice) A se altera, a se strica; a putrezi. 3. Refl. Fig. (Despre oameni) A se schimba în rău, fizic sau moral; (despre față, trăsături etc.) a se crispa. 4. Tranz. (Mat.) A scrie un număr natural sub formă de produs de numere prime. [Perf. s. *descompusei*, part. *descompus*] — Pref. *des-* + *compune* (după fr. *décomposer*).

DESCOMPUNERE, *descompuneri*, s.f. Faptul de a (se) descompune. ◆ Reacție chimică în urma căreia o substanță constituită din molecule cu structură mai complicată trece în mai multe substanțe constituite din molecule cu structură mai simplă. — V. *descompune*.

DESCOMPUS, **-Ă**, *descompuși*, *-se*, adj. 1. Desfăcut în părțile componente. 2. (Despre materii organice) Alterat, stricat, putrezit. 3. Fig. Care s-a schimbat în rău, moral sau fizic; (despre fața omului) crispat. — V. *descompune*.

DESCONCENTRĂ, *desconcentrez*, vb. I. Tranz. A lăsa la vatră un ostaș con-centrat. — Pref. *des-* + *concentra*.

DESCONCENTRĂRE, *desconcentrări*, s.f. Acțiunea de a se desconcentra și rezultatul ei. — V. *desconcentra*.

DESCONCENTRĂT, **-Ă**, *desconcentrați*, *-te*, adj. (Despre militari concentrați) Lăsat la vatră. — V. *desconcentra*.

DESCONGESTIONĂ, *descongestionez*, vb. I. Tranz. A elibera un organ de un aflus de sânge; a face să dispară congestia. ◆ Fig. A elibera o regiune sau o localitate de un surplus de populație; a face ca o cale de comunicație să nu mai fie aglomerată. [Pr.: *-ti-o-*] — Pref. *des-* + *congestiona* (după fr. *décongestionner*).

DESCONGESTIONĂRE, *descongestionări*, s.f. Acțiunea de a descongestiona și rezultatul ei; dezaglomerare. [Pr.: *-ti-o-*] — V. *descongestiona*.

DESCONGESTIONĂT, **-Ă**, *descongestionați*, *-te*, adj. Care nu mai este congestionat. [Pr.: *-ti-o-*] — V. *descongestiona*.

DESCONSIDERĂ, *desconsider*, vb. I. Tranz. A nu da cuiva considerația, stima, atenția cuvenită; a disprețui. — Pref. *des-* + *considera* (după fr. *déconsidérer*).

DESCONSIDERĂRE, *desconsiderări*, s.f. Faptul de a desconsidera; lipsă de considerație, de stimă față de cineva; dispreț, discreditare. — V. *desconsidera*.

DESCONSIDERĂT, -Ă, *desconsiderați, -te*, adj. Disprețuit, discreditat. — V. **desconsidera**.

DESCONSIDERĂȚIE, *desconsiderații*, s.f. (Rar) Desconsiderare. [Var.: **desconsiderațiune** s.f.] — După fr. **desconsidération**.

DESCONSIDERĂȚIUNE s.f. v. **desconsiderație**.

DESCOPERI, *descopăr*, vb. IV. Tranz. 1. A lua, a ridica de pe un obiect sau de pe o persoană ceea ce le acoperă. ♦ Refl. A-și scoate pălăria, căciula etc. ♦ Fig. A lăsa fără acoperire flancul unei unități militare pe front. ♦ A face să nu aibă acoperire legală. ♦ Tranz. și refl. Fig. A (se) da pe față, a (se) dezvălui, a (se) da de gol, a (se) trăda. 2. A găsi un lucru căutat, necunoscut sau ascuns; a afla. ⇨ Expr. *A descoperi America*, se spune în bătaie de joc cuiva care face caz de un lucru știut, cunoscut de toată lumea. ♦ A pătrunde o taină, un mister. — Lat. **disc(o)perire**.

DESCOPERIRE, *descoperiri*, s.f. Acțiunea de a (se) descoperi și rezultatul ei; (concr.) ceea ce a fost descoperit, aflat. ♦ Revelație. — V. **descoperi**.

DESCOPERIT, -Ă, *descoperiți, -te*, adj. 1. Dezvelit, neacoperit; expus vederii. ♦ (Despre cap, p. ext. despre oameni) Fără pălărie, căciula etc., cu capul gol. ♦ (Despre plafoane) Parțial neacoperit (pentru aerisire și răcoare). ♦ Fig. Fără apărare. *Aripa descoperită a armatei*. 2. Fără acoperire legală; p. ext. (fam.) cu lipsuri financiare, fără bani. 3. Aflat pentru prima dată. — V. **descoperi**.

DESCOPERITÓR, -OĂRE, *descoperitori, -oare*, s.m. și f. Persoană care face o descoperire. — **Descoperi** + suf. *-tor*.

DESCOPERTĂ vb. I v. **decoperta**.

DESCOPERTĂ s.f. v. **decopertă**.

DESCOTOROSI, *descotorosesc*, vb. IV. Refl. și tranz. A (se) degaja, a (se) elibera, a scăpa de cineva sau de ceva care supără, care incomodează; a (se) dezbrăca. — Pref. *des-* + **cotorosi**.

DESCOTOROSIRE, *descotorosiri*, s.f. Acțiunea de a (se) descotorosi și rezultatul ei. — V. **descotorosi**.

DESCOTOȘMÂNĂ, *descotoșmănez*, vb. I. (Pop.) Tranz. și refl. A (-și) scoate hainele (prea groase și prea multe); a (se) dezbrăca de lucruri care incomodează. [Prez. ind. și: *descotoșmănesc*. — Var.: **descotoșmâni** vb. IV] — Pref. *des-* + [in] **cotoșmâna**.

DESCOTOȘMÂNĂ vb. IV v. **descotoșmâna**.

DESCOVOIAI, *descovoi*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) îndrepta un obiect încovoiat, arcuit sau curbat; a (se) dezdoi. [Pr.: *-vo-ia*] — Pref. *des-* + [in] **covoia**.

DESCOVOIARE, *descovoieri*, s.f. Acțiunea de a (se) descovoia și rezultatul ei. — V. **descovoia**.

DESCREIERĂT, -Ă, *descreierați, -te*, adj. (Despre oameni și manifestările lor; adesea substantivat) Lipsit de rațiune, fără minte; smintit, nebun, nesăbuit. — Pref. *des-* + **creier** + suf. *-at* (după fr. *écervelé*).

DESCRESCĂTOR, -OĂRE, *descrescători, -oare*, adj. Care descrește; regresiv. — **Descrește** + suf. *-ător*.

DESCRESCÂND, -Ă, *descrescânzi, -de*, adj. Care descrește. — V. **descrește**.

DESCRÊȘTE, *descrêșc*, vb. III. Intranz. A scădea, a se reduce, a se micșora, a se împuțina. — Pref. *des-* + **crește** (după fr. *décroitre*).

DESCRÊȘTERE, *descrêșteri*, s.f. Faptul de a descrește; scădere, reducere, micșorare, împuținare. — V. **descrește**.

DESCREȚI, *descrêțesc*, vb. IV. Tranz. A netezi o țesătură, o haină încrețită; a desface crețurile. ♦ Tranz. și refl. A face să nu mai fie sau a nu mai fi încrunțat; fig. a (se) destinde, a (se) însenina. ♦ (Rar) A deschide un obiect legat cu șnur. — Pref. *des-* + [in] **creți**.

DESCREȚIRE, *descrêțiri*, s.f. Acțiunea de a (se) descrêțesi și rezultatul ei. — V. **descrêțesi**.

DESCREȚIT, -Ă, *descrêțiti, -te*, adj. Cu crețurile desfăcute, netezite. — V. **descrêțesi**.

DESCRIE, *descríu*, vb. III. Tranz. 1. A prezenta, a înfățișa, a zugrăvi (prin cuvinte) pe cineva sau ceva. 2. A trasa o linie curbă, un arc sau un arc de cerc. 3. A parcurge o traiectorie. — Din fr. **décrire** (după *scrie*).

DESCRIERE, *descrieri*, s.f. Acțiunea de a descrie și rezultatul ei. ♦ (Concr.) Scriere sau pasaj dintr-o scriere în care este înfățișat prin enumerarea detaliilor, un aspect, un cadru, o situație etc. — V. **descrie**.

DESCRIPTIBIL, -Ă, *descriptibili, -e*, adj. Care poate fi descris. — Din fr. **descriptible**.

DESCRIPTIV, -Ă, *descriptivi, -e*, adj. 1. Care descrie; care conține o descriere. 2. (În sintagma) *Geometrie descriptivă* = ramură a geometriei care folosește metode de cercetare bazate pe reprezentarea unui punct din spațiu cu ajutorul proiecțiilor pe două planuri. — Din fr. **descriptif**, lat. **descriptivus**.

DESCRIPTIVISM s.n. Curent lingvistic care folosește metode mecanice de descriere a limbilor din punct de vedere formal și fiziologic, fără cercetarea dezvoltării lor istorice. — **Descriptiv** + suf. *-ism*.

DESCRIPTIVIST, -Ă, *descriptiviști, -ste*, s.m. și f., adj. (Adept) al descriptivismului. — Din fr. **descriptiviste**.

DESCRIȚIE, *descriptii*, s.f. (Rar) Descriere. ♦ (Log.) Procedeu de descriere a unui obiect ca fiind singurul deținător al unei proprietăți. [Var.: (inv.) **descriptiune** s.f.] — Din fr. **description**, lat. **descriptio, -onis**.

DESCRIPTIUNE s.f. v. **descripție**.

DESCRUCIȘĂ, *descrucușez*, vb. I. Tranz. (Rar) A face să nu mai fie așezat cruciș. — Pref. *des-* + [in] **crucișa**.

DESCRUCIȘARE, *descrucușări*, s.f. Acțiunea de a descruși și rezultatul ei. — V. **descrușișa**.

DESCRUNTĂ, *descrúnt*, vb. I. Tranz. și refl. (Rar) A (-și) descruși fruntea; a (-și) îmblânzi privirea, expresia aspră, încrunțată a feței. — Pref. *des-* + [in] **crunta**.

DESCUAMĂ, pers. 3 *descuamează*, vb. I. Refl. (Despre epidermă) A se coji în urma unei boli contagioase eruptive sau de piele. — Din fr. **desquamé**, lat. **desquamare**.

DESCUAMĂRE, *descuamări*, s.f. Faptul de a se descuama; fenomen patologic de cojire a epidermei. — V. **descuama**.

DESCUAMĂT, -Ă, *descuamați, -te*, adj. (Despre piele) Care s-a cojit în urma unei boli contagioase eruptive sau de piele. — V. **descuama**.

DESCUAMĂȚIE, *descuamații*, s.f. (Rar) Descuamare. ♦ Scuamă. — Din fr. **desquamation**.

DESCUIĂ, *descúi*, vb. I. Tranz. A deschide cu cheia. [Pr. *-cu-ia*] — Lat. **discuere**.

DESCUIAT, -Ă, *descuiați, -te*, adj. (Despre uși, încăperi etc.) Care nu (mai) este încuiat; care a fost deschis cu cheia. ♦ Fig. (Despre oameni, despre caracterul lor etc.) Care se adaptează ușor la împrejurări, la situații noi; receptiv; deschis; deștept, ager. — V. **descuia**.

DESCULT, -Ă, *desculți, -e*, adj. Cu picioarele goale; descălțat. ♦ Fig. (Substantivat) Om sărac. — Lat. ***disculceus** (= *disculceatus*).

DESCULTĂ, *descúlț*, vb. I. Refl. și tranz. (Reg.) A (se) descălța. — Lat. ***disculciare** sau din rom. **desculț**.

DESCULTĂT, -Ă, *desculțați, -te*, adj. (Reg.) Descălțat, desculț. — V. **desculța**.

DESCUMPĂNI, *descumpănesc*, vb. IV. Tranz. A face pe cineva să-și piardă echilibrul sufleteș; a dezorienta, a dezechilibra; a zăpăci. — Pref. *des-* + **cumpăni**.

DESCUMPĂNIRE, *descumpăniri*, s.f. Faptul de a descumpăni; dezorientare, dezechilibrare. — V. **descumpăni**.

DESCUMPĂNIT, -Ă, *descumpăniți, -te*, adj. Care și-a pierdut, și-a zdruncinat echilibrul sufleteș; dezorientat, dezechilibrat. — V. **descumpăni**.

DESCURAJĂ, *descurajez*, vb. I. Refl. și tranz. A-și pierde sau a face pe cineva să-și piardă curajul, entuziasmul, speranța; a (se) demoraliza. — După fr. **décourager**.

DESCURAJĂNT, -Ă, *descurajanți, -te*, Descurajator. — **Descuraja** + suf. *-ant*.

DESCURAJĂRE, *descurajări*, s.f. Faptul de a (se) descuraja; p. ext. starea unei persoane care și-a pierdut curajul; deprimare, demoralizare. — V. **descuraja**.

DESCURAJĂT, -Ă, *descurajați, -te*, adj. Care și-a pierdut curajul, entuziasmul, speranța; deprimat, demoralizat. — V. **descuraja**.

DESCURAJĂTOR, -OĂRE, *descurajatori, -oare*, adj. Care te face să-ți pierzi curajul; demoralizant, deprimant. — **Descuraja** + suf. *-tor*.

DESCURCĂ, *descúrc*, vb. I. 1. Tranz. A face să nu mai fie incurcat; a descălci. 2. Refl. și tranz. A ieși sau a scoate pe cineva dintr-o situație încurcată, dificilă, neobișnuită. 3. Tranz. A lămuri, a limpezi, a clarifica o problemă, o situație confuză, încurcată. — Pref. *des-* + [in] **curca**.

DESCURCĂREȚ, -EAȚĂ, *descurcăreți, -te*, adj. Care știe să se descurce (2) (cu abilitate). — **Descurca** + suf. *-ăreț*.

DESCUSÚT, -Ă, *descusuți, -te*, adj. (Despre o cusătură; p. ext. despre un lucru cusut) Cu ața ruptă, destrămat în locul unde a fost cusut; a cărui cusătură este desfăcută. — V. **descoase**.

DES-DE-DIMINEĂȚĂ adv. v. **dis-de-dimineăță**.

DES-DIMINEĂȚĂ adv. v. **dis-de-dimineăță**.

DESEĂRĂ v. **diseară**.

DESEĂȚINĂ s.f. v. **deseatină**.

DESECĂ, *deséc* vb. I. Tranz. 1. A elimina excesul de apă de la suprafața terenurilor joase în vederea cultivării lor sau din motive sanitare profilactice. 2. A elimina apa din diferite materiale. — Pref. *de-* + **seca** (după fr. *dessécher*).

DESECĂRE, *desecări*, s.f. Acțiunea de a deseca și rezultatul ei. ♦ Eliminarea a surplusului de apă dintr-un teren umed pentru a-l face cultivabil sau apt pentru construcții. ♦ Operație de eliminare mecanică a apei din cărbune. — V. **deseca**.

DESECĂT, -Ă, *desecați, -te*, adj. (Despre terenuri) Din care s-a eliminat surplusul de apă. — V. **deseca**.

DESECRETIZĂ, *desecretizez*, vb. I. Tranz. A înlătura caracterul secret sau confidențial al unor date, documente, informații etc.; a declassifica. — Pref. *de-* + **secretiza**.

DESECRETIZĂRE, *desecretizări*, s.f. Acțiunea de a desecretiza și rezultatul ei; declassificare. — V. **desecretiza**.

DESECRETIZĂT, *-Ă, desecretizați, -te*, adj. (Despre acte, documente, informații etc.) Căruia i s-a înlăturat caracterul secret sau confidențial; declassificat. — V. **desecretiza**.

DESEGREGĂȚIE, *desegregății*, s.f. Înlăturare a segregăției rasiale. — Din fr. **déségrégation**.

DESÉMÎN s.n. v. **desen**.

DESEMÎNĂ¹, *desemnez*, vb. I. Tranz. A indica, a numi o persoană considerând-o cea mai potrivită pentru desfășurarea unei activități, pentru ocuparea unei demnități sau a unei funcții. ♦ (Rare) A indica unei persoane un anumit lucru. ♦ A numi într-o funcție. — Din fr. **désigner**, lat. **designare** (după *semn*).

DESEMÎNĂ² vb. I v. **desena**.

DESEMÎNĂRE, *desemnări*, s.f. Faptul de a desemna¹. — V. **desemna**.

DESÉN, *desene*, s.n. 1. Reprezentare grafică a unui obiect, a unei figuri, a unui peisaj pe o suprafață plană sau curbă, prin linii, puncte, pete, simboluri etc. 2. Arta sau tehnica de a desena. ♦ *Desen tehnic* (sau *liniar*) = reprezentare a obiectelor tehnice (piese, organe de mașini etc.) folosind proiecțiile horizontale și verticale la o anumită scară și indicând dimensiunile obiectului. 3. Planul unei construcții. 4. Ornamentația unei țesături. [Pl. și: *desenuri*. — Var.: **desémn** s.n.] — Din fr. **dessin**.

DESENĂ, *desenez*, vb. I. 1. Tranz. A executa un desen (1). 2. Refl. A apărea, a ieși în evidență; a se profila, a se contura. 3. Tranz. Fig. (Rare) A schița, a contura o problemă, o chestiune. [Var.: **desemná**, (înv.) **desináb** vb. I] — Din fr. **dessiner**.

DESENĂRE, *desenări*, s.f. Acțiunea de a desena (1) și rezultatul ei; desenat. — V. **desena**.

DESENĂT s.n. Desenare. — V. **desena**.

DESENĂTOR, **-OĂRE**, *desenatori, -oare*, s.m. și f. Persoană care desenează; artist care practică arta desenului, în special a desenului decorativ sau tehnic. — Din fr. **dessinateur**.

DESENĂTURĂ, *desenături*, s.f. Proiectare și creare de mostre și desene noi pentru țesătorie. — **Desena** + suf. *-tură*.

DESENSIBILIZĂ, *desensibilizez*, vb. I. Tranz. 1. A preveni sau a înlătura sensibilitatea unei persoane față de anumite medicamente, vaccinuri, seruri etc. 2. A micșora sensibilitatea unei emulsii fotografice. — Din fr. **désensibiliser**.

DESENSIBILIZĂNT, *-Ă, desensibilizanti, -te*, adj. Care desensibilizează. — **Desensibiliza** + suf. *-ant*.

DESENSIBILIZĂRE, *desensibilizări*, s.f. Acțiunea de a desensibiliza și rezultatul ei. ♦ Metodă terapeutică prin care se previne sau se înlătură sensibilitatea unui organism față de un agent patogen sau față de medicamente, seruri, vaccinuri. — V. **desensibiliza**.

DESENSIBILIZĂT, *-Ă, desensibilizați, -te*, adj. Lipsit de sensibilitate. — V. **desensibiliza**.

DESENSIBILIZĂTOR, *desensibilizatoare*, s.n. Substanță care se adaugă în soluțiile dezvoltatoare pentru a micșora sensibilitatea la lumină a emulsiilor fotografice. — Din fr. **désensibilisateur**.

DÉSEORI adv. Adeseori. [Pr.: *-se-or*] — **Des** + **oară**.

DESÉRT, *deserturi*, s.n. Fel de mâncare, de obicei dulciuri, fructe, brânzeturi etc., care se servește la sfârșitul mesei; timpul când se servește această mâncare. — Din fr. **dessert**.

DESERTIZĂ, *desertizez*, vb. I. Tranz. 1. A scoate din montură o piatră prețioasă. 2. A efectua o desertizare. — Cf. fr. **dessertir**.

DESERTIZĂRE, *desertizări*, s.f. Acțiunea de a desertiza și rezultatul ei. ♦ Operație de desfacere a elementelor unui mecanism îmbinate prin sertizare. — V. **desertiza**.

DESERVÉNT, *deservenți*, s.m. (Rare) Persoană care deservește². — Din fr. **desservant**.

DESERVÍ¹, *deservesc*, vb. IV. Tranz. A provoca cuiva un prejudiciu, a acționa în dauna cuiva, a nu servi cum trebuie. — Din fr. **desservir**.

DESERVÍ², *deservesc*, vb. IV. Tranz. 1. A presta un serviciu în folos public, a servi o colectivitate. 2. A avea în grijă supravegherea și dirijarea funcționării unei mașini. — Din fr. **desservir**, lat. **deservire**.

DESERVÍCIU, *deservicii*, s.n. Prejudiciere (neintenționată) adusă unei persoane; contraserviciu (2). — Pref. *de-* + **serviciu**.

DESERVÍRE¹, *deserviri*, s.f. Acțiunea de a deserví¹ și rezultatul ei. — V. **deserví**¹.

DESERVÍRE², *deserviri*, s.f. Acțiunea de a deserví² și rezultatul ei. — V. **deserví**².

DESESIZĂ, *desesizez*, vb. I. Refl. (Despre autorități) A se declara incompatibil pentru cercetarea și soluționarea unui litigiu. ♦ Tranz. A face să înceteze investirea unui organ de jurisdicție pentru soluționarea unui litigiu, prin hotărârea unui organ juridic superior. — Din fr. **desaisir**.

DESESIZĂRE, *desesizări*, s.f. Faptul de a (se) desesiza. — V. **desesiza**.

DÉSET s.n. (Rare) 1. Desiș de tufe sau de copăcei. 2. Îngrămădire de oameni sau de lucruri; înghesuială, aglomerație. — **Des** + suf. *-et*.

DESETÎNĂ, *desetine*, s.f. 1. (În sec. XV-XVIII, în Moldova) Impozit de zece la sută din produse, mai ales din recolta de la stupii de albine; zeciuială, dijma. 2. Măsură agrară rusească, folosită în trecut și la noi, egală cu 1,09 ha. [Acc. și: *desetină*. — Var.: (2) **desetină** s.f.] — Din bg., sb. **desetina**.

DEFĂCE, *defác*, vb. III. 1. Tranz. și refl. A (se) descompune în părțile componente. ♦ Tranz. A face ca ceva efectuat să revină la starea anterioară. ♦ Tranz. A anula o învoială, un contract etc. 2. Tranz. și refl. A (se) desprinde din locul sau din legătura în care este prins, fixat. 3. Refl. și tranz. A (se) despărți, a (se) separa de cineva sau de ceva. 4. Tranz. A deschide un obiect, dezlegându-l, tăindu-l, ridicându-i capacul etc. ♦ A desfășura, deschizând, întinzând, răsfrînd; a despături. ♦ Expr. A *desface patul* = a pregăti patul pentru dormit. ♦ Refl. (Despre flori) A-și deschide petalele. 5. Tranz. A vinde produse; a lichida prin vânzare. 6. Intrans. (În superstiții; construit cu dativul persoanei) A înlătura vraja sau farmecul făcute asupra cuiva. — Pref. *des-* + **face**.

DEFĂCERE, *defaceri*, s.f. Acțiunea de a (se) desface și rezultatul ei; desfăcut¹, descompunere, despărțire, dezorganizare; anulare; vânzare. ♦ Lichidare. — V. **desface**.

DEFĂCUT¹ s.n. Desfacere. — V. **desface**.

DEFĂCUT², *-Ă, defăcuți, -te*, adj. 1. (Despre obiecte formând un tot) Descompus, desprins (în bucăți); răsfrat, împrăștiat, demontat. 2. (Jur.) Anulat. 3. (Despre haine) Descheiat, dezlegat. ♦ (Despre scrisori, pachete etc.) Deschis. — V. **desface**.

DEFĂȘĂ, *defăș*, vb. I. Tranz. A desface un copil de față sau, *p. ext.*, de scutecele cu care este înfășat. [Prez. ind.: *desfeși, defășă, defășăm* etc.] — Lat. **disfasciare**.

DEFĂȘĂRE, *defășări*, s.f. Acțiunea de a defășa și rezultatul ei. — V. **defășa**.

DEFĂȘĂT, *-Ă, defășăți, -te*, adj. Cu fașa sau cu scutecele desfăcute. — V. **defășa**.

DEFĂȘURĂ, *defășór*, vb. I. 1. Tranz. A face ca un obiect să nu mai fie înfășurat sau ghemuit, a desface, a întinde în toată lungimea sau suprafața. ♦ Refl. *Un sul de hârtie se defășoară*. ♦ Refl. (Despre unități militare) A trece de la o formație de marș la dispozitivul de luptă. 2. Refl. și tranz. Fig. (Despre locuri și priveliști din natură) A (se) înfățișa, a (se) arăta treptat (în toată amploarea); a (se) întinde, a (se) așterne până departe. ♦ Refl. (Despre fapte, evenimente etc.) A se petrece, a decurge; a evolua în fazele sale succesive. 3. Tranz. A înfăptui o acțiune de durată, pe etape succesive și pe un plan larg. ♦ Refl. *Ce viață trepidantă trebuie să se defășoare acolo!* [Prez. ind. și: *defășur*] — Pref. *des-* + [in] **fășura**.

DEFĂȘURĂRE, *defășurări*, s.f. Acțiunea de a (se) defășura și rezultatul ei. ♦ Așezare a unei suprafețe geometrice pe un plan fără deformări, rupturi, îndoiri. ♦ (În literatură și în reprezentări scenice, în sintagma) *Defășurarea acțiunii* = evoluția acțiunii, succesiunea diferitelor momente ale acesteia în vederea deznodământului. — V. **defășura**.

DEFĂȘURĂT, *-Ă, defășurați, -te*, adj. (Despre obiecte înfășurate) Întins, desfăcut. ♦ (Despre un grup compact) Răsfrat într-o anumită ordine. ♦ (În sintagma) *Plan defășurat* = plan (de muncă, de activitate) defalcat pe perioade de timp. — V. **defășura**.

DEFĂȘURĂTOR, *defășurătoare*, s.n. Planificare amănunțită a unei acțiuni, a unei ceremonii etc. — **Defășura** + suf. *-tor*.

DEFĂT s.n. (Rare) Desfătare. — Din **desfăta** (derivat regresiv).

DEFĂTĂ, *defăt*, vb. I. Refl. A-și petrece timpul într-o stare de mulțumire, de bucurie, de încântare; a petrece, a se distra; a simți o mare plăcere, a se delecta. ♦ Tranz. A încânta, a fermeca. [Prez. ind. și: *defătez*] — Et. nec.

DEFĂTĂRE, *defătări*, s.f. Faptul de a (se) desfăta; plăcere mare; încântare, delectare; petrecere, veselie. ♦ Desfrâu. — V. **desfăta**.

DEFĂTĂT, *-Ă, defătați, -te*, adj. (Înv.) 1. Desfătător. ♦ (Despre locuri) Plăcut la vedere; deschis, larg, frumos. 2. (Despre oameni) Bucuros, vesel; înclinat spre plăceri senzuale. — V. **desfăta**.

DEFĂTĂTOR, **-OĂRE**, *defătători, -oare*, adj. Care-ți desfăta ochii sau simțurile; încântător, plăcut. — **Desfăta** + suf. *-tor*.

DEFĂTĂL, *defătuesc*, vb. IV. Tranz. (Rare) A sfătui pe cineva să nu facă ceea ce avea de gând; a abate, a opri de la... — Pref. *de-* + **sfătui** (după fr. *déconseiller*).

DEFĂTUIRE, *defătuirii*, s.f. (Rare) Acțiunea de a desfătu și rezultatul ei. — V. **desfătui**.

DESFĂȚĂ, *desfăț*, vb. I. Tranz. 1. A scoate fețele sau învelitorile de pânză de pe perne sau de pe plâpumi. 2. (Reg.) A deschide, a întinde la vedere; a expune. — Pref. *des-* + [în]făț.

DESFĂȚĂȚ, *-Ă, desfățaiți, -te*, adj. 1. (Despre perne sau plâpumi) Fără față. 2. (Reg.) Larg deschis, expus vederii. — V. **desfăț**.

DESFERECĂ, *desferec*, vb. I. 1. Refl. (Despre roți, *p. ext.* despre car; la pers. 3) A pierde șinele de fier. 2. Tranz. și refl. A (se) desface din fiare, din cătușe, din lanțuri. 3. Refl. (Despre pietrele de moară, la pers. 3) A-și toci zimții de pe fețele interioare, între care sunt zdrobite boabele. — Pref. *des-* + **fereca**.

DESFERECĂRE, *desferecări*, s.f. Acțiunea de a (se) *desfereca* și rezultatul ei. — V. **desfereca**.

DESFERECĂȚ, *-Ă, desferecați, -te*, adj. 1. (Despre roți, *p. ext.* despre car) Care și-a pierdut șinele de fier. 2. Desfăcut din fiare, din cătușe, din lanțuri. 3. (Despre pietrele de moară) Cu zimții tociți. — V. **desfereca**.

DESFIĂ, *desfiez*, vb. I. Tranz. A anula o înfiere. [Pr.: -fi-a] — Pref. *des-* + [în]fi.

DESFIĂȚ, *-Ă, desfiați, -te*, adj. (Despre minori) Căruia i-a fost anulată înfierea. [Pr.: -fi-a] — V. **desfia**.

DESFIȚ s.n. (Înv.; rar) Sfidare, înfruntare. — Din **desfide** (derivat regresiv).
DESFIȚE, *desfiț*, vb. III. Tranz. 1. A chema, a provoca pe cineva să dovedească un lucru, știut fiind că nu va reuși. ♦ A spune cuiva să nu este crezut sau că este considerat incapabil. 2. A înfrunța, a nesocoti un pericol; a sfida, a brava. [Nu se folosește la timpuri trecute, la gerunziu și participiu] — Din fr. **défier**, lat. **diffidere** (după *sfida*).

DESFIȚERE, *desfițeri*, s.f. (Rare) Faptul de a *desfiț*; provocare, sfidare. — V. **desfiț**.

DESFIȚERE, *desfițeri*, s.f. Acțiunea de a *desfia*. [Pr.: -fi-e] — V. **desfia**.

DESFIGURĂ, *desfigurez*, vb. I. Tranz. A strica, a urăți fața, forma, înfățișarea firească a cuiva, urățind-o; a poci, a sluți. — După fr. **défigurer**.

DESFIGURĂRE, *desfigurări*, s.f. Faptul de a *desfigura*; urățire, pocire, slujire. — V. **desfigura**.

DESFIGURĂȚ, *-Ă, desfigurați, -te*, adj. Urățit, pocit, slujit, deformat. — V. **desfigura**.

DESFIINȚĂ, *desființez*, vb. I. Tranz. A face ca ceva să nu mai existe; a suprima; a distruge, a nimici. ♦ A abroga, a anula un contract, o convenție etc. — Pref. *des-* + [în]ființa.

DESFIINȚĂRE, *desființări*, s.f. Acțiunea de a *desființa* și rezultatul ei; suprimare, distrugere, nimicire, înlăturare; abrogare, anulare. — V. **desființa**.

DESFIINȚĂȚ, *-Ă, desființaiți, -te*, adj. Suprimat, înlăturat; distrus, nimic. ♦ (Jur.) Abrogat, anulat. — V. **desființa**.

DESFIȚĂRE, *desfiț*, vb. I. Refl. (Rare; despre fire înfășurate, *p. ext.* despre obiectul pe care sunt înfășurate aceste fire) A se desfășura (1). — Lat. **disfilare**.

DESFOIĂ, *desfoi*, vb. I. 1. Tranz. A desprinde, a smulge petalele unei flori. 2. Refl. (Despre flori sau boboci) A înflori, a se deschide. — Pref. *des-* + [în]foia.

DESFOIĂȚ, *-Ă, desfoiați, -te*, adj. (Despre flori) Cu petalele desprinse, căzute. — V. **desfoia**.

DESFOIĂRE, *desfoieri*, s.f. Acțiunea de a (se) *desfoia* și rezultatul ei. — V. **desfoia**.

DESFRĂNĂ, *desfrânez*, vb. I. Refl. (Rare) A se deda destrăbălării, a duce o viață necumpătată, de plăceri ușoare. — Pref. *des-* + [în]frâna.

DESFRĂNĂRE, *desfrânări*, s.f. Faptul de a se *desfrâna*, de a fi desfrânat; destrăbălare, stricăciune, depravare. — V. **desfrâna**.

DESFRĂNĂȚ, *-Ă, desfrânați, -te*, adj. (Adesea substantivat) Destrăbălat, corupt, depravat, imoral. — V. **desfrâna**.

DESFRĂU, *desfrăuri*, s.n. Purtare, atitudine desfrănată; corupție, depravare; imoralitate. — Pref. *des-* + **frău**.

DESFRUNZĂ, *desfrunzesc*, vb. IV. Refl. (Despre copaci sau despre pădure) A-și pierde frunzele. ♦ Tranz. A despuia de frunze. — Pref. *des-* + [în]frunzi.

DESFRUNZIRE, *desfrunziri*, s.f. Acțiunea de a (se) *desfrunzi* și rezultatul ei. — V. **desfrunzi**.

DESFRUNZIT, *-Ă, desfrunziți, -te*, adj. Care și-a pierdut frunzele, fără frunze. — V. **desfrunzi**.

DESFUNDĂ, *desfund*, vb. I. Tranz. 1. A deschide un butoi scoțându-i fundul sau dându-i cep; *p. ext.* a deschide o sticlă astupată, scoțându-i dopul; a destupa. ♦ Refl. (Rare; despre torenți de apă) A se revărsa. 2. A curăța sau a goli un canal; o conductă, un șanț înfundat etc. 3. A face ca un drum, un teren să devină impracticabile din cauza ploii, a apei revărsate, a noroiului etc. 4. A ara adânc, a desțeleni un teren, de obicei pentru pregătirea unei plantații viticole sau pomicele. — Pref. *des-* + [în]funda.

DESFUNDĂRE, *desfundări*, s.f. Faptul de a (se) *desfunda*. — V. **desfunda**.

DESFUNDĂȚ, *-Ă, desfundați, -te*, adj. 1. (Despre butoaie, sticle sau alte recipiente închise) Cu fundul (sau capacul, dopul) scos; deschis, destupat. 2. (Despre canale, țevi etc.) Curățat, golit de impuritățile care îl obturau. 3. (Despre artere de circulație sau terenuri) Impracticabil (din cauza ploilor). — V. **desfunda**.

DEȘHĂMĂ, *deșhâm*, vb. I. Tranz. A scoate hamul de pe cal; a desprinde calul de la un vehicul. — Pref. *des-* + [în]hâma.

DEȘHĂMĂRE, *deșhâmări*, s.f. Acțiunea de a *deșhâma* și rezultatul ei. — V. **deșhâma**.

DEȘHIDRATĂ, *deșhidratez*, vb. I. Tranz. și refl. (Despre corpuri) A pierde sau a face să-și piardă, total sau parțial, apa pe care o conține. — Din fr. **déshydrater**.

DEȘHIDRATĂȚ, *-Ă, deșhidratați, -te*, s.m., adj. (Substanță) care deșhidratează. — Din fr. **déshydratant**.

DEȘHIDRATĂRE, *deșhidratări*, s.f. Acțiunea de a (se) *deșhidrata* și rezultatul ei; eliminare totală sau parțială a apei pe care o conține un corp în mod normal. ♦ (Med.) Pierdere anormală a apei din țesuturile organice prin transpirație, vomă repetată sau diaree. — V. **deșhidrata**.

DEȘHIDRATĂTOR, *deșhidratatoare*, s.n. Ventilator pentru uscarea fructelor și a legumelor. — **Deșhidrata** + suf. *-tor*. Cf. fr. **déshydrateur**.

DEȘHIDROGENĂ v. **dehidrogena**.

DEȘHIDROGENĂRE v. **dehidrogenare**.

DEȘHUMĂ, *deșhumez*, vb. I. Tranz. A dezgropa osemintele unui mort; a exhuma. — Pref. *des-* + [în]huma.

DEȘHUMĂRE, *deșhumări*, s.f. Acțiunea de a *deșhuma* și rezultatul ei; exhumare. — V. **deșhuma**.

DESIGILĂ, *desigilez*, vb. I. Tranz. A deschide o încăpăre sau un obiect sigilat prin scoaterea sigiliului; a despecetui. — Pref. *de-* + **sigila**.

DESIGILĂRE, *desigilări*, s.f. Acțiunea de a *desigila* și rezultatul ei; desfacere a unui sigiliu; despecetuire. — V. **desigila**.

DESIGN s.n. 1. Domeniu multidisciplinar interesat de ansamblul factorilor (social-economici, funcționali, tehnici, ergonomici, estetici etc.) care contribuie la aspectul și calitatea produsului de mare serie. 2. Aspect exterior, fel în care se prezintă un lucru (din punct de vedere estetic). [Pr.: *dizain*] — Din engl., **design**.

DESIGNĂ, *designez*, vb. I. Tranz. (Livr.) A desemna¹, a indica. — Din fr. **désigner**.

DESIGNĂRE, *designări*, s.f. (Livr.) Acțiunea de a *designa*. — V. **designa**.
DESIGNER, *designeri*, s.m. Specialist în design. [Pr.: *dizainăr*] — Din engl. **designer**.

DESIGUR adv. 1. Da. 2. Fără îndoială, cu siguranță, negreșit, bineînțeles. — **De**⁴ + **sigur**.

DESIME, *desimi*, s.f. Însușirea de a fi des, compact sau îndesat; (concr.) deșis (2). — **Des** + suf. *-ime*.

DESINĂ vb. I v. **desena**.

DESINCRONIZĂ, *desincronizez*, vb. I. Tranz. și refl. A face să-și piardă sau a-și pierde sincronismul. — Pref. *de-* + **sincroniza**.

DESINENȚĂ, *desinențe*, s.f. Element morfologic care, adăugat la tema unui cuvânt, exprimă în flexiunea nominală cazul, numărul (la adjectiv și genul), iar în flexiunea verbală persoana, numărul (și diateza). — Din fr. **désinence**.

DESINENȚIAL, *-Ă, desinențiali, -e*, adj. (Lingv.) Care se referă la desinență, specific desinențelor. [Pr.: -fi-a] — Din fr. **désinentiel**.

DÉSINIT s.n. Termen folosit la descrierea lucrărilor sau a manuscriselor, pentru a indica cuvintele care încheie un text. — Cuv. lat.

DESISTĂ, *desistez*, vb. I. Tranz. (Jur.) A renunța la o acțiune sau la un drept care urma să fie valorificat pe cale de acțiune. — Din fr. **désister**.

DESISTĂRE, *desistări*, s.f. Acțiunea de a *desista* și rezultatul ei. — V. **desista**.

DEȘIȘ, *deșișuri*, s.n. 1. Grup de arbuști, de tufe, de buruieni etc.; *p. ext.* pădure tânără foarte deasă. 2. Fig. (Rare) Multime mare, îngrămădeală, îmbulzeală (de oameni). — **Deș**² + suf. *-iș*.

DEȘJUCĂ vb. I v. **dejuca**.

DEȘKTOP, *desktopuri*, s.n. Imagine care apare la deschiderea calculatorului și pe care se pot vedea simbolurile programelor ce pot fi activate. — Din engl. **desktop**.

DESLUȘ, *deslușesc*, vb. IV. 1. Tranz. A distinge, a deosebi un sunet sau un zgomot (dintr-o larmă de zgomote); a auzi. 2. Tranz. A distinge, a recunoaște, a observa, a vedea (în semiîntuneric sau într-un spațiu slab luminat). ♦ (Despre lumină) A face să apară clar conturul lucrurilor. 3. Tranz. A desprinde dintr-un complex de idei, a limpezi, a lămurii, a clarifica o problemă, o idee etc. ♦ Refl. (Despre idei, probleme) A deveni limpede, explicit; a se clarifica. ♦ Tranz. A explica, a da lămurii, a face pe cineva să

priceapă ceva. ♦ Refl. A se lămuri, a se edifica (asupra unui lucru); a înțelege. — Din bg. **doslušam**.

DESLUȘIRE, *deslușiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *desluși* și rezultatul ei; lămurire, explicație. — V. **desluși**.

DESLUȘIT, *-Ă, deslușiti, -te*, adj. (Adesea adverbial) **1.** Care se aude limpede. **2.** Care se vede precis. **3.** Pe înțeles, lămurit, răspicat. — V. **desluși**.

DESLUȘITOR, *-OĂRE, deslușitori, -oare*, adj. (Inv.) Care lămurește, care explică. — **Desluși** + suf. *-tor*.

DESMÂN, *desmani*, s.m. Mamifer insectivor acvatic, de circa 20 cm lungime, cu blană prețioasă; șobolan-moscat (*Desmana moschata*). — Din fr. **desman**.

DESMÎN s.n. Alumosilicat hidratat de sodiu și de calciu, alb, gălbui sau roșiatic, sticlos, cu cristale grupate în formă de snopi, întâlnit la unele roci bazice și în filoașe termale. — Din fr. **desmine**.

DESMODRÔM, *-Ă, desmodromi, -e*, adj. (Despre mecanisme) La care legăturile dintre elemente asigură o mișcare univocă și complet determinată a oricărui element condus. — Din fr. **desmodrome**.

DESOFISTICĂRE, *desofisticări*, s.f. Eliminarea a sofisticării. — Pref. *de-* + **sofisticare**.

DESOLIDARIZĂ, *desolidarizez*, vb. I. Refl. A se despărți de ideile, de acțiunile, de atitudinile unor persoane sau ale unui grup de persoane; a nu mai simți, a nu mai activa solidar cu cineva; a rupe legăturile de solidaritate cu cineva. — Din fr. **désolidariser**.

DESOLIDARIZĂRE, *desolidarizări*, s.f. Faptul de a se *desolidariza*. — V. **desolidariza**.

DESOLVATĂ, *desolvatez*, vb. I. Tranz. A elimina lichidul reținut de anumite substanțe prin îmbinare. — Din fr. **désolvater**.

DESOLVATĂRE, *desolvatări*, s.f. Acțiunea de a *desolvata* și rezultatul ei. — V. **desolvata**.

DESONORIZĂNT, *-Ă, desonorizanti, -te*, adj. Care atenuază sau înlătură zgometul. — **Desonoriza** + suf. *-ant*.

DESÔRBTIE, *desorbții*, s.f. Îndepărtare a unei substanțe adsorbite de pe suprafața unui adsorbant. — Din germ. **Desorption**, fr. **désorption**.

DESŌVIETIZĂ, *desovietizez*, vb. I. Tranz. A scoate de sub influența puterii și a ideologiei sovietice. — Pref. *de-* + **sovietiza**.

DESPACHETĂ, *despachetez*, vb. I. Tranz. A desface, a scoate un obiect din ambalaj în care se află împachetat. ♦ A deschide, a desface un pachet, o ladă etc. pentru a scoate obiectele din interior. — Pref. *des-* + [im] **pacheta**. Cf. fr. *dépaqueter*.

DESPACHETĂRE, *despachetări*, s.f. Acțiunea de a *despacheta* și rezultatul ei. — V. **despacheta**.

DESPĂDUCHEĂ, *despăduchez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) curăța de păduchi. — Pref. *des-* + **păduche**.

DESPĂDUCHERE, *despăducheri*, s.f. Acțiunea de a (se) *despăduchea* și rezultatul ei. — V. **despăduchea**.

DESPĂDURÎ, *despăduresc*, vb. IV. Tranz. A tăia (în mod nerațional) pădurea de pe un anumit teren. ♦ A defrișa. — Pref. *des-* + [im] **păduri** (după fr. *déboiser*).

DESPĂDURIRE, *despăduriri*, s.f. Acțiunea de a *despăduri* și rezultatul ei. ♦ Defrișare. — V. **despăduri**.

DESPĂDURIT, *-Ă, despăduriți, -te*, adj. (Despre un teren, o regiune etc.) De pe care s-au tăiat pădurile. — V. **despăduri**.

DESPĂGUBÎ, *despăgubesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A plăti cuiva sau a lua de undeva echivalentul unei pierderi (materiale, morale) suferite. — Pref. *des-* + **păgubi**.

DESPĂGUBIRE, *despăgubiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *despăgubi* și rezultatul ei; compensarea a unei pagube. ♦ (Concr.) Sumă ce urmează a fi plătită unei persoane pentru repararea prejudiciului ce i-a fost cauzat printr-o infracțiune; dezdăunare, daună, compensație. ♦ *Despăgubire de război* = sumă pe care un stat răspunzător de dezlănțuirea unui război de agresiune este obligat s-o plătească statului victimă a agresiunii, pentru repararea prejudiciilor cauzate. — V. **despăgubi**.

DESPĂGUBIT, *-Ă, despăgubiți, -te*, adj. Care a primit despăgubire; dezdăunat. — V. **despăgubi**.

DESPĂIENJENÎ, *despăienjenesc*, vb. IV. Refl. (Despre ochi sau privire) A începe să zărească, să vadă bine; a se limpezi. [Pr.: *-pă-ien-*] — Pref. *des-* + [im] **păienjeni**.

DESPĂRȚĂMĂNT, *despărțăminte*, s.n. (Inv.) Despărțitură; secție. — **Despărți** + suf. *-ământ* (după fr. *département*).

DESPĂRȚENIE, *despărțenii*, s.f. (Inv.) Despărțire (2), divorț. — **Despărți** + suf. *-enie*.

DESPĂRȚÎ, *despărț*, vb. IV. **1.** Refl. A se îndepărta de cineva sau de ceva plecând în altă parte, a părăsi, vremelnice sau definitiv, pe cineva sau ceva; (despre mai multe persoane) a se separa, plecând în direcții diferite. ♦ Refl.

Fig. A se înstrăina, a se detașa sufletește de cineva sau de ceva; a rupe legăturile cu cineva. ♦ Refl. A se lipsi de ceva de care e legat sufletește; a renunța la... **2.** Refl. A divorța. **3.** Tranz. (Despre bariere, obstacole etc.; adesea *fig.*) A separa, a izola, a pune între... ♦ Tranz. și refl. A (se) împărți (în două sau mai multe părți); a (se) separa, a (se) segmenta. — Lat. ***dispartire**.

DESPĂRȚIRE, *despărțiri*, s.f. Faptul de a (se) *despărți*. **1.** Separare; momentul când cineva se desparte de altcineva sau de ceva; timpul cât cineva stă despărțit; despărțit¹. **2.** Divorț. **3.** Diviziune, împărțire, segmentare. ♦ (Concr.) Despărțitură. ♦ (Inv.) Circumscripție (polițienească sau administrativă); *p. ext.* localul unde erau instalate birourile unei circumscripții. — V. **despărți**.

DESPĂRȚIT¹ s.n. Despărțire (1). ♦ *Despărțitul oilor* = desfacerea tovarășiei de stână, toamna, când se împart proprietarilor oile și produsele lor. — V. **despărți**.

DESPĂRȚIT², *-Ă, despărțiti, -te*, adj. **1.** Separat (unul de altul). **2.** Divorțat. **3.** Fără legătură, izolat (de ceilalți). **4.** (Inv.) Deosebit, diferit. — V. **despărți**.

DESPĂRȚITĂRE, *despărțitori, -oare*, adj., s.n. **1.** Adj. Care desparte. **2.** S.n. (În sintagma) *Despărțitor de lan* = organ al mașinilor agricole de recoltat destinat separării de restul lanului a plantelor care urmează să fie tăiate. — **Despărți** + suf. *-tură*.

DESPĂRȚITURĂ, *despărțituri*, s.f. **1.** Parte despărțită dintr-un vas, dintr-o încăpere, dintr-o ladă etc.; încăpere mică despărțită din una mai mare; compartiment. **2.** Construcție făcută cu scopul de a separa, de a delimita ceva. **3.** (Inv.) Grup, ceată izolată. — **Despărți** + suf. *-tură*.

DESPĂTURĂ vb. I v. **despături**.

DESPĂTURĂRE s.f. v. **despăturire**.

DESPĂTURÎ, *despăturesc*, vb. IV. Tranz. A desface ceva care fusese îndoit, strâns sau împăturit. [Var.: **despătură** vb. I.] — Pref. *des-* + [im] **pături**.

DESPĂTURIRE, *despăturiri*, s.f. Acțiunea de a *despături* și rezultatul ei. [Var.: **despăturare** s.f.] — V. **despături**.

DESPĂCELUI, *despeceluiesc*, vb. IV. Tranz. (Inv.) A rupe, a scoate pecetea de pe o învelitoare, o scrisoare, un pachet (pentru a desface, a deschide); a desigila. — Pref. *des-* + **pecetui**.

DESPĂCELUIRE, *despeceluiri*, s.f. (Inv.) Acțiunea de a *despecelui* și rezultatul ei; despeceluit. — V. **despecelui**.

DESPĂCELUIT s.n. (Inv.) Despeceluire. — V. **despecelui**.

DESPĂCIALIZĂRE, *despăcializări*, s.f. Pierdere a specializării. [Pr.: *-ci-a-*] — Din fr. **déspecialisation**.

DESPERĂ vb. I v. **dispera**.

DESPERĂNT, *-Ă* adj. v. **disperant**.

DESPERĂRE s.f. v. **disperare**.

DESPERĂT, *-Ă* adj. v. **disperat**.

DESPERĂȚIE, *desperații*, s.f. (Inv.) Desperare. — Din lat. **desperatio**.

DESPERECHEĂ, *desperechez*, vb. I. Tranz. **1.** A despărți, a desface două elemente, lucruri, ființe etc. care formează o pereche. **2.** A scoate o parte dintr-o serie de lucruri care alcătuiesc o totalitate; a descompleta. — Pref. *des-* + [im] **perchea**.

DESPERECHEĂT, *-Ă, desperעהeați, -te*, adj. **1.** Despărțit, separat (de perechea lui). **2.** Care nu (mai) face parte dintr-un tot sau dintr-o serie; izolat, stingher. — V. **desperעהea**.

DESPERECHERE, *desperעהeri*, s.f. Acțiunea de a *desperעהea* și rezultatul ei. — V. **desperעהea**.

DESPERSONALIZĂ vb. I v. **depersonaliza**.

DESPERSONALIZĂRE s.f. v. **depersonalizare**.

DESPERSONALIZĂT, *-Ă* adj. v. **depersonalizat**.

DESPICĂ, *despică*, vb. I. **1.** Tranz. A tăia, a sparge de-a lungul, desfăcând în două sau în mai multe bucăți. ♦ Expr. *A despică părul (sau firul) în patru* = a cerceta prea cu de-amănuntul, cu minuțiozitate exagerată. ♦ Tranz. și refl. Fig. A (se) frânge, a (se) sfâșia. **2.** Tranz. și refl. A (se) crăpa, a (se) spinteca (pe o anumită porțiune). ♦ Refl. (Despre muguri) A plesni, a se deschide. ♦ Tranz. (Rare) A despărți, a separa. **3.** Tranz. A străbate de-a curmezișul (văzduhul, o mulțime compactă etc.). **4.** Tranz. Fig. A pătrunde cu perspicacitate un lucru complex; a analiza, a interpreta, a explica, a dezlega; *p. ext.* a expune amănunțit. — Lat. ***despicare**.

DESPICĂRE, *despicări*, s.f. Acțiunea de a (se) *despică*. — V. **despică**.

DESPICĂT, *-Ă, despicăți, -te*, adj. Tăiat, desfăcut de-a lungul; crăpat. — V. **despică**.

DESPICĂTURĂ, *despicături*, s.f. **1.** Tăietură, crăpătură făcută în lungime. **2.** Bucată despicată, mai ales dintr-un lemn. — **Despică** + suf. *-ătură*.

DESPIEDECĂ vb. I v. **despiedica**.

DESPIEDICĂ, *despiedic*, vb. I. Tranz. **1.** A scoate piedica de la picioarele unui animal sau de la roata unui vehicul. **2.** A ridica piedica de la o armă de foc. [Var.: **despiedecă** vb. I.] — Pref. *des-* + [im] **piedica**.

DESPIEDICĂRE, *despiedicări*, s.f. Acțiunea de a *despiedica* și rezultatul ei. — V. **despiedica**.

DESPIEPTĂNĂT, *-Ă, despieptănați, -te*, adj. Cu pieptănătura desfăcută, cu părul deranjat. — Pref. *des-* + **pieptănat**.

DESPIŢECĂ, *despiŭtece*, vb. I. Tranz. (Rar) A spinteca. — Pref. *des-* + **spinteca**.

DESPIRONÍ, *despironesc*, vb. IV. Refl. și tranz. (Rar) A (se) desprinde din piroane. — Pref. *des-* + **pironi**.

DESPLETÍ, *despletesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) desface din împletitură; a (se) deșira. ♦ Refl. și tranz. A(-și) desface coșite. ♦ Refl. Fig. (Despre răuri, pâraie) A se răsfira. — Pref. *des-* + **[îm]pleti**.

DESPLETIRE, *despletiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *despleti* și rezultatul ei. — V. **despleti**.

DESPLETÍT, *-Ă, despletitiți, -te*, adj. 1. Desfăcut din împletitură, neîmpletit, deșirat. 2. (Despre femei) Cu părul neîmpletit sau desfăcut din împletitură; p. ext. nepieptănat, zbârlit, neîngrijit. — V. **despleti**.

DESPODOBÍ, *despodobesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A(-și) scoate podoabele. — Pref. *des-* + **[îm]podobii**.

DESPOIÁ vb. I v. **despuia**.

DESPOIÁT, *-Ă* adj. v. **despuiat**.

DESPOIÉRE s.f. v. **despuiere**.

DESPOT, *despoți*, s.m. 1. (În Antichitate și în Evul Mediu) Conducător cu puteri discreționare; tiran. ♦ Fig. Om excesiv de autoritar, care, în acțiunile sale, nu ține seama de alții, care vrea să-și impună cu orice preț voința. 2. (În Imperiul Bizantin) Guvernator autonom al unei provincii, al unui ținut. [Acc. și: *despót*] — Din ngr. *despótis*, fr. *despote*.

DESPOTÁT, *despotate*, s.n. (Rar) 1. Demnitătea de despot. 2. Teritoriul guvernat de un despot. — Din fr. **despotat**.

DESPOTCOVÍ, *despotcovesc*, vb. IV. Refl. (Despre cai) A-și pierde potcoavele. ♦ Tranz. A scoate unui animal potcoavele. — Pref. *des-* + **potcovi**.

DESPOTCOVÍT, *-Ă, despotcoviți, -te*, adj. Căruia i-au căzut sau i-au fost scoase potcoavele; fără potcoave. — V. **despotcovi**.

DESPOTÍC, *-Ă, despotici, -ce*, adj. (Despre o faptă, un regim, o lege) De despot, caracteristic despoților; tiranic, dictatorial, samavolnic; (despre oameni) care se comportă ca un despot; absolut, arbitrar (2). — Din fr. **despotique**.

DESPOTÍSM s.n. Regim politic caracterizat prin puterea nelimitată și guvernarea arbitrară, neîngrădită de nicio lege, a despotului; absolutism, tiranie, autocrație; despoție (1). ♦ Fig. Comportare sau atitudine arbitrară; samavolnicie. — Din fr. **despotisme**.

DESPOTMOLÍ, *despotmolesc*, vb. IV. Tranz. A scoate un vehicul, o navă etc. din nămol; a scoate pe cineva din împotmolire. ♦ A curăța un șanț, un bazin etc. de nămolul deșus la fund. — Pref. *des-* + **[îm]potmoli**.

DESPOTMOLÍRE, *despotmoliri*, s.f. Acțiunea de a *despotmoli*. — V. **despotmoli**.

DESPOTÍE, *despoții*, s.f. (Rar) 1. Formă de guvernământ autocratică; despotism. 2. Țară condusă de un despot. — **Despot** + suf. *-ie*.

DESPOVÁRÁ, *despovărez*, vb. I. Tranz. A lua sau a ușura cuiva povara. — Pref. *des-* + **[îm]povăra**.

DESPRÁFUL, *desprăfuiesc*, vb. IV. Tranz. A executa operația de desprăfuire. — Pref. *des-* + **prăful**.

DESPRÁFUIRE, *desprăfuiri*, s.f. Operație de separare și de eliminare a prafului dintr-un curent de aer sau de gaz în scopul curățării acestora sau al recuperării solide valoroase. — V. **desprăful**.

DESPRÁFUITÓR, *desprăfuitoare*, s.n. Aparat sau instalație folosite la desprăfuire. [Pr.: *-fu-i-*] — **Desprăful** + suf. *-tor*.

DESPRE prep. 1. (Introduce un complement indirect, un complement circumstanțial de relație sau un atribut) În legătură cu..., privitor la..., referitor la..., de... *Înțeleg că este vorba despre ei.* ♦ (Inv.) Împotriva..., asupra... ♦ (Pop.) După, dinspre. *Vâr despre tată.* 2. (Introduce un complement circumstanțial de loc) Din partea, din regiunea, de la. ♦ (Pop.) Spre, înspre, către. 3. (Introduce un complement circumstanțial de timp) Aproape de..., către..., înspre... *Era despre ziuă.* 4. (Introduce un atribut) Din partea de..., dinspre... *Peretele despre curte.* 5. (Inv.; introduce un complement de agent, indicând autorul unei acțiuni) De, de către, din partea. — **De**⁴ + **spre**.

DESPREJMUÍ, *desprejmuiesc*, vb. IV. Tranz. A scoate, a desființa împrejmuirea unei curți, a unui loc etc. — Pref. *des-* + **[îm]prejmui**.

DESPREJMUÍRE, *desprejmuiri*, s.f. Acțiunea de a *desprejmui* și rezultatul ei. — V. **desprejmui**.

DESPRESURÁ, *despresór*, vb. I. Tranz. A elibera o unitate militară împresurată sau o cetate asediată, îndepărtând armata asediatoare. [Prez. ind. și: *desprésurá*] — **Des**¹⁻ + **[îm]presura**.

DESPRESURÁRE, *despresurări*, s.f. Acțiunea de a *despresura* și rezultatul ei. — V. **despresura**.

DESPRÉT s.n. v. **dispreț**.

DESPREȚUÍ vb. IV v. **disprețui**.

DESPREȚUÍRE s.f. v. **disprețuire**.

DESPREUNÁ, *despreunez*, vb. I. Tranz. (Pop.) A despărți ființe sau lucruri care sunt împreună sau unite. [Pr.: *-pre-u-*] — Pref. *des-* + **[îm]preuna**.

DESPREUNÁRE, *despreunări*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a *despreuna* și rezultatul ei. [Pr.: *-pre-u-*] — V. **despreuna**.

DESPRIMÁVÁRÁ, pers. 3 *desprimăvărează*, vb. I. Refl. 1. A veni primăvara, a se face primăvară. 2. (Rar; despre elemente din natură) A lua aspect de primăvară. — Cf. **primăvară**.

DESPRIMÁVÁRÁRE s.f. Faptul de a se *desprimăvăra*. ♦ Trecere de la iarnă la primăvară; început de primăvară. — V. **desprimăvăra**.

DESPRIMÁVÁRÁT, *-Ă, desprimăvărați, -te*, adj. (Rar; despre elemente din natură) Care are aspect de primăvară (timpurie). — V. **desprimăvăra**.

DESPRÍNDE, *desprínde*, vb. III. I. Tranz. 1. A desface un lucru de altul cu care este unit, prins; a separa. 2. A rupe, a dezlipi și a scoate sau a lua ceva din locul în care a fost prins, așezat, pus. ♦ A desface un obiect din balamalele, nasturii, copcile, șireturile etc. care îl susțin. ♦ A lua din cui sau din cuier. 3. A scoate din jug sau din hamuri un animal de tracțiune; a dejuca, a deshăma. II. Refl. 1. A se desface și a cădea sau a se îndepărta de la locul unde era prins, fixat; a se detașa. 2. A se desface dintr-un tot, a se separa; p. ext. a se contura, a se desluși. ♦ (Despre oameni) A ieși dintr-un grup sau dintr-o mulțime, a se detașa. ♦ (Rar) A se despărți, a se separa de cineva. 3. Fig. A rezulta, a reieși. ♦ A se distinge, a se înțelege, a se auzi. [Perf. s. *desprínsei*, part. *desprínși*] — Pref. *des-* + **prinde**.

DESPRÍNDERE, *desprínderi*, s.f. Acțiunea de a (se) *desprinde* și rezultatul ei; desfacere, dezlipire, detașare. — V. **desprinde**.

DESPRÍNS, *-Ă, desprínși, -se*, adj. 1. Care a fost desfăcut, separat, rupt, dezlipit de altceva. 2. (Despre nasturi, capse) Descheiat. — V. **desprinde**.

DESPRIPONÍ, *despríponesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A dezlega un animal de la prizonul de care fusese legat. — Pref. *des-* + **priponi**.

DESPRIPONÍRE, *despríponiri*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a *despriponi* și rezultatul ei. — V. **despriponi**.

DESPROPRIETÁRI, *desproprietăresc*, vb. IV. Tranz. A lua cuiva dreptul de proprietate. [Pr.: *-pri-e-*] — Pref. *des-* + **[îm]proprietări**.

DESPROPRIETÁRIRE, *desproprietării*, s.f. Acțiunea de a *desproprietări* și rezultatul ei. [Pr.: *-pri-e-*] — V. **desproprietări**.

DESPUIÁ, *despói*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) dezbrăca în pielea goală. ♦ A (se) desfrunzi; a lăsa sau a rămâne fără verdeață. 2. Tranz. A-i lua cuiva tot ce are; a jefui, a prăda. 3. Tranz. A jupui de piele. ♦ (Rar) A curăța de coajă; a coji. 4. Tranz. A scoate dintr-o scriere, dintr-un dosar, dintr-o publicație etc. tot ce prezintă interes, dintr-un anumit punct de vedere; a excerpta. ♦ Expr. *A despuia scrinul* = a scoate din urnă și a număra voturile obținute într-o alegere. [Pr.: *-pu-ia*. — Var.: **despóiá** vb. I.] — Lat. **dispuilare**.

DESPUIÁT, *-Ă, despuiați, -te*, adj. 1. Dezbrăcat, în pielea goală; p. ext. îmbrăcat foarte sumar sau decolțat. ♦ (Despre copaci sau plante) Lipsit de frunze, de verdeață. 2. Jefuit, prădat. 3. (Despre o carte, un dosar, o publicație etc.) Din care s-a extras tot ce interesează dintr-un anumit punct de vedere, care a fost excerptat. [Pr.: *-pu-iat*. — Var.: **despóiát, -ă** adj.] — V. **despuia**.

DESPUIÉRE, *despuieri*, s.f. Acțiunea de a (se) *despuia* și rezultatul ei. ♦ *Despuierea scrinului* = scoaterea din urnă a buletinelor de vot și numărarea lor. [Pr.: *-pu-ie-*. — Var.: **despóiére** s.f.] — V. **despuia**.

DESTABILIZÁ, *destabilizez*, vb. I. Tranz. și refl. A face să-și piardă sau a-și pierdă stabilitatea. — Pref. *de-* + **stabiliza**. Cf. fr. *déstabiliser*.

DESTABILIZÁRE, *destabilizări*, s.f. Acțiunea de a *destabiliza* și rezultatul ei. — V. **destabiliza**.

DESTABILIZAT, *-Ă, destabilizați, -te*, adj. Care și-a pierdut stabilitatea. — V. **destabiliza**.

DESTABILIZÁTOR, *-OÁRE, destabilizatori, -oare*, adj. Care destabilizează. — **Destabiliza** + suf. *-tor*.

DESTALINIZÁ, *destalinizez*, vb. I. A înlătura aspectele autoritare și cultul personalității, proprii regimurilor staliniste din fosta URSS și fostele țări satelite. — Din fr. **déstaliniser**.

DESTÁINUÍ, *destáinu*, vb. IV. 1. Tranz. A spune cuiva, a da la iveală o taină, un gând ascuns; a mărturisii, a divulga. 2. Refl. A-și da pe față gândurile sau sentimentele. ♦ Fig. A se da pe față, a ieși la iveală; a se trăda. [Prez. ind. și: *destáinuiesc*] — Pref. *des-* + **táinu**.

DESTÁINUÍRE, *destáinuiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *destáinu* și rezultatul ei; divulgare, mărturisire. — V. **destáinu**.

DESTĂRNIȚÁ, *destărnițez*, vb. I. Tranz. (Reg.) A scoate țărnița de pe un animal de călărie; a deșeuca. — Pref. *des-* + **[îm]tărnița**.

DESTIN, *destine*, s.n. 1. Soartă, viitor. 2. Forță sau voință supranaturală despre care se crede că hotărăște în mod fatal și irevocabil tot ce se petrece în viața omului; fatalitate. — Din fr. **destin**.

DESTINĂ, *destinez*, vb. I. Tranz. 1. A stabili, a hotări (ceva) dinainte, în vederea unui scop; a hărăzi. 2. A hotări dinainte soarta unei ființe sau a unui lucru; a urși, a meni, a sorti, a predestina. — Din fr. **destiner**, lat. **destinare**.

DESTINĂRE, *destinări*, s.f. Acțiunea de a *destina* și rezultatul ei. — V. **destina**.

DESTINĂT, *-Ă, destinați*, *-te*, adj. 1. Stabilit, hotărât dinainte; hărăzit. 2. Ursit, merit, sortit, predestinat. — V. **destina**.

DESTINATĂR, *-Ă, destinatar*, *-e*, s.m. și f. Persoană căreia i se încredințează sau i se trimite ceva; adresant. — Din fr. **destinataire**.

DESTINĂTORIU, *-IE, destinatorii*, adj. (Livr.) Care fixează o destinație. — Din fr. **destinatoire**.

DESTINĂȚIE, *destinații*, s.f. 1. Întrebuițare (hotărâtă dinainte). 2. Loc, persoană către care se îndreaptă cineva sau unde se trimite ceva. — Din fr. **destination**, lat. **destinato**.

DESTINDE, *destind*, vb. III. Refl. 1. A se desface din încordare; a se relaxa, a slăbi. ♦ Fig. (Despre nervi sau stări de surescitare) A se liniști, a se calma, a se descărca, a se deconecta. 2. (Despre ființe, corpul sau părți ale corpului lor) A se întinde, a se îndrepta (din închircire, din ghemuire). [Perf. s. *destinsei*, part. *destins*] — Pref. *des-* + [în]tinde (după fr. *détendre*).

DESTINDERE, *destinderi*, s.f. 1. Faptul de a se *destinde*; slăbire, încetare a unei încordări; relaxare; fig. încetare a unei tensiuni nervoase, a unei stări de surescitare; de încordare; liniștire. 2. Creștere a volumului unui gaz; expansiune, detență. — V. **destinde**.

DESTINS, *-Ă, destinsi*, *-se*, adj. Care a pierdut din încordare, care nu este întins; (despre nervi) relaxat, calmat, liniștit. — V. **destinde**.

DESTINZĂTOR, *-OĂRE, destinzători*, *-oare*, adj. (Rar) Care destinde. — **Destinde** + suf. *-tor*.

DESTITUI, *destitu*, vb. IV. Tranz. A scoate, a îndepărta pe cineva, dintr-un post, dintr-o funcție; a revoca. — Din fr. **destituer**, lat. **destituere**.

DESTITUIRE, *destituiri*, s.f. Acțiunea de a *destitui* și rezultatul ei; scoatere din funcție. — V. **destitui**.

DESTOIA, *destoi*, vb. I. Tranz. (Reg.) A-și ușura inima, a-și descărca necazul; a se răzbuna. ♦ Expr. *A-și destoia foamea* = a-și potoli foamea. — Cf. *ostoi*.

DESTOINIC, *-Ă, destoinici*, *-ce*, adj. (Despre oameni și acțiunile lor). 1. Vrednic, merituos. ♦ Istef, îndemânic. 2. (Urmat de un verb la infinitiv sau la conjunctiv) Capabil; p. ext. în măsură (să facă ceva); competent. — Cf. sl. *dostoinŭ*.

DESTOINICIE s.f. Înșușirea de a fi destoinic; aptitudine, capacitate, pricepere, iscusință. — **Destoinic** + suf. *-ie*.

DESTRĂBĂLĂ, *destrăbălez*, vb. I. Refl. A duce o viață imorală, de desfrâu; a avea purtări dezmate. — Probabil din **destrăbălat**.

DESTRĂBĂLĂRE, *destrăbălări*, s.f. Faptul de a se *destrăbăla*, de a fi *destrăbălat*; desfrâu, dezmăț. — V. **destrăbăla**.

DESTRĂBĂLAT, *-Ă, destrăbălați*, *-te*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care duce o viață imorală; desfrânat. ♦ (Despre purtarea, ținuta oamenilor) Care denotă imoralitate, plin de imoralitate; dezmățat. 2. S.m. și f. Persoană desfrânată. — Et. nec.

DESTRĂMĂ, *destrâm*, vb. I. 1. Refl. (Despre țesături sau obiecte țesute) A se zdrențui prin desfacerea neregulată și ruperea firelor din cauza uzurii sau a folosirii necorespunzătoare; a se rupe. ♦ Tranz. A *destrâma* o țesătură. ♦ Fig. A se răfira, a se risipi. *Niște nouriși albi se destrâmă în aer*. 2. Tranz. (Adesea fig.) A desface, a deșira un ghem, o împletitură etc. ♦ Tranz. A desfoia, a desface, a afâna un material textil fibros pentru a separa impuritățile și a-l pregăti pentru cardare. 3. Tranz. A mărunți semifabricatele fibroase (celuloza, maculatura etc.) în vederea transformării lor în pastă de hârtie. 4. Tranz. și refl. (Adesea fig.) A (se) descompune, a (se) desface în elementele componente; a (se) dizolva, a (se) dezmembra, a (se) nimici; p. ext. a slăbi. — Pref. *des-* + **trâmă**.

DESTRĂMĂRE, *destrâmări*, s.f. Acțiunea de a (se) *destrâma* și rezultatul ei. — V. **destrâma**.

DESTRĂMAT, *-Ă, destrâmăți*, *-te*, adj. 1. Cu fire desfăcute; rărit, zdrențuit. 2. Fig. Răsfirat, împrăștiat. 3. (Rar) Distrus, nimicit. 4. (Inv.) Dezordonat, dezmățat, destrăbălat. — V. **destrâma**.

DESTRĂMĂTOR, *destrâmătoare*, s.n. Mașină folosită pentru destrămarea zdrențelor, în filatură, în industria hârtiei și a celulozei. — **Destrâma** + suf. *-ător*.

DESTRĂMĂTURĂ s.f. (Rar) Fire sau smocuri rupte, destrămate dintr-o țesătură; zdrențe. ♦ Ruptură, răritură. — **Destrâma** + suf. *-tură*.

DESTROIENI, *destroienesc*, vb. IV. Tranz. A deszăpezi. — Pref. *des-* + [în]troieni.

DESTROIENIRE, *destroieniri*, s.f. Acțiunea de a *destroieni* și rezultatul ei; deszăpezire. — V. **destroieni**.

DESTROIENIT, *-Ă, destroieniți*, *-te*, adj. Deszăpezit. — V. **destroieni**.

DESTRUCTIBIL, *-Ă, destructibili*, *-e*, adj. Care poate fi distrus. — Din fr. **destructible**.

DESTRUCTIV, *-Ă* adj. v. **distructiv**.

DESTRUCTÖR, *-OĂRE, destructori*, *-oare*, s.m. și f., adj. (Rar) (Persoană) care distruge. — Din fr. **destructeur**.

DESTRUCTURĂ, *destructurez*, vb. I. Tranz. A desființa structura a ceva. — Pref. *de-* + **structura**.

DESTRUCTURĂRE, *destructurări*, s.f. Acțiunea de a *destructura* și rezultatul ei. — V. **destructura**.

DESTRUCTURĂT, *-Ă, destructurați*, *-te*, adj. Care are structura desființată. — V. **destructura**.

DESTRUNĂ, *destrunez*, vb. I. Tranz. (Rar) A slăbi, a destinde o strună încordată (la arc, la un instrument muzical etc.) — Pref. *de-* + [în]struna.

DESTRUNĂRE, *destrunări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a *destruna* și rezultatul ei. — V. **destruna**.

DESTUL, *-Ă, destui*, *-le*, adj., adv. 1. Adj., adv. (Care este) în cantitate suficientă, atât cât trebuie. 2. Adj., adv. (Care este) în cantitate sau în număr mare; mult. ♦ (Substantivat, n. pl.) *A suferit destule*. 3. Adj., adv. (Care este) mai mult decât trebuie, prea mult. ♦ (Cu valoare de interjecție) Ajunge! încetează! 4. Adv. (Urmat de un adjectiv sau de un adverb de care se leagă prin prep. „de”) a) (Exprimă ideea de diminuare a calității pozitive indicate de adjectiv sau adverbul pe care-l însoțește) Aproape..., suficient de..., relativ... *S-au înțelese destul de bine*. b) (Exprimă ideea de sporire a calității negative indicate de adjectivul sau adverbul pe care-l însoțește). *Destul de puțin. Destul de rău*. — **De**⁴ + **sătul**.

DESTUPĂ, *destup*, vb. I. Tranz. 1. A scoate dopul unei sticle sau capacul unui vas înfundat. 2. A da la o parte, a înlătura ceea ce acoperă un obiect, o gaură, o deschizătură; a descoperi, a dezveli; a deschide. ♦ Expr. (Fam.) *A-și destupa urechile* = a asculta cu atenție, a încerca să înțeleagă exact ceea ce aude. — Pref. *de-* + [a]stupa.

DESTUPĂRE, *destupări*, s.f. Acțiunea de a *destupa* și rezultatul ei. — V. **destupa**.

DESTUPĂTOR, *destupătoare*, s.n. Deschizător (2). — **Destupa** + suf. *-ător*.

DESTELENI, *desțelenesc*, vb. IV. 1. Tranz. A ara adânc un teren (multă vreme) necultivat sau cultivat cu plante perene, pentru a-l însămânța. 2. Refl. (Rar; despre copaci) A ieși din rădăcini (în urma unei lovituri, a unei furtuni etc.). — Pref. *des-* + [în]țeleni.

DESTELENIRE, *desțeleniri*, s.f. Acțiunea de a (se) *desțeleni* și rezultatul ei. — V. **desțeleni**.

DESTELENIT, *-Ă, desțeleniți*, *-te*, adj. (Despre terenuri necultivate) Arat adânc în vederea însămânțării. — V. **desțeleni**.

DESUBLIMĂ, *desublimez*, vb. I. Intranz. și tranz. (Fiz.; despre substanțe) A trece sau a face să treacă direct din stare gazoasă în stare solidă. — Din fr. **desublimar**.

DESUBLIMĂRE, *desublimări*, s.f. Acțiunea de a *desublima* și rezultatul ei. — V. **desublima**.

DESUBLIMĂT, *-Ă, desublimați*, *-te*, adj. Care a trecut din stare gazoasă direct în stare solidă. — V. **desublima**.

DESUET, *-Ă, desueți*, *-te*, adj. Leșit din uz, din modă, necorespunzător spiritului vremii; perimat. [Pr.: -su-eŭ] — Din fr. **désuet**, lat. **desuetus**.

DESUETUDINE s.f. (În expr.) *A cădea în desuetudine* = a ieși din uz, a nu se mai folosi, a nu mai fi obișnuit; a se perima. [Pr.: -su-e-] — Din fr. **désuétude**, lat. **desuetudo**, **-inis**.

DESULFITĂ, *desulfitez*, vb. I. Tranz. A îndepărta dioxidul de sulf din must sau din unele vinuri. — Din fr. **désulfiter**.

DESULFITĂRE, *desulfitari*, s.f. Acțiunea de a *desulfita* și rezultatul ei. — V. **desulfita**.

DESULFITĂT, *-Ă, desulfitați*, *-te*, adj. (Despre must, vin) Căruia i s-a îndepărțat dioxidul de sulf. — V. **desulfita**.

DESULFURĂ, *desulfurez*, vb. I. Tranz. A elimina sulful sau compușii sulfurului din unele substanțe. — Din fr. **désulfurer**.

DESULFURĂRE, *desulfurări*, s.f. Acțiunea de a *desulfura* și rezultatul ei. — V. **desulfura**.

DESULFURĂT, *-Ă, desulfurați*, *-te*, adj. Din care a fost eliminat sulful sau compușii lui. — V. **desulfura**.

DESZĂPEZ, *deszăpezesc*, vb. IV. Tranz. A curăța de zăpadă (redând circulației) un drum, un loc etc.; a destroieni. — Pref. *des-* + [în]zăpezi.

DESZĂPEZIRE, *deszăpeziri*, s.f. Acțiunea de a *deszăpezi*; destroienire. — V. **deszăpezi**.

DESZĂPEZIT, -Ă, *deszăpeziți, -te*, adj. Care a fost curățat de zăpadă (și redat circulației); destroiuit. — V. **deszăpezi**.

DESZĂVORĂRE, *deszăvorări*, s.f. Acțiunea de a *deszăvorî*. — V. **deszăvorî**.

DESZĂVORÎ, *deszăvorâsc*, vb. IV. Tranz. A da într-o parte zăvorul pentru a deschide o ușă, o poartă, o cameră etc. Încuiată. — Pref. *des-* + **zăvorî**.

DESZICE vb. III v. **dezice**.

DESZICERE s.f. v. **deziceri**.

DEȘABLONIZĂ, *deșablonizez*, vb. I. Tranz. (Rar) A elibera de șabloane (2); a desființa șabloanele (2). — Pref. *de-* + **șabloniza**.

DEȘĂNT adv. (Reg.) În mod ciudat. — Et. nec.

DEȘĂNTĂ, *deșănțez*, vb. I. Refl. (Rar) A se destrăbăla. — Din **deșănțat** (derivat regresiv).

DEȘĂNTĂRE, *deșănțări*, s.f. (Adesea fig.) Destrăbălare, dezmăț. — V. **deșănța**.

DEȘĂNTĂT, -Ă, *deșănțați, -te*, adj., s.m. și f. 1. Adj., s.m. și f. (Om) dezmățat, care încalcă limitele buneî-cuviințe. 2. Adj., s.m. și f. (Om) dezordonat, neglijent. 3. Adj. (Reg.; despre lucruri) Ciudat, curios, straniu. — Et. nec.

DÊȘCĂ, *dești*, s.f. (Pop.) Termen familiar cu care un soldat se adresa altui soldat mai vechi în serviciu sau, p. *gener.*, care denumea un ostaș în vârstă, cu experiență. [Pl. și: *deșce*] — Din sb. **deško** „băiat”.

DEȘCHIDE vb. III v. **deschide**.

DEȘCHIDERE s.f. v. **deschidere**.

DEȘCHIS, -Ă adj. v. **deschis**.

DEȘELĂ, *deșel*, vb. I. Tranz. A îndoii, a vătăma, a frânge spinarea unui animal sau, p. *ext.*, a unui om cu poveri ori eforturi prea mari sau cu lovituri puternice; a speti. — Refl. *S-a deșelat de atâta cărătură*. — Pref. *de-* + **șale**.

DEȘELĂ vb. I v. **deșeua**.

DEȘELĂT s.n. Faptul de a (se) *deșela*¹. — Loc. adv. *Pe deșelate* = fără șa, fără frâu. — V. **deșela**¹.

DEȘELĂT², -Ă, *deșelați, -te*, adj. (Despre animale, p. *ext.*, despre oameni) Care are spinarea îndoită, vătămată, frântă de poveri, de eforturi prea mari sau de lovituri; spetit; p. *ext.*, foarte obosit. — V. **deșela**¹.

DEȘELĂT³, -Ă adj. v. **deșeuat**.

DEȘERT, -ĂRTĂ, (I) *deșerti, -arte*, adj., (II) *deșerturi*, s.n. I. Adj. 1. Care nu conține nimic în interior; gol. 2. (Despre terenuri, țări, regiuni) Lipsit de viețuți și de vegetație; pustiu. — Nelocuit, nepopulat. 3. Fig. Lipsit de teme; amăgitor. 4. Fig. Fără rezultat; nefolositor, zadarnic. II. S.n. 1. Spațiu gol; pustietate. — Loc. adv. *În deșert* = a) (în legătură cu privirea) în gol, fără țintă; b) în van, zadarnic. 2. Regiune cu climă aridă, cu ploi extrem de puține, în care viața vegetală și animală este foarte redusă, iar populația foarte rară; pustiu; 3. (În limbajul bisericesc; în expr.) *A lua în deșert* = a batjocori; a nesocoti. 4. (Pop.) Partea scobită a corpului la animale cuprinsă între ultima coastă și osul șoldului. — Lat. (I) **desertus**, (II) din lat. **desertum**, fr. **désert**.

DEȘERTĂ, *deșért*, vb. I. (Pop.) 1. Tranz. A scoate întregul conținut dintr-un recipient. — Expr. *A deșerta sacul (până la fund)* = a spune tot ce știi (noutăți, glume, necazuri etc.). — A bea până la fund băutura dintr-un vas: a da pe gât o băutură. 2. Refl. (Despre locuri populate de oameni) A deveni gol, pustiu. — Din **deșert**.

DEȘERTĂRE, *deșertări*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a (se) *deșerta*; golire, deșertat¹. — V. **deșerta**.

DEȘERTĂT s.n. (Pop.) Deșertare. — V. **deșerta**.

DEȘERTĂT², -Ă, *deșertați, -te*, adj. (Pop.; despre recipiente) Care este gol, care nu mai conține nimic în interior. — V. **deșerta**.

DEȘERTĂCIUNE, *deșertăciuni*, s.f. 1. Lipsă de valoare, de folos, de importanță; zădărnice; p. *ext.*, lucru lipsit de valoare. 2. Preocupare pentru lucruri nefolositoare; ușurință, vanitate. — **Deșert** + suf. *-ciune*.

DEȘERTIC, -Ă, *deșertici, -ce*, adj. Referitor la deșerturi. — **Deșert** + suf. *-ic* (după fr. *désertique*).

DEȘERTIFICĂ, pers. 3 *deșertifică*, vb. I. Refl. A se transforma în deșert, a deveni deșert. — Din **deșertificare**.

DEȘERTIFICĂRE, *deșertificări*, s.f. Transformare a unei regiuni în deșert. — De la **deșert** (după fr. *désertification*).

DEȘÉU, *deșeuri*, s.n. Rest dintr-un material rezultat dintr-un proces tehnologic de realizare a unui anumit produs, care nu mai poate fi valorificat direct pentru realizarea produsului respectiv. — Din fr. **déchet**.

DEȘEUĂ, *deșeuez*, vb. I. Tranz. A scoate șaua de pe spinarea unui animal de călărie. [Pr.: *-șe-ua*. — Var.: **deșelă** vb. I] — Pref. *de-* + [în] **șeua**.

DEȘEUĂT, -Ă, *deșeuați, -te*, adj. (Despre animalele de călărie) Care nu are șa, căruia i s-a scos șaua. [Pr.: *-șe-ua*. — Var.: **deșelăt, -ă** adj.] — V. **deșeua**.

DEȘI conj. (Introduce o propoziție concesivă) Cu toate că, măcar că. — (În construcții eliptice, cu valoare de complement circumstanțial concesiv) *Deși tânăr, e înțelept*. — **De**⁴ + **și**.

DEȘIRĂ, *deșir*, vb. I. Refl. 1. (Despre obiecte înșirate pe ață, în special despre mărgelă) A ieși de pe ața pe care au fost înșirate (adesea căzând și împrăștiindu-se). — Tranz. *Deșiră mărgelă*. 2. (Despre ața înfășurată pe ghem sau despre ghem) A se desfășura într-un fir lung continuu. — Tranz. *Deșiră ața de pe ghem*. 3. (Despre împletituri sau obiecte împletite) A se desface, a se destrăma. — Tranz. *A deșirat dantela*. 4. Fig. (Despre oameni sau corpul omenesc) A se destinde (2) în toată lungimea lui. 5. Fig. (Rar; despre locuri și peisaje din natură) A se desfășura în fața privitorului. — Lat. **diserrare**. Cf. și i r.

DEȘIRĂBIL, -Ă, *deșirabili, -e*, adj. Care se poate deșira. — **Deșira** + suf. *-bil*.

DEȘIRĂRE, *deșirări*, s.f. Acțiunea de a (se) *deșira* și rezultatul ei. — V. **deșira**.

DEȘIRĂT, -Ă, *deșirați, -te*, adj. 1. (Despre obiecte înșirate pe ață) Care a ieșit de pe ața pe care au fost înșirate. 2. (Despre ața înfășurată pe ghem sau despre ghem) Care s-a desfășurat într-un fir lung continuu. 3. (Despre împletituri, țesături) Destrămat, desfăcut. 4. Fig. (Despre manifestări ale gândirii) Fără șir; dezordonat, dezlanat. 5. Fig. (Despre oameni; adesea substantivat) Excesiv de înalt și de slab. — (Despre părți ale corpului omenesc) Prea lung și slab. — V. **deșira**.

DEȘOCĂ, *deșochez*, vb. I. Tranz. (Med.) A scoate pe cineva din starea de șoc (2). — Pref. *des-* + **șoca**.

DEȘOCĂT, -Ă, *deșocați, -te*, adj. (Rar) Care deșochează. — **Deșoca** + suf. *-ant*.

DEȘOCĂRE, *deșocări*, s.f. Acțiunea de a deșoca și rezultatul ei. — V. **deșoca**.

DEȘOCĂT, -Ă, *deșocați, -te*, adj. Care a fost scos din starea de șoc. — V. **deșoca**.

DEȘOSĂ, pers. 3 *deșosează*, vb. I. Tranz. și refl. 1. (Despre dinți) A(-și) dezveli partea inferioară prin retragerea gingiei. 2. (Despre plante) A(-și) dezveli rădăcina. — Din fr. **déchausser**.

DEȘOSĂRE, *deșosări*, s.f. Acțiunea de a (se) *deșosa*. — V. **deșosa**.

DEȘOSĂT, -Ă, *deșosați, -te*, adj. 1. (Despre dinți) Care are dezvelită partea inferioară, prin retragerea gingiei. 2. (Despre plante) Care are rădăcina ieșită din pământ. — V. **deșosa**.

DEȘT s.n. v. **deget**.

DEȘTEPT, -EAPTĂ, *deștepti, -te*, adj. 1. Care nu doarme; treaz. — Trezit din letargie, dintr-o stare de amorțeală. 2. (Adesea substantivat) Care înțelege cu ușurință și exact ceea ce citește, aude, vede; ager la minte, inteligent. — (Fam.) Șiret, viclean, șmecher. — De la **deștepta**.

DEȘTEPTĂ, *deștept*, vb. I. 1. Refl. și tranz. A (se) trezi din somn. — A (se) trezi din letargie, dintr-o stare de amorțeală, de visare etc.; p. *ext.* a reveni sau a face să revină la viață. 2. Refl. (Despre sentimente, dorințe, idei etc.) A se ivi, a apărea; a se stârni, a se dezlanți. 3. Refl. A deveni conștient, a ajunge să înțeleagă, să-și dea seama de realități. — A deveni (mai) inteligent. — Lat. **dispectare**.

DEȘTEPTĂRE, *deșteptări*, s.f. Faptul de a (se) *deștepta*; deșteptat. — Momentul când se trezește cineva din somn. — Semnal care anunță scularea de dimineață în internate, cazărmi etc. — V. **deștepta**.

DEȘTEPTĂT s.n. Deșteptare. — V. **deștepta**.

DEȘTEPTĂCIUNE s.f. Inșușirea de a fi deștept (2); inteligentă. — (Adesea ir.) Faptă sau vorbă de om deștept (2). — **Deștept** + suf. *-ăciune*.

DEȘTEPTĂTOR, -OĂRE, *deșteptători, -oare*, adj. Care deșteaptă din somn. — *Ceas deșteptător* (și substantivat, n.) = ceasornic care sună automat la o oră spre a deștepta pe cineva din somn. — **Deștepta** + suf. *-ător*.

DEȘTERNE, *deștern*, vb. III. (Rar) 1. Tranz. A strânge așternutul de pe pat sau fața de pe masă (cu obiectele rânduite pe ea). 2. Refl. A se întinde, a se desfășura, a se succeda (pe dinaintea ochilor). [Var.: **dișterne** vb. III] — Pref. *des-* + [a] **șterne**.

DEȘUCHEĂT, -Ă, *deșuchești, -te*, adj. (Pop.; despre oameni, despre sentimentele și acțiunile lor; adesea substantivat) 1. Nebun, smintit. 2. Dezmățat, destrăbălat, imoral. — Pref. *de-* + **șucheat**.

DEȘUCHEĂTURĂ, *deșucheturi*, s.f. (Rar) Faptă deșucheată. — **Deșucheat** + suf. *-ură*.

DEȘURUBĂ, *deșurubez*, vb. I. Tranz. A desface (prin învârtire) un șurub din locul în care se afla înșurubat. — A desprinde, a desface un obiect din șuruburi. — Pref. *de-* + [în] **șuruba**.

DEȘURUBĂRE, *deșurubări*, s.f. Acțiunea de a *deșuruba*. — V. **deșuruba**.

DEȘURUBĂT, -Ă, *deșurubați, -te*, adj. (Despre șuruburi) Desfăcut (total sau parțial) prin învârtire din locul în care se afla înșurubat. — (Despre obiecte prinse în șuruburi) Cu șuruburile (total sau parțial) scoase. — V. **deșuruba**.

DETAILĂ vb. I v. **detalia**.

DETAILĂT, -Ă adj. v. **detaliat**.

DETAILIST, -Ă, detaलिष्टi, -ste, s.m. și f. Persoană care vinde în detaliu, cu amănuntul, cu bucata. ⇨ (Adjectival) *Negustor detailist*. — Din fr. *détailiste*.

DETALIA, detaliez, vb. I. Tranz. A arăta, a expune, a analiza, a demonstra ceva în mod amănunțit. ⇨ Refl. (Rar) A ieși în evidență, a se contura în toate amănuntele. [Pr.: -li-a. — Var.: *detaliá* vb. I.] — Din it. *detagliare*, fr. *détailer*.

DETALIAT, -Ă, detaलिष्ट, -te, adv., adj. (În mod) amănunțit. [Pr.: -li-at. — Var.: *detaliát, -ă* adj.] — V. *detalia*.

DETALIÉRE, detaलिერი, s.f. Acțiunea de a (*se*) *detalia* și rezultatul ei. [Pr.: -li-e.] — V. *detalia*.

DETALIUL, detalii, s.n. Amănunt. ⇨ Loc. adv. *În detaliu = a)* în fiecare amănunt luat aparte; **b)** cu de-amănuntul, în mod detaliat. ⇨ Expr. (*A vinde în detaliu =* (a vinde) în cantități mici, cu bucata, cu amănuntul. ⇨ Circumstanță de amănunt în care se petrece ceva. ⇨ Lucru mărunț, lipsit de importanță, secundar (în ansamblul celorlalte). — Din it. *detaglio*, fr. *détail*.

DETARTRĂ, detartez, vb. I. Tranz. A curăța de tartru. — Din fr. *détartre*.

DETARTRĂJ, detartraje, s.n. Detartare. — Din fr. *détartrage*.

DETARTRĂNT, -Ă, detartranti, -te, s.n., adj. (Substanță) care detartrează. — Din fr. *détartrant*.

DETARTRĂRE, detartrări, s.f. Acțiunea de a *detartra*. — V. *detartra*.

DETAȘA, detașez, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (*se*) desprinde, a (*se*) desface, a (*se*) separa (dintr-un ansamblu unitar). ⇨ Refl. (Sport) A se desprinde de ceilalți concurenți în timpul concursului, luând-o cu mult înainte. 2. Tranz. A deplasa un angajat în mod temporar și în interes de serviciu de la o unitate la alta sau dintr-o localitate în alta. 3. Refl. A ieși în evidență, a se evidenția. — Din fr. *détacher*.

DETAȘABIL, -Ă, detașabili, -e, adj. Care poate fi detașat. — Din fr. *détachable*.

DETAȘAMENT, detașamente, s.n. 1. Grup de subunități sau de unități militare reunite temporar sub o comandă unică pentru a îndeplini o misiune cu caracter independent. 2. Echipă, grup. — Din fr. *détachement*.

DETAȘARE, detașări, s.f. Acțiunea de a (*se*) *detașa*. — V. *detașa*.

DETAȘAT, -Ă, detașati, -te, adj. Desprins, separat, izolat (de cineva sau de ceva). ⇨ (Sport; adverbial) În mod evident, categoric. *A câștigat detașat cursa*. — V. *detașa*. Cf. fr. *détaché*.

DETECTĂ, detectez, vb. I. Tranz. A identifica, a descoperi, a determina existența unui element care este ascuns (vederii). — Din fr. *détecter*.

DETECTABIL, -Ă, detectabili, -e, adj. Care poate fi detectat. — Din fr. *déetectable*.

DETECTĂRE, detectări, s.f. Faptul de a *detecta*. — V. *detecta*.

DETECTÍV, detectivi, s.m. Agent aflat în serviciul poliției sau al unei persoane particulare, care culege date ori investighează în cazul unei persoane. — Din fr. *détective*.

DETECTÍVISM s.n. Aptitudine sau atitudine, manieră de detectiv. — *Detectiv* + suf. *-ism*.

DETECTÍVIST, -Ă, detectiviști, -ste, adj. Caracteristic detectivului, referitor la detectivi; detectivistic. — *Detectiv* + suf. *-ist*.

DETECTÍVISTIC, -Ă, detectivistici, -ce, adj. Detectivist. — Din germ. *detektivistisch*.

DETECTÓR, detectoare, s.n. Aparat sau dispozitiv folosit pentru a detecta ceva. ⇨ (În sintagmele) *Detector colorimetric* = aparat pentru determinarea concentrației gazelor toxice în aer. *Detector de metale* = aparat electronic pentru detectarea obiectelor metalice ascunse vederii. *Detector de proximitate* = aparat electronic care detectează apropierea unei persoane sau a unui obiect de o zonă controlată. — Din fr. *détecteur*.

DETÉCȚIE, detecții, s.f. Operație de identificare a prezenței unui semn al util într-o recepție de unde electromagnetice. — Din fr. *déttection*.

DETENSIONĂ, detensione, vb. I. Tranz. A elimina sau a reduce tensiunea. [Pr.: -si-o-] — Pref. *de-* + *tensiona*.

DETENSIONĂRE, detensionări, s.f. Acțiunea de a *detensiona* și rezultatul ei. [Pr.: -si-o-] — V. *detensiona*.

DETENSIONĂT, -Ă, detensionati, -te, adj. Căruia i s-a eliminat sau i s-a redus tensiunea. [Pr.: -si-o-] — V. *detensiona*.

DETÉNTĂ, detente, s.f. 1. (Fiz.) Expansiune. 2. Calitate a unui sportiv prin care reușește să se desprindă de la sol în înălțime sau în lungime (prin combinarea forței și a vitezei). — Din fr. *détente*.

DETENTÓR, detentori, s.m. (Jur.) Deținător. — Din fr. *détenteur*.

DETÉNTIE, detenții, s.f. (Jur.) 1. Reținere a cuiva în stare de arest, pentru cercetări. 2. Pedepsă penală care privează pe cineva de libertate pentru o perioadă dată. 3. (Rar) Posedare, păstrare a unui bun, fără intenția de a deveni proprietarul lui. [Var.: *detențiune* s.f.] — Din fr. *détention*, lat. *detentio, -onis*.

DETENȚIUNE s.f. v. *detenție*.

DETERGÉNT, -Ă, detergenți, -te, s.m., adj. (Produs) care (dizolvat în apă) are proprietatea de a spăla, de a curăța, de a degresa. — Din fr. *détergent*.

DETERIORĂ, deterioresc, vb. I. Tranz. și refl. A (*se*) uza, a (*se*) strica (prin întrebuințare îndelungată, în urma unui accident etc.). [Pr.: -ri-o-] — Din fr. *détériorer*, lat. *deteriorare*.

DETERIORĂRE, deteriorări, s.f. Acțiunea de a (*se*) *deteriora* și rezultatul ei; stricare, uzare. [Pr.: -ri-o-] — V. *deteriora*.

DETERIORĂT, -Ă, deteriorati, -te, adj. Uzat, stricat. [Pr.: -ri-o-] — V. *deteriora*.

DETERMINĂ, detérmin, vb. I. Tranz. 1. A condiționa în mod necesar, a servi drept cauză pentru apariția sau dezvoltarea unui fapt, a unui fenomen; a cauza, a pricinui. 2. A fixa (cu precizie); a stabili, a hotărî (o dată, un termen etc.). ⇨ Spec. A preciza însușirile unui corp, ale unei plante, ale unui fenomen (în vederea repartizării acestora în categorii). ⇨ Spec. A calcula, a deduce pe baza unor date. 3. A face ca cineva să ia o anumită hotărâre. 4. (Despre cuvinte sau propoziții) A preciza sensul altui cuvânt sau altei propoziții. *Adverbele determină verbele pe care le însoțesc*. — Din fr. *déterminer*, lat. *determinare*.

DETERMINABIL, -Ă, determinabili, -e, adj. Care poate fi determinat. — Din fr. *déterminable*.

DETERMINĂNT, -Ă, determinanți, -te, adj., s.m. I. Adj. 1. Care determină sau este de natură să determine ceva; hotărâtor. 2. (Despre cuvinte sau propoziții; adesea substantivat) Care precizează sensul altui cuvânt sau al altei propoziții cu care este în legătură, fiind subordonat acestora. II. S.m. Expresie matematică ale cărei elemente sunt așezate sub forma unui tabel și care servește la rezolvarea sistemelor de ecuații. — Din fr. *déterminant*.

DETERMINĂRE, determinări, s.f. Faptul de a *determina*. ⇨ (Concr.) Cuvânt sau propoziție care precizează sensul altui cuvânt sau al altei propoziții cu care este în legătură, fiind subordonate acestora. — V. *determina*.

DETERMINĂT, -Ă, determinați, -te, adj. 1. Care a fost precizat, care a fost stabilit. 2. (Despre cuvinte sau propoziții) Al cărui sens este precizat de alt cuvânt sau de altă propoziție. — V. *determina*. Cf. fr. *déterminé*.

DETERMINATÍV, -Ă, determinativi, -e, adj. (Adesea substantivat, n.) Determinant. — Din fr. *déterminatif*.

DETERMINATÓR, determinatoare, s.n. Lucrare pe baza căreia se identifică diverse specii, genuri etc. de plante și de animale. — *Determina* + suf. *-tor*.

DETERMINÍSM s.n. Teorie, concepție potrivit căreia fenomenele sunt generate de înlănțuirii de cauze și efecte, prin condiționări și legități, prin interacțiuni necesare și repetitive. — Din fr. *déterminisme*.

DETERMINÍST, -Ă, determiniști, -ste, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care aparține determinismului, privitor la determinism. 2. S.m. și f. Adept al determinismului. — Din fr. *déterministe*.

DETESTĂ, detést, vb. I. Tranz. și refl. recipr. A nu (*se*) putea suferi, a (*se*) disprețui profund. — Din fr. *détester*, lat. *detestari*.

DETESTABIL, -Ă, detestabili, -e, adj. Vrednic de ură, de dispreț. ⇨ Care este foarte rău, care este cu mult sub nivelul așteptat sau cerut. — Din fr. *détestable*, lat. *detestabilis*.

DETESTĂRE, detestări, s.f. (Rar) Acțiunea de a (*se*) *detesta*. — V. *detesta*.

DETONĂ, detonez, vb. I. Tranz. A declanșa o explozie. ⇨ Intrans. A exploda. — Din fr. *détoner*.

DETONĂBIL, -Ă, detonabili, -e, adj. Detonant. — Din it. *detonabile*.

DETONĂNT, -Ă, detonanți, -te, adj. Care (poate) produce o detonație; detonabil. — Din fr. *détoner*.

DETONATÓR, detonatoare, s.n. Element, dispozitiv etc. care (poate) produce detonația unei substanțe explozive. — Din fr. *détonateur*.

DETONĂȚIE, detonații, s.f. Explozie; zgomot produs de o explozie. — Din fr. *détonation*.

DETORSIONĂ, detorsionez, vb. I. Tranz. A înlătura o torsiune (1). [Pr.: -si-o-] — Pref. *de-* + *torsiona*.

DETORSIONĂRE, detorsionări, s.f. Acțiunea de a *detorsiona*. [Pr.: -si-o-] — V. *detorsiona*.

DETORSIONĂT, -Ă, detorsionați, -te, adj. Care nu mai este răsucit. [Pr.: -si-o-] — V. *detorsiona*.

DETORSIUNE, detorsiuini, s.f. Detorsionare. [Pr.: -si-u-] — Din fr. *détorsion*.

DETOXIFICĂ, detoxific, vb. I. Tranz. A neutraliza acțiunea produselor toxice din organism, din spațiu etc. — Din fr. *détoxifier*.

DETOXIFICĂRE, detoxificări, s.f. Acțiunea de a *detoxifica* și rezultatul ei. — V. *detoxifica*.

DETOXIFICĂT, -Ă, detoxificați, -te, adj. Care a fost supus detoxificării. — V. *detoxifica*.

DETRACĂ vb. I. Refl. (Livr.); folosit numai la timpurile compuse) A se sminti, a se țîni; a decădea din punct de vedere moral. — Din fr. **détriquer**.

DETRACĂRE, *detracări*, s.f. (Livr.) Faptul de a se detraca. — V. **detraca**.

DETRACĂT, **-Ă**, *detracați*, *-te*, adj. (Livr.; adesea substantivat) Smintit, țînit, dezechilibrat; decăzut din punct de vedere moral. — V. **detraca**. Cf. fr. *détraqué*.

DETRACTĂ, *detractez*, vb. I. Tranz. (Livr.) A ponegri, a defăima pe cineva. — Din fr. **détracter**.

DETRACTĂRE, *detractări*, s.f. (Livr.) Acțiunea de a detracta. — V. **detracta**.

DETRACTĂTOR, **-OĂRE**, *detractori*, *-oare*, s.m. și f. (Livr.) Calomniator. — Din fr. **détracteur**, lat. **detractor**.

DETRIMENT s.n. (În loc. prep.) În *detrimetul* (cuiva sau a ceva) = în dauna, în paguba (cuiva sau a ceva). — Din fr. **détriment**, lat. **detrimētum**.

DETRITIC, **-Ă**, *detritici*, *-ce*, adj. (Geol.) Clastic. — Din fr. **détritique**.

DETRITUS s.n. 1. Material rezultat din fărâmițarea rocilor prin acțiunea agenților externi. 2. Material granular mărunț rezultat în urma uzurii unui drum pietruit din cauza circulației. 3. (Rar) Tartru dentar. — Din fr. **détritus**, lat. **detritus**.

DETRONĂ, *detronez*, vb. I. Tranz. A înlătura de la domnie, a alunga de pe tron. ♦ (lr.) A înlătura pe cineva dintr-o demnitate, dintr-o funcție. ♦ A deposeda pe cineva de titlul de campion. — Din fr. **détrôner**.

DETRONĂRE, *detronări*, s.f. Acțiunea de a detrona. — V. **detrona**.

DETRONĂT, **-Ă**, *detronați*, *-te*, adj. Înlăturat de la domnie, alungat de pe tron. — V. **detrona**.

DETUNĂ, *detună*, vb. I. 1. Intrans. (La pers. 3) A face un zgomot ca al tunetului; a bubui; p. ext. a răsună. ♦ Tranz. (Rar) A face să răsună. 2. Intrans. Fig. (Despre oameni) A-și manifesta mânia în mod zgomotos.

3. Intrans. și tranz. (La pers. 3) A trăsni. 4. Tranz. (Adesea fig.) A zdrobi, a nimici; a năruși. — Lat. **detonare**.

DETUNĂRE, *detunări*, s.f. Acțiunea de a detuna (1) și rezultatul ei; bubuit, detunătură. — V. **detuna**.

DETUNĂT, **-Ă**, *detunați*, *-te*, adj. (Rar) Lovit de trăsnet; trăsnit. — V. **detuna**.

DETUNĂTOR, **-OĂRE**, *detunători*, *-oare*, adj., s.n. 1. Adj. Care răsună puternic; bubuitoar. 2. S.n. Partea dindărăt a țevii unei arme de foc de infanterie, în care intră tubul cartușului. — **Detuna** + suf. *-tor*.

DETUNĂTURĂ, *detunături*, s.f. Zgomot puternic (ca al tunetului) produs de o explozie, de o armă de foc etc.; bubuit, detunare, detunet. — **Detuna** + suf. *-ătură*.

DETUNET, *detunete*, s.n. (Rar) Detunătură. — **Detuna** + suf. *-et*. Cf. t.unet.

DETURNĂ, *deturnez*, vb. I. Tranz. A întrebuița fonduri bănești (sau alte bunuri) pentru altă destinație decât cea legal prevăzută. ♦ (Impr.) A delapida. ♦ A sili pe cineva să schimbe sau a schimba în mod ilegal ruta, direcția de zbor a unui avion. — Din fr. **détourner**.

DETURNĂRE, *deturnări*, s.f. Faptul de a deturna. — V. **deturna**.

DEȚINĂTOR, **-OĂRE**, *deținători*, *-oare*, s.m. și f. Persoană care are în păstrare bunuri materiale; persoană care posedă un lucru, un titlu, un premiu, o recompensă etc. — **Deține** + suf. *-ător*.

DEȚINE, *dețin*, vb. III. Tranz. 1. A avea în stăpânire sau în păstrare un bun material. 2. A dispune de..., a poseda, a avea; spec. a poseda un titlu, un premiu etc.; a avea o funcție, un grad etc. 3. A ține pe cineva închis (pentru cercetări sau după ce a fost condamnat). — Din fr. **détenir** (după *ține*).

DEȚINERE, *dețineri*, s.f. Acțiunea de a deține și rezultatul ei. — V. **deține**.

DEȚINUT, **-Ă**, *deținuți*, *-te*, s.m. și f. Persoană ținută sub stare de arest (după ce a fost condamnată sau pentru cercetări); arestat. — V. **deține**.

DEUNĂZI adv. (Pop.) Zilele trecute, nu de mult, acum câteva zile. [Acc. și: *deunăzi* — Var.: **dăunăzi** adv.] — **De**⁴ + **ună** (= *una*) + **zi**.

DEUS EX MÁCHINA loc. s.n. Întâmplare sau persoană apărută la momentul potrivit. — Loc. lat.

DEUTÉRIU s.n. Izotop al hidrogenului, folosit drept combustibil termonuclear în reactoarele nucleare. [Pr.: *deu-*] — Din fr. **deutérium**, germ. **Deuterium**, engl. **deuterium**.

DEUTERÓN, *deuteroni*, s.n. Nucleu al atomului de deuteriu, format dintr-un proton și un neutron. [Pr.: *deu-*] — Din fr. **deutéron**.

DEUX-PIÈCES, *deux-pièces-uri*, s.n. Îmbrăcăminte feminină compusă din fustă și jachetă. [Pr.: *döpiés*] — Cuv. fr.

DEVALÉ adv. (Pop.) În jos, mai la vale; mai încolo. — **De**⁴ + **vale**.

DEVALIZĂ, *devalizez*, vb. I. Tranz. (Livr.) A prăda, a jefui pe cineva de bunuri. — Din fr. **dévaliser**.

DEVALIZĂRE, *devalizări*, s.f. Faptul de a devaliza. — V. **devaliza**.

DEVALORIZĂ, *devalorizez*, vb. I. Tranz. (Adesea fig.) A reduce, a face să scadă valoarea monedei sau a altor valori (în raport cu aurul); a deprecia. ♦ Refl. *Banii se devalorizează*. — Din fr. **dévaloriser**.

DEVALORIZĂRE, *devalorizări*, s.f. (Adesea fig.) Acțiunea de a (se) devaloriza și rezultatul ei; scădere a valorii; (în special) reducere de către stat a valorii monedei în raport cu aurul, argintul sau cu valutele străine. — V. **devaloriza**.

DEVALORIZĂT, **-Ă**, *devalorizați*, *-te*, adj. (Despre monede și alte valori; adesea fig.) Care și-a micșorat valoarea; depreciat. — V. **devaloriza**.

DEVÂNS, *devansuri*, s.n. Devansare. — Din **devansa** (derivat regresiv).

DEVANSĂ, *devansez*, vb. I. Tranz. 1. A întrece pe cineva, a o lua cuiva înainte; a depăși. 2. A săvârși sau a face să se petreacă ceva mai devreme decât era normal sau prevăzut; a grăbi (o acțiune, un fapt). — Din fr. **devancer**.

DEVANSĂRE, *devansări*, s.f. Faptul de a devansa. — V. **devansa**.

DEVASTĂ, *devastez*, vb. I. Tranz. A distruge, a ruina, a pustii o țară, o regiune, o casă. ♦ A jefui, a prăda. — Din fr. **dévaster**, lat. **devastare**.

DEVASTĂRE, *devastări*, s.f. Acțiunea de a devasta. — V. **devasta**.

DEVASTĂT, **-Ă**, *devastați*, *-te*, adj. Distrus, ruinat, pustii. ♦ Jefuit, prădat. — V. **devasta**.

DEVASTĂTOR, **-OĂRE**, *devastatori*, *-oare*, adj. (Adesea substantivat) Care devastează; distrugător, pustiiitor. — Din fr. **dévastateur**, lat. **devastator**.

DEVĂLMĂȘ, *devălmași*, s.m. Persoană care stăpânea în devălmășie cu atele o suprafață de teren; p. ext. părtaș la o afacere. ♦ (Adjectival) *Țaran devălmaș*. — **De-a valma** + suf. *-aș*.

DEVĂLMĂȘIE, *devălmășii*, s.f. (În Evul Mediu, în Țara Românească) Formă de stăpânire sau de folosire în comun a pământurilor din hotarul satului, specifică obștii sătești. ♦ Activitate desfășurată în comun. ♦ Loc. adv. *În devălmășie* = în comun, de-a valma. — **Devălmaș** + suf. *-ie*.

DEVELOPĂ, *developez*, vb. I. Tranz. A trata cu un reactiv chimic un film, o placă sau hârtie fotografică care au fost expuse, pentru a face să apară imaginea. ♦ A face să apară (prin diverse procedee) semnele scrise cu cerneală simpatică. — Din fr. **développer**.

DEVELOPĂNT, **-Ă**, *develoapanți*, *-te*, s.n. adj. (Fot.) (Substanță) cu ajutorul căreia se developează. — Din fr. **développante**.

DEVELOPĂRE, *developări*, s.f. Acțiunea de a *developa*. — V. **developa**.

DEVELOPĂT, **-Ă**, *develoapați*, *-te*, adj. (Despre filme, plăci sau hârtie fotografică) Tratat cu un reactiv chimic, după expunere, pentru a face să apară imaginea. — V. **developa**.

DEVELOPĂTOR, *developatoare*, s.n. Substanță chimică cu ajutorul căreia se developează. ♦ Substanță chimică folosită pentru sintetizarea coloranților fixați pe fibrele textile. — Din fr. **développeur**.

DEVENI, *devin*, vb. IV. Intrans. 1. A se transforma, a se preface în...; a lua, a primi aspectul sau forma de... 2. A începe sau a ajunge să fie; a se face. A *deveni profesor*. 3. (Fam.; în expr.) *Cum devine cazul (sau chestia)* = cum stau lucrurile, ce s-a întâmplat. — Din fr. **devenir**.

DEVENIRE, *deveniri*, s.f. Acțiunea de a *deveni*. ♦ Loc. adv. *În devenire* = în curs de transformare, de evoluție. — V. **deveni**.

DEVÉR s.n. Volumul vânzărilor de mărfuri pe o perioadă dată (exprimat în bani). ♦ (Fam.) *Cu dever (mare)* = (despre magazine) cu vânzare intensă, cu aflientă mare de cumpărători; cu vad. — Din tc. **devir**.

DEVERBĂL, *deverbale*, adj., s.n. (Lingv.) (Cuvânt) derivat de la verb. — Din fr. **déverbal**.

DEVERSĂ, *deversez*, vb. I. Tranz. A scurge surplusul de apă dintr-un râu sau dintr-un lac (de acumulare). ♦ (Tehn.) A face să se scurgă un lichid (rezidual) într-o apă naturală. — Din fr. **déverser**.

DEVERSĂRE, *deversări*, s.f. Acțiunea de a *deversa*. — V. **deversa**.

DEVERSĂTOR, *deversoare*, s.n. Partea a unei construcții hidrotehnice care asigură scurgerea dirijată a surplusului de apă dintr-o amenajare hidrotehnică. — Din fr. **déversoire**.

DEVIA, *deviez*, vb. I. Intrans. 1. A se abate de la o direcție dată. 2. Fig. A se îndepărta de la subiectul în discuție; a se abate de la calea bună (comițând erori, fapte reprobabile). [Pr.: *-vi-a-*] — Din fr. **dévier**, lat. **deviare**.

DEVIATOR, **-OĂRE**, *deviatori*, *-oare*, s.m. și f. Membru al unui partid politic, care se abate de la linia politică a partidului; deviaționist. [Pr.: *-vi-a-*] — Din fr. **déviateur**.

DEVIĂȚIE, *deviații*, s.f. Abateri de la direcția dată sau normală. ♦ (Med.) *Deviație de sept* = deformare a peretelui despărțitor al cavității nazale. [Pr.: *-vi-a-*] — Din fr. **déviation**.

DEVIATIONISM s.n. Atitudine de deviaționist. [Pr.: *-vi-a-ți-o-*] — Din fr. **déviacionisme**.

DEVIATIONIST, **-Ă**, *deviaționiști*, *-ste*, s.m. și f. Deviator. [Pr.: *-vi-a-ți-o-*] — Din fr. **déviacioniste**.

DEVIERE, *devieri*, s.f. Faptul de a *devia*. [Pr.: *-vi-e-*] — V. **devia**.

DEVINĂȚIE s.f. v. **divinație**.

DEVIRUSĂ, *devirusez*, vb. I. Tranz. A elimina din programele de operare informații, introduse intenționat sau nu, care le afectează funcționarea. — Pref. *de-* + *virusa*.

DEVIRUSĂRE, *devirusări*, s.f. Acțiunea de a *devirusa* și rezultatul ei. — V. *devirusa*.

DEVITALIZĂ, *devitalizez*, vb. I. Tranz. (Med.) A face să înceteze funcțiile vitale ale unui țesut, organ etc. A *devitaliza un dinte*. — Din fr. *dévitaiser*.

DEVITALIZĂRE, *devitalizări*, s.f. Faptul de a *devitaliza*. — V. *devitaliza*.

DEVITALIZĂT, -Ă, *devitalizați, -te*, adj. (Despre țesuturi, organe) Care nu mai are funcții vitale. — V. *devitaliza*.

DEVITAMINIZĂ, *devitaminizez*, vb. I. Tranz. și refl. A face să-și piardă sau a-și pierde vitaminele. — Din fr. *dévitaminiser*.

DEVITRIFICĂRE s.f. Pierdere a transparenței unui obiect de sticlă din cauza acțiunii prelungite a căldurii în timpul procesului de fabricație. — După fr. *dévitrification*.

DEVIZ, *devize*, s.n. Evaluare anticipată și amănunțită a cheltuielilor necesare pentru executarea unei lucrări proiectate. — Din fr. *devis*.

DEVIZĂ, *devize*, s.f. Formulă care exprimă o idee călăuzitoare în comportarea sau în activitatea cuiva. — Din fr. *devise*.

DEVIZE s.n. pl. Documente de credit și de plată (cambii, cekuri etc.) emise în valută străină și pe baza cărora beneficiarul obține o anumită cantitate de valută dintr-o altă țară; mijloc de plată în valută străină. — Din fr. *devises*.

DEVLĂ, *devle*, s.f. (Fam.) Teasta capului; căpățână; *p. ext.* cap (considerat de obicei ca sediu al inteligenței). — Cf. bg., sb. *d e b e l*.

DEVOLTÓR, *devoltoare*, s.n. Mașină sau transformator electric folosit pentru reducerea tensiunii electrice alternative într-o rețea, prin producerea unei tensiuni în opoziție de fază cu tensiunea rețelei. — Din fr. *dévolteur*.

DEVOLUȚIUNE, *devoluțiuni*, s.f. (În sintagma) *Devoluțiune succesorală* = transmitere a unei averi la moștenitori. — Din fr. *dévolution*.

DEVÓN, *devoni*, s.m. Peștișor artificial de metal prevăzut cu cârlige, care servește ca momeală la prinderea peștilor răpitori. — Din fr. *devon*.

DEVONIÁN, -Ă, *devonieni, -e*, adj. 1. (În sintagma) *Perioada* (sau *era*) *devoniană* (și substantivat, n.) = a treia (sau a patra) perioadă a erei paleozoice, caracterizată prin existența plantelor cu organizare simplă, a tuturor claselor de nevertebrate etc. 2. Care aparține perioadei devoniene, privitor la această perioadă. [Pr.: *-ni-an*] — Din fr. *dévonien*.

DEVORĂ, *devorez*, vb. I. Tranz. (Despre animale și, ir., despre oameni) A mânca cu lăcomie, a înghiți pe nemestecate. ♦ Fig. A consuma, a mistui, a înghiți. *Focul a devorat casa*. ♦ Expr. *A devora o carte* = a citi o carte de la un capăt la altul cu mare interes și fără a-și întrerupe o clipă lectura. — Din fr. *dévorer*, lat. *devorare*.

DEVORÁNT, -Ă, *devoranti, -te*, adj. (Livr.) Care devorează; *fig.* arzător, mistuitor; care nu poate fi potolit, stăpănit; devorator. — Din fr. *dévorant*.

DEVORÁTOR, -OÁRE, *devoratori, -oare*, adj. Devorant. — Din fr. *dévorateur*. Cf. *devora*.

DEVOTĂ, *devotez*, vb. I. Refl. A se pune fără rezerve în serviciul cuiva sau a ceva; a se dedica, a se consacra în întregime. — Din lat. *devotare*, fr. *dévouer*.

DEVOTAMÉNT s.n. Atașament sincer față de o persoană sau față de o cauză și hotărârea de a o servi în orice împrejurare și fără rezerve; abnegație. — Din fr. *dévouement* (după *devota*).

DEVOTÁT, -Ă, *devotați, -te*, adj. Plin de devotament, de abnegație față de cineva sau de ceva; credincios. — V. *devota*.

DEVOTIÚNE s.f. (Livr.) Evlavie, cucernicie. ♦ (Rar) Devotament. [Pr.: *-fi-u-*] — Din fr. *dévotion*.

DEVREME adv. De timpuriu, din timp. — *De*⁴ + *vreme*.

DÉXTER, -Ă, *dexteri, -e*, adj. (Latinism) Abil, îndemânat. — Din lat. *dexter*.

DEXTERITÁTE, (2) dexterități, s.f. 1. Abilitate, dibăcie, îndemănare (fizică). 2. (Îleșit din uz) Obiect de învățământ (desen, muzică, caligrafie, gimnastică, gospodărie, lucru de mână) având drept scop să dezvolte însușirile artistice și îndemănarea practică a elevilor. — Din fr. *dextérité*, lat. *dexteritas, -atis*.

DEXTRINĂ, *dextrine*, s.f. Pulbere albă sau albă-gălbuie, amorfă, solubilă în apă, obținută prin degradarea amidonului și folosită ca material de apretare, la fabricarea unor cleiuri etc. — Din fr. *dextrine*.

DEXTRINIZÁRE, *dextrinizări*, s.f. Transformare a amidonului în dextrină. — Cf. engl. *dextrinization*.

DEXTROCÁRDIE s.f. Anomalie care constă în situarea inimii în (sau spre) partea dreaptă a toracelui. — Din fr. *dextrocardie*.

DEXTROGÍR, -Ă, *dextrogiri, -e*, adj. (Fiz.; despre substanțe) Care rotește planul de polarizare al luminii spre dreapta. *Glucosa este dextrogiră*. — Din fr. *dextrogyre*.

DEXTRÓZĂ, *dextroze*, s.f. Tip de glucoză solubilă în apă, folosită în alimentația dietetică. — Din fr. *dextrose*.

DEZABIÉ, *dezabieuri*, s.n. Îmbrăcăminte ușoară (elegantă), purtată de femei în casă. — Din fr. *deshabillé*.

DEZABONÁ, *dezabonez*, vb. I. Tranz. și refl. (Rar) A(-și) anula un abonament. — Din fr. *désabonner*.

DEZABURÍ, *dezaburesc*, vb. IV. Tranz. A înlătura aburul de pe geamuri. — Pref. *des-* + *aburi*.

DEZABURITÓR, *dezaburitoare*, s.n. Instalație împotriva aburirii geamurilor la autoturisme. — *Dezaburi* + suf. *-tor*.

DEZABUZÁ, *dezabuzez*, vb. I. Tranz. și refl. (Livr.) A face să devină sau a deveni blazat, dezamăgit. — Din fr. *désabuser*.

DEZABUZÁT, -Ă, *dezabuzati, -te*, adj. (Livr.) Persoană care și-a pierdut speranțele, entuziasmul; dezamăgit. — V. *dezabuză*.

DEZACÓRD, *dezacorduri*, s.n. Lipsă de acord, de armonie (între sunete sau, *p. ext.*, între opinii, sentimente, fenomene). — Din fr. *désaccord*.

DEZACORDÁ, *dezacordez*, vb. I. Refl. (Despre instrumente muzicale cu coarde) A-și pierde consonanța tonurilor (prin slăbirea coardelor); a se discorda. — Din fr. *désaccorder*.

DEZACORDÁRE, *dezacordări*, s.f. Faptul de a *se dezacorda*. — V. *dezacorda*.

DEZACORDÁT, -Ă, *dezacordați, -te*, adj. (Despre instrumente muzicale cu coarde) Care nu mai este acordat; discordat. — V. *dezacorda*.

DEZACTIVÁ, *dezactivez*, vb. I. Tranz. 1. A neutraliza proprietățile nocive ale unui produs; a diminua acțiunea unei substanțe radioactive. 2. (Electron., Inform.) A face inactiv, a scoate din starea de funcționare un dispozitiv, un aparat, un program de calculator, un card etc. A *dezactiva alarma*. A *dezactiva cardul*. — Din fr. *désactiver*. Cf. engl. *deactivate*.

DEZACTIVÁRE, *dezactivări*, s.f. Acțiunea de a *dezactiva*. — V. *dezactiva*.

DEZACTIVÁT, -Ă, *dezactivați, -te*, adj. 1. (Despre produse nocive sau substanțe radioactive) Care a fost neutralizat; a cărui acțiune a fost diminuată.

2. (Despre dispozitive, aparate, programe de calculator, carduri etc.) Care a fost scos din starea de funcționare, care a devenit inactiv. — V. *dezactiva*.

DEZACTUALIZÁ, *dezactualizez*, vb. I. Refl. A-și pierde actualitatea.

[Pr.: *-tu-a-*] — Pref. *des-* + *actualiza*.

DEZACTUALIZÁRE, *dezactualizări*, s.f. Acțiunea de a *se dezactualiza* și rezultatul ei. [Pr.: *-tu-a-*] — V. *dezactualiza*.

DEZACTUALIZÁT, -Ă, *dezactualizați, -te*, adj. Care și-a pierdut actualitatea. [Pr.: *-tu-a-*] — V. *dezactualiza*.

DEZAFECTÁ, *dezafectez*, vb. I. Tranz. A schimba destinația unui imobil. — Din fr. *désaffecter*.

DEZAGLOMERÁ, *dezaglomerez*, vb. I. Tranz. și refl. (Despre un loc, un spațiu) A (se) elibera de (o parte din) mulțimea înghesuită de oameni, de vehicule etc. — Pref. *des-* + *aglomera*.

DEZAGLOMERÁRE, *dezaglomerări*, s.f. Acțiunea de a (se) *dezaglomera*. — V. *dezaglomera*.

DEZAGREABÍL, -Ă, *dezagreabili, -e*, adj. Neplăcut, supărător; penibil. [Pr.: *-gre-a-*] — Din fr. *désagréable*.

DEZAGREGÁ, pers. 3 *dezagregă*, vb. I. Refl. (Despre corpuri) A se desface în părțile constitutive. ♦ (Despre nucleul atomic al unui element; impr.) A se dezintegra. ♦ Fig. (Despre o comunitate) A-și pierde cu totul coeziunea. — După fr. *désagréger*.

DEZAGREGÁBIL, -Ă, *dezagreabili, -e*, adj. Care se poate dezagrega. — *Dezagrega* + suf. *-bil*.

DEZAGREGÁRE, *dezagregări*, s.f. Acțiunea de a *se dezagrega* și rezultatul ei. — V. *dezagrega*.

DEZAGREGÁT, -Ă, *dezagregați, -te*, adj. (Despre corpuri) Desfăcut în părțile componente. ♦ (Despre nuclee atomice; impr.) Dezintegrat. ♦ Fig. (Despre o comunitate) Care și-a pierdut cu totul coeziunea. — V. *dezagrega*.

DEZAGREMENT, *dezagremente*, s.n. (Livr.) Neplăcere, neajuns. — Din fr. *désagrément*.

DEZALCOOLIZÁ, *dezalcoolizez*, vb. I. Tranz. A supune un alcoolici unui tratament pentru a-l scoate de sub dependența de alcool. — Pref. *des-* + *alcooliza*.

DEZALCOOLIZÁRE, *dezalcoolizări*, s.f. Acțiunea de a *dezalcooliza* și rezultatul ei. — V. *dezalcooliza*.

DEZAMÁGÍ, *dezamăgesc*, vb. IV. Tranz. A face pe cineva să-și piardă speranțele, iluziile; a deziluziona, a decepționa. — Pref. *des-* + *amăgi*.

DEZAMÁGIRE, *dezamăgiri*, s.f. Faptul de a *dezamăgi* sau de a fi dezamăgit; deziluzie, decepție. — V. *dezamăgi*.

DEZAMÁGIT, -Ă, *dezamăgiți, -te*, adj. Înșelat în așteptările sale; deziluzionat, decepționat. — V. *dezamăgi*.

DEZAMÁGITÓR, -OÁRE, *dezamăgitori, -oare*, adj. Care dezamăgește. — *Dezamăgi* + suf. *-tor*.

DEZAMBALĂ, *dezambalez*, vb. I. Tranz. 1. A scoate ambalajul. 2. A face ca un motor ambalat să revină la viteza nominală. ♦ Refl. Fig. A se elibera de griji; a se retrage dintr-o acțiune, a renunța la ceva. — Din fr. **désemballer**.

DEZAMBALĂRE, *dezambalări*, s.f. Acțiunea de a (se) *dezambala*. — V. *dezambala*.

DEZAMBALĂT, **-Ă**, *dezambalați*, *-te*, adj. Care a fost scos din ambalaj. — V. *dezambala*.

DEZAMBIGUIZĂ, *dezambiguizez*, vb. I. Tranz. și refl. A elimina sau a face să se elimine ambiguitatea unui enunț. — Din fr. **désambiguiser**.

DEZAMBIGUIZĂRE, *dezambiguizări*, s.f. Acțiunea de a (se) *dezambiguiza* și rezultatul ei. Cf. fr. **désambiguisation**.

DEZAMBREIĂ, *dezambreiez*, vb. I. Tranz. A scoate din ambreiaj. [Pr.: *-bre-ia*] — Pref. *des-* + *ambreia*.

DEZAMBREIÉRE, *dezambreieri*, s.f. Acțiunea de a *dezambreia*. [Pr.: *-bre-ie-*] — V. *dezambreia*.

DEZAMBREIĂT, **-Ă**, *dezambreiați*, *-te*, adj. Care a fost scos din ambreiaj. [Pr.: *-bre-iaț*] — V. *dezambreia*.

DEZAMORSĂ, *dezamorsez*, vb. I. Tranz. A scoate amorsa unui proiectil (pentru a-l împiedica să explodeze). — Din fr. **désamorcer**.

DEZAMORSĂRE, *dezamorsări*, s.f. Faptul de a *dezamorsa*. — V. *dezamorsa*.

DEZANAMORFĂZĂ s.f. (Cin.) Operație prin care se restabilesc proporțiile normale ale imaginilor proiectate pe ecran. — Din fr. **désanamorphose**.

DEZANEXĂ, *dezanexez*, vb. I. Tranz. A retroceda un teritoriu. — Din fr. **désannexer**.

DEZANEXĂRE, *dezanexări*, s.f. Acțiunea de a *dezanexa*. — V. *dezanexa*.

DEZANEXĂT, **-Ă**, *dezanexați*, *-te*, adj. (Despre teritorii) Retrocedat. — V. *dezanexa*.

DEZANGAJĂ, *dezangajez*, vb. I. 1. Tranz. A face să înceteze un angajament. 2. Refl. A se retrage dintr-un angajament, dintr-un conflict, dintr-o confruntare etc. — Din fr. **désengager**.

DEZANGAJĂRE s.f. 1. Încetare a unui angajament. 2. Acțiune, măsură menită să separe forțele armate oprite angrenate în incidente sau în ciocniri; situație care rezultă din această acțiune. — V. *dezangaja*.

DEZANGAJĂT, **-Ă**, *dezangajați*, *-te*, adj. Care s-a retras dintr-un angajament, o confruntare etc. — V. *dezangaja*.

DEZANGRENĂ, *dezangrenez*, vb. I. Tranz. A scoate din angrenaj. — Din fr. **désengrener**.

DEZANGRENĂT, **-Ă**, *dezangrenați*, *-te*, adj. Care a fost scos din angrenaj. — V. *dezangrena*.

DEZANGRENĂRE, *dezangrenări*, s.f. Acțiunea de a *dezangrena*. — V. *dezangrena*.

DEZAPROBĂ, *dezaprobă*, vb. I. Tranz. A se declara împotriva unui lucru (spus sau făcut de cineva), a găsi rău, reprobabil (ceva spus sau făcut de cineva). — Din fr. **désapprouver** (după *aproba*).

DEZAPROBĂRE, *dezaprobări*, s.f. Acțiunea de a *dezaproba*; (concr.) cuvânt, act scris etc. prin care se dezaproba ceva. — V. *dezaproba*.

DEZAPROBATĂR, **-OĂRE**, *dezaprobatori*, *-oare*, adj. Care dezaproba, care exprimă dezaprobare. — Din fr. **désapprobateur**.

DEZARBORĂ, *dezarborez*, vb. I. Tranz. A demonta arborada unei nave. — Din fr. **désarborer**.

DEZARIMĂ, *dezarimez*, vb. I. Tranz. (Mar.) A goli magazia unei nave de mărfuri. — Din fr. **désarimer**.

DEZARMĂ, *dezarmez*, vb. I. 1. Tranz. A lua cuiva armele, a sili pe cineva să predea armele. 2. Intrans. și tranz. (Despre sau cu privire la state) A(-și) lichida sau a(-și) limita forțele armate și armamentul. 3. Tranz. Fig. A face pe cineva să renunțe la o acțiune, a pune pe cineva în imposibilitate de a riposta. — Din fr. **désarmer**.

DEZARMĂNT, **-Ă**, *dezarmați*, *-te*, adj. Care anihilează puterea de a reacționa sau de a riposta a cuiva; care face pe cineva să renunțe la luptă, să capituleze. — Din fr. **désarmant**.

DEZARMĂRE, *dezarmări*, s.f. Acțiunea de a *dezarma*; ansamblu de măsuri privind lichidarea sau limitarea armamentelor și a forțelor armate, în primul rând a armelor de distrugere în masă. — V. *dezarma*.

DEZARMĂT, **-Ă**, *dezarmați*, *-te*, adj. 1. Căruia i s-au luat armele, care nu mai este înarmat. 2. Fig. Lipsit de puterea de a riposta, de a reacționa; lipsit de apărare; care nu știe să se descurce în viață, care este învins de împrejurări. — V. *dezarma*.

DEZARTICULĂ, *dezarticulez*, vb. I. 1. Tranz. A amputa un membru sau o parte a lui la nivelul unei articulații. 2. Refl. (Despre oase) A ieși din articulații; a se disloca. 3. Refl. Fig. A-și pierde coeziunea, unitatea. — Din fr. **désarticuler**.

DEZARTICULĂRE, *dezarticulări*, s.f. Acțiunea de a (se) *dezarticula*; dezarticulație. — V. *dezarticula*.

DEZARTICULĂT, **-Ă**, *dezarticulați*, *-te*, adj. 1. (Despre oase) leșit, sărit din articulații; dislocat. 2. Fig. Incapabil de mișcări coordonate; (despre mișcări) care arată, trădează lipsă de coordonare; dezordonat. 3. (Despre membre sau părți ale lor) Amputat la nivelul unei articulații. 4. (Rar; despre cuvinte și despre sunetele vorbirii) Rău articulat, pronunțat neclar. — V. *dezarticula*.

DEZARTICULĂȚIE, *dezarticulații*, s.f. (Rar) Dezarticulare. — Din fr. **désarticulation**.

DEZASAMBLĂ, *dezasamblez*, vb. I. Tranz. A desface un asamblaj de piese. — Din fr. **désassembler**.

DEZASAMBLĂRE, *dezasambalări*, s.f. Acțiunea de a *dezasambala*. — V. *dezasambala*.

DEZASAMBLĂT, **-Ă**, *dezasambalați*, *-te*, adj. Care a fost desfăcut în mai multe piese. — V. *dezasambala*.

DEZASIMILĂ, pers. 3 *dezasimilează*, vb. I. Refl. A suporta un proces de dezassimilație. — Din fr. **désassimiler**.

DEZASIMILĂRE, *dezasimilări*, s.f. Dezassimilație. — V. *dezasimila*.

DEZASIMILĂTOR, **-OĂRE**, *dezasimilatori*, *-oare*, adj. Care contribuie la dezassimilație. — Din fr. **désassimilateur**.

DEZASIMILĂȚIE, *dezasimilații*, s.f. Proces biologic de transformare a unor substanțe complexe, specifice organismului, în alte substanțe mai simple și nespecifice, pe care organismul le elimină; catabolism, dezassimilare. — Din fr. **désassimilation**.

DEZASORTĂ, *dezasortez*, vb. I. Tranz. 1. A face ca magazinele să rămână lipsite de sortimente variate de mărfuri. 2. A desperechea (2). — După fr. **désassortir**.

DEZASORTĂRE, *dezasortări*, s.f. Acțiunea de a *dezasorta* și rezultatul ei. — V. *dezasorta*.

DEZASORTĂT, **-Ă**, *dezasortați*, *-te*, adj. 1. (Despre magazine) Lipsit de sortimente variate de mărfuri. 2. Desperecheat. — V. *dezasorta*.

DEZASTRÓS, **-OĂSĂ** adj. v. *dezastruos*.

DEZASTRU, *dezastru*, s.n. Nenorocire mare; catastrofă. — Din fr. **désastre**.

DEZASTRUÓS, **-OĂSĂ**, *dezastruoși*, *-oase*, adj. Cu caracter de dezastru, de proporțiile unui dezastru; catastrofal. [Pr.: *-tru-os*. — Var.: **dezastrós**, **-oăsă** adj.] — Din fr. **désastreux**.

DEZAVANTAJ, *dezavantaje*, s.n. Împrejurare neprielnică, nefavorabilă pentru cineva (în raport cu altcineva), aspect sau condiție care creează cuiva o situație de inferioritate; inconvenient. ♦ Prejudiciu, pagubă. — Din fr. **désavantage**.

DEZAVANTAJĂ, *dezavantajează*, vb. I. Tranz. A crea cuiva un dezavantaj, a pune pe cineva pe nedrept într-o situație defavorabilă, de inferioritate (în raport cu altcineva). — Din fr. **désavantager**.

DEZAVANTAJÓS, **-OĂSĂ**, *dezavantajoși*, *-oase*, adj. Care dezavantajează, care pricinuieste un dezavantaj; defavorabil, nefavorabil, neprielnic, păgubitor. — Din fr. **désavantageux**.

DEZAVUĂ, *dezavuez*, vb. I. Tranz. (Livr.) A dezaproba, a condamna spusele sau faptele cuiva. ♦ A refuza să recunoască ceva. — Din fr. **désavouer**.

DEZAVUĂBIL, **-Ă**, *dezavuable*, *-e*, adj. (Livr.) Care poate sau trebuie să fie dezavuat. [Pr.: *-vu-a-*] — Din fr. **désavouable**.

DEZAVUĂRE, *dezavuări*, s.f. (Livr.) Faptul de a *dezavua*. [Pr.: *-vu-a-*] — V. *dezavua*.

DEZAXĂ, *dezaxez*, vb. I. 1. Tranz. A deplasa o axă din poziția ei normală. ♦ Refl. *Osia s-a dezaxat*. 2. Refl. Fig. (Despre oameni) A se abate de la linia normală de conduită; a-și pierde echilibrul moral (și mintal). — Din fr. **désaxer**.

DEZAXĂRE, *dezaxări*, s.f. Acțiunea de a (se) *dezaxa* și rezultatul ei. ♦ Fig. Dezechilibru moral (și mintal). — V. *dezaxa*.

DEZAXĂT, **-Ă**, *dezaxați*, *-te*, adj. 1. (Despre axe) Care s-a deplasat din poziția normală. 2. Fig. (Despre oameni; adesea substantivat) Dezechilibrat moral (și mintal). — V. *dezaxa*.

DEZBALOTĂRE, *dezbalotări*, s.f. Desfacere a baloturilor de paie. — Pref. *dez-* + *balotare*.

DEZBĂTE¹, *dezbat*, vb. III. Tranz. A discuta pe larg și adesea în contradictoriu o chestiune, o problemă etc. cu una sau mai multe persoane; a supune ceva discuției. ♦ A examina o cauză, un proces (cu participarea ambelor părți). — Din fr. **débattre**.

DEZBĂTE², *dezbat*, vb. III. Tranz. (Pop.) 1. A desface ceva care fusese bătut, fixat, prins în cuie; a desprinde ceva de unde fusese bătut, înțepenit (în cuie). 2. A afâna un pământ bătut, uscat, întărit. — Pref. *dez-* + *bate*.

DEZBĂTERE, *dezbatere*, s.f. Faptul de a *dezbate*¹; analiză amănunțită, discutare, deliberare; discuție largă asupra unei probleme de interes general. — V. *dezbate*¹.

DEZBĂIERĂ, *dezbaier*, vb. I. Tranz. și refl. (Pop.) A(-și) dezlega, a(-și) desface, a(-și) deznoada băierile. [Pr.: *-bă-ie-*] — Pref. *dez-* + [îm] *băiera*.

DEZBĂRĂ, *dezbrâr*, vb. I. Refl. 1. A renunța la o deprindere rea, a se lăsa, a se dezobșinui de un nărav; a se dezvăța. 2. A reuși să scape de cineva sau de ceva care supără, incomodează; a se descotorosi. [Prez. ind. și: *dezbrâr*] — Et. nec.

DEZBĂRĂRE s.f. Acțiunea de a se *dezbrăra*; dezvăt. — V. **dezbrăra**.

DEZBĂTĂ, *dezbrăt*, vb. I. Tranz. și refl. (Rar) A (se) trezi din beție. ♦ Tranz. Fig. A face pe cineva să vadă adevărata realitate. — Pref. *dez-* + [îm]bătă.

DEZBINĂ, *dezbrîn*, vb. I. 1. Tranz. și refl. recipr. A face să nu se mai înțeleagă, să se dușmănească sau a nu se mai înțelege între ei, a se dușmăni; a (se) învrăjbi. 2. Refl. (Rar) A se desface, a se separa, a se rupe (de undeva). — Lat. **disglut(i)nare** (după *îmbina*).

DEZBINĂRE, *dezbrînări*, s.f. Faptul de a (se) *dezbrina*; învrăjpire, neînțelegere, discordie; conflict, ceartă. — V. **dezbrina**.

DEZBINĂTOR, **-OARE**, *dezbrînători*, **-oare**, adj. (Rar) Care *dezbrină*; învrăjbitor. — **Dezbrina** + suf. **-ător**.

DEZBOBINĂ, *dezbobinez*, vb. I. Tranz. A desfășura, a scoate un fir, o sârmă de pe o bobină. — Pref. *dez-* + **bobina**.

DEZBOBINĂRE, *dezbobinări*, s.f. Acțiunea de a *dezbobina*. — V. **dezbobina**.

DEZBRĂCĂ, *dezbrăc*, vb. I. 1. Refl. și tranz. A-și scoate sau a scoate cuiva îmbrăcămintea cu care se află îmbrăcat; a (se) despuia. 2. Tranz. Fig. A jefui, a prăda pe cineva (de tot ce are). — Lat. ***disbracare**.

DEZBRĂCĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *dezbrăca*. — V. **dezbrăca**.

DEZBRĂCĂT, **-Ă**, *dezbrăcați*, **-te**, adj. Cu hainele scoase de pe el, fără haine; gol. ♦ (Adesea substantivat) Sărac, lipsit de mijloace materiale. — V. **dezbrăca**.

DEZBROBODI, *dezbrobodesc*, vb. IV. Refl. A-și scoate, a-și lua de pe cap broboada, basmau, năframa etc. — Pref. *dez-* + [îm]brobodi.

DEZBROBODIRE s.f. Acțiunea de a se *dezbrobodi*. — V. **dezbrobodi**.

DEZBROBODIT, **-Ă**, *dezbrobodiți*, **-te**, adj. Cu broboada scoasă de pe cap, cu capul fără broboadă. — V. **dezbrobodi**.

DEZBUMBĂ, *dezbrumb*, vb. I. Tranz. și refl. (Reg.) A(-și) descheia o haină încheiată cu nasturi; a(-și) descheia nasturii de la o haină. — Pref. *dez-* + [îm]bumba.

DEZDĂUNĂ, *dezdzăunez*, vb. I. Tranz. A despăgubi. [Scris și *des-*. — Pr.: *-dă-u-*] — Pref. *dez-* + **dăuna**.

DEZDĂUNĂRE, *dezdzăunări*, s.f. Acțiunea de a *dezdzăuna* și rezultatul ei; despăgubire. [Scris și *des-*. — Pr.: *-dă-u-*] — V. **dezdzăuna**.

DEZDĂUNĂT, **-Ă**, *dezdzăunați*, **-te**, adj. Despăgubit. [Scris și *desdzăunat*. — Pr.: *-dă-u-*] — V. **dezdzăuna**.

DEZDOI, *dezdoi*, vb. IV. 1. Tranz. A desface, a întinde, a despături un lucru îndoit. 2. Refl. A reveni în poziție dreaptă, întinsă (după ce a fost îndoit); a se îndrepta, a se destinde. [Prez. ind. și: *dezdoiesc*] — Pref. *dez-* + [îm]doi.

DEZDOIRE s.f. Acțiunea de a (se) *dezdoi*. — V. **dezdoi**.

DEZECHILIBRĂ, *dezechilibrez*, vb. I. 1. Refl. și tranz. A-și pierde sau a face să-și piardă echilibrul. ♦ Fig. A-și pierde sau a face să-și piardă judecata clară. 2. Tranz. și refl. A face să nu existe sau a nu exista echilibrul (între cheltuieli și venituri, între diverse ramuri economice etc.). — Din fr. **déséquilibre**.

DEZECHILIBRĂRE, *dezechilibrări*, s.f. Acțiunea de a (se) *dezechilibra* și rezultatul ei. — V. **dezechilibra**.

DEZECHILIBRĂT, **-Ă**, *dezechilibrați*, **-te**, adj. 1. Care și-a pierdut echilibrul, care nu mai are echilibrul. ♦ Fig. (Despre oameni) Care și-a pierdut judecata clară; tulburat (mental). 2. Care este lipsit de proporție justă între diversele elemente componente. — V. **dezechilibra**. Cf. fr. *déséquilibré*.

DEZECHILIBRU s.n. Lipsă de echilibru. ♦ Fig. Tulburare mintală; lipsă de judecată clară. — Din fr. **déséquilibre**.

DEZECHIPĂ, *dezechipez*, vb. I. Tranz. A lua înapoi unui soldat (care a terminat stagiul militar) sau unei unități militare echipamentul; a scoate echipamentul de pe un vas de război. ♦ Refl. A-și scoate echipamentul; *p. gener.* a se *dezbrăca*. — Pref. *dez-* + **echipa**. Cf. fr. *déséquiper*.

DEZECHIPĂRE, *dezechipări*, s.f. Acțiunea de a (se) *dezechipa*. — V. **dezechipa**.

DEZECHIPĂT, **-Ă**, *dezechipați*, **-te**, adj. Care nu mai are echipament sau care are echipamentul descompletat; care nu și-a pus (încă) echipamentul. — V. **dezechipa**.

DEZEMULSIONĂ, *dezemulsionez*, vb. I. Tranz. A separa lichidele dintr-o emulsie. [Pr.: *-si-o-*] — Pref. *dez-* + **emulsiona**.

DEZEMULSIONĂNT, *dezemulsionante*, s.n. Substanță care *dezemulsionează*. [Pr.: *-si-o-*] — **Dezemulsiona** + suf. **-ant**.

DEZEROIZĂ, *dezeroizez*, vb. I. Tranz. A înlătura idealizarea unor fapte, personaje etc. [Pr.: *-ro-i-*] — Pref. *dez-* + **erou** + suf. **-iza**.

DEZEROIZĂRE, *dezeroizări*, s.f. Acțiunea de a *dezeroiza*. [Pr.: *-ro-i-*] — V. **dezeroiza**.

DEZEROIZĂT, **-Ă**, *dezeroizați*, **-te**, adj. Care a pierdut calitatea de erou. [Pr.: *-ro-i-*] — V. **dezeroiza**.

DEZERTĂ, *dezertez*, vb. I. Intrans. (Despre militari) A părăsi în mod nejustificat unitatea din care face parte, locul în care prestează serviciul sau câmpul de luptă (trecând uneori la inamic). ♦ Fig. A-și părăsi îndatoririle, obligațiile, a se sustrage de la îndeplinirea lor. — Din fr. **désertor**.

DEZERTĂRE, *dezertări*, s.f. Faptul de a *dezerta*. — V. **dezerta**.

DEZERTÔR, **-OARE**, *dezertori*, **-oare**, s.m. și f. Militar care *dezertează*. — Din fr. **déserteur**.

DEZESPERĂNT, **-Ă**, *dezesperanți*, **-te**, adj. Care te duce la disperare, care te face să disperi. — Din fr. **désespérant**.

DEZEȘUĂ, *dezeșuez*, vb. I. Tranz. A repune în stare de plutire o navă eșuată. [Pr.: *-șu-a-*] — Din fr. **déséchouer**.

DEZEȘUĂRE, *dezeșuări*, s.f. Acțiunea de a *dezeșua*. [Pr.: *-șu-a-*] — V. **dezeșua**.

DEZEȘUĂT, **-Ă**, *dezeșuați*, **-te**, adj. (Despre nave) Care a fost pus în stare de plutire după o eșuare. [Pr.: *-șu-ați*] — V. **dezeșua**.

DEZETATIZĂ, *dezetatizez*, vb. I. Tranz. A reduce sau a suprima controlul statului în sectoare economice; a reda proprietățile persoanelor de la care au fost confiscate de către stat sau moștenitorilor acestora. — Pref. *dez-* + **etatiza**.

DEZGĂRDINĂ, *dezgărdinez*, vb. I. Tranz. A desprinde din gardină fundul unui butoi; *p. gener.* a desprinde, a scoate un lucru de la locul unde este fixat. — Pref. *dez-* + **gărdină**.

DEZGHET, *dezhgeturi*, s.n. Topire naturală a gheții sau a zăpezii (din cauza căldurii). — Din **dezhgeta** (derivat regresiv).

DEZGHETĂ, *dezhghet*, vb. I. Refl. 1. (Despre lichide înghețate; la pers. 3) A redeveni lichid, a înceta de a mai fi înghețat; (despre corpuri îmbibate cu apă înghețată) a se muia la căldură (prin topirea lichidului pe care îl conțin). ♦ Tranz. *Căldura a dezghetat râul*. ♦ (Despre ființe înghețate) A se dezmoști; a se încălzi. 2. Fig. (Despre oameni) A-și pierde sînta, stângăcia, neîndemânarea; a deveni vioi, îndrăzneț, priceput. — Lat. **disglaciare**.

DEZGHETĂRE, *dezhghetări*, s.f. Acțiunea de a (se) *dezgheta*. — V. **dezgheta**.

DEZGHETĂT, **-Ă**, *dezhghetați*, **-te**, adj. 1. (Despre lichide înghețate) Care a redevenit lichid; (despre corpuri îmbibate cu apă înghețată) care s-a muiat la căldură (prin topirea lichidului). ♦ (Despre ființe înghețate) Dezmoști; încălzi. 2. Fig. (Despre oameni; adesea adverbial) Isteț, vioi, priceput. — V. **dezhgeta**.

DEZGHIOCĂ, *dezhgioc*, vb. I. Tranz. A deschide, a desface și a îndepărta învelișul anumitor fructe sau legume; a scoate un fruct din coajă sau boabele dintr-o pâstăie. ♦ A desface pânușile sau boabele de pe știulele de porumb. — Cf. *ghioacă*.

DEZGHIOCĂRE, *dezhgiocări*, s.f. Acțiunea de a *dezhgioca*; *dezhgiocat*¹. — V. **dezhgioca**.

DEZGHIOCĂT¹ s.n. *Dezhgiocare*. — V. **dezhgioca**.

DEZGHIOCĂT, **-Ă**, *dezhgiocați*, **-te**, adj. (Despre unele fructe sau legume) Desfăcut din coajă sau din pâstăi; (despre boabele de porumb) desfăcut de pe știuleți; (despre știuleți) scos din pânuși. — V. **dezhgioca**.

DEZGHIOCĂTOR, *dezhgiocătoare*, s.n. Mașină pentru scoaterea semințelor de plante leguminoase din pâstăi. — **Dezhgioca** + suf. **-ător**.

DEZGOLI, *dezhgolesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A lăsa sau a rămâne gol, a(-și) descoperi trupul sau o parte a lui; a (se) *dezbrăca*, a (se) *despuia*. — Pref. *dez-* + **goli**.

DEZGOLIRE, *dezhgoliri*, s.f. Faptul de a (se) *dezhgoli*. — V. **dezhgoli**.

DEZGOLIT, **-Ă**, *dezhgoliti*, **-te**, adj. *Dezbrăcat*, *gol*. — V. **dezhgoli**.

DEZGOVEĂLĂ, *dezhgoveli*, s.f. (Pop.) Faptul de a *dezhgovi*. — **Dezhgovi** + suf. **-eală**.

DEZGOVI, *dezhgovesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A scoate găteala de pe capul miresei și a-i îmbrăbodi capul cu maramă. — Pref. *dez-* + **govi** (reg. „a ține de urât miresei” < sl.).

DEZGRĂDI, *dezhgrădesc*, vb. IV. Tranz. (Rar) A scoate gardul care împrejmuia un loc, a lăsa (un loc) fără îngrăditură. — Pref. *dez-* + [îm]grădi.

DEZGRĂDIRE, *dezhgrădiri*, s.f. (Rar) Faptul de a *dezhgrădi*. — V. **dezhgrădi**.

DEZGRĂDIT, **-Ă**, *dezhgrădiți*, **-te**, adj. (Rar) 1. (Despre un loc) Cu gardul scos sau stricat. 2. Desfăcut dintr-o împletitură. — V. **dezhgrădi**.

DEZGROPĂ, *dezhgróp*, vb. I. Tranz. 1. A scoate un cadavru sau osemintele cuiva din mormânt; a exhuma, a deshuma. ♦ Fig. A scoate la iveală (lucruri uitate). 2. A scoate din pământ, a aduce la suprafață, prin săpături, un obiect îngropat. — Pref. *dez-* + [îm]gropa.

DEZGROPĂRE, *dezhgropări*, s.f. Acțiunea de a *dezhgropa*; *dezhgropat*. — V. **dezhgropa**.

DEZGROPĂT s.n. *Dezhgropare*. — V. **dezhgropa**.

DEZGŪST s.n. Aversiune pentru mâncare sau, *p. ext.*, pentru un lucru, o persoană etc.; scârbă, silă. — Pref. *dez-* + **gust** (după fr. *dégoût*).

DEZGUSTĂ, *dezgúst*, vb. I. Tranz. și refl. A face pe cineva să-și piardă sau a-și pierde gustul, dorința pentru ceva. ♦ Tranz. A provoca, a inspira cuiva dezgust, scârbă, aversiune. — Pref. *dez-* + *gusta* (după fr. *dégoûter*).

DEZGUSTĂT, *-Ă*, *dezgustați*, *-te*, adj. Cuprins de dezgust (pentru cineva sau ceva); scârbit. — V. **dezgusta**.

DEZGUSTĂTOR, *-OĂRE*, *dezgustători*, *-oare*, adj. Care trezește dezgust; respingător, scârbos. — **Dezgusta** + suf. *-ător*.

DEZICE, *dezic*, vb. III. Tranz. A contrazice, a nega, a tăgădui (o afirmație); a retracta. ♦ Refl. A nu mai recunoaște un lucru spus, a-și retrage cuvântul. [Var.: *dezșice* vb. III] — Din fr. **dédire** (după *zice*).

DEZICERE s.f. Acțiunea de a (*se*) *dezice*; afirmație prin care se *dezice* ceva. [Var.: *dezșicere* s.f.] — V. **dezice**.

DEZIDEOLOGIZĂ, *dezideologizez*, vb. I. Tranz. A scoate administrația, poliția, justiția, cultura etc. de sub influența unei ideologii. [Pr.: *-de-o-*] — Pref. *dez-* + **ideologie** + suf. *-iza*.

DEZIDERĂT, *deziderate*, s.n. Ceea ce ar fi de dorit să se întâmple, să se realizeze; cerință, dorință. — Din lat. **desideratum**.

DEZILUZIE, *deziluzii*, s.f. Decepție, dezamăgire. — V. **désillusion**.

DEZILUZIONĂ, *deziluzionez*, vb. I. Tranz. A pricinui cuiva o deziluzie, a face (pe cineva) să-și piardă speranțele, încrederea, iluziile; a decepționa, a dezamăgi. [Pr.: *-zi-o-*] — Din fr. **désillusionner**.

DEZILUZIONĂT, *-Ă*, *deziluzionați*, *-te*, adj. Înșelat în așteptări; dezamăgit, decepționat. [Pr.: *-zi-o-*] — V. **deziluziona**.

DEZINCRIMINĂ, *dezincriminez*, vb. I. Tranz. (Jur.) A scoate de sub incriminare; a disculpa. — Pref. *dez-* + **incrimina**.

DEZINCRIMINĂRE, *dezincriminări*, s.f. (Jur.) Acțiunea de a *dezincrimina*. — V. **dezincrimina**.

DEZINCRIMINĂT, *-Ă*, *dezincriminați*, *-te*, adj. Care a fost scos de sub incriminare. — V. **dezincrimina**.

DEZINCRUSTĂ, *dezincrustez*, vb. I. Tranz. A curăța de depunerile de piatră un cazan de aburi, o instalație termică etc. — Din fr. **désincruster**.

DEZINCRUSTĂNT, *dezincrustante*, s.n. Substanță folosită pentru a împiedica depunerile de piatră în cazanele de abur, în instalațiile termice etc., sau pentru a *dezincrusta* un astfel de cazan, o instalație etc. — Din fr. **désincrustant**.

DEZINCRUSTĂRE, *dezincrustări*, s.f. Faptul de a *dezincrusta*. — V. **dezincrusta**.

DEZINDIVIDUALIZĂ, *dezindividualizez*, vb. I. Tranz. (Rar) A face să-și piardă individualitatea; a depersonaliza. [Pr.: *-du-a-*] — Pref. *dez-* + **individualiza**.

DEZINDIVIDUALIZĂRE, *dezindividualizări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a *dezindividualiza*. [Pr.: *-du-a-*] — V. **dezindividualiza**.

DEZINDIVIDUALIZĂT, *-Ă*, *dezindividualizați*, *-te*, adj. Care și-a pierdut individualitatea, care s-a depersonalizat. [Pr.: *-du-a-*] — V. **dezindividualiza**.

DEZINFECTĂ, *dezinfectez*, vb. I. Tranz. A distruge germeii patogeni din afara organismului, pentru a împiedica orice contaminare. — Din fr. **désinfecter**.

DEZINFECTĂNT, *-Ă*, *dezinfecțanți*, *-te*, adj., s.m. (Substanță sau agent fizic) care are proprietatea de a *dezinfecța*. [Pl. și: (n.) *dezinfecțante*] — Din fr. **désinfectant**.

DEZINFECTĂRE, *dezinfecțări*, s.f. Acțiunea de a *dezinfecța* și rezultatul ei; *dezinfecție*. — V. **dezinfecța**.

DEZINFECȚIE, *dezinfecții*, s.f. *Dezinfecțare*. — Din fr. **désinfection**.

DEZINFESTĂ, *dezinfestez*, vb. I. Tranz. A curăța de paraziți o cultură, o casă etc. — Din fr. **désinfester**.

DEZINFESTĂNT, *dezinfestați*, s.m. (Rar) Pesticid. [Pl. și: (n.) *dezinfestante*] — Din fr. **désinfestant**.

DEZINFESTĂRE, *dezinfestări*, s.f. Acțiunea de a *dezinfesta*. — V. **dezinfesta**.

DEZINFESTĂT, *-Ă*, *dezinfestați*, *-te*, adj. Care a fost curățat de paraziți. — V. **dezinfesta**.

DEZINFLAMĂ, *dezinflamez*, vb. I. Tranz. și refl. (Med.) A (*se*) *dezumfla* (1). — Pref. *dez-* + **inflama**.

DEZINFLAMĂRE, *dezinflamări*, s.f. Acțiunea de a *dezinflama*. — V. **dezinflama**.

DEZINFLAMĂT, *-Ă*, *dezinflamați*, *-te*, adj. *Dezumflat*². — V. **dezinflama**.

DEZINFORMĂ, *dezinformez*, vb. I. Tranz. A informa (în mod intenționat) greșit. — Pref. *dez-* + **informa**.

DEZINFORMĂRE, *dezinformări*, s.f. Faptul de a *dezinforma*. — V. **dezinforma**.

DEZINFORMĂT, *-Ă*, *dezinformați*, *-te*, adj. Care este greșit informat (de cei din jur). — V. **dezinforma**.

DEZINHIBĂ, *dezinhib*, vb. I. Tranz. și refl. A face să iasă sau a ieși din starea de inhibiție. — Pref. *dez-* + **inhiba**.

DEZINHIBĂRE, *dezinhibări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *dezinhiba*. — V. **dezinhiba**.

DEZINHIBĂT, *-Ă*, *dezinhibăți*, *-te*, adj. Care a ieșit din starea de inhibiție. — V. **dezinhiba**.

DEZINHIBIȚIE s.f. Leșirea din starea de inhibiție, înlăturare a inhibiției; *dezinhibare*. — Din fr. **desinhibition**.

DEZINSECTIZĂ, *dezinsectizez*, vb. I. Tranz. A curăța de insecte dăunătoare o locuință, un spital etc. — Din fr. **désinsectiser**.

DEZINSECTIZĂRE, *dezinsectizări*, s.f. Acțiunea de a *dezinsectiza*. — V. **dezinsectiza**.

DEZINSECTIZĂT, *-Ă*, *dezinsectizați*, *-te*, adj. Care a fost curățat de insecte dăunătoare. — V. **dezinsectiza**.

DEZINSECTIJE, *dezinsecții*, s.f. Distrugere a insectelor parazite (transmițătoare de boli) aflate în mediul uman. — Din fr. **désinsection**.

DEZINTEGRĂ, *dezintegrez*, vb. I. Refl. (Despre nucleeele atomice) A se transforma spontan în alte nucleee atomice; (impr.) a se dezagrega. ♦ Tranz. A *dezintegra* un nucleu atomic. — Din fr. **désintégrer**.

DEZINTEGRĂRE, *dezintegărări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *dezintegra* și rezultatul ei. — V. **dezintegra**.

DEZINTEGRĂT, *-Ă*, *dezintegrați*, *-te*, adj. (Despre nucleeele atomice) Care a suferit o *dezintegrare*; (impr.) *dezagregat*. — V. **dezintegra**.

DEZINTERÉS s.n. Lipsă de interes (față de cineva sau de ceva); indiferență, nepăsare. — Din **dezinteresă** (derivat regresiv).

DEZINTERESĂ, *dezinteresez*, vb. I. Refl. A nu manifesta niciun interes pentru cineva sau ceva, a nu-i păsa, a nu se (mai) îngriji de cineva sau de ceva. — Din fr. **désintéresser**.

DEZINTERESĂRE, *dezinteresări*, s.f. Faptul de a *se dezinteresa*; nepăsare. — V. **dezinteresa**.

DEZINTERESĂT, *-Ă*, *dezinteresați*, *-te*, adj. (Adesea adverbial) Care nu are în vedere interesul, folosul personal, care nu caută un câștig pentru sine. — V. **dezinteresa**. Cf. fr. **désintéressé**.

DEZINTOXICĂ, *dezintoxic*, vb. I. Tranz. și refl. A scăpa, a (*se*) *vindeca* de o intoxicație. — Din fr. **désintoxiquer**.

DEZINTOXICĂRE, *dezintoxicări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *dezintoxica*. — V. **dezintoxica**.

DEZINTOXICĂT, *-Ă*, *dezintoxicați*, *-te*, adj. Care s-a vindecat de o intoxicație. — V. **dezintoxica**.

DEZINTOXICĂȚIE, *dezintoxicații*, s.f. *Dezintoxicare*. — Din fr. **désintoxication**.

DEZINVOLT, *-Ă*, *dezinvolți*, *-te*, adj. (Despre oameni) Care se mișcă, se manifestă liber, degajat; (despre manifestări ale oamenilor) care arată degajare. — Din fr. **désinvolte**.

DEZINVOLTURĂ s.f. Atitudine sau comportare firească, degajată, plină de îndrăzneală. — Din fr. **désinvolture**.

DEZIOTACIZĂRE, *deziotacizări*, s.f. (Rar.) Eliminarea a iotacizării. — Pref. *dez-* + **iotacizare**.

DEZIRĂBIL, *-Ă*, *dezirabili*, *-e*, adj. Care corespunde dorinței, care stărnește dorință. — Din fr. **désirable**.

DEZLĂNȚUI, *dezlănțui*, vb. IV. Refl. și tranz. A porni sau a face să pornească cu violență, a(-și) da curs liber; a izbucni sau a face să izbucnească; a (*se*) *declanșa*. ♦ Refl. A năvăli cu furie, a se năpusti. — Pref. *dez-* + **lanț** + suf. *-ui* (după fr. *déchaîner*).

DEZLĂNȚUIRE, *dezlănțuirii*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *dezlănțui* și rezultatul ei. — V. **dezlănțui**.

DEZLĂNȚUIT, *-Ă*, *dezlănțuiți*, *-te*, adj. Care se manifestă cu o putere ce nu poate fi stăvilită. — V. **dezlănțui**.

DEZLĂNĂ, pers. 3 *dezlânează*, vb. I. Refl. (Rar; despre fire textile răsucite) A-și pierde aspectul răsucit; a se scămășca. ♦ Fig. (Despre stări sau manifestări ale oamenilor) A deveni fără șir, lipsit de logică. — Pref. *dez-* + **lână**.

DEZLĂNĂRE, *dezlănări*, s.f. Faptul de a *se dezlâna*. — V. **dezlâna**.

DEZLĂNĂT, *-Ă*, *dezlănăți*, *-te*, adj. 1. (Rar) Destrămat, rărit. 2. Fig. Care este fără șir, fără logică; prolix. — V. **dezlâna**.

DEZLEGĂ, *dezlég*, vb. I. Tranz. 1. A deschide ceva desfăcând legătura cu care este închis; a desface. ♦ Expr. A *dezlega sacul* = a spune tot ce îl frământă, toate veștile pe care le știe. A *dezlega punga* = a da bani, a cheltui.

♦ A face să nu mai fie înnodat, legat. ♦ Tranz. și refl. A (*se*) desface din legături, a (*se*) elibera din strânsoare. ♦ Expr. (Tranz.) A(-i) *dezlega* (sau, refl., a i *se dezlega* *cuiva*) *limba* = a face pe cineva (sau a începe singur) să vorbească, să se destăinuiască. 2. (Mai ales în practicile religioase, în basme) A scuti de obligațiile avute sau asumate, de jurăminte etc., a da voie să nu facă un lucru. ♦ (În religia creștină) A rosti o formulă de iertare a păcatelor. 3. A găsi soluția unei probleme, a unei ghicitori, a unei enigme etc.; a rezolva. ♦ A citi, a descifra (un scris necitit). — Lat. **disligare**.

DEZLEGĂRE, *dezlegări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *dezlega* și rezultatul ei. ♦ Permisune, voie (de a face ceva). — V. **dezlega**.

DEZLEGĂT, -Ă, *dezlegați, -te*, adj. **1.** Care nu este legat, care a fost desfăcut din legături. ⇨ Expr. *A avea limba dezlegată* = a fi extrem de vorbăreț, a spune tot ce știe. **2.** Care a fost absolvit de un blestem, de păcate etc. **3.** (Despre probleme) Rezolvat. — V. **dezlega**.

DEZLEGĂTOR, -OĂRE, *dezlegători, -oare*, s.m. și f. Persoană care dezleagă (în mod sistematic) probleme, jocuri, enigme etc. — **Dezlega** + suf. *-ător*.

DEZLIPÍ, -Ă, *dezlipesc*, vb. IV. Tranz. și refl. **1.** A (se) desprinde din locul unde este lipit, prins sau fixat. **2.** A se depărta sau a face să se depărteze de un loc sau de un obiect (de care se află adesea proptit). ⇨ Refl. (Adesea fig.) A se depărta de o persoană; a se despărți. — Pref. *dez-* + *lipi*.

DEZLIPÍRE, *dezlipiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *dezlipi*. — V. **dezlipi**.

DEZLIPÍT, -Ă, *dezlipiți, -te*, adj. (Despre obiecte lipite, prinse, fixate strâns de altele) Desfăcut, desprins, cu lipitura stricată. — V. **dezlipi**.

DEZLOCUI, pers. 3 *dezlocuiesc*, vb. IV. Tranz. (Fiz.; despre corpuri) A scoate o parte egală cu volumul său din fluidul în care a fost introdus; a disloca. — Pref. *dez-* + [în]locui.

DEZLOCUIT, -Ă, *dezlocuiți, -te*, adj. (Despre lichide) Scos de la locul pe care-l ocupa, dat la o parte și înlocuit de un corp solid. — V. **dezlocui**.

DEZMĂT, -Ă, *dezmațuri*, s.n. **1.** Purtare nerușinată, dezmațată, imorală; destrăbălare, deșănțare, dezmațare. **2.** Fig. Debandadă, haos (2), anarhie. — Din **dezmața** (derivat regresiv).

DEZMĂȚĂ, *dezmaț*, vb. I. Refl. (Rar) A se destrăbăla. — Din **dezmațat** (derivat regresiv).

DEZMĂȚĂRE s.f. Dezmaț. — V. **dezmața**.

DEZMĂȚĂT, -Ă, *dezmațâți, -te*, adj. Lipsit de rușine, de bună-cuviință; destrăbălat, desfrânat, deșănțat, imoral. ⇨ Cu înfățișare dezordonată, neglijentă. — Pref. *dez-* + **maț** + suf. *-at* (propriu: „căruia îi atârna zdrețele ca matele unei vite spintecate”).

DEZMĂNIA, *dezmanii*, vb. I. Refl. și tranz. (Rar) A-și potoli sau a face să-și potolească mânia; a (se) îmblânzi, a (se) îmbuna. [Pr.: *-ni-a*. — Prez. ind. și: *dezmaniez*] — Pref. *dez-* + **mânia**.

DEZMEMBRĂ, *dezmembrez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) descompune, a (se) împărți, a (se) desface în mai multe părți; *p. ext.* a (se) desființa în urma unei împărțiri. — Din fr. **démembrer**.

DEZMEMBRĂBIL, -Ă, *dezmembrabili, -e*, adj. Care poate fi desfăcut în părțile componente. — **Dezmembra** + suf. *-bil*.

DEZMEMBRĂRE, *dezmembrări*, s.f. Faptul de a (se) *dezmembra*. — V. **dezmembra**.

DEZMETECÍ vb. IV v. **dezmetici**.

DEZMETECÍRE s.f. v. **dezmeticire**.

DEZMETECÍT, -Ă adj. v. **dezmeticit**.

DEZMÉTIC, -Ă, *dezmetici, -ce*, adj. (Rar; adesea substantivat) Bezmetic. — Cf. **bezmetic**.

DEZMETICÍ, *dezmeticesc*, vb. IV. Refl. și tranz. (Adesea fig.) A-și reveni sau a face să-și revină dintr-o stare de amețeală, de spaimă etc.; a (se) dezmeți. [Var.: **dezmetecí** vb. IV] — Din **dezmetic**.

DEZMETICÍRE, *dezmeticiri*, s.f. (Adesea fig.) Faptul de a (se) *dezmetici*. [Var.: **dezmetecire** s.f.] — V. **dezmetici**.

DEZMETICÍT, -Ă, *dezmeticiți, -te*, adj. (Adesea fig.) Care și-a revenit după o amețeală, o spaimă etc. [Var.: **dezmetecít, -ă** adj.] — V. **dezmetic**.

DEZMETÍ, *dezmețesc*, vb. IV. Refl. și tranz. (Reg.) A (se) *dezmetici*. — Pref. *dez-* + [a]meți.

DEZMIERDĂ, *dezmiéru*, vb. I. **1.** Tranz. A mângâia pe cineva atingându-l ușor cu palma ori spunându-i vorbe drăgăstoase; a alinta. **2.** Refl. (Rar) A se bucura de ceva; a se desfăta. ⇨ A se răsfăța. [Var.: (reg.) **dizmierdă** vb. I] — Lat. **dismerdare*.

DEZMIERDĂRE, *dezmierdări*, s.f. Acțiunea de a (se) *dezmierda* și rezultatul ei; alintare; gest sau vorbă care *dezmierdă*. ⇨ Răsfăț. [Var.: (reg.) **dizmierdare** s.f.] — V. **dezmierda**.

DEZMIERDÁT, -Ă, *dezmierdați, -te*, adj. **1.** Căruia i se fac toate plăcerile, gusturile; alintat, răsfățat. **2.** (Pop.) Plin de farmec; desfătător. [Var.: (reg.) **dizmierdát, -ă** adj.] — V. **dezmierda**.

DEZMIERDĂTOR, -OĂRE, *dezmierdători, -oare*, adj. Care *dezmierdă*; mângâietor, alintător. ⇨ Care încântă, care desfătă; desfătător. — **Dezmierda** + suf. *-ător*.

DEZMINȚÍ, *dezminți*, vb. IV. **1.** Tranz. A declara că un fapt, o afirmație etc. nu corespunde adevărului; a nega, a contesta. ⇨ A arăta că ceva este altfel decât pare; a fi în dezacord cu... ⇨ A contrazice pe cineva. **2.** Refl. A se arăta altfel decât se credea că este, a dovedi nestatornicie în fapte sau în idei; a înșela așteptările. ⇨ A reveni asupra celor spuse înainte; a retracta. — Pref. *dez-* + **minți** (după fr. *démentir*).

DEZMINȚÍRE, *dezmințiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *dezminți* și rezultatul ei; afirmație, declarație prin care se *dezmințe* ceva. — V. **dezminți**.

DEZMIRIȘTÍ, *dezmiriștesc*, vb. IV. Tranz. A ara stratul superficial de la suprafața pământului, după recoltare. — Pref. *dez-* + **miriște**.

DEZMIRIȘTÍRE, *dezmiriștiri*, s.f. Acțiunea de a *dezmiriști*; *dezmiriștit*. — V. **dezmiriști**.

DEZMIRIȘTÍT s.n. *Dezmiriștire*. — V. **dezmiriști**.

DEZMIRIȘTÍTÓR, *dezmiriștitoare*, s.n. Mașină agricolă folosită la *dezmiriștire*. — **Dezmiriști** + suf. *-tor*.

DEZMORTEĂLĂ, *dezmorțeli*, s.f. Faptul de a (se) *dezmorți*; revenire, trezire din amorteală; *dezmorțire*. ⇨ Starea celui *dezmorțit*. — **Dezmorți** + suf. *-eală*.

DEZMORTÍ, *dezmorțesc*, vb. IV. **1.** Refl. și tranz. A ieși sau a scoate din amorteală; *fig.* a (se) trezi din inerție, a (se) anima, a (se) însufleți. ⇨ Expr. *A i se dezmorți (cuiva) limba* = a i se dezlega (cuiva) limba, v. *dezlega*. **2.** Refl. (Despre lichide foarte reci) A deveni mai puțin rece. ⇨ (Despre pământ) A se dezgheța. — Pref. *dez-* + [a]morți.

DEZMORTÍRE s.f. Acțiunea de a (se) *dezmorți*; *dezmorțeală*; *dezghețare*; *fig.* *reînviere*. — V. **dezmorți**.

DEZMORTÍT, -Ă, *dezmorțiți, -te*, adj. **1.** (Despre ființe) leșit din amorteală, trezit din toropeală; *fig.* trezit din starea de pasivitate; reînviat. **2.** (Despre pământ) *Dezghețat*. — V. **dezmorți**.

DEZMOȘTENÍ, *dezmoștenesc*, vb. IV. Tranz. A lipsi pe cineva de dreptul de moștenire, a înlătura pe cineva de la o moștenire. ⇨ Fig. A priva pe cineva de un drept al său; a frustra. — Pref. *dez-* + **moșteni** (după fr. *déshériter*).

DEZMOȘTENÍRE, *dezmoșteniri*, s.f. Acțiunea de a *dezmoșteni* și rezultatul ei. — V. **dezmoșteni**.

DEZMOȘTENÍT, -Ă, *dezmoșteniți, -te*, adj. **1.** Care a fost înlăturat de la o moștenire. **2.** Fig. (Adesea substantivat) Lipsit de bunurile vieții; privat de drepturi. — V. **dezmoșteni**.

DEZNAȚIONALIZĂ, *deznaționalizez*, vb. I. Refl. (Despre grupuri etnice) A-și pierde particularitățile naționale. ⇨ Tranz. A face ca un grup etnic să-și piardă particularitățile naționale. [Pr.: *-ți-o-*] — După fr. **dénationaliser**.

DEZNAȚIONALIZĂRE, *deznaționalizări*, s.f. Acțiunea de a se *deznaționaliza* și rezultatul ei. [Pr.: *-ți-o-*] — V. **deznaționaliza**.

DEZNAȚIONALIZÁT, -Ă, *deznaționalizați, -te*, adj. (Despre grupuri etnice) Care și-a pierdut particularitățile naționale. [Pr.: *-ți-o-*] — V. **deznaționaliza**.

DEZNĂDĂJDUÍ, *deznădăjduiesc*, vb. IV. Intrans. și tranz. A-și pierde sau a face să-și piardă orice nădejde (în rezolvarea sau îndreptarea unei situații); a despera. — Pref. *dez-* + **nădăjdui**.

DEZNĂDĂJDUÍRE s.f. Faptul de a *deznădăjdui*; *p. ext.* *deznădejde*. ⇨ Loc. vb. (Înv.) *A aduce (pe cineva) la (sau în) deznădăjduire* = a *deznădăjdui*; a exaspera. — V. **deznădăjdui**.

DEZNĂDĂJDUÍT, -Ă, *deznădăjduiți, -te*, adj. **1.** (Despre oameni) Care și-a pierdut orice nădejde (în rezolvarea sau îndreptarea unei situații); desperat. **2.** (Despre sentimente, manifestări ale omului etc.) Care trădează, exprimă *deznădejde*; provocat de *deznădejde*. — V. **deznădăjdui**.

DEZNĂDÉJDE, *deznădejdi*, s.f. Stare sufletească a omului care nu mai are nicio nădejde (în rezolvarea sau îndreptarea unei situații); desperare. — Pref. *dez-* + **nădejde**.

DEZNISIPÁ vb. I. v. **denisipa**.

DEZNISIPÁRE s.f. v. **denisipare**.

DEZNISIPÁT, -Ă adj. v. **denisipat**.

DEZNODÁ, *deznód*, vb. I. Tranz. **1.** A desface un nod ori o ață, o sfoară etc. fixate printr-un nod sau, *p. ext.* a desface obiectul legat în acest fel. ⇨ Expr. *A deznoda punga (sau băierile pungii)* = a scoate banii, a da banii; a face o cheltuielă. ⇨ Fig. A clarifica, a soluționa o situație încurcată, un conflict. **2.** Fig. A deșela, a speti pe cineva cu bătaia sau din cauza unor poveri prea grele. — Pref. *dez-* + [în]noda.

DEZNODĂRE, *deznodări*, s.f. Acțiunea de a *deznoda* și rezultatul ei. — V. **deznoda**.

DEZNODÁT, -Ă, *deznodați, -te*, adj. **1.** (Despre noduri, ațe, sfori etc.) *Dezlegat*, desfăcut. **2.** Fig. (Fam.: despre corpul omului sau despre oameni) Înalt și slab; deșirat. **3.** Fig. (Despre gânduri, imagini, stil etc.) Lipsit de concizie, fără șir; dezlănat. — V. **deznoda**.

DEZNODĂMÁNT, *deznodăminte*, s.n. Felul cum ia sfârșit, cum se rezolvă o situație, o încurcătură, un conflict etc. ⇨ Spec. Parte finală a unei compoziții epice sau dramatice, care aduce soluția intrigii. — **Deznoda** + suf. *-ământ* (după fr. *dénouement*).

DEZOBIȘNUÍ, *dezoibișnuiesc*, vb. IV. Refl. și tranz. A-și pierde sau a face să-și piardă un obicei, un viciu; a (se) *dezvăța*. — Pref. *dez-* + **obișnuí** (după fr. *déshabituier*).

DEZOBIȘNUÍRE s.f. Faptul de a (se) *dezoibișnuí*. — V. **dezoibișnuí**.

DEZOCPÁ, *dezocep*, vb. I. **1.** Tranz. A elibera un loc ocupat. **2.** Refl. A face liber. — Pref. *dez-* + **ocupa**.

DEZODORIZÁ, *dezodorizez*, vb. I. Tranz. A îndepărta mirosul neplăcut sau nedorit al unui corp sau de pe un corp, din aer, apă etc. — Din fr. **désodoriser**.

DEZODORIZĂNT, -Ă *dezodorizant*, -te, adj., s.n. (Substanță) care are proprietatea de a dezodoriza; deodorant. — Din fr. **désodorisant**.

DEZODORIZĂRE, *dezodorizări*, s.f. Acțiunea de a dezodoriza și rezultatul ei. — V. **dezodoriza**.

DEZODORIZATOR, *dezodorizatoare*, s.n. Dispozitiv care conține o substanță dezodorizantă și care servește la dezodorizare. — **Dezodoriza** + suf. -tor.

DEZOLĂ, *dezoalez*, vb. I. Tranz. A întrista, a măhni profund; a deprima. — Din fr. **désoler**.

DEZOLĂNT, -Ă, *dezoalanți*, -te, adj. Care întristează, care măhnește profund; jalnic, deprimant, dezolator. — Din fr. **désolant**.

DEZOLĂRE, *dezoalări*, s.f. Măhnire adâncă; deprimare. ♦ Fig. Singurătate tristă și apăsătoare; pustiu, pustietate. — V. **dezoala**.

DEZOLĂT, -Ă, *dezoalați*, -te, adj. Cu o stare sufletească apăsătoare, dureroasă; adânc întristat, foarte măhnit. — V. **dezoala**. Cf. fr. **désolé**.

DEZOLĂTOR, -OĂRE, *dezoalatori*, -oare, adj. (Rar) Dezolant. — **Dezoala** + suf. -tor.

DEZONGULĂRE s.f. (Med. vet.) Desprindere și cădere a cornului copitei la animale. — Din fr. **désongler**.

DEZONĂRE s.f. Lipsă de onoare; necinste; p. ext. ocară, rușine. — Din fr. **déshonneur**.

DEZONORĂ, *dezonorez*, vb. I. Tranz. și refl. A face pe cineva să-și piardă sau a-și piardă onoarea, a (se) face de rușine. — Din fr. **déshonorer**.

DEZONORĂNT, -Ă, *dezonoranți*, -te, adj. Care dezonorează; rușinos. — Din fr. **déshonorant**.

DEZONORĂT, -Ă, *dezonorați*, -te, adj. Care și-a pierdut onoarea; care s-a făcut de rușine. — V. **dezonora**.

DEZORDINE, *dezordini*, s.f. 1. Lipsă de ordine; neorânduială. 2. Lipsă de organizare, de disciplină; debandadă. ♦ Tulburare (socială); revoltă, răscoală. — Pref. *dez-* + **ordine** (după fr. **désordre**).

DEZORDONĂT, -Ă, *dezordonați*, -te, adj. 1. (Despre oameni) Care nu este deprins cu ordinea; neglijent (în îmbrăcăminte, în muncă, în felul de viață etc.).

♦ (Despre manifestările omului) Care arată lipsă de ordine. 2. (Despre lucruri, încăperi, locuri) Lipsit de ordine; care se află în neorânduială. — Din fr. **désordonné**.

DEZORGANIZĂ, *dezorganizez*, vb. I. Tranz. și refl. A face să-și piardă sau a-și piardă organizarea, funcționarea normală, bunul mers. — Din fr. **désorganiser**.

DEZORGANIZĂRE, *dezorganizări*, s.f. Faptul de a (se) *dezorganiza*; lipsă de organizare. — V. **dezorganiza**.

DEZORGANIZĂT, -Ă, *dezorganizați*, -te, adj. Care nu (mai) este organizat; care și-a pierdut organizarea, funcționarea normală. — V. **dezorganiza**.

DEZORGANIZĂTOR, -OĂRE, *dezorganizatori*, -oare, adj., s.m. și f. (Persoană) care dezorganizează. — Din fr. **désorganisateur**.

DEZORIENTĂ, *dezorientez*, vb. I. Tranz. și refl. A face pe cineva să piardă sau a-și piardă simțul orientării, siguranța direcției etc. ♦ Fig. A face pe cineva să piardă sau a-și piardă cumpătul, siguranța de sine, judecata rece și clară; a (se) zăpăci. [Pr.: -ri-en-] — Din fr. **désorienter**.

DEZORIENTĂRE, *dezorientări*, s.f. Faptul de a fi dezorientat, starea celui dezorientat; nesiguranță, șovăială; descumpănire. [Pr.: -ri-en-] — V. **dezorienta**.

DEZORIENTĂT, -Ă, *dezorientați*, -te, adj. Care nu se poate orienta în spațiu, care nu știe exact unde se află, încotro trebuie să se îndrepte. ♦ Fig. Care nu știe ce atitudine să ia într-o anumită situație; descumpănit. [Pr.: -ri-en-] — V. **dezorienta**. Cf. fr. **désorienté**.

DEZOSĂ, *dezozez*, vb. I. Tranz. A desprinde carnea de pe oase. — Din fr. **désosser**.

DEZOSĂRE, *dezosări*, s.f. Acțiunea de a *dezosa*. — V. **dezosa**.

DEZOSĂT, -Ă, *dezosate*, -te, adj. (Despre carne) Care a fost desprinsă de pe oase. — V. **dezosa**.

DEZOXIDĂ, *dezoxydez*, vb. I. Tranz. A îndepărta (prin diferite procedee chimice) oxigenul dintr-o substanță. — Din fr. **désoxyder**.

DEZOXIDĂNT, -Ă, *dezoxydanți*, -te, adj., s.m. (Substanță) care provoacă deoxidarea, care dezoxydează. — Din fr. **désoxydant**.

DEZOXIDĂRE, *dezoxydări*, s.f. Acțiunea de a *dezoxyda*. — V. **dezoxyda**.

DEZOXIRIBONUCLÉIC adj. (În sintagma *Acid dezoxiribonucleic* = acid nucleic cu rol esențial în mecanismul ereditar al celulelor vii. [Pr.: -cle-ic]. — Din fr. **désoxyribonucléique**.

DEZRĂDĂCINĂ, *dezdădăcinez*, vb. I. Tranz. 1. A scoate o plantă din pământ cu rădăcină cu tot. 2. Fig. A determina dispariția unei idei, a unei deprinderi etc.; a stărpi. — Pref. *dez-* + [în] **rădăcina**.

DEZRĂDĂCINĂRE, *dezdădăcînări*, s.f. Acțiunea de a *dezdădăcina*. — V. **dezdădăcina**.

DEZRĂDĂCINĂT, -Ă, *dezdădăcinați*, -te, adj., s.m. și f. 1. Adj. (Despre plante) Care a fost scos din pământ cu rădăcină cu tot. 2. Adj., s.m. și f. P. anal. (Persoană) care și-a părăsit locul de naștere și se simte străină. ♦ (Persoană) care nu se poate adapta (la noile condiții de mediu, de viață). — V. **dezdădăcina**.

DEZRĂSUCI, *dezdăsucesc*, vb. IV. Tranz. A face ca un fir sau, p. ext., un obiect să nu mai fie răsucit; a desface. ♦ Tranz. și refl. A (se) desface din depănătură. — Pref. *dez-* + **răsuci**.

DEZRĂSUCIRE, *dezdăruciri*, s.f. Faptul de a (se) *dezdărucii*. — V. **dezdărucii**.

DEZRĂSUCIT, -Ă, *dezdăruciiți*, -te, adj. Care nu mai este răsucit; care s-a desfăcut din depănătură. — V. **dezdărucii**.

DEZROBĂ, *dezdobesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (se) elibera din starea de robie; p. gener. a (se) elibera de sub o asuprire politică sau socială. ♦ Tranz. A elibera un stat, un popor de sub o ocupație; a asigura independența unui stat. 2. Tranz. A elibera pe cineva din prizonierat sau dintr-o detenție nedreaptă. 3. Tranz. Fig. A scăpa pe cineva dintr-o situație umiltoare, apăsătoare. — Pref. *dez-* + **robi**.

DEZROBIRE, *dezdobiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *dezdrobi* și rezultatul ei. — V. **dezdrobi**.

DEZROBÎT, -Ă, *dezdrobiți*, -te, adj. Care a fost eliberat din robie, p. gener. de sub asuprire politică sau socială, de sub o ocupație, din prizonierat etc. — V. **dezdrobi**.

DEZROBITĂTOR, -OĂRE, *dezdrobotiri*, -oare, adj. (Adesea substantivat) Care dezdobeste. — **Dezdrobi** + suf. -tor.

DEZUMANIZĂ, *dezumanizez*, vb. I. Tranz. și refl. A face pe cineva să-și piardă sau a-și piardă sentimentele, a se abrutiza. — Din fr. **déshumaniser**.

DEZUMANIZĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *dezumaniza* și rezultatul ei. — V. **dezumaniza**.

DEZUMANIZĂT, -Ă, *dezumanizați*, -te, adj. Care și-a pierdut sentimentele. — V. **dezumaniza**.

DEZUMFLĂ, *dezumflu*, vb. I. 1. Tranz. A face ca un obiect umflat sau un organ inflamă să-și recapete volumul normal sau să-și scadă volumul. ♦ Refl. *Cauciucul s-a dezumflat*. ♦ Expr. (Refl.) *A i se dezumfla buzunarele* = a rămâne fără bani, cu buzunarele goale. 2. Refl. Fig. (Despre oameni) A-și reveni dintr-o stare de exaltare; (despre manifestări ale omului) a se potoli, a se tempera. — Pref. *dez-* + **umfla**.

DEZUMFLĂRE, *dezumflări*, s.f. Acțiunea de a (se) *dezumfla* și rezultatul ei; dezumflat¹. — V. **dezumfla**.

DEZUMFLĂT¹ s.n. Dezumflare. — V. **dezumfla**.

DEZUMFLĂT², -Ă, *dezumflați*, -te, adj. Care nu mai e umflat, care și-a revenit la volumul normal sau care și-a micșorat volumul. ♦ Fig. (Despre oameni sau manifestările lor) Temperat, resemnat, potolit; dezamăgit. — V. **dezumfla**.

DEZUNĂ, *dezunesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Rar) 1. A (se) desface, a (se) dezlipi, a (se) separa. 2. A (se) dezbină, a (se) învrăjbi. — Din fr. **désunir**.

DEZUNIRE, *dezuniri*, s.f. (Rar) 1. Desfacere, dezlipire, separare. 2. Dezbinare, neînțelegeră, vrăjbă. — V. **dezunii**.

DEZVĂLUI, *dezvăluu*, vb. IV. 1. Tranz. A face cunoscut; a arăta, a releva. ♦ A destăinui, a divulga. 2. Refl. A ieși în evidență, a se arăta; a se desfășura. [Prez. ind. și: *dezvăluiesc*] — Pref. *dez-* + [în] **văluu** (după fr. *dévoiler*).

DEZVĂLUIRE, *dezvăluiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *dezvăluu* și rezultatul ei; ceea ce (se) *dezvăluie*; destăinuire. — V. **dezvăluu**.

DEZVĂT s.n. Faptul de a (se) *dezvăta*; dezobișnuire. — Din **dezvăta** (derivat regresiv).

DEZVĂȚĂ, *dezvăț*, vb. I. Tranz. și refl. A face pe cineva să-și piardă sau a-și piardă o deprindere, un obicei etc.; a (se) dezobișnui; a (se) dezbină. — Pref. *dez-* + [în] **văta**.

DEZVELI, *dezevelesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A îndepărta o învelitoare de pe sine sau de pe altcineva ori ceva; a (se) descoperi. ♦ Tranz. Spec. A despacheta. ♦ Tranz. A da jos acoperișul de pe o casă. ♦ Tranz. A inaugura un monument, o statuie etc. (îndepărtând învelitoarea care le acoperă). 2. Tranz. Fig. A face să apară, a lăsa să se vadă; a arăta. ♦ Refl. (Rar) A apărea în fața cuiva; a se înfățișa. 3. Tranz. și refl. Fig. A (se) da în vileag; a (se) trăda. 4. Refl. (Despre mugurii și bobocii plantelor; p. ext. despre plante) A se deschide. — Pref. *dez-* + [în] **veli**.

DEZVELIRE, *dezeveliri*, s.f. Acțiunea de a (se) *dezeveli*. ♦ Operație de îndepărtare a straturilor sterile care acoperă un zăcământ, în vederea exploatării acestuia. — V. **dezeveli**.

DEZVELIT, -Ă, *dezeveliți*, -te, adj. 1. Care a fost scos din sau de sub învelitoare. 2. (Despre monumente) Care a fost inaugurat. 3. (Despre construcții) Care are acoperișul scos. — V. **dezeveli**.

DEZVERGĂ, *dezeverg*, vb. I. Tranz. (Mar.) 1. A desprinde o velă de pe vergă sau de pe strai². 2. A coborî vergile. — De la **vergă**.

DEZVERGĂRE, *dezvergări*, s.f. Acțiunea de a *dezverga*. — V. **dezverga**.
DEZVINOVĂȚI, *dezvinovățesc*, vb. IV. Refl. A-și dovedi sau a căuta să-și dovedească nevinovăția; a se dezvinui, a se disculpa. ♦ Tranz. (Rar) A declara pe cineva nevinovat, a demonstra nevinovăția cuiva. — Pref. *dez-* + [în]vinovăți.

DEZVINOVĂȚIRE, *dezvinovățiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *dezvinovăți*; cuvinte, argumente, probe prin care cineva (se) *dezvinovățește*; *dezvinuire*, *disculpare*. — V. **dezvinovăți**.

DEZVINUI, *dezvinuiesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Rar) A (se) *dezvinovăți*. — Pref. *dez-* + [în]vinui.

DEZVINUIRE, *dezvinuiri*, s.f. (Rar) *Dezvinovățire*. — V. **dezvinui**.

DEZVIRGINĂ, *dezvirginez*, vb. I. Tranz. A face ca o fată să-și piardă virginitatea; a deflora. — Pref. *dez-* + **virgin**.

DEZVIRGINĂRE s.f. Faptul de a *dezvirgina*; deflorare. — V. **dezvirgina**.

DEZVOLTĂ, *dezvoltă*, vb. I. 1. Refl. (Despre materie, fenomene) A trece prin diferite faze progresive, spre o treaptă superioară; a evolua, a se transforma. ♦ A se extinde dobândind proporții, însemnătate, forță; a crește, a se mări. ♦ (Despre ființe) A evolua crescând treptat (în sens fizic); a crește; (despre oameni) a evolua treptat (în ceea ce privește intelectul). 2. Tranz. A amplifica în mod creator (o doctrină, o teorie, o idee), a completa cu idei, cu informații noi. 3. Tranz. A expune amănunțit; a desfășura. *Oratorul dezvoltă subiectul*. 4. Tranz. A produce, a degaja. *Unele fermentații dezvoltă căldură*. — Et. nec.

DEZVOLTĂRE, *dezvoltări*, s.f. Acțiunea de a (se) *dezvolta* și rezultatul ei. — V. **dezvolta**.

DEZVOLTĂT, **-Ă**, *dezvoltați*, *-te*, adj. 1. (Despre ființe și însușirile lor) Care a ajuns la gradul normal de dezvoltare, evoluat. ♦ Proeminent. ♦ Ajuns într-un stadiu înaintat, superior. *Cultură dezvoltată*. 2. Expus în mod amănunțit; amplu. *Plan dezvoltat*. — V. **dezvolta**.

DI interj. (Adesea cu „i” prelungit) Cuvânt cu care se îndeamnă la mers animalele de tracțiune, mai ales caii. [Var.: **dîe** interj.] — Onomatopee.

DIABÉT, *diabeturi*, s.n. Nume dat mai multor boli metabolice și endocrine caracterizate prin poliurie sau glicozurie; boală de zahăr. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diabète**.

DIABÉTIC, **-Ă**, *diabetici*, *-ce*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Caracteristic diabetului; de natura diabetului. 2. S.m. și f., adj. (Persoană) care suferă de diabet. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diabétique**.

DIABETOGEN, **-Ă**, *diabetogeni*, *-e*, adj. (Med.) Care produce diabet. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diabétogène**.

DIABÓLIC, **-Ă**, *diabolici*, *-ce*, adj. 1. De diavol; care vine de la diavol; drăcesc. 2. Care denotă cruzime, rău, crud; perfid, viclean; primejdios, funest. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diabolique**, lat. **diabolicus**.

DIABOLO, *diabolouri*, s.n. Jucărie formată dintr-un mosoraș subțiat la mijloc, care se aruncă în sus și se prinde pe o sfornică întinsă între două bețișoare. — Din fr. **diabolo**.

DIAC¹, *dieci*, s.m. 1. (În Evul Mediu) Scriitor de cancelaria domnească și slujbaș al visteriei din Țările Române; gramatic, uricar; p. ext. copist. ♦ Cărturar, învățat. 2. (Reg.) Cântăreț bisericesc. — Din sl. **dijakū**.

DIAC², *diace*, s.n. Diodă semiconductoră care permite trecerea curentului electric în ambele sensuri de conducție, sub acțiunea unei tensiuni de comandă aplicate la bornele ei. [Pr.: *di-ac*] — Din fr. **diac**.

DIACHENĂ, *diachene*, s.f. Fruct format din două achene lipite. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diakène**.

DIACLĂZĂ, *diacłaze*, s.f. Crăpătură formată de-a lungul unui depozit de roci prin presiune sau prin răcire. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diacłase**.

DIACON, *diaconi*, s.m. Membru al clerului hirotonit în prima treaptă a ierarhiei bisericești. [Pr.: *di-a*] — Din sl. **dijakonū**.

DIACÓNIC, *diaconice*, s.n. Loc în altar unde se păstrează veșmintele liturgice. [Pr.: *di-a*] — Din sl. **dijakoninikū**.

DIACONIE s.f. Calitatea, funcția de diacon; timpul cât cineva exercită această funcție. [Pr.: *di-a*] — **Diacon** + suf. *-ie*.

DIACRÍTIC, *diacritice*, adj. (În sintagma) *Semn diacritic* (și substantivat n.) = semn grafic care dă unei litere a alfabetului o valoare specială. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diacritique**.

DIACRÓNIC, **-Ă**, *diacronici*, *-ce*, adj. (Despre metode de studiu, puncte de vedere etc.) Care privește, expune, interpretează fenomenele evolutive, istoric. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diachronique**.

DIACRONIE s.f. Evoluție, desfășurare istorică a unui fenomen; metodă care studiază evoluția în timp a unui fenomen. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diachronie**.

DIADÉM s.n. v. **diademă**.

DIADÉMĂ, *diademe*, s.f. Cunună din metale și pietre prețioase, purtată pe cap de suverani, de unii reprezentanți ai bisericii și, în reprezentările plastice, de anumite divinități; podoabă din diverse materiale purtată de femei pe

frunte, la anumite ocazii. [Pr.: *di-a*]. — Var.: (înv.) **diadém** s.n.] — Din fr. **diadème**, lat. **diadema**.

DIADÓH, *diadohi*, s.m. 1. Titlu purtat de generalii lui Alexandru Macedon care și-au împărțit imperiul după moartea acestuia; persoană care avea acest titlu. 2. Titlu purtat de prințul moștenitor al Greciei moderne; persoană având acest titlu. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diadoque**, germ. **Diadoche**.

DIAFÁN, **-Ă**, *diafani*, *-e*, adj. Care lasă să străbată lumina fără să se poată distinge clar contururile; străveziu. ♦ (Despre oameni) Cu pielea străvezie, delicată, fină. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diaphane**.

DIAFANIZĂ, *diafanizez*, vb. I. Refl. și tranz. (Rar) A deveni sau a face să devină diafan, străveziu; a (se) subția. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diaphaniser**.

DIAFÍLM, *diafilme*, s.n. Film fotografic care cuprinde o succesiune de diapozitive pe o temă dată și care poate fi proiectat pe un ecran. [Pr.: *di-a*] — Din rus. **diafilm**.

DIAFIZĂ, *diafize*, s.f. (Anat.) Porțiunea din mijloc a unui os lung. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diaphyse**.

DIAFONIE s.f. Trecere nedorită a semnalelor de pe un canal pe altul la sisteme audio cu două sau mai multe canale. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diaphonie**.

DIAFÓRĂ, *diafore*, s.f. Figură de stil care constă în repetarea unui cuvânt, dar cu o altă semnificație. [Pr.: *di-a*] — Din germ. **Diaphora**, fr. **diaphore**.

DIAFORÉTIC, **-Ă**, *diaforetici*, *-ce*, adj., s.n. (Medicament, substanță) care provoacă transpirația. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diaphorétique**.

DIAFORÉZĂ, *diaforeze*, s.f. Transpirație abundentă (fiziologică sau patologică). [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diaphorèse**.

DIAFOTIE s.f. (Tel.) Influență perturbatoare între semnalele de imagine corespunzătoare unor canale diferite de transmisie. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diaphotie**.

DIAFRAGMĂ, *diafragmez*, vb. I. Tranz. A limita deschiderea unui obiectiv fotografic cu ajutorul unei diafragme. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diaphragmer**.

DIAFRAGMĂRE, *diafragmări*, s.f. Acțiunea de a *diafragma*. [Pr.: *di-a*] — V. **diafragma**.

DIAFRAGMÁT, **-Ă**, *diafragmați*, *-te*, adj. (Despre obiective fotografice) Care are deschiderea limitată cu ajutorul unei diafragme. [Pr.: *di-a*] — V. **diafragma**.

DIAFRAGMÁTIC, **-Ă**, *diafragmatici*, *-ce*, adj. (Fot.) Referitor la diafragmă (3). [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diaphragmatique**.

DIAFRAGMĂ, *diafragme*, s.f. 1. Organ muscular-tendinos care separă toracele de abdomen și care participă la respirație. ♦ Cartilaj care separă cele două nări. 2. Membrană elastică (la microfon, telefon, gramofon etc.) care, prin vibrațiile ei, reproduce sunetele. 3. Dispozitiv la obiectivele aparatelor fotografice, format din mai multe plăcuțe opace mobile, care limitează trecerea luminii. 4. Dispozitiv alcătuit dintr-o membrană cu un orificiu, care, introdus într-o conductă, măsoară debitul și viteza fluidului. 5. (Constr.) Element de rigidizare a construcției alcătuit dintr-o placă plană sau dintr-un planșeu. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diaphragme**, lat. **diaphragma**.

DIAGENÉTIC, **-Ă**, *diagenetici*, *-ce*, adj. (Geol.) Cu caracter de diageneză. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diagenétique**.

DIAGENEZĂ s.f. Totalitatea transformărilor chimice, mineralogice, de structură etc. pe care le suferă sedimentele în cursul consolidării lor. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diagenèse**.

DIAGNÓSTIC, *diagnostice*, s.n. Identificarea unei afecțiuni, pe baza datelor clinice și a examenelor de laborator; diagnoză. [Pr.: *di-ag*] — Din fr. **diagnostic**.

DIAGNOSTICĂ, *diagnosticez*, vb. I. Tranz. A stabili diagnosticul unui bolnav. [Pr.: *di-ag*] — Din fr. **diagnostiquer**.

DIAGNOSTICĂRE s.f. Faptul de a *diagnostica*. [Pr.: *di-ag*] — V. **diagnostica**.

DIAGNOSTICIÁN, **-Ă**, *diagnosticiens*, *-e*, s.m. și f. Medic specialist în stabilirea diagnosticului. [Pr.: *di-ag-nos-ti-ci-an*] — Din fr. **diagnosticien**.

DIAGNÓZĂ, *diagnoze*, s.f. (Rar) Diagnostic. [Pr.: *di-ag*] — Din fr. **diagnose**.

DIAGONÁL, **-Ă**, *diagonal*, *-e*, s.f., adj. I. S.f. 1. Segment de dreaptă care unește două unghiuri (sau vârfuri) nealăturate ale unui poligon sau două vârfuri ale unui poliedru aflate pe fețe diferite. ⇨ Loc. adv. *În diagonală* = pe direcția unei drepte înclinate față de un punct de referință; de-a curmezișul. ♦ Curea purtată de-a curmezișul pieptului la unele uniforme (militare). 2. Porțiune de linie de cale ferată sau de tramvai care întretaie oblic mai multe linii paralele dintr-o stație, pentru a permite trecerea vagoanelor de pe o linie pe alta. 3. Bară înclinată, pusă în curmeziș, cu rol de sprijin al unor elemente de construcție. II. Adj. Ca o diagonală (1); curmeziș; cruciș. [Pr.: *di-a*] — Din fr. **diagonal**.

DIAGRĂMĂ, *diagrame*, s.f. 1. Reprezentare grafică schematică a unui fenomen, a unui obiect, a unei corelații între mărimi. 2. Schemă a amplasării locurilor dintr-o sală de spectacole, din vagoane etc. 3. Linie lăsată pe o

hârtie de un aparat înregistrator, care reprezintă modul de desfășurare a unor fenomene. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diagramme**.

DIALÉCT, *dialecte*, s.n. 1. Variantă teritorială a unei limbi, cuprinzând adesea mai multe graiuri. 2. (Impr.) Grai. 3. (Impr.) Limbă. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **dialecte**, lat. **dialectus**.

DIALECTĂL, *-Ă, dialectali, -e*, adj. (Despre cuvinte, expresii, termeni, vorbire) Caracteristic unui dialect; care aparține unui dialect; privitor la un dialect. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **dialectal**.

DIALECTALISM, *dialectalisme*, s.n. Particularitate dialectală. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **dialectalisme**.

DIALÉCTIC, *-Ă, dialectici, -ce*, s.f., adj. I. S.f. 1. Proces de gândire care rezidă în analiza și discutarea argumentelor contradictorii, în scopul descoperirii adevărului; arta de a ajunge la adevăr prin dialog. II. Adj. Care este conform cu dialectica (I) sau care o confirmă; care se bazează pe dialectică; care privește fenomenele de pe pozițiile dialecticii. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **dialectique**, lat. **dialecticus**.

DIALECTICIÂN, *-Ă, dialecticieni, -e*, s.m. și f., adj. 1. (Persoană) care găndește conform cu principiile dialecticii (II 1). 2. (În filosofia antică) (Persoană) care folosește arta discuției în contradictoriu. [Pr.: *di-a-lec-ti-ci-an*] — Din fr. **dialecticien**.

DIALECTOLOG, *-Ă, dialectologi, -e*, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în dialectologie. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **dialectologue**.

DIALECTOLOGIC, *-Ă, dialectologici, -ce*, adj. Privitor la dialecte sau la dialectologie, care aparține dialectelor sau dialectologiei. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **dialectologique**.

DIALECTOLOGIE s.f. Disciplină a lingvisticii care studiază dialectele și graiurile unei limbi. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **dialectologie**.

DIALĂLĂ, *dialele, s.f.* (Log.) Definește a unei noțiuni în cerc vicios printr-o altă noțiune. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **dialèle**.

DIALINGVISTICĂ s.f. Ramură a lingvisticii care studiază elementele lingvistice care, aparent, nu pot fi sistematizate după principii formale. [Pr.: *di-a-*] — Din engl. **dialinguistics**.

DIALIPETĂL, *-Ă, dialipetali, -e*, adj., s.f. 1. Adj. (Despre plante cu flori) A căreia corolă are petalele separate, libere. 2. S.f. (La pl.) Subclasă de plante dicotiledonate cu corolă dialipetală (1); (și la sg.) plantă care aparține acestei subclase. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **dialypétale**.

DIALISEPĂL, *-Ă, dialisepali, -e*, adj. (Despre plante cu flori) Al cărei calicic are separele separate, libere. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **dialysépale**.

DIALIZĂ, *dialize, s.f.* 1. Proces de separare a unei substanțe cu dispersie coloidală de particulele cu dispersie moleculară, bazat pe proprietatea unor membrane de a reține numai particulele coloidale. 2. (Med.) Tehnică de epurare a anumitor substanțe conținute în lichidele biologice. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **dialyse**.

DIALIZĂTOR, *dializoare*, s.n. Aparat cu ajutorul căruia se efectuează dializa. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **dialyseur**.

DIALOG, *dialoguri*, s.n. 1. Convorbire între două sau mai multe persoane. ♦ Spec. Convorbire (cu caracter oficial) care are loc între reprezentanții a două părți, a două țări etc. ♦ Spec. Procedeu literar specific genului epic sau dramatic, constând în alternarea replicilor personajelor. ♦ *Linie de dialog* = semn ortografic de punctuație care indică începutul vorbirii fiecărui participant la o convorbire. 2. Operă literară scrisă sub formă de dialog (1). [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **dialogue**, lat. **dialogus**.

DIALOGĂ, *dialoghez, vb.* I. Intrans. A întreține o conversație, a vorbi cu cineva. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **dialoguer**.

DIALOGĂRE, *dialogări, s.f.* Acțiunea de a *dialoga* și rezultatul ei. [Pr.: *di-a-*] — V. **dialoga**.

DIALOGĂT, *-Ă, dialogați, -te*, adj. (Despre opere literare) Compus în formă de dialog. [Pr.: *di-a-*] — V. **dialoga**.

DIAMAGNETIC, *-Ă, diamagnetici, -ce*, adj. (Fiz.; despre corpuri) Caracterizat prin diamagnetism. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diamagnétique**.

DIAMAGNETISM s.n. (Fiz.) Proprietate a unui corp de a avea o magnetizare de sens contrar intensității câmpului magnetic care i se aplică. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diamagnétisme**.

DIAMĂNT, *diamante*, s.n. 1. Varietate cristalină de carbon, de obicei transparentă și cu luciu puternic, având cea mai mare duritate dintre toate mineralele și folosită ca piatră prețioasă sau la diverse unelte de șlefuit, de tăiat etc.; adamant. 2. Unealtă pentru tăiatul sticlei, alcătuită dintr-un diamant (1) comun fixat într-un suport metalic cu mâner. 3. Cel mai mic corp de literă de tipar. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diamant**.

DIAMANTĂT, *-Ă, diamantați, -te*, adj. 1. (Rar) Împodobit cu diamante. 2. (În sintagma) *Piatră diamantată* = instrument abraziv fabricat din granule de diamant încorporate într-un liant, folosit pentru șlefuirea dinților și a lucrărilor protetice dentare. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diamanté**.

DIAMĂNTIC, *-Ă, diamantici, -ce*, adj. (Rar) Diamantin. [Pr.: *di-a-*] — **Diamant** + suf. *-ic*.

DIAMANTICĂLE s.f. pl. (Înv.) Bijuterii împodobite cu diamante; *p. gener.* bijuterii, pietre prețioase. [Pr.: *di-a-*] — Din ngr. **diamandiká**.

DIAMANTIFÉR, *-Ă, diamantiferi, -e*, adj. (Despre zăcămintele minerale, terenuri etc.) Care conține diamante, bogat în diamante. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diamantifère**.

DIAMANTÍN, *-Ă, diamantini, -e*, adj. Strălucitor ca diamantul (1), asemănător cu diamantul; adamantin, diamantic. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diamantin**.

DIAMETRĂL, *-Ă, diametrali, -e*, adj. Care aparține diametrului, privitor la diametru; care trece prin centrul unui cerc. ♦ *Plan diametral* = plan care trece prin centrul unei sfere, al unui elipsoid etc. ♦ (Adverbial) *Diametral opus* = cu desăvârșire opus, în opoziție directă cu...; de neîmpăcat. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diamétral**.

DIAMÉTRU, *diametre, s.n.* 1. Segment de dreaptă care unește două puncte ale unui cerc sau ale unei sfere, trecând prin centrul lor; lungimea acestui segment. 2. (În sintagma) *Diametru aparent* = unghi sub care un observator vede diametrul (1) unui obiect depărtat, în special al unui astru. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diamètre**, lat. **diameter**.

DIAPAZÓN, *diapazoane, s.n.* 1. Mic instrument acustic format dintr-o bară de oțel în formă de U, care vibrează la lovire, emițând de obicei nota muzicală „la” și servind la acordarea instrumentelor muzicale sau la indicarea tonului pentru un ansamblu coral. ♦ Expr. *A fi (sau a se pune) la același diapazon cu cineva* = a se afla în aceeași poziție, în aceeași stare sufletească cu cineva; a fi (sau a se pune) de acord cu cineva. 2. (Adesea fig.) Totalitatea sunetelor pe care le poate produce vocea omenească sau un instrument muzical, de la sunetul cel mai jos până la cel mai înalt; întindere, registru. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diapason**.

DIAPEDÉZĂ s.f. (Fiziol.) Trecere a globulelor albe prin pereții vaselor capilare, determinată de digestie sau de o infecție. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diapédèse**.

DIAPOZITÍV, *diapozitive, s.n.* Imagine fotografică pozitivă realizată pe un film sau pe o placă transparentă, care se utilizează în proiecții. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diapositive**.

DIAPROIECTOR, *diaproiectoare, s.n.* Proiector pentru diapozitive sau diafilme. [Pr.: *di-a-pro-iec-*] — **Dia**[pozitiv] + **proiector**.

DIARÉE, *diarei, s.f.* Stare patologică manifestată prin eliminarea frecventă de materii fecale moi sau lichide. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diarrhée**, lat. **diarrhoea**.

DIARÉIC, *-Ă, diareici, -ce*, adj. Privitor la diaree, care aparține diareii, de diaree. [Pr.: *di-a-re-ic-*] — Din fr. **diarrhéique**.

DIARTRÓZĂ, *diartroze, s.f.* (Anat.) Articulație mobilă dintre oase. [Pr.: *di-ar-*] — Din fr. **diarthrose**.

DIASCÓP, *diascoape, s.n.* Aparat care servește la proiecția diapozitivelor. [Pr.: *di-a-*] — Pl. și: **diascopuri** — Din fr. **diascope**. Cf. germ. **D i a s k o p**, rus. **d i a s k o p**.

DIASCÓPIC, *-Ă, diascopici, -ce*, adj. Referitor la diascop și la proiecțiile făcute cu acest aparat. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diascopique**.

DIASISTÉM, *diasisteme, s.n.* (Lingv.) Sistem lingvistic desprins din analiza a două sisteme (graiuri, dialecte) cu similitudini parțiale; supersistem. [Pr.: *di-a-*] — Din engl. **diasystem**, fr. **diasystème**.

DIĂSPORĂ s.f. 1. Totalitatea comunităților evreiești dispersate ca urmare a distrugerii Ierusalimului și alungării populației de către Nabucodonosor II, regele Babilonului. 2. P. ext. Grup etnic aflat în afara granițelor țării de origine. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diaspora**.

DIASTĂZĂ, *diastaze, s.f.* 1. (Biol.) Enzimă. 2. (Med.) Despărțire accidentală a două oase articulate, în urma unui șoc, a unui efort etc. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diastase**.

DIASTĂZIC, *-Ă, diastazici, -ce*, adj. 1. (Biol.) Enzimatic. 2. (Med.) De diastază; care se datorește diastazei. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diastasique**.

DIASTÍL, *diastiluri, s.n.* (Arh.) Intercolanment larg de dimensiunea a trei diametre de coloană; *p. ext.* edificiu cu astfel de intercolanment. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diastyle**.

DIĂSTOLĂ, *diastole, s.f.* (Fiziol.) Relaxare fiziologică a cavităților cardiace în timpul umplerii lor cu sângele adus de vene. [Pr.: *di-as-*] — Din fr. **diastole**.

DIASTÓLIC, *-Ă, diastolici, -ce*, adj. Care se referă la diastolă, care aparține diastolei; care are loc în timpul diastolei. [Pr.: *di-as-*] — Din fr. **diastolique**.

DIĂTĂ, *diate, s.f.* (Înv.) Testament; prevedere testamentară. [Pr.: *di-a-*] — Var.: **adiată** s.f.] — Din ngr. **diata**.

DIATECĂ, *diateci, s.f.* Colecție de diapozitive și de diafilme. [Pr.: *di-a-*] — **Dia**[film] + suf. *-tecă*.

DIATERMÁN, *-Ă, diatermani, -e*, adj. (Despre corpuri, medii) Care posedă o bună conductibilitate termică. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diathermane**.

DIATERMIE s.f. Terapie constând în ridicarea temperaturii unor organe interne cu ajutorul curenților de înaltă frecvență. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diathermie**.

DIATÉZĂ¹, *diatēze*, s.f. Categorie gramaticală verbală care exprimă raportul dintre subiect și acțiunea verbului. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diathèse**.

DIATÉZĂ², *diatēze*, s.f. Predispoziția unei persoane de a contracta anumite boli. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diathèse**.

DIATOMÉE, *diatomee*, s.f. (La pl.) Clasă de alge microscopice monocelulare brune-gălbui, cu corpul închis între două valve silicioase, de forma unui capac de cutie; (și la sg.) algă care face parte din această clasă. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diatomée**.

DIATOMIT s.n. Rocă sedimentară silicioasă formată mai ales din resturile cochiliilor de diatomee. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diatomite**.

DIATONIC, *diatonice*, adj., s.f. 1. Adj. (În sintagma) *Gamă diatonică* = gamă formată din seria succesivă a trestelor sale naturale. 2. S.f. Structură melodică formată din tonuri și semitonuri. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diatonique**, lat. **diatonicus**.

DIATRIBĂ, *diatribe*, s.f. 1. Critică violentă; p. ext. cuvântare polemică vehementă. 2. Text care conține o diatribă (1); lucrare care conține o asemenea critică; pamflet. [Pr.: *di-a-*] — Din fr. **diatribe**, lat. **diatriba**.

DIÁVOL, *diavoli*, s.m. 1. (Bis.) Spiritul suprem al răului care ispitește, dezbină; drac, satana, demon, necuratul, aghiuză. 2. Fig. Nume dat unui copil sau, p. ext. unui om viciu, zglobiu, isteț sau obraznic, rău. — Din sl. **dijavolū**.

DIÁVOLÉSC, *diavolești*, adj. De diavol (1), ca de diavol, al diavolului. ♦ Fig. Greu de suportat; cumplit. — **Diavol** + suf. *-esc*.

DIÁVOLÉȘTE adv. 1. Drăcește. 2. Cu multă răutate. — **Diavol** + suf. *-ește*.

DIÁVOLIȚĂ, *diavolițe*, s.f. (Adesea fig.) Drăcoaică (2). [Acc. și: *diavoliță*] — **Diavol** + suf. *-iță*.

DIBĂCI, *-ce*, *dibaci*, *-ce*, adj. Îndemânic, abil, priceput, iscusit. — Cf. sb. *gibak*.

DIBĂCÍ, *dibăcesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) 1. A potrivi lucrurile cu îndemănare, cu iscusință; a nimeri. 2. A căuta cu stăruință. 3. A descoperi (după multă căutare); a găsi, a dibui. — Din **dibaci**.

DIBĂCIE, *dibăcii*, s.f. Îndemănare, abilitate, pricepere, iscusință. ♦ Șiretenie, abilitate, viclenie; rafinament. — **Dibaci** + suf. *-ie*.

DIBLĂR, *diblarî*, s.m. (Pop.) Lăutar care cântă din diblă; scripcar. — **Diblă** + suf. *-ar*.

DIBLĂ, *dible*, s.f. (Pop. sau peior.) Vioară. — Cf. sb. *diple* „cimpoi”.

DIBLU, *dibluri*, s.n. Piesă de lemn, de plastic sau de metal introdusă în zidărie, în care se fixează un cui sau un șurub. — Din germ. **Dübel**.

DIBŎL s.n. (Inform.) Limbaj formalizat specializat în prelucrarea datelor din domeniul economic cu ajutorul calculatorului electronic. — Din engl. **dibol**.

DIBUI, *dibui*, vb. IV. 1. Intrans. A merge cu nesigurantă, șovăielnic, căutând un drum. ♦ Tranz. și intrans. A căuta cu nesigurantă; a căuta pipăind prin întuneric. ♦ Loc. adv. *Pe dibuite* = pipăind, căutând cu mâinile, fără să vadă; la întâmplare, la nimereală. 2. Intrans. A nimeri. 3. Tranz. A da de urma cuiva care se ascunde; a găsi, a descoperi, a afla, a dibăci. [Prez. ind. și: *dibuiesc*] — Et. nec.

DIBUIĂLĂ, *dibuielei*, s.f. Dibuire. ♦ Fig. Lucrare făcută de cineva fără experiență. — **Dibui** + suf. *-eală*.

DIBUIRE, *dibuirî*, s.f. Acțiunea de a *dibui* și rezultatul ei; dibuială. — V. **dibui**.

DIBUIȚ s.n. Faptul de a *dibui*. — V. **dibui**.

DICARBOXILIC, *dicarboxilici*, adj. (Chim.; în sintagma) *Acid dicarboxilic* = combinație chimică în a cărei moleculă există două grupări carboxil. — Din engl. **dicarboxylic**.

DICASTERIE, *dicasterii*, s.f. (Înv.) Tribunal bisericesc care judeca procesele de divorț. — Din ngr. **dikastirion**.

DICĂ adv. v. **adică**.

DICHICI, *dichiciuri*, s.n. (Reg.) Cuțit de cizmărie cu care se fac desene pe talpa sau pe căputa încălțăminte. — Din magh. **dikics**.

DICHÍS, *dichisuri*, s.n. (Pop. și fam.) 1. (La pl.; adesea fig.) Obiecte mărunte, piese, accesorii (de mică importanță) care completează un sistem și ajută la buna lui funcționare. ♦ Loc. adv. *Cu dichis* (sau *cu tot dichisul*) = cu toate cele necesare, fără să lipsească nimic; cu grijă, ordonat. 2. Podoabă, găteală, ornament. — Din **dichisi** (derivat regresiv).

DICHISEĂLĂ, *dichiseli*, s.f. (Pop. și fam.) Dichisire. — **Dichisi** + suf. *-eală*.

DICHISÍ, *dichisesc*, vb. IV. Refl. (Pop. și fam.) A se îmbrăca îngrijit; a se găti, a se ferchezui; (peior.) a se găti excesiv. ♦ Tranz. A potrivi ceva cu mîgală; a aranja (cu toate dichisurile). — Din ngr. **dikisa** (aor. lui *diikó*).

DICHISÍRE, *dichisiri*, s.f. (Pop. și fam.) Acțiunea de a (se) *dichisi* și rezultatul ei; dichiseală. — V. **dichisi**.

DICHISÍT, *-Ă*, *dichisiți*, *-te*, adj. (Pop. și fam.) Gătît frumos, aranjat cu gust; împodobit. — V. **dichisi**.

DICHÍU, *dichii*, s.m. (Înv.) Administrator al bunurilor unei mănăstiri; econom. — Din ngr. **dikios** (lit. *dikeos* „drept legitim”).

DICŎCT s.n. v. **decoct**.

DICOTILEDÓN, *-Ă* adj., s.f. v. **dicotiledonat**.

DICOTILEDONÁT, *-Ă*, *dicotiledonați*, *-te*, adj., s.f. 1. Adj. (Despre plante) Al cărei embrion are două cotiledoane. 2. S.f. (La pl.) Clasă de plante cu flori al căror embrion are două cotiledoane; (și la sg.) plantă din această clasă. [Var.: (rar) **dicotiledón**, *-ă* adj., s.f.] — După fr. **dicotylédone**.

DICOTŎMIC, *-Ă*, *dicotomici*, *-ce*, adj. Care se bifurcă, se împarte în două sau din două în două. [Var.: **dihotomic**, *-ă* adj.] — Din fr. **dichotomique**.

DICOTŎMIE, *dicotomii*, s.f. 1. (Log.) Diviziune în două părți a unui concept, fără ca acesta să-și piardă înțelesul inițial. 2. Mod de ramificație a talului și a tulpinilor unor plante în două părți egale, care se împart la rândul lor în alte două părți egale etc. [Var.: **dihotomie** s.f.] — Din fr. **dichotomie**.

DICROÍSM s.n. Proprietate a unei substanțe birefringente de a absorbi selectiv și inegal cele două raze rezultate prin refracție. — Din fr. **dichroïsme**.

DICROMÁTIC, *-Ă*, *dicromatici*, *-ce*, adj. Cu două culori. — Din fr. **dichromatique**.

DICTĂ, *dicte*, vb. I. Tranz. 1. A pronunța rar și deslușit cuvintele unei fraze, ale unui text, pentru a fi scrise sau înregistrate întocmai. 2. A impune ceva în mod categoric, a obliga pe cineva să accepte ceva fără condiții; a ordona. ♦ (Despre abstracte) A îndemna, a determina la o acțiune. — Din fr. **dicter**, lat. **dictere**.

DICTAFŎN, *dictafoane*, s.n. Aparat pentru înregistrarea vorbirii, în scopul dactilografierii ulterioare a textului. — Din fr. **dictaphone**.

DICTÁNDO adj. invar., s.n. Scriere obișnuită cursivă (după dictare) pe caiete liniate cu linii paralele orizontale. ♦ *Caiet de dictando* = caiet cu linii paralele orizontale. — Din germ. **diktando** „scriind” după **dictere**.

DICTĂRE, *dictări*, s.f. Acțiunea de a *dicta* (1) și rezultatul ei. ♦ Lucrare școlară de control, care constă în reproducerea în scris a unui text dictat. — V. **dicta**.

DICTÁT, *dicte*, s.n. Act prin care un stat impune altui stat condiții împotriva voinței acestuia. — Din germ. **Diktat**.

DICTATŎR, *-OĂRE*, *dictatori*, *-oare*, s.m. și f. 1. S.m. (În Roma antică) Magistrat superior, ales de senat, în vreme de război, de răscoale etc., pe o perioadă de șase luni, cu puteri nelimitate. 2. S.m. și f. Conducător de stat care dispune de puteri politice nelimitate. ♦ Fig. Persoană autoritară, care își impune punctul de vedere, voința; tiran, despot. — Din fr. **dictateur**, lat. **dictator**.

DICTATORIAL, *-Ă*, *dictatoriali*, *-e*, adj. De dictator; autoritar; impus cu forță. [Pr.: *-ri-a-*] — Din fr. **dictatorial**.

DICTATŎRĂ, *dictaturi*, s.f. 1. (În Roma antică) Demnitatea, puterea, autoritatea exercitată de un dictator. 2. Regim politic în care întreaga putere este deținută de o persoană sau un grup de persoane, într-o manieră autoritară, arbitrară, recurgând la forță și coerciție. — Din fr. **dictature**, lat. **dictatura**.

DICTÉU, *dicteuri*, s.n. (Rar) Dictare. ♦ *Dicteu muzical* = notare a unei linii melodice după auz. — Din fr. **dictée**.

DICTŎN, *dictoane*, s.n. Expresie, sentință (formulată de o personalitate celebră) devenită proverb. — Din fr. **dicton**.

DICȚIE, *dicții*, s.f. Modul de a pronunța cuvintele, silabele și sunetele. ♦ (În teatru, cinematograf etc.) Arta de a pronunța corect și clar un text. [Pr.: *-ți-u-*. — Var.: **dicțiune** s.f.] — Din fr. **diction**, lat. **dictio**, **-onis**.

DICȚIONĂR, *dicționare*, s.n. Operă lexicografică cuprinzând cuvintele unei limbi, ale unui dialect, ale unui domeniu de activitate, ale unui scriitor etc., organizate într-o anumită ordine (de obicei alfabetică) și explicate în aceeași limbă sau traduse într-o limbă străină. [Pr.: *-ți-o-*] — Din fr. **dictionnaire**, lat. **dictionarium**.

DICȚIONĂRAȘ, *dicționărașe*, s.n. Diminutiv al lui *dicționar*; (depr.) dicționar lipsit de valoare. [Pr.: *-ți-o-*] — **Dicționar** + suf. *-aș*.

DICȚIUNE s.f. v. **dicție**.

DIDACTIC, *-Ă*, *didactici*, *-ce*, adj., s.f. 1. Adj. Privitor la învățământ. ♦ Care este menit să instruiască. *Literatură didactică*. ♦ (Peior.) Arid, sec. 2. S.f. Parte a pedagogiei care se ocupă cu principiile, metodele și formele de organizare a procesului de învățământ. — Din fr. **didactique**.

DIDACTICÍSM s.n. Folosire dogmatică a principiilor și metodelor didactice; tendință de a instrui cu orice preț. — **Didactic** + suf. *-ism*.

DIDACTICÍST, *-Ă*, *didacticiști*, *-ste*, adj. Caracterizat prin didacticism; specific didacticismului. — **Didactic** + suf. *-ist*.

DIDAHIE, *didahii*, s.f. (Bis.) Predică moralizatoare, cazanie. ♦ P. gener. Învățătură, morală. [Acc. și: *didahie*] — Din ngr. **didahí**.

DIE interj. v. **di**.

DIECÉL, *diecei*, s.m. (Reg.) Diminutiv al lui *diac*. [Pr.: *di-e-*] — **Diac** + suf. *-el*.

DIECEZÁN, -Ă, *diecezani*, -e, adj. (Bis.) Eparhial. [Pr.: *di-e-*. — Var.: **diocézán**, -ă adj.] — Din fr. **diocésain**.

DIECÉZĂ, *dieceze*, s.f. (Bis.) Eparhie. [Pr.: *di-e-*. — Var.: **diocéză** s.f.] — Din fr. **diocèse**, lat. **diocesis**.

DIECÎȚĂ, *diecițe*, s.f. (Reg.) Soție de diac. [Pr.: *di-e-*] — **Diac** + suf. *-iță*.

DIÉDRU, *dieдру*, s.n. Figură geometrică formată din două semiplane mărginite de dreapta lor de intersecție; porțiune de spațiu cuprinsă între aceste semiplane. ⇨ (Adjectival) *Unghi diedru*. [Pr.: *di-e-*] — Din fr. **dièdre**.

DIELÉCTRIC, -Ă, *dielectrici*, -ce, adj., s.m. 1. Adj. Care izolează din punct de vedere electric; izolator. ⇨ *Constantă dielectrică* = permitivitate. 2. S.m. Material izolant din punct de vedere electric și care se polarizează temporar când este introdus într-un câmp electric. [Pr.: *di-e-*] — Din fr. **diélectrique**.

DIENCEFĂL, *diencefale*, s.n. Segment al creierului situat între trunchiul cerebral și substanța albă a encefalului. [Pr.: *di-en-*] — Din fr. **diencéphale**.

DIEREZĂ, *diereze*, s.f. Disocierea în pronunțare a unui diftong în elementele lui componente. [Pr.: *di-e-*] — Din fr. **dièresse**, lat. **diaeresis**.

DIESEL, *diesele*, s.n. (În sintagma) *Motor diesel* (și eliptic) = motor cu ardere internă la care combustibilul, pulverizat prin injecție în aerul din cilindru, se aprinde datorită temperaturii înalte a aerului comprimat. [Pr.: *dizăl*] — Din fr. **diesel**, germ. **Diesel**.

DIETĂ¹, *diete*, s.f. Regim alimentar care elimină sau limitează consumul unor alimente sau băuturi în scop profilactic sau terapeutic. [Pr.: *di-e-*] — Din fr. **diète**.

DIETĂ², *diete*, s.f. (În Evul Mediu) Adunare politică, organ reprezentativ al claselor privilegiate. ⇨ (În unele state contemporane) Adunare legislativă. [Pr.: *di-e-*] — Din fr. **diète**, lat. **dieta**.

DIETÉTIC, -Ă, *dietetici*, -ce, adj., s.f. 1. Adj. Care aparține dietei¹, privitor la dietă¹; pe bază de dietă¹. 2. S.f. Ramură a medicinei care studiază problema dietei¹. [Pr.: *di-e-*] — Din fr. **diététique**.

DIETETICIÂN, -Ă, *dieteticieni*, -e, s.m. și f. Specialist în dietetică. [Pr.: *di-e-te-ti-ci-an*] — Din fr. **diététicien**.

DIÉZ, *diezi*, s.m. Semn muzical convențional pus înaintea unei note sau la începutul portativului, care arată că nota respectivă trebuie executată cu un semiton mai sus; *p. ext.* interval de un semiton cu care se ridică o notă sau un șir de note. ⇨ (Adjectival; despre note) Ridicat cu un semiton. [Pr.: *di-ez*] — Din fr. **dièse**.

DIFAMĂNT, -Ă, *difamanți*, -te, adj. (Livr.) Care defăimează, defăimător; compromițător pentru reputația cuiva. — Din fr. **difamant**.

DIFAZĂT, -Ă, *difazați*, -te, adj. (Despre circuite, mașini etc. electrice) Care are două faze. — Din fr. **diphasé**.

DIFERÉND, *diferende*, s.n. Deosebire de păreri între două sau mai multe persoane, state etc.; neînțelegere, dezacord. — Din fr. **diffférend**.

DIFERENȚĂ, *diferențe*, s.f. 1. Ceea ce deosebește o ființă de altă, un lucru de altul. ⇨ *Diferență specifică* = trăsătură caracteristică a unei noțiuni, care o deosebește de celelalte noțiuni cuprinse în genul ei proxim. 2. Rezultatul unei scăderi matematice. 3. (Geogr.; în sintagma) *Diferență de nivel* = deosebire de altitudine între două puncte terestre. [Var.: (Inv.) **diferință** s.f.] — Din fr. **différence**, lat. **differentia**.

DIFERENȚIĂ, *diferențiez*, vb. I. 1. Tranz. A stabili deosebirea între obiecte sau ființe. 2. Refl. A se deosebi de altceva sau de altceva; a diferi. 3. Tranz. (Mat.) A calcula o diferențială. [Pr.: *-ți-a-*] — Din fr. **différencier**.

DIFERENȚIAL, -Ă, *diferențiali*, -e, adj., s.n., s.f. I. Adj. Care face să se deosebească; care diferențiază. ⇨ *Tarif diferențial* = tarif care face diferența de preț. ⇨ (Mat.) Referitor la diferențe care tind către zero, care operează cu diferențe extrem de mici. ⇨ *Ecuatie diferențială* = ecuație care conține funcțiile căutate, derivatele lor și variabilele independente. *Calcul diferențial* = capitol al analizei matematice care are ca obiect studiul derivatelor și al diferențialelor (II 2). *Geometrie diferențială* = ramură a geometriei care studiază figurile geometrice cu metodele analizei matematice. II. 1. S.n. Complex de roți dințate care, angrenându-se, permit ca două roți care au o axă comună și care nu sunt solidarizate să se învârtăască cu viteze diferite. 2. S.f. (Mat.) Produsul dintre derivata unei funcții și creșterea variabilei ei independente; suma produselor dintre derivatele parțiale ale unei funcții și creșterile variabilelor ei independente. [Pr.: *-ți-a-*] — Din fr. **différentiel**.

DIFERENȚIAT, -Ă, *diferențiați*, -te, adj. Care se deosebește, se distinge între două sau mai multe ființe sau lucruri; deosebit prin caracterele sale specifice. [Pr.: *-ți-a-*] — V. **diferența**.

DIFERENȚIERE, *diferențieri*, s.f. Faptul de a (se) diferenția. [Pr.: *-ți-e-*] — V. **diferența**.

DIFERÎ, *diferi*, vb. IV. Intranz. A se diferenția (de altceva sau de altceva); a se deosebi. — Din fr. **différer**, lat. **differe**.

DIFERINȚĂ s.f. v. **diferență**.

DIFERÎT, -Ă, *diferiți*, -te, adj. 1. (Urmează după substantivul pe care îl determină) Care diferă, care se deosebește (de cineva sau de ceva), care

nu este asemănător (cu cineva sau cu ceva); deosebit. 2. (La pl.; precedă substantivul pe care îl determină) Fel de fel de..., tot fel de..., variați, diverși, felurii. — V. **diferi**.

DIFICIL, -Ă, *dificili*, -e, adj. 1. Care prezintă dificultăți; greu (de făcut), anevoios, complicat, greu de rezolvat. 2. (Despre persoane și despre caracterul lor) Care se împacă greu cu alții, greu de mulțumit; exigent, mofturos, capricios; susceptibil. — Din fr. **difficile**, lat. **difficilis**.

DIFICULTĂTE, *dificultăți*, s.f. Greutate de a face ceva; anevoioasă. ⇨ *Piedică, obstacol*. ⇨ Expr. *A face (sau a crea) dificultăți* = a pune (cuiva) piedici; a opune rezistență, a se împotrivi (într-o problemă). — Din fr. **difficulté**, lat. **difficultas**, -atis.

DIFICULTÓS, -OĂSĂ, *difcultoși*, -oase, adj. (Livr.) Care este plin de dificultăți. — Din fr. **difficultueux**.

DIFLUENȚĂ, *difluențe*, s.f. Împărțire a cursului unei ape curgătoare în două brațe, la vărsarea ei în altă apă curgătoare. [Pr.: *-flu-en-*] — Din fr. **diffuence**.

DIFÓRM, -Ă, *diformi*, -e, adj. (Despre ființe sau despre părți ale corpului lor) Cu anomalii; urât, pocit, slut. ⇨ (Rare; despre materii) Inform. — Din fr. **diforme**, lat. **diformis**.

DIFORMĂ vb. I. v. **deforma**.

DIFORMĂRE s.f. v. **deforma**.

DIFORMĂT, -Ă adj. v. **deformat**.

DIFORMITĂTE, *diformități*, s.f. Deviere, abatere de la forma normală; *p. ext.* urâtenie, slutenie. — Din fr. **diformité**, lat. **diformitas**, -atis.

DIFRACTĂ, pers. 3 *difrăctă*, vb. I. Refl. și tranz. A suferi sau a produce o difracție. — Din fr. **diffracter**.

DIFRACTĂT, -Ă, *difracțați*, -te, adj. Care a suferit o difracție. — V. **difracta**.

DIFRACȚIE, *difracții*, s.f. Mod de propagare a undelor de lumină, radio, acustice etc. în spatele unui obstacol, prin ocolirea marginilor lui și prin abaterea aparentă de la traiectoria rectilinie. — Din fr. **diffraction**.

DIFTERIC, -Ă, *diferici*, -ce, adj., s.m. și f. 1. Adj. De natura difteriei, care aparține difteriei, privitor la difterie. ⇨ *Anghină difterică* = difterie. 2. S.m. și f., adj. (Persoană) bolnavă de difterie. — Din fr. **diphthérique**.

DIFTERIE, *difterii*, s.f. Boală contagioasă acută produsă de bacili, caracterizată prin formarea unor membrane false pe amigdale, pe faringe sau pe laringe, prin greutate în respirație și la înghițirea alimentelor, prin febră etc.; anghină difterică. — Din fr. **diphthérie**.

DIFȚINĂ, (2) *diftine*, s.f. 1. Țesătură de bumbac, deasă și rezistentă, cu una dintre fețe pufoasă. 2. Sortiment de diftină (1). — Din fr. **duvetine**.

DIFTÓNG, *diftongi*, s.m. Pronunțare în aceeași silabă a unei vocale cu o semivocală; grup de două sunete format dintr-o vocală și o semivocală care se pronunță în aceeași silabă. — Din fr. **diphthongue**, lat. **diphthongus**.

DIFTONGĂ, *diftonghez*, vb. I. Refl. (Despre vocale) A se transforma în diftong. ⇨ Tranz. A articula o vocală transformând-o în diftong. — Din fr. **diphthonguer**.

DIFTONGĂRE, *diftongări*, s.f. Acțiunea de a (se) diftonga și rezultatul ei. — V. **diftonga**.

DIFTONGĂT, -Ă, *diftongați*, -te, adj. (Despre vocale) Care a devenit diftong, rostit ca diftong. — V. **diftonga**.

DIFÚZ, -Ă, *difuzi*, -e, adj. Răspândit în toate părțile; împrăștiat, risipit. ⇨ Care este neclar, lipsit de organizare. *Stil difuz*. — Din fr. **diffus**, lat. **diffusus**.

DIFUZĂ, *difuzez*, vb. I. 1. Tranz. A răspândi, a propaga o știre, o idee etc. (prin viu grai, prin presă, prin radio etc.). ⇨ A distribui, a pune în vânzare o carte, o publicație etc. 2. Tranz. A propaga, a răspândi, a împrăștia în toate direcțiile sunete, lumină, căldură etc. ⇨ Refl. *Razele luminoase se difuzează când trec printr-un corp translucid*. 3. Intranz. (Despre moleculele unui corp) A pătrunde în masa altui corp cu care se află în contact. — Din fr. **diffuser**.

DIFUZĂBIL, -Ă, *difuzabili*, -e, adj. Care (se) poate difuza. — **Difuza** + suf. *-bil*.

DIFUZĂRE, *difuzări*, s.f. Acțiunea de a (se) difuza și rezultatul ei; răspândire, propagare. — V. **difuza**.

DIFUZÍBIL, -Ă, *difuzibili*, -e, adj. (Despre fluide) Care difuzează (3) cu ușurință. — Din fr. **diffusible**.

DIFUZIBILITĂTE s.f. Proprietatea pe care o au unele corpuri de a difuza (3). — Din fr. **diffusibilité**.

DIFUZÍE s.f. v. **difuziune**.

DIFUZÍUNE, *difuziuni*, s.f. 1. Împrăștierea în toate direcțiile a razelor unui fascicul de lumină, a undelor de radio etc. care trec printr-un mediu translucid sau care se reflectă când întâlnesc o suprafață cu asperități. 2. Pătrunderea moleculelor unui corp în masa altui corp cu care vin în contact. [Pr.: *-zi-u-*. — Var.: **difuzie** s.f.] — Din fr. **diffusion**, lat. **diffusio**, -onis.

DIFUZÓR, (I) *difuzoare*, s.n., (II) *difuzori*, s.m. I. S.n. 1. Dispozitiv (în formă de pâlnie) pentru redarea sunetelor transmise pe cale electrică și răspândirea lor în mediul înconjurător. 2. Dispozitiv translucid din sticlă, porțelan etc., care împrăștie uniform lumina unei lămpi. 3. Aparat întrebuințat

la extragerea prin difuziune (2) a unei substanțe. 4. Piesă a carburatorului unui motor, care pulverizează combustibilul printr-un curent de aer. II. S.m. Persoană care difuzează (presa). — Din fr. *diffuseur*.

DIG, *diguri*, s.n. Construcție de piatră, de pământ sau de beton, executată în lungul malului unei ape ori îndreptată spre larg, servind la dirijarea cursului de apă sau la apărarea malurilor de acțiunea apei și a curenților. — Din fr. *digue*.

DIGAMA s.m. Semivocală cu valoare de *u* consonantic, componentă a unor diftongi, triftongi etc. [Scriș și: *digamma*. — Acc. și: *dígama*] — Din fr. *digamma*.

DIGERÁ, *digér*, vb. I. Tranz. (Adesea fig.) A mistui alimentele. [Prez. ind. și: *digerez*] — Din fr. *digérer*, lat. *digerere*.

DIGERÁBIL, **-Ă**, *digerabili*, *-e*, adj. (Adesea fig.) Care se poate digera (cu ușurință); digestibil. — Din fr. *digestible*.

DIGERÁRE s.f. Acțiunea de a *digera*; digestie. — V. *digera*.

DIGEST, *digesturi*, s.n. Rezumat. ♦ Publicație periodică ce conține rezumate. [Pr.: *dáigest*] — Cuv. engl.

DIGESTE s.f. pl. Culegere care cuprinde păreri ale juriștilor antici romani asupra problemelor de drept; pandecte. — Din fr. *digeste*.

DIGESTÍBIL, **-Ă**, *digestibili*, *-e*, adj. (Rare) Digerabil. — Din fr. *digestible*.

DIGESTIE, *digestii*, s.f. Proceș fiziologic complex prin care alimentele introduse în organism sunt transformate treptat în substanțe asimilabile; misticare, digeraie. — Din fr. *digestion*, lat. *digestio*.

DIGESTÍV, **-Ă**, *digestivi*, *-e*, adj. Referitor la digestie, care aparține digestiei. ♦ Aparat (sau tub) *digestiv* = totalitatea organelor cu ajutorul cărora se face digestia. — Din fr. *digestif*.

DÍGIT, *diğiți*, s.m. (Inform., Electron.) Cifrá. — Din engl. *digit*.

DIGÍTÁL¹, **-Ă**, *digitali*, *-e*, adj., s.f. 1. Adj. Care aparține degetelor, care se referă la degete. ♦ *Amprentă digitală* v. *amprentă*. 2. S.f. (Bot.) Degete-roșu. 3. S.f. (Rare) Digitalină. — Din fr. *digital*.

DIGÍTÁL², **-Ă**, *digitali*, *-e*, adj. 1. (Cib.; despre semnale sau informații) Care este sau poate fi reprezentat prin cifre. 2. (Inform., Telec.; despre aparate, dispozitive, sisteme etc.) Care generează, măsoară, prelucrează sau stochează semnale digitale² (1). — Din engl. *digital*, fr. *digital*.

DIGÍTÁLÍNÁ s.f. Substanță extrasă din frunzele digitale și întrebuințată ca întăritor cardiovascular, ca diuretic etc. — Din fr. *digitaline*.

DIGÍTÁLÍZÁ, *digitalizez*, vb. I. Tranz. (Inform., Telec.) A transforma semnalele analogice în semnale digitale² (1); (rar) a digitaliza. — **Digital** + suf. *-iza*.

DIGÍTÁLÍZÁBIL, **-Ă**, *digitalizabili*, *-e*, adj. (Inform., Telec.) Care poate fi digitalizat. — **Digitaliza** + suf. *-abil*.

DIGÍTÁLÍZÁRE, *digitalizări*, s.f. (Inform., Telec.) Acțiunea de a digitaliza și rezultatul ei; (rar) digitalizare. — V. **digitaliza**.

DIGÍTÁLÍZÁT, **-Ă**, *digitalizați*, *-te*, adj. (Inform., Telec.; despre semnale analogice) Care a fost transformat în semnal digital² (1); (rar) digitalizat. — V. **digitaliza**.

DIGÍTÁT, **-Ă**, *digități*, *-te*, adj. (Despre frunze) Care are foliolele dispuse ca degetele unei mâini deschise. — Din fr. *digité*.

DIGÍTÁŢIE s.f. Tehnica repartizării degetelor pe clapele sau pe coardele instrumentelor muzicale, pe clapele mașinii de scris etc. — Din fr. *digitation*.

DIGÍTÍGRÁD, *digitigrade*, s.n. (La pl.) Nume dat unui grup de mamifere care se sprijină în mers numai pe degete; (și la sg.) animal care face parte din acest grup. ♦ (Adjectival) *Animal digitigrad*. — Din fr. *digitigrade*.

DIGÍTÍZÁ, *digitizez*, vb. IV. Tranz. (Inform., Telec.; rar) A digitaliza. — Din engl. *digitize*.

DIGÍTÍZÁRE, *digitizări*, s.f. (Inform., Telec.; rar) Acțiunea de a digitaliza și rezultatul ei; digitalizare. — V. **digitiza**.

DIGÍTÍZÁT, **-Ă**, *digitizați*, *-te*, adj. (Inform., Telec.; rar; despre semnale analogice) Digitalizat. — V. **digitiza**.

DIGÍTTRÓN s.n. (Electron.) Tub cu descărcare luminescentă, cu mai mulți catodi, folosit pentru indicații alfanumerice în aparatul digital de măsurare. — Din fr. *digitron*.

DIGLOSÍE s.f. 1. (Med.) Malformație constând într-o limbă bifidă. 2. Coexistența în aceeași țară a două limbi (una savantă și alta populară) sau a două stadii ale aceleiași limbi; bilingvism. — Din fr. *diglossie*.

DIGRÁF, *digrafe*, s.n. (Mat.) Graf direcțional. — Din fr. *digraphe*.

DIGRÉSÍE s.f. v. **digresiune**.

DIGRESÍÚNE, *digresiuni*, s.f. Abatere de la subiect, în vorbire sau în scris; excurs; parte a unei lucrări care conține o asemenea abatere. [Pr.: *-si-u-*. — Var.: (inv.) *digresie* s.f.] — Din fr. *digression*, lat. *digressio*, *-onis*.

DIHÁI adv. (Pop. și fam.; în sintagma) *Mai dihai* = mai mult, mai grozav, mai ceva, și mai și. — Et. nec.

DIHÁNIE, *dihánii*, s.f. 1. Animal sălbatic; fiară, jivină. 2. Ființă ciudată, monstruoasă; nămilă. 3. Ființă, vietate. [Pl. și: *dihani*] — Din sl. *dyhanije* „răsuflare”.

DIHÓNIE, *dihonii*, s.f. (Reg.) Neînțelegere care degenează în dușmănie. — Din ngr. *dihónia*.

DIHÓR, *dihori*, s.m. Mamifer carnivor de mărimea unei pisici, cu corpul lung, cu picioarele scurte și cu blană cafenie, care se apără de dușmani răspândind un miros urât (*Putorius putorius*). [Acc. și: *dihor*] — Probabil din sl. **dyhorŭ*.

DIHOTÓMIC, **-Ă** adj. v. **dicotomic**.

DIHOTÓMÍE s.f. v. **dicotomie**.

DIJMÁR, *dijmari*, s.m. Persoană care strângea dijmele; dijmuitor. — **Dijmá** + suf. *-ar*.

DIJMÁȘ, *dijmași*, s.m. Țăran iobag obligat să plătească dijmă. — **Dijmá** + suf. *-aș*.

DIJMÁ, *dijme*, s.f. (În Evul Mediu, în Țările Române) Dare care reprezenta a zecea parte din produsele principale, percepută de stăpânii feudali de la producătorii direcți; formă de rentă funciară feudală, care consta în cedarea de către țăran proprietarului funciar a unei părți din producția obținută de pe bucată de pământ primită de la acesta spre a fi lucrată în parte. — Din sl. *dizma*.

DIJMÁRÍT s.n. Dare în bani care se plătea în Țara Românească pentru stupi și pentru porci. — **Dijmá** + suf. *-árit*.

DIJMÚL, *dijmuiesc*, vb. IV. Tranz. 1. A aduna dijma. 2. (Fam.) A-și face în mod abuziv parte din ceva. — **Dijmá** + suf. *-ui*.

DIJMÚIÁLÁ, *dijmuiali*, s.f. (Rare) Dijmuire. [Pr.: *-mu-ia-*] — **Dijmúl** + suf. *-eală*.

DIJMÚIRE, *dijmuiri*, s.f. Acțiunea de a *dijmui* și rezultatul ei; dijmuială, dijmuit. — V. **dijmúl**.

DIJMÚIT s.n. Dijmuire. — V. **dijmúl**.

DIJMÚITÓR, *dijmuitori*, s.m. Dijmar. [Pr.: *-mu-i-*] — **Dijmúl** + suf. *-tor*.

DILÁTÁNT, *dilát*, vb. I. Refl. 1. (Despre unele corpuri) A-și mări dimensiunile sub influența căldurii. ♦ Tranz. *Căldura dilată corpurile*. 2. (Despre unele părți de organe, orificii etc.) A se mări, a se lărgi. ♦ Tranz. *Atropina dilată pupila*. [Prez. ind. și: *dilatez*] — Din fr. *dilater*, lat. *dilatare*.

DILÁTÁBIL, **-Ă**, *dilatabili*, *-e*, adj. Care se poate dilata, care poate fi dilatat. — Din fr. *dilatable*.

DILÁTÁNT, **-Ă**, *dilatanți*, *-te*, adj. Dilatator. ♦ (Substantivat) Ceea ce servește pentru a dilata. — Din fr. *dilatant*.

DILÁTÁRE, *dilátări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *dilata* și rezultatul ei. — V. **dilata**.

DILÁTÁT, **-Ă**, *dilatați*, *-te*, adj. 1. (Despre unele corpuri) Cu dimensiunile mărite sub influența căldurii. 2. (Despre organe, părți de organe, orificii etc.) Mărit, lărgit. — V. **dilata**.

DILÁTÁTÓR, **-OÁRE**, *dilatatori*, *-oare*, adj. Care dilată; dilatant. ♦ (Anat.) *Mușchi dilatatori* = mușchi care au funcția de a dilata deschiderile pe care se inserează. ♦ (Substantivat, n.) Instrument chirurgical care servește la dilatarea unei cavități, a unui orificiu etc. — Din fr. *dilatateur*, lat. *dilatator*.

DILÁTÁŢIE, *dilatații*, s.f. Creștere a dimensiunilor unui corp sub acțiunea căldurii; dilatare. ♦ *Coeficient de dilatație* = creșterea unității de lungime, de suprafață sau de volum a unui corp, raportată la 1°C de creștere a temperaturii. ♦ (Med.) Mărire patologică sau terapeutică a diametrului unui orificiu, al unei cavități, a unui vas etc. — Din fr. *dilatation*, lat. *dilatatio*.

DILÁTOMETRÍE s.f. Metodele de măsurare a dilatației corpurilor și metodele prin care se studiază, pe baza dilatației, transformările fizico-chimice suferite de corpuri sub influența căldurii. — Din fr. *dilatométrie*.

DILÁTOMÉTRU, *dilatometre*, s.n. Aparat care măsoară dilatația corpurilor. — Din fr. *dilatomètre*.

DILÁTÓRIU, **-IE**, *dilatorii*, adj. (Livr.) Care tinde la amânarea soluționării unui litigiu. — Din fr. *dilatoire*, lat. *dilatorius*.

DILAUDÉN s.n. (Farm.) Derivat puternic al morfinei, folosit ca analgezic. [Pr.: *-la-u-*] — Denumire comercială.

DILEMÁTIC, **-Ă**, *dilematici*, *-ce*, adj. Cu caracter de dilemă; care prezintă o dilemă. — Din fr. *dilemmatique*.

DILÉMÁ, *dileme*, s.f. Raționament cu două soluții, dintre care trebuie aleasă una, deși ambele duc la aceeași concluzie. ♦ Alternativă care pune în dificultate. — Din fr. *dilemme*, lat. *dilemma*.

DILETÁNT, **-Ă**, *diletanți*, *-te*, s.m. și f. Persoană care manifestă preocupări într-un domeniu al artei, al științei sau al tehnicii fără a avea pregătirea profesională corespunzătoare; persoană care se ocupă de ceva din afara profesiei sale, numai din plăcere; amator; (peior.) persoană care nu adăncește problemele profesiei sale. — Din fr. *dilettante*.

DILETÁNTÍSM s.n. Faptul de a se ocupa de diletant de o ramură a artei, a științei sau a tehnicii. ♦ (Peior.) Lipsă de pregătire temeinică, de seriozitate sau de aptitudini, dovedită de cineva în propriul domeniu de activitate. — Din fr. *dilettantisme*.

DILÍ, *dilesc*, vb. IV. refl. (Fam.) A înnebuni. — Din țig. *da-* (part. *dilo*).

DILIGÉNT, **-Ă**, *diligenți*, *-te*, adj. (Livr.) Harnic, sărguincios, zelos. — Din lat. *diligens*, *-ntis*, fr. *diligent*.

DILIGENȚĂ¹, *diligențe*, s.f. Trăsură mare, acoperită, cu care se făcea în trecut transportul regulat de poștă și de călători pe distanțe mai lungi; poștalion. — Din fr. *diligence*.

DILIGENȚĂ², *diligențe*, s.f. (Livr.) Sânguință, osteneală; zel, promptitudine. — Din lat. *diligentia*, fr. *diligence*.

DILIU, **-IE**, *dilii*, s.m. și f., adj. (Fam.) (Om) aiurit, nebun. — De la *dili*.

DILUĂ, *diluez*, vb. I. 1. Tranz. A micșora concentrația unei soluții. 2. Tranz. și refl. Fig. A (se) atenua, a (se) micșora, a slăbi. [Pr.: -lu-a] — Din fr. *diluer*. **DILUĂNT**, *diluanti*, s.m. Substanță care diluează (1). [Pr.: -lu-ant] — Din fr. *diluant*.

DILUĂRE, *diluări*, s.f. Acțiunea de a (se) *dilua*. — [Pr.: -lu-a] — V. *dilua*.

DILUĂT, **-Ă**, *diluăți*, *-te*, adj. 1. (Despre soluții) Care e mai puțin concentrat; slab. ♦ (Substantivat, n.) Soluție căreia i s-a micșorat concentrația. 2. Fig. (Despre texte, idei, stil) Dezliant, prolix. [Pr.: -lu-ăt] — V. *dilua*.

DILUȚIE, *diluții*, s.f. Raportul dintre o cantitate de soluție și cantitatea de substanță dizolvată în aceasta. — Din fr. *dilution*.

DILUVIÂN, **-Ă**, *diluvieni*, *-e*, adj. Care ține de diluviu, provenit din diluviu, de diluviu. ♦ (Geol.; substantivat, n.) Pleistocen. [Pr.: -vi-an] — Din fr. *diluvien*.

DILUVIU, *diluvii*, s.n. 1. Potopul biblic; *p. gener. potop*. 2. (Geol.) Pleistocen. — Din fr., lat. *diluvium*.

DIMENSIONĂ, *dimensioez*, vb. I. Tranz. A stabili, pe bază de calcul, dimensiunile unei construcții, ale unei mașini, ale unui aparat, ale unei piese etc. [Pr.: -si-o-] — Din germ. *dimensionieren*.

DIMENSIONĂL, **-Ă**, *dimensionali*, *-e*, adj. Care arată dimensiunea, privitor la dimensiune. [Pr.: -si-o-] — Din germ. *dimensional*, fr. *dimensionnel*.

DIMENSIONĂRE, *dimensionări*, s.f. Acțiunea de a *dimensiona*. [Pr.: -si-o-] — V. *dimensiona*.

DIMENSIUNE, *dimensiuni*, s.f. 1. Mărime (lungime, lățime sau înălțime) necesară la determinarea întinderii figurilor și a corpurilor (geometrice). ♦ Expr. (Fam.) *A patra dimensiune* = ceva imposibil, ceva neconceput încă de mintea omenească. ♦ Spec. Mărime fizică considerată din punctul de vedere al legăturii dintre unitatea sa de măsură și unitățile mărimilor fundamentale ale unui sistem de unități de măsură. 2. Mărime, măsură, proporție. [Pr.: -si-u-] — Din fr. *dimension*, lat. *dimensio*, *-onis*.

DIMÉR, *dimeri*, s.m. Compus chimic rezultat din combinarea a două molecule identice. — Din fr. *dimère*.

DIMERLIE, *dimerlii*, s.f. (Reg.) Baniță (pentru cereale). [Var.: *dimirlie* s.f.] — Cf. tc. demirli „de fier”.

DIMIE s.f. Țesătură groasă de lână (albă), folosită la confecționarea hainelor țărănești; aba, pănură. — Din tc. *dimi*.

DIMINEAȚĂ, *dimineți*, s.f., adv. 1. S.f. Partea de la început a zilei (din zori până la prânz). ♦ Loc. adj. și adv. *De dimineață = a)* (care are loc) în partea de la început a zilei, în zori, (foarte) devreme; *b)* (care are loc) din momentul când începe ziua, de când se face ziua. *Ziua bună se cunoaște de dimineață*. ♦ Loc. adv. (Pop.) *În faptul dimineții* = în zori de zi. ♦ Expr. *Bună dimineața!* sau (pop.) *dimineața bună!* formula de salut, la întâlnire, în timpul dimineții. *A umbla cu bună dimineața = a)* a umbla cu colindul în dimineața (sau în ajunul) Crăciunului; *b)* (glumeț și ir.) a umbla fără treabă (pe la vecini). 2. Adv. (În forma *dimineața*) în timpul dimineții (1). ♦ (În forma *dimineață*, după adverbele de timp „azi”, „măine”, „poimăine”, „ieri”, „alaltăieri”) *Plouă de ieri-dimineață*. ♦ În fiecare dimineață (1). ♦ (În forma *dimineață* precedat de adverbele „mai”, „foarte”, „tare” și uneori de prep. „de”) Mai (sau foarte) devreme. — Lat. **demanitia*.

DIMINUĂ, *diminuez*, vb. I. Tranz. și refl. A face să devină sau a deveni mai mic (din punct de vedere cantitativ, calitativ, intensiv etc.); a (se) micșora, a scădea. [Pr.: -nu-a] — Din fr. *diminuer*, lat. *diminuo*.

DIMINUĂRE, *diminuări*, s.f. Acțiunea de a (se) *diminua* și rezultatul ei; micșorare, scădere. [Pr.: -nu-a] — V. *diminua*.

DIMINUÉNDU adv. (Muz.) Decrescendo. [Pr.: -nu-en] — Cuv. it.

DIMINUTIV, **-Ă**, *diminutivi*, *-e*, adj., s.n. (Cuvânt) derivat cu ajutorul unui sufix prin care se denumesc ființe, obiecte etc. considerate (în mod real sau afectiv) mai mici decât cele exprimate de cuvântul de bază. — Din fr. *diminutif*.

DIMINUTIVĂ, *diminutivez*, vb. I. Tranz. (Lingv.) A face să devină diminutiv, a forma diminutive. — Din fr. *diminutiver*.

DIMINUTIVĂL, **-Ă**, *diminutivali*, *-e*, adj. (Despre sufixe, particule) Care formează diminutive; (despre cuvinte, formații lexicale) format prin derivare cu sufixe, cu particule diminutive. — *Diminutiv* + suf. *-al*.

DIMINUTIVĂRE, *diminutivări*, s.f. (Lingv.) Acțiunea de a *diminutiva* și rezultatul ei. — V. *diminutiva*.

DIMINUTIVĂT, **-Ă**, *diminutivați*, *-te*, adj. Care a devenit diminutiv. — V. *diminutiva*.

DIMIRLIE s.f. v. *dimerlie*.

DIMSIE s.f. v. *demisie*.

DIMON s.m. v. *demon*.

DIMORF, **-Ă**, *dimorfi*, *-e*, adj. Care prezintă dimorfism, caracterizat prin dimorfism. — Din fr. *dimorphe*.

DIMORFISM s.n. 1. Proprietate a unei substanțe de a cristaliza în două forme deosebite. 2. Existența a două forme distincte la una și aceeași specie de animale sau de vegetale (în funcție de sex, de sezon etc.). — Din fr. *dimorphisme*.

DIMPOTRIVĂ adj. invar., adv. 1. Adj. invar. Din față, din partea cealaltă, de dincolo; opus. ♦ Fig. Potrivnic, neprielnic, nefavorabil. 2. Adv. Din contra; cu totul altfel; invers. 3. Adv. (Rar) Față în față. — **De⁴ + împotriva**.

DIMPREJÜR adv., adj. invar. Din jur, din vecinătate. — **De⁴ + împrejur**.

DIMPREJÜRUL prep. Din jurul, din apropierea (unei ființe sau unui lucru). — **De⁴ + împrejurul**.

DIMPREUNĂ adv. Împreună (1). — **De⁴ + împreună**.

DIN prep. I. (Cu sens local) 1. (Introduce un atribut care arată locul unde se află cineva sau ceva, unde se întâmplă ceva) *Oglinda din perete*. 2. (Introduce un complement care arată punctul de plecare) *A ieșit din casă*. ♦ (În corelație cu prep. „în”, arată succesiunea în spațiu de la un loc la altul de același fel) *Sărea din piatră în piatră*. 3. (Introduce un complement sau un atribut care arată originea, proveniența) *Medicament extras din plante*. ♦ *Din jos de...* = mai jos de...; *dincolo de...* = mai sus de... II. (Cu sens temporal) 1. (Introduce un complement care arată momentul existenței, timpul când se petrece o acțiune) *Îl striga din mers*. 2. (Introduce un complement care indică punctul de plecare în timp) *Din tinerete*. III. (Cu sens partitiv) Dintre. *Într-una din zile*. IV. (Introduce un complement de cauză) *A greșit din neglijență*. V. (Introduce un complement de mod) *Povestește din amintire*. VI. (Introduce un complement instrumental) *Bate din palme*. VII. (Construcția prepozițională indică materia din care este făcut un lucru) *Mămăligă din făină necernută*. VIII. (Introduce un complement indirect care arată obiectul unei prefaceri, al unei schimbări) *Ei fac din noapte zi*. IX. (Pop.; introduce un complement de relație) În ce privește, în privința. *Din glume îi întrepe pe toți*. — **De⁴ + în**.

DINADINS adv. Cu un anumit scop, în mod conștient; intenționat, înadins. ♦ *Cu dinadins (ul)* = în mod expres, în special. *Cu tot dinadinsul = a)* cu toată stăruința, cu orice preț; *b)* cu adevărat, în adevăr. — **De⁴ + înadins**.

DINAFĂRĂ adv. (În loc. adv.) *Pe dinafară* = pe de rost, reproducând (întocmai) din memorie. — **De⁴ + în afară**.

DINAÎNTE adv. 1. (Local) În față, înainte. ♦ Loc. adj. *De dinainte* = aflat în față. ♦ Expr. *A (sau a-l) lua (pe cineva) gura pe dinainte* = v. *gură*. *A nu-i trece cuiva pe dinainte* = a acorda cuiva respect sau (prea multă) considerație. ♦ (Adjectival) Din față, anterior. *Rândul dinainte*. ♦ (Substantivat; în forma *dinainte*) Jumătatea din față a corpului unui animal sau al unui om. 2. (Temporal) De mai înainte, de mai de mult. ♦ Loc. adj. *De dinainte* = de adineauri; de mai înainte. ♦ Din timp, de cu vreme. — **De⁴ + înainte**.

DINAÎNTEA prep. 1. Din sau în locul aflat înaintea cuiva sau a ceva, din sau în fața cuiva sau a ceva. ♦ (Precedat de prep. „pe”) Prin fața cuiva sau a ceva. 2. Din timpul care precedă, înainte de... *Anii dinaintea erei noastre*. — **De⁴ + înaintea**.

DINĂM, *dinamuri*, s.n. Generator electric de curent continuu. — Din fr. *dynamo*.

DINĂMIC, **-Ă**, *dinamici*, *-ce*, adj., s.f. I. Adj. 1. (Mec.) De mișcare, de forță; privitor la mișcare, la forță. 2. Plin de mișcare, de acțiune, activ; care este în continuă (și intensă) mișcare, evoluție; care se desfășoară rapid. ♦ *Verb reflexiv dinamic* = verb reflexiv a cărui acțiune se face cu participarea intensă sau cu un interes special din partea subiectului. *El se gândește. Ea își amintește*. ♦ (Despre oameni) Care dovedește forță vitală, putere de a se afirma și de a acționa; energic. II. S.f. 1. Parte a mecanicii care studiază mișcarea corpurilor sub acțiunea diferitelor forțe. 2. (Tehn.) Raport între valorile maxime și minime ale unui semnal. 3. Dezvoltare intensă, schimbare continuă, bogăție de mișcare. ♦ *Dinamica populației* = totalitatea schimbărilor (cantitative) care au loc în cadrul unei unități de populație. — Din fr. *dynamique*.

DINAMISM s.n. 1. Putere vitală, forță de acțiune, de mișcare. 2. Concepție filosofică, contrară mecanicismului, care explică lumea prin existența unei forțe sau a anumitor forțe care interacționează, ireductibile la materie. — Din fr. *dynamisme*.

DINAMITĂ, *dinamitez*, vb. I. Tranz. A pune dinamită (sau un alt exploziv) pentru a arunca în aer obstacole naturale, construcții dezafectate, obiective militare în timp de război etc. — Din fr. *dynamiter*.

DINAMITĂRD, **-Ă**, *dinamitarzi*, *-de*, adj. (Livr.) Anarhic, distrugător. — Din fr. *dynamitard*.

DINAMITĂRE, *dinamitări*, s.f. Acțiunea de a *dinamita*. — V. *dinamita*.

DINAMITĂ s.f. Exploziv detonant care are la bază nitroglicerina. — Din fr. *dynamite*.

DINAMIZĂ, *dinamizez*, vb. I. Tranz. A face să devină (mai) dinamic; a stimula. — Din fr. **dynamiser**.

DINAMIZARE, *dinamizări*, s.f. Acțiunea de a *dinamiza*. — V. **dinamiza**.

DINAMO-ELÉCTRIC, **-Ă**, *dinamo-electrici*, *-ce*, adj. Care transformă energia mecanică în energie electrică, privitor la această transformare. — Din fr. **dynamo-électrique**.

DINAMOGRÁF, *dinamografe*, s.n. Dinamometru înregistrator. — Din fr. **dynamographe**.

DINAMOMETRÍE s.f. Măsurare a forței (contractiei musculare) cu ajutorul dinamometrului. — Din fr. **dynamométrie**.

DINAMOMÉTRU, *dinamometre*, s.n. Instrument pentru măsurarea forțelor. — Din fr. **dynamomètre**.

DINAPÓI adv. 1. În partea din urmă; în spate, înapoi, dindărăt. ♦ (Adjectival) Care se află în spate; posterior. ♦ (Substantivat; în forma *dinapoiá*) Jumătatea din spate a corpului unui animal sau al unui om. 2. De la spate, din urmă, dindărăt. — **De⁴ + înapoi**.

DINAPÓIA prep. Înapoia, în spatele (cuiva sau ceva), în partea din urmă (a ceva sau a cuiva), după (cineva sau ceva); dindărătul. [Pr.: *-po-ia*] — **De⁴ + înapoia**.

DINÁR, *dinari*, s.m. 1. Monedă de aur sau de argint de origine arabă, care a circulat în trecut și în Europa. 2. Unitate monetară curentă în Algeria, Bahrein, Iordania, Iraq, Serbia, Kuwait, Libia, Tunisia, Yemen. — Din ngr. **dinárion**, fr. **dinar**.

DINÁSTIC, **-Ă**, *dinastici*, *-ce*, adj. Privitor la dinastie, care aparține dinastiei. ♦ (Despre oameni, curente etc.) Partizan al dinastiei. — Din fr. **dynastique**.

DINASTÍE, *dinastii*, s.f. Succesiune de suverani din aceeași familie; familie domnitoare. ♦ Succesiune de oameni celebri din aceeași familie. — Din fr. **dynastie**.

DINATRÓN s.n. (Electron.) (În sintagma) *Efect dinatron* = scădere a curentului între doi electrozi ai unui tub electronic la creșterea tensiunii dintre ei. — Din engl., fr. **dinatron**.

DÍNĂ, *dine*, s.f. (Fiz.) Unitate de măsură a forței, egală cu forța care imprimă unui corp cu masa de un gram accelerația de un centimetru pe secundă la pătrat. — Din fr. **dyne**.

DINĂUNTRU adv. Din interior. ♦ (Adjectival) Care se află înăuntru, în interior. [Var.: *dinlăuntru* adv.] — **De⁴ + înăuntru**.

DINCOACE adv. În partea aceasta, în partea dinspre vorbitor. ♦ (Adjectival) Care se află în partea dinspre vorbitor. ♦ Loc. adj. *De dincoace* = care se află în partea aceasta (dinspre vorbitor). ♦ Loc. prep. *Dincoace de...* = în partea aceasta (dinspre vorbitor). *De dincoace de...* = din partea aceasta. [Acc. și: *dincoáce*] — **De⁴ + încoace**.

DINCOLO adv. 1. În partea cealaltă, în partea opusă vorbitorului. ♦ Loc. adj. *De dincolo* = care se află în cealaltă parte; care se află peste hotare. ♦ Loc. prep. *Dincolo de...* = a) în partea cealaltă a...; b) în afară de... *Pe dincolo* = în partea cealaltă (treacănd de-a curmezișul sau pe ocolite), prin cealaltă parte. ♦ (Bis.) În lumea cealaltă, în lumea de apoi. 2. (În corelație cu „cîc”, „colo”, „aici” etc.) În altă parte. *Aici înfloarește o floare, dincolo un copac*. ♦ Expr. *Așa și pe dincolo* = așa cum s-a spus mai sus, în felul în care se cunoaște sau într-un fel pe care vorbitorul nu vrea să-l spună [Acc. și: *dincoló*] — **De⁴ + încolo**.

DINCOTRÓ adv. (Adesea în propoziții interogative) Din care direcție, de unde, din ce parte. — **De⁴ + încotro**.

DINDĂRĂT adv. Dinapoi. ♦ (Adjectival) Care se află dinapoi, în spate. — **De⁴ + îndărăt**.

DINDĂRĂTUL prep. Dinapoi. — **De⁴ + îndărătul**.

DINÉU, *dineuri*, s.n. Masă de seară (de gală). [Pl. și: *dinee*] — Din fr. **dîner**.

DÍNGO, *dingo*, s.m. Specie de câine sălbatic din Australia (*Canis dingo*). — Din fr. **dingo**.

DINIOÁRE adv. (Reg.) Adineauri. [Pr.: *-ni-oa-*] — Lat. **de una hora**.

DINLĂUNTRU adv. v. **dinăuntru**.

DINOCÉRAS, *dinocerași*, s.m. Mamifer fosil asemănător cu rinocerul, cu caninii foarte dezvoltati. — Din fr. **dinocéras**.

DINOTÉRIU s.m. Mamifer fosil proboscidian mai mare decât elefantul, cu doi fildeși curbați în jos și fixați pe maxilarul inferior. — Din fr. **dinotherium**.

DINOZÁUR, *dinozauri*, s.m. Reptilă fosilă uriașă din ordinul dinozaurienilor. [Pr.: *-za-ur*] — Din fr. **dinosaure**, it. **dinosauro**.

DINOZÁURIÁN, *dinozaurieni*, s.m. (La pl.) Ordin de reptile fosile de dimensiuni gigantice, având unele caractere intermediare între reptile, păsări și mamifere; (și la sg.) animal din acest ordin. ♦ (Adjectival) *Reptilă dinozauriană*. [Pr.: *-za-u-ri-an*] — Din fr. **dinosaurian**.

DÍNSPRE prep. 1. (Introduce un complement care arată punctul de plecare al acțiunii) Din direcția... 2. (Introduce un complement circumstanțial de timp) Cam spre..., aproximativ în momentul... *Dinspre seară*. 3. (Introduce un

complement indirect care arată originea, descendența) Din partea, după. *Văr dinspre tată*. — **De⁴ + înspre**.

DINTÁI num. (De obicei precedat de „cel”) Primul dintr-o serie de obiecte, ființe, fenomene de același fel. ♦ (Adverbial) În primul moment, (mai) întâi. ♦ (Adjectival) Primul ca importanță, ca valoare, ca rang etc. dintre mai mulți. [Var.: (reg.) **dentái** num.] — **De⁴ + întâi**.

DÍNTE, *dinți*, s.m. 1. Fiecare dintre organele osoase mici, acoperite cu un strat de smalț, situate în cavitatea bucală a majorității vertebratelor și servind de obicei pentru a rupe, a mesteca și a fărâmița alimentele; *p. restr.* fiecare dintre organele osoase mici așezate în partea din față a maxilarelor. ♦ *Dinte de lapte* = fiecare dintre dinții care le cresc copiii în primii ani ai vieții și care cad mai târziu, fiind înlocuiți cu dinții definitivi. ♦ Expr. *Soare cu dinți* = soare pe timp geros, răcoros sau ploios. *A se ține de ceva cu dinții* = a nu ceda cu niciun preț, a nu renunța nicicum la ceva. *Înarmat până în dinți* = v. *înarmat*. *A-i scoate (cuiva) și dinții din gură* = a-i lua (cuiva) tot ce are, a săraci (pe cineva). *A-și arăta dinții* = a amenința; a se manifesta în mod nefavorabil. *Printre dinți* = (în legătură cu verbe de declarație) neclar, nedeslușit (și cu nemulțumire). *A avea un dinte împotriva (sau contra) cuiva* = a avea un motiv de nemulțumire, de supărare sau de dușmănie împotriva cuiva. ♦ Compuse: *dintele-draului* = plantă erbacee cu flori albe, roșii-purpurii sau verzui așezate în spice (*Polygonum hydropiper*); (*porumb dinte-de-cal* (sau *dintele-calului*) = varietate de porumb cu boabe mari, late și albicioase, cu un șantuleț la vârf. 2. Fiecare dintre creștăturile, lame, proeminențele (ascuțite și regulate) de pe marginea unor unelte sau piese de mașină; fiecare dintre colții pieptenului, ai greblei, ai grapei etc. 3. Înălțime stâncoasă, izolată, cu pereții abrupti; colț. — Lat. **dens**, **ntis**.

DÍNTE prep. 1. (Introduce un atribut care arată locul ocupat de cineva sau de ceva între două sau mai multe obiecte) Care se află între..., în mijlocul... *Spațiul dintre pat și masă*. ♦ (Introduce un complement care arată punctul de plecare) Din mijlocul... *Iese luna dintre nori*. 2. (Introduce un atribut care arată detașarea unui obiect din mijlocul mai multora de același fel) Printre, între, din. *Dintre sute de elevi*. 3. (Introduce un atribut exprimând o corelație sau o alternanță) Între. *Raportul dintre parte și întreg*. 4. (Introduce un atribut care indică răstimpul dintre două momente cunoscute) Situat între... *Momentul dintre noapte și zi*. 5. (Introduce un atribut care exprimă un raport de reciprocitate) Care există între... *S-au întărit legăturile dintre ei*. — **De⁴ + între**.

DÍNTRU prep. (Mai ales înaintea lui „un”, „al”, „însul”, „acest”, „o dată”, cu elidarea vocalei finale proprii) 1. (Cu sens local) Din, dinspre. *Privește dintr-un colț al sălii*. ♦ *Dintr-acolo* = din partea aceea. 2. (Partitiv) Din. *Vorbește cu unii dintre noi*. ♦ (Indicând apartenența) *Facem parte dintr-o lume nouă*. 3. (Cu sens temporal; introduce un complement circumstanțial care indică momentul plecării) De la. *Pleacă dintr-o clipă într-alta*. ♦ (Introduce un atribut care indică timpul desfășurării unei acțiuni) Din, petrecut în... *Mi-a povestit o întâmplare dintr-o dimineață de vară*. 4. (Introduce un complement care indică originea, proveniența) Din. *Planta se dezvoltă dintr-o sămânță*. 5. (Introduce un complement indirect care arată obiectul unei prefaceri) Din. *Și-a făcut o scurtă dintr-un palton*. ♦ (Introduce un complement indirect care arată starea de la care se trece) *Se trezește dintr-un somn greu*. 6. (Introduce un complement circumstanțial de mod) Cu. *A nimeri dintr-un foc (de pușcă)*. ♦ Loc. adv. *Dintr-odată* = cu o singură mișcare; pe neașteptate; brusc, deodată. 7. (Introduce un complement instrumental) Cu. *Are pensie și trăiește dintr-însa*. 8. (Introduce un atribut care indică materia) Din. *Mănăstirea dintr-un Lemn*. 9. (Introduce un complement circumstanțial de cauză) Din cauza. *S-a supărat dintr-o nimica toată*. — **De⁴ + întru**.

DINTĂ, *dințez*, vb. I. Tranz. A face dinți (2) pe marginea unui obiect. — Din **dințat** (derivat regresiv) sau din **dinte**.

DINTĂR, *dințare*, s.n. 1. Unealtă cu care se înclină dinții fierăstrăului de o parte și de alta a pânzei lui. 2. Grătar în dreptul școlului morii. — **Dinte** + suf. *-ar*.

DINTĂRE, *dințări*, s.f. Acțiunea de a *dința* și rezultatul ei. ♦ (Concr.) Totalitatea dinților unui obiect. — **dința**.

DINTĂT, **-Ă**, *dințați*, *-te*, adj. Cu dinți; crestat sau tăiat în formă de dinți; zimțat. — **Dinte** + suf. *-at*.

DINTĂRIT s.n. (Glumet) Plată care urma să fie dată de creștini unui turc, fiindcă și-a oboșit dinții mâncând în casa lor. — **Dinte** + suf. *-ărit* (după tc. *diș-parasi*, „bani de dinți”).

DINTĂTŪRĂ s.f. Parte dințată a unui obiect. ♦ Spec. Totalitatea zimților de pe marginea unei mărci poștale. — **Dința** + suf. *-ătură*.

DINTĂȘÓR, *dințisóri*, s.m. Diminutiv al lui **dinte**. — **Dinte** + suf. *-isór*.

DINTŪRĂ, *dințuri*, s.f. Plantă erbacee cu flori roșii sau albe dispuse în spice, care crește prin semănături sau ierburi. (*Odontites rubra*). — **Dinte** + suf. *-ură*.

DIOCEZÁN, **-Ă** adj. v. **diecezan**.

DIOCEZĂ s.f. v. **dieceză**.

DIOCHEÁ vb. I. v. **deochea**.

DIOCHEÁT, -Ă adj. v. **deocheat**.

DIOCHETURĂ s.f. v. **deochetură**.

DIOCHI s.n. v. **deochi**.

DIODĂ, *diode*, s.f. Element al unui circuit electric cu doi electrozi, care are o rezistență mică față de un sens de trecere a curentului electric și foarte mare față de sensul opus; tub electronic care are doi electrozi (dintre care unul emite electroni). ⇨ *Diodă tunel* = diodă de construcție specială folosită ca amplificator și generator de oscilații. *Diodă stabilizatoare de tensiune* = diodă folosită ca element referință în stabilizatoarele de tensiune și de curent. *Diodă (electro)luminescentă* = diodă cu emisie luminoasă la trecerea curentului electric prin ea; led. [Pr.: *di-o*] — Din fr. **diode**.

DIOIC, -Ă, *dioici, -ce*, adj. (Despre plante unisexuate) Care are florile masculine și femele pe indivizi deosebiți ai aceleiași specii. [Pr.: *di-o-ic*] — Din fr. **dioïque**.

DIONINĂ s.f. (Fam.) Medicament pe bază de morfină, folosit ca analgezic al tusei. [Pr.: *di-o*] — Din fr. **dionine**.

DIONISIAC, -Ă, *dionisiaci, -ce*, adj. 1. (În sintagma *Sărbătorile* (sau *serbările*) *dionisiace* (și substantivat, f. pl.) = serbări organizate în Grecia antică în cinstea zeului Dionysos. 2. (În opoziție cu *apolinic*) Care are o atitudine afectivă cu impulsuri pasionale, exaltate sau iraționale. [Pr.: *di-o-ni-si-ac*] — Din fr. **dionysiaque**.

DIOPTRIC, -Ă, *dioptrici, -ce*, adj., s.f. 1. Adj. Care este în legătură cu refracția luminii, care aparține acestei refracții. 2. S.f. Parte a opticii care studiază fenomenele de refracție a luminii. [Pr.: *di-op*] — Din fr. **dioptrique**.

DIOPTRIE, *dioptrii*, s.f. Unitate de măsură a puterii unei lentile, având la bază puterea lentilei cu distanța focală de un metru. [Pr.: *di-op*] — Din fr. **dioptrie**.

DIOPTRU, *dioptrii*, s.n. (Fiz.) 1. Suprafață care separă două medii transparente cu indici de refracție diferiți. 2. Dispozitiv sau instrument optic care determină linia de vizare spre un punct dat. [Pr.: *di-op*] — Din fr. **dioptré**.

DIORAM s.n. v. **dioramă**.

DIORAMĂ, *diorame*, s.f. Tablu de mari dimensiuni (alcătuit din mai multe planuri), așezat într-o sală obscură și care, sub efectul unui joc de lumină, dă spectatorului impresia realității. ♦ Reprezentare spațială a unei porțiuni de ecosistem, în care se expun, în muzee, animale împăiate, manechine etc. [Pr.: *di-o-* — Var.: (Inv.) **diorám** s.n.] — Din fr. **diorama**.

DIORAMIC, -Ă, *dioramici, -ce*, adj. Care aparține unei dioramă, privitor la o dioramă. [Pr.: *di-o-*] — Din fr. **dioramique**.

DIORIE, *diorii*, s.f. (Inv.) Termen de plată; scadență, soroc. [Pr.: *di-o-*] — Din ngr. **dioria**.

DIORIT, diorite, s.n. Rocă eruptivă grăunțoasă, cenușie-verzuie, folosită ca piatră de construcție și ca ornament. [Pr.: *di-o-*] — Din fr. **diorite**.

DIOXID, dioxizi, s.m. (Chim.) Bioxid. [Pr.: *di-o-*] — Din fr. **dioxyde**, engl. **dioxide**.

DIOXINĂ s.n. Grup de substanțe foarte toxice, care pot să apară în sinteza unor ierbicide, dezinfectanți etc. [Pr.: *di-o-*] — Din fr. **dioxine**.

DIPETÁL, -Ă, *dipetali, -e*, adj. (Despre corole) Care are două petale; (despre flori, plante) care are corola formată din două petale. — Din fr. **dipétale**.

DIPLEGIE, diplegii, s.f. Paralizie bilaterală. — Din fr. **diplégie**.

DIPLOCEFÁL, -Ă, *diplocefali, -e*, adj., s.m. și f. (Med.) (Făt monstruos) care prezintă diplocefalie. — Din fr. **diplocéphal**.

DIPLOCEFALIE, diplocefalii, s.f. (Med.) Monstruoasă caracterizată prin existența a două capete pe un trunchi. — Din fr. **diplocéphalie**.

DIPLOCÓC, diplococi, s.m. Fiecare dintre germeii patogeni care produc pneumonia, meningita etc. — Din fr. **diplocoque**.

DIPLODÓC, diplococi, s.m. Reptilă dinozauriană fosilă, amfibie, erbivoră, cu gâtul și coada foarte lungi. — Din fr., lat. **diplococus**.

DIPLOGRÁF, diplografe, s.n. Mașină de scris care funcționează simultan cu două feluri de caractere. — Din fr. **diplographe**.

DIPLOID, -Ă, *diploide*, adj. (Biol.; despre celule organice sau organisme) Cu număr dublu de cromozomi. ⇨ *Fază diploidă* = perioadă în dezvoltarea unor organisme în care numărul de cromozomi ai celulelor obișnuite este dublu în raport cu acela al celulelor sexuale. [Pr.: *-plo-id*] — Din fr. **diploïde**.

DIPLOIDIE s.f. (Biol.) Caracter al celulelor sau organismelor diploide. [Pr.: *-plo-i-*] — Din fr. **diploïde**.

DIPLOMÁT¹, -Ă, *diplomați, -te*, adj., s.m. și f. (Persoană) care a obținut o diplomă. — Din fr. **diploômé**.

DIPLOMÁT², -Ă, *diplomați, -te*, s.m. și f., s.n., adj. 1. S.m. și f. Reprezentant oficial al unui stat bucurându-se de privilegii și imunități în țara unde își îndeplinește misiunea. 2. S.m. și f. Persoană care știe cum să trateze o afacere, cum să se comporte într-o situație (pentru a-și atinge scopurile). 3. Adj. Care denotă calcul, abilitate (în comportare); diplomatic².

II. S.n. Prăjitură preparată dintr-o cremă aromată cu adaos de frișcă și fructe zaharisite. — Din fr. **diplomate**.

DIPLOMÁTIC¹, -Ă, *diploomatici, -ce*, s.f., adj. 1. S.f. Disciplină auxiliară a istoriei care cercetează diplomele și documentele oficiale vechi și le stabilește autenticitatea. 2. Adj. (Rar) Care aparține diplomelor și documentelor oficiale vechi, privitor la aceste diplome și documente. — Din fr. **diploématique**, lat. **diploomaticus**.

DIPLOMÁTIC², -Ă, *diploomatici, -ce*, adj. Referitor la diplomație sau la diplomați², care aparține diplomației sau diplomaților². ♦ **Diplomat²**. — Din fr. **diploématique**.

DIPLOMAȚIE, (2) diplomații, s.f. 1. Activitate desfășurată de un stat prin reprezentanții săi diplomați, în scopul realizării politicii sale externe. 2. Comportare abilă, subtilă, șireată. 3. Carieră, profesie de diplomat². 4. Totalitate reprezentanților constituiți în corp diplomatic. — Din fr. **diplomatie**.

DIPLOMĂ, diplome, s.f. 1. Act oficial care certifică pregătirea profesională a unei persoane, un anumit titlu etc. 2. Act eliberat unui premiant, unui participant la o expoziție sau la un concurs, prin care se recunoaște valoarea acestuia. 3. (În Evul Mediu) Act prin care se acorda cuiva un titlu de noblete, anumite privilegii etc. — Din fr. **diploôme**, lat. **diploma**.

DIPLOPIE, diplopii, s.f. Tulburare a vederii care constă în perceperea dublă a imaginii unui obiect. — Din fr. **diplopie**.

DIPNÓI, dipnoi, s.m. (La pl.) Grup de pești care respiră atât prin branhiile cât și prin plămâni; (și la sg.) pește din acest grup. ⇨ (Adjectival) *Pești dipnoi*. — Cf. fr. **dipnoé, dipnoïque**.

DIPÓD, -Ă, *dipozi, -de*, adj. (Despre versuri) Care este format din două picioare metrice. — Din fr. **dipode**.

DIPODIE s.f. Vers format din două picioare metrice. — Din fr. **dipodie**.

DIPÓL, dipoli, s.m. 1. Circuit electric cu două borne de acces pentru conectarea la o rețea exterioară. 2. (În sintagma *Dipol electric = a*) sistem de două sarcini electrice apropiate, egale și de semn contrar; **b**) antenă de telecomunicații formată din două conductoare dispuse și alimentate simetric. — Din germ. **Dipol**, fr. **dipôle**.

DIPOLÁR, -Ă, *dipolari, -e*, adj. Care aparține dipolilor, privitor la dipoli. — Din fr. **dipolaire**.

DIPSOMÁN, -Ă, *dipsomani, -e*, s.m. și f. (Med.) Bolnav de dipsomanie; alcoolic. — Din fr. **dipsomane**.

DIPSOMANIE s.f. (Med.) Nevoie patologică irezistibilă de a bea alcool; alcoolism cronic. — Din fr. **dipsomanie**.

DIPTÉR, diptere, s.n. I. (La pl.) Ordin de insecte cu o singură pereche de aripi și cu aparatul bucal adaptat pentru supt sau pentru înțepat și supt; (și la sg.) insectă din acest ordin. ♦ (Adjectival; despre insecte) Cu două aripi. II. Edificiu antic înconjurat cu două șiruri de coloane. ⇨ (Adjectival) *Templu dipter*. [Var.: **diptré** s.f.] — Din fr. **dipière**.

DIPTÉRÁ s.f. v. **dipter**.

DIPTÍC, diptice, s.n. Icoană sau tablu alcătuit din două piese legate între ele încât să se poată deschide și închide ca o carte. ♦ P. gener. Operă literară sau muzicală alcătuită din două părți. [Acc. și: *dipctic*] — Din fr. **dipctique**.

DIRECLIE, direclii, s.f. Monedă de argint bătută în Spania, care a circulat în Țările Române în vremea lui Caragea. — Din tc. **direkli**, „cu stălp”.

DIRÉCT, -Ă, *directi, -te*, adj., s.f., adv. 1. Adj. Care duce la țintă, de-a dreptul, fără ocol; drept. ⇨ *În linie directă* = din tată în fiu. 2. S.f. Lovitură dată de un boxer cu mâna întinsă drept înaintea. 3. Adv. De-a dreptul, fără ocol. 4. Adj. Care se face, are loc fără intermediar sau fără ascunzișuri, fățiș; nemijlocit. ⇨ *Vot direct* = vot exprimat prin participarea la urnă a fiecărui cetățean. *Impozit direct* = impozit asupra veniturii sau proprietății, perceput pe baza unor roluri nominale. *Complement direct* = complement care determină un verb tranzitiv. *Vorbire directă* sau *stil direct* = procedeu sintactic și stilistic de redare fidelă a spuselor sau gândurilor cuiva. 5. Adv. Fără intermediar, în mod nemijlocit; fără ascunzișuri, fățiș. ⇨ Expr. *A fi (sau a face) direct răspunzător (de ceva)* = a răspunde (sau a face să răspundă) personal și integral (de faptele sale). 6. Adv. (În sintagma *Mărimi direct proporționale* = mărimi al căror raport este de asemenea natură încât creșterea sau scăderea uneia de un număr de ori provoacă creșterea sau scăderea celeilalte de același număr de ori. — Din fr. **direct**, lat. **directus**.

DIRECTÍV, -Ă, *directivi, -e*, adj. 1. (Rar) Care indică direcția, privitor la direcție. 2. (Tehn.) Care are direcție fixă. — Din fr. **directif**.

DIRECTÍVÁ, directive, s.f. Instrucțiune generală dată de un organ superior celor din subordinea sa. — Din fr. **directive**.

DIRECTIVITÁTE s.f. Proprietate a unui emițător sau receptor de a radia, respectiv de a capta unde (acustice sau electromagnetice) preferențial în sau din anumite direcții. — Din fr. **directivité**.

DIRECTÓR¹, -OÁRE, *directori, -oare*, adj., s.f., s.n. 1. Adj. Care dirijează sau conduce ceva, care indică direcția. ⇨ *Roți directoare* = roțile din față ale

unui vehicul, cu ajutorul cărora se stabilește direcția de mers. *Plan director* = hartă sau plan al unei regiuni la scara de 1/20 000. *Linie directoare* = linie fixă pe care alunecă altă linie care, prin mișcarea ei în spațiu, descrie o suprafață. ♦ Fig. Care indică linia de conduită, care îndrumază (activitatea). **2.** S.f. (Mat.) Curbă pe care se sprijină generatoarele rectilinii ale unei suprafețe riglate. **3.** S.n. (Elt.) Element care mărește directivitatea unei antene. — Din fr. *directeur*, lat. *director*.

DIRECTOR², -OĂRE, *directori, -oare*, s.m. și f. Persoană care conduce o întreprindere, o instituție, o publicație etc. sau un sector al acestora; funcție deținută de această persoană. — Din fr. *directeur*, lat. *director*.

DIRECTORĂȘ, *directorăși*, s.m. (Depr.) Diminutiv al lui *director²*. — *Director²* + suf. *-aș*.

DIRECTORĂȚ, *directorate*, s.n. Funcția de *director²*; perioadă cât cineva este *director²*. ♦ (Concr.) Local unde este instalată o direcție. — Din fr. *directorat*.

DIRECTORIAL, *-Ă, directoriali, -e*, adj. Al directorului², privitor la *director²*. [Pr.: *-ri-a*] — Din fr. *directorial*.

DIRECȚIE, *direcții*, s.f. **1.** Orientare în spațiu a unei ființe, a unui obiect, a unei acțiuni etc.; sens de desfășurare a unei acțiuni. ♦ Loc. adv. *În toate direcțiile* = peste tot, pretutindeni. **2.** (Mat.) Proprietate comună a tuturor dreptelor paralele cu o dreaptă fixă dată. **II. 1.** Acțiunea de a conduce, de a dirija (o instituție, o întreprindere etc.); conducere. **2.** Post, funcție de *director²*; p. ext. durata acestei funcții. **3.** Organ de conducere a unei întreprinderi, instituții, organizații etc. ♦ *Direcție de scenă* = regie. ♦ Subdiviziune în sistemul de organizare a unui minister, a unui organ central etc., care conduce o anumită ramură de activitate a instituției respective. **4.** Biroul directorului². **III.** Ansamblul organelor folosite pentru conducerea unui autovehicul. ♦ (Și în sintagma *bară de direcție*) Bară de oțel articulată la ambele capete de roțile unui vehicul și care servește la orientarea roților într-o anumită direcție. [Var.: *directiune* s.f.] — Din fr. *direction*, lat. *directio, -onis*.

DIRECȚIONĂ, *directionez*, vb. I. Tranz. A orienta, a îndruma într-un anumit sens. [Pr.: *-ți-o*] — Din fr. *directionner*.

DIRECȚIONAL, *-Ă, direcționali, -e*, adj. Care arată direcția; care emite într-o singură direcție. [Pr.: *-ți-o*] — Din fr. *directionnel*.

DIRECȚIONĂRE, *directiionări*, s.f. Acțiunea de a *directiona*. [Pr.: *-ți-o*] — V. *directiona*.

DIRECȚIONĂȚ, *directiionăți, -te*, adj. Care a fost orientat într-un anumit sens. — V. *directiona*.

DIRECȚIUNE s.f. v. *directie*.

DIREGĂTOR s.m. v. *dregător*.

DIREGĂTORIE s.f. v. *dregătorie*.

DIREGE vb. III v. *drege*.

DIREPT, -EAPTĂ adj. v. *drept*.

DIREȘ¹ s.n. v. *dreș¹*.

DIREȘ², -EASĂ adj. v. *dreș²*.

DIRHĂM, *dirhami*, s.m. Unitate monetară principală în Maroc. — Din fr. *dirham*. **DIRIGENȚIE**, *dirigenții*, s.f. Îndrumare și supraveghere a unei clase de elevi de către un diriginte; oră de clasă la care are loc în mod special această îndrumare. — *Diriginte* + suf. *-ie*.

DIRIGINTE, *-Ă, diriginți, -te*, s.m. și f. **1.** Profesor însărcinat cu dirigenția unei clase de elevi. **2.** (În trecut) Director al unei școli primare rurale. **3.** Șef al unui oficiu poștal sau vamal. **4.** P. restr. Responsabil al unei farmacii. — După fr. *dirigeant*.

DIRIGUI, *diriguiesc*, vb. IV. Tranz. (Rar) A conduce, a dirija. — Din lat. *dirigere* (după *cârmui*).

DIRIGUITOR, -OĂRE, *diriguitori, -oare*, adj. (Rar; și substantivat) Care conduce, călăuzește, dirijează; conducător. [Pr.: *-gu-i*] — *Dirigui* + suf. *-tor*.

DIRIJĂ, *dirijez*, vb. I. Tranz. A conduce, a îndruma o instituție, o organizație, o activitate etc. ♦ Spec. A conduce o orchestră, un cor (în calitate de dirijor). — Din fr. *diriger*.

DIRIJABIL, *-Ă, dirijabili, -e*, s.n., adj. **1.** S.n. Aerostat de formă cilindrică, cu secțiune circulară sau ovală și cu extremitățile alungite, prevăzută cu nacelă pentru călători și cu mijloace proprii de propulsie și de mișcare în orice direcție. **2.** Adj. Care poate fi dirijat. — Din fr. *dirigeable* (după *dirija*).

DIRIJĂRE, *dirijări*, s.f. Acțiunea de a *dirija*; conducere, îndrumare. — V. *dirija*.

DIRIJĂȚ, *-Ă, dirijați, -te*, adj. Care este supus unei acțiuni de îndrumare, conducere și control. — V. *dirija*.

DIRIJISM s.n. Concepție economică care susține intervenția statului în economia de piață. — Din fr. *dirigisme*.

DIRIJOR, -OĂRE, *dirijori, -oare*, s.m. și f. Persoană care conduce o orchestră sau un cor. — *Dirija* + suf. *-or*.

DIRIJORĂL, -Ă, dirijorali, -e, adj. Care aparține dirijorului, specific sau necesar dirijorului. — *Dirijor* + suf. *-al*.

DIRT-TRACK s.n. Cursă motociclistă cu circuit închis, care are loc pe o pistă cu zgură (și adesea cu obstacole). [Pr.: *dărt-trec*] — Cuv. engl.

DISAMĂRĂ, *disamare*, s.f. Fruct uscat format din două samare. — Din fr. *disamare*.

DISARTRIE s.f. (Med.) Tulburare constând în articularea defectuoasă a cuvintelor. — Din fr. *dysarthrie*.

DISC¹, *discuri*, s.n. **1.** Placă circulară și plată de o anumită greutate, pe care o aruncă atleții discoboli la distanță. ♦ Probă de atletism care se practică cu acest obiect. **2.** Orice obiect de formă circulară și plată. ♦ *Plug cu disc* = plug cu tracțiune mecanică, a cărui parte tăietoare este constituită din una sau mai multe plăci circulare și plate, care taie și răstoarnă brazda. (Fiz.) *Discul lui Newton* = placă circulară împărțită în șapte sectoare colorate, reproducând culorile spectrului solar și care, prin rotire rapidă, apare albă sau gri, demonstrând sinteza luminii albe. **3.** Semnal mobil de formă circulară care indică unui tren reducerea vitezei. **4.** Placă circulară din material plastic, care servește la înregistrarea și reproducerea vocii, a sunetelor etc. cu ajutorul unui aparat special. ♦ *Disc de frecvență* = disc¹ (**4**) cu înregistrări speciale, folosit la verificarea și măsurarea caracteristicilor de redare ale pick-up-urilor. ♦ *Muzică înregistrată pe un disc¹ (**4**)*. **5.** (În sintagmele) *Disc intervertebral* = cartilaj fibros și elastic așezat între două vertebre alăturate și contribuind la solidarizarea lor. *Hernie de disc* = hernie a unui disc intervertebral. — Din fr. *disque*, lat. *discus*.

DISC², *discuri*, s.n. Taler (circular) de metal (prețios) pe care se strâng în biserică, de la credincioși, bani pentru nevoile cultului sau pe care se pune agnețul (la oficierea căsătoriilor). [Var.: *dîscos* s.n.] — Din sl. *disk(os)ŭ*.

DISCERNĂMÂNT s.n. Facultatea de a discerne. — Din fr. *discernement*.

DISCERNE, *discern*, vb. III. Tranz. A deosebi, a distinge lucrurile unele de altele; a judeca limpede, cu pătrundere și cu precizie. — Din fr. *discerner*, lat. *discernere*.

DISCERNERE s.f. Acțiunea de a *discerne*. — V. *discerne*.

DISCHETĂ, *dischete*, s.f. Disc constituind suportul magnetic al informației cu care se operează în informatică. — Din fr. *disquette*, engl. *diskete*.

DISCHINEZIE, *dischinezii*, s.f. Proces patologic caracterizat prin alterarea mecanismului de reglare a activității motorii a organelor contractile. ♦ *Dischinezie biliară* = încetinire a secreției biliare. — Din fr. *dyscinésie*.

DISCIPLINĂ, *disciplinez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) obișnui cu spiritul de disciplină, de ordine. — Din fr. *discipliner*.

DISCIPLINABIL, *-Ă, disciplinabili, -e*, adj. Care poate fi disciplinat. — *Disciplina* + suf. *-bil*.

DISCIPLINĂR, -Ă, disciplinari, -e, adj. (Adesea adverbial) Conform cu disciplina, privitor la disciplină, urmând disciplina sau disciplinarea. ♦ *Pedeapsă* (sau *sanțiune*) *disciplinară* = sanțiune care se aplică unei persoane pentru încălcarea regulilor de disciplină a muncii din instituția sau organizația în care activează. *Pe cale disciplinară* = prin pedeapsă disciplinară. — Din fr. *disciplinaire*.

DISCIPLINĂRE, *disciplinari*, s.f. Acțiunea de a (se) *disciplina*. — V. *disciplina*.

DISCIPLINĂȚ, -Ă, disciplinați, -te, adj. Care se supune din proprie inițiativă disciplinei și ordinii, care manifestă spirit de disciplină. — V. *disciplina*. Cf. fr. *discipliné*.

DISCIPLINĂ (2) discipline, s.f. **1.** Totalitatea regulilor de comportare și de ordine obligatorii pentru membrii unei colectivități. ♦ Ordine; spirit de ordine, deprindere cu o ordine strictă. **2.** Ramură a unei științe; p. gener. știință. — Din fr. *discipline*, lat. *disciplina*.

DISCIPOL, *discipoli*, s.m. Persoană care primește învățătura de la un maestru; învățăcel, elev, ucenic. ♦ Persoană care adoptă, urmează și continuă doctrina, învățătura, principiile cuiva. [Var.: *discipul* s.m.] — Din lat. *discipulus*. Cf. fr. *disciple*.

DISCIPUL s.m. v. *discipol*.

DISC-JOCKEY, *disc-jockey*, s.m. Prezentator într-o discotecă, la radio etc. de muzică ușoară și de dans înregistrată. [Pr.: *-gióche*] — Cuv. engl.

DISCO adj. invar., s.m. (Muzică) de factură modernă; după care se dansează în discotecă. — Din engl., fr. *disco*.

DISCÓBOL, -Ă, discoboli, -e, s.m. și f. Atlet aruncător de disc¹. — Din fr. *discobole*, lat. *discobolus*.

DISCOFÍL, -Ă, discofili, -e, s.m. și f. Amator de muzică înregistrată pe discuri; colecționar de discuri. — Din fr. *discophile*.

DISCOFILIE s.f. Pasiune de a colecționa discuri¹ (**4**). — Din fr. *discophilie*. **DISCOGRAFIC, -Ă, discografici, -ce**, adj. **1.** De disc¹ (**4**). **2.** De discografie (**1**). — Din fr. *discographique*.

DISCOGRAFIE, *discografii*, s.f. **1.** Totalitatea discurilor¹ (**4**) înregistrate de un cântăreț, de o formație etc. **2.** (Med.) Radiografie a unui disc intervertebral. — Din fr. *discographie*, engl. *discography*.

DISCOIDĂL, **-Ă**, *discoidalii*, -e, adj. Care este în formă de disc¹, cu aspect de disc¹. [Pr.: -co-i] — Din fr. **discoidal**.

DISCONFÓRT s.n. Lipsă de confort. ♦ Stare neplăcută de nesiguranță, de insatisfacție. — Din engl. **discomfort**.

DISCONTINUITĂȚE, *discontinuități*, s.f. Lipsă de continuitate; intermitență. ♦ (Mat., Fiz.) Variație bruscă și în salturi a valorii unei mărimi; trecere de la o valoare la alta fără parcurgerea mărimilor intermediare. [Pr.: -nu-i] — Din fr. **discontinuité**.

DISCONTINUU, **-UĂ**, *discontinui*, -ue, adj. Care este lipsit de continuitate; intermitent. [Pr.: -nu-u] — Din fr. **discontinuu**, lat. **discontinuus**.

DISCOPATIE, *discopatii*, s.f. (Med.) Denumire generică pentru afecțiunile discurilor intervertebrale. — Din fr. **discorder**, lat. **discordare**.

DISCORDĂ, pers. 3 *discordează*, vb. I. 1. Intrans. A fi în discordanță, a nu concura, a nu se potrivi. 2. Refl. (Despre instrumente muzicale cu coarde) A se dezacorda. — Din fr. **discorder**, lat. **discordare**.

DISCORDĂNT, **-Ă**, *discordanți*, -te, adj. Nepotrivit, distonant, nearmonios, strident. ♦ *Strate discordante* = strate ale scoarței Pământului ale căror suprafețe de stratificație nu sunt paralele între ele. — Din fr. **discordant**.

DISCORDANȚĂ, *discordanțe*, s.f. Nepotrivire flagrantă între două sau mai multe elemente, fenomene etc.; distonantă, dezacord. ♦ (Geol.) Poziția unor strate discordante. — Din fr. **discordance**.

DISCORDĂRE, *discordări*, s.f. Acțiunea de a (se) *discorda* și rezultatul ei. — V. **discorda**.

DISCORDĂȚI, **-Ă**, *discordați*, -te, adj. 1. (Despre instrumente muzicale cu coarde) Dezacordat. ♦ (Despre arcuri) Care nu este întins sau încordat suficient. 2. Fig. (Rare; despre oameni) Indispus, posomorât. — V. **discorda**.

DISCORDIE, *discordii*, s.f. Neînțelegere, dezbinare între oameni, colectivități etc.; disensiune, dezacord; p. ext. ceartă, vrajbă; dușmănie. — Din lat., it. **discordia**. Cf. fr. *discordie*.

DISCOS s.n. v. **disc²**.

DISCOTECĂ, *discotecii*, s.f. 1. Colecție de discuri¹ (4); p. ext. mobilă cu rafturi în care se păstrează astfel de colecții; încăpere special dotată pentru păstrarea și audierea discurilor¹. 2. Local în care se ascultă muzică modernă înregistrată și se dansează. — Din fr. **discothèque**.

DISCOUNT, *discounturi*, s.n. 1. Reducere de preț la unele produse sau servicii cu scopul de a atrage clienții; rabat comercial. 2. Diferența dintre prețul curent și valoarea nominală a unei obligațiuni pe piața financiară. [Pr.: *discăunț*] — Cuv. engl.

DISCRĂZIC, **-Ă**, *discrazicii*, -ce, adj. (Med.) Cu caracter de discrazie. — Din fr. **dyscrasique**.

DISCRĂZIE, *discrazii*, s.f. Stare generală morbidă caracterizată prin tulburări ale umorilor organismului. — Din fr. **dyscrasie**.

DISCRÉDIT s.n. (Rare) Pierdere sau micșorare a prestigiului, a considerației, a influenței, a încrederii de care se bucură cineva sau ceva. — Din fr. **discrédit**.

DISCREDITĂ, *discreditează*, vb. I. Tranz. și refl. A face să-și piardă sau a-și pierde creditul, considerația, încrederea altora; a (se) compromite. — Din fr. **discréditer**.

DISCREDITĂRE s.f. Faptul de a (se) *discredita*; compromitere. — V. **discredita**.

DISCREDITĂȚI, **-Ă**, *discreditați*, -te, adj. Care și-a pierdut creditul, considerația, bunul renume; compromis. — V. **discredita**.

DISCREPĂNT, **-Ă**, *discrepanți*, -te, adj. Care arată o nepotrivire flagrantă, un dezacord evident, o mare deosebire. — Din it. **discrepanza**.

DISCREPĂNȚĂ, *discrepanțe*, s.f. Nepotrivire sau deosebire flagrantă între lucruri, aspecte, fenomene etc. — Din it. **discrepanza**, lat. **discrepancia**.

DISCRÉT, **-Ă**, *discreți*, -te, adj. I. 1. (Despre oameni) Care știe să păstreze un secret ce l-a încredințat; care este rezervat, reținut în vorbe și în acțiuni. ♦ (Despre acțiuni, manifestări ale oamenilor) Caracteristic omului discret (1). ♦ (Adverbal) Fără a atrage atenția. 2. Fig. (Despre obiecte) Care nu atrage atenția, nu șochează. II. 1. (Mat.) *Mulțime discretă* = mulțime care conține numai puncte izolate. 2. (Fiz.) Alcătuit din semnale distincte. — Din fr. **discret**.

DISCRÉȚIE s.f. 1. Înșușirea de a fi discret. ♦ Expr. *A păstra discreția* = a nu răspândi o știre, a nu divulga un secret încredințat. ♦ Rezervă în atitudine, reținere în vorbe și în fapte. 2. Fig. Calitatea de a nu atrage atenția, de a nu șoca (prin aspect). 3. (Fam.; în loc. adv. și expr.) *La discreție* = fără nicio restricție, din belșug. *La discreția cuiva* = la dispoziția cuiva. [Var.: (Inv.) **discrețiune** s.f.] — Din fr. **discretion**, lat. **discretio**, -onis.

DISCRETIONAR, **-Ă**, *discreționari*, -e, adj. 1. Care e lăsat la bunul-plac al cuiva; arbitrar. 2. (Jur.) *Putere discreționară* = prerogativă recunoscută de lege în unele state unor organe de stat de a lua măsuri, fără a fi îngrădite în inițiativa lor. [Pr.: -fi-o] — Din fr. **discretionnaire**.

DISCREȚIUNE s.f. v. **discreție**.

DISCRIMINĂ, *discriminez*, vb. I. Tranz. A separa, a face deosebire, a face distincție, a distinge. — Din lat., it. **discriminare**, fr. **discriminer**.

DISCRIMINĂNT, **-Ă**, *discriminanți*, -te, adj., s.m. 1. Adj. (Rare) Discriminatoriu. 2. S.m. Expresie matematică formată din coeficienții unei ecuații de gradul doi. — Din fr. **discriminant**.

DISCRIMINĂRE, *discriminări*, s.f. Acțiunea de a *discrimina* și rezultatul ei. 1. Deosebire, distincție netă făcută între mai multe obiecte, idei etc. 2. Politică prin care un stat sau o categorie de cetățeni ai unui stat sunt lipsiți de anumite drepturi pe baza unor considerente nelegitime. ♦ *Discriminare rasială* = segregare. — După fr. **discrimination**, lat. **discriminatio**, -onis.

DISCRIMINATORIU, **-IE**, *discriminatorii*, adj. Care face sau creează o discriminare; discriminant. — Din lat. **discriminator**, -oris, fr. **discriminatoire**.

DISCROMATÓP, **-Ă**, *discromatopi*, -e, s.m. și f. (Med.) Discromatopsie. — Din fr. **dyschromatope**.

DISCROMATÓPSIC, **-Ă**, *discromatopsici*, -ce, adj., s.m. și f. (Med.) 1. Adj. De discromatopsie. 2. S.m. și f. Persoană care suferă de discromatopsie. — Din fr. **dyschromatopsique**.

DISCROMATÓPSIE s.f. (Med.) Incapacitate de a distinge culorile. — Din fr. **dyschromatopsie**.

DISCROMIE, *discromii*, s.f. (Med.) Tulburare de durată în pigmentarea pielii. — Din fr. **dyschromie**.

DISCUI, *discuiesc*, vb. IV. Tranz. A lucra pământul (pentru măruntirea bulgărilor, afânare, distrugerea buruienilor etc.) cu ajutorul discutorului, al plugului cu disc¹ etc. — **Disc¹** + suf. -ui.

DISCUIRE, *discuiri*, s.f. Acțiunea de a *discui*. — V. **discui**.

DISCUIȚÓR, *discuitoare*, s.n. Unealtă agricolă formată dintr-o grapă cu discuri¹, folosită la discuire. [Pr.: -cu-i] — **Discui** + suf. -tor.

DISCULPĂ, *disculp*, vb. I. Tranz. și refl. (Livr.) A (se) dezvinovăți. ♦ Tranz. A recunoaște că un acuzat nu este vinovat (și a-l scoate din cauză). — Din fr. **disculper**.

DISCULPĂRE, *disculpări*, s.f. (Livr.) Acțiunea de a (se) *disculpa*; dezvinovățire. — V. **disculpa**.

DISCÚRS, *discursuri*, s.n. Specie a genului oratoric, constând dintr-o expunere făcută în fața unui auditoriu pe o temă politică, morală etc.; cuvântare. ♦ (Inv.) Tratare în scris a unui subiect de natură științifică sau literară. — Din fr. **discours**, lat. **discursus**.

DISCÚRSIV, **-Ă**, *discursivi*, -e, adj. 1. Care se realizează prin trecere logică de la premise la concluzie prin mai multe etape intermediare. 2. (Despre memorie) Care se dispersează, se împrăștie. 3. Care nu se supune unei continuități riguroase. — Din fr. **discursif**, lat. **discursivus**.

DISCÚRSIVITĂȚE s.f. Caracterul discursiv (1) al unei idei, fraze, expuneri etc.; însușirea unei expuneri de a fi clară, explicită, de a se întemeia pe raționament. — **Discursiv** + suf. -itate.

DISCÚTĂ, *discút*, vb. I. 1. Intrans. A vorbi, a sta de vorbă cu cineva despre ceva; a conversa. 2. Tranz. A analiza, a examina o lucrare, un proiect, o lege etc. în cadrul unui grup sau al unui colectiv. — Din fr. **discuter**.

DISCÚTĂBIL, **-Ă**, *discutabili*, -e, adj. Care poate fi discutat; neconvingător, îndoielnic. — Din fr. **discutable**.

DISCÚTĂRE s.f. Faptul de a *discuta*. — V. **discuta**.

DISCÚȚIE, *discuții*, s.f. 1. Schimb de păreri, de vederi; convorbire, conversație. ♦ Conversație animată în contradicție; controversă, dispută; ceartă. ♦ Loc. adv. *Fără discuție* = fără îndoială; neîndoios, indiscutabil. ♦ Expr. *Nu (mai) încapă discuție* = desigur. 2. Analiză, examinare, dezbateri minuțioasă a unei probleme, făcută de obicei în cadrul unui colectiv organizat. [Var.: **discuțiune** s.f.] — Din fr. **discussion**.

DISCÚȚIUNE s.f. v. **discuție**.

DIS-DE-DIMINEĂȚĂ adv. Foarte de dimineată; în zorii zilei. [Var.: (pop.) **des-de-dimineată**, **des-dimineată** adv.] — **Dis-** + **de⁴** + **dimineată**.

DISEĂRĂ adv. În seara zilei curente; astăzi-seară. ♦ În *diseară* = spre seară, pe înserat; (fiind vorba de poziția Soarelui) aproape de asfințit. [Pr.: (reg.) *desără*. — Var.: **deseără** adv.] — **De⁴** + **seară**.

DISECĂ, *diséc*, vb. I. Tranz. A efectua o disecție. ♦ Fig. A analiza ceva în mod minuțios pentru a scoate în evidență caracteristici sau aspecte ascunse, necunoscute. — Din fr. **disséquer**, lat. **dissecare**.

DISECĂRE, *disecări*, s.f. Acțiunea de a *diseca* și rezultatul ei; disecție. — V. **diseca**.

DISECȚIE, *disecții*, s.f. Deschidere a unui organism, urmată de separarea și analizarea metodică a componentelor lui, prin mijloace chirurgicale, în scopul studierii anatomice sau al realizării unei operații; disecare. — Din fr. **disection**, lat. **diseccio**.

DISEMINĂ, *diseminez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) împrăștia (în toate părțile), a (se) risipi. — Din **diseminare** (derivat regresiv).

DISEMINĂRE, *diseminări*, s.f. Împrăștiere, răspândire (în toate părțile). ♦ Spec. Răspândire pe cale naturală a semințelor, fructelor, polenului etc.

în momentul maturizării lor. ♦ Răspândire în organismul unei ființe a agenților unei boli. — După fr. **dissémination**.

DISEMINĂȚ, -Ă, diseminați, -te, adj. Răspândit; împrăștiat (în toate părțile), risipit. — V. **disemina**.

DISENSIUNE, disensiuni, s.f. Neînțelegere sau ceartă cauzată de nepotrivirea de interese, de păreri etc. [Pr.: -si-u-] — Din fr. **dissension**, lat. **dissensio, -onis**.

DISEPĂL, -Ă, disepali, -e, adj. (Despre caliciu) Care are două sepale; (despre flori, plante) care are caliciul format din două sepale. — Din fr. **disépale**.

DISERTĂ, disertez, vb. I. Intrans. (Rar) A ține o disertatie. — Din fr. **dissert**.

DISERTĂȚIE, disertati, s.f. Expunere științifică asupra unei probleme. ♦ Spec. Lucrare științifică susținută în public de autor, pentru dobândirea unui grad științific. [Var.: **dizertăție** s.f.] — Din fr. **dissertation**, lat. **dissertatio**. Cf. rus. **disertația**.

DISFAGIE s.f. (Med.) Dificultate în înghițirea alimentelor în afecțiuni ale gurii, faringelui și esofagului. — Din fr. **dysphagie**.

DISFAZIE s.f. (Med.) Afazie. — Din fr. **dysphasie**.

DISFONIE s.f. (Med.) Modificare temporară sau permanentă a timbrului și intensității vocii datorită unor leziuni ale cordelor vocale, ale nervilor laringieni sau ale unor centri nervoși superiori. — Din fr. **dysphonie**.

DISFORIE s.f. (Med.) Tulburare a dispoziției (3) manifestată printr-o stare (penibilă) de tristețe și frică, însoțită uneori de iritabilitate extremă și de agresivitate. — Din fr. **dysphorie**.

DISFUNCȚIE, disfuncții, s.f. 1. (Med.) Tulburare a funcției unui organ, aparat sau sistem. **2.** (Tehn.) Reducere a adaptării sau integrării unui subsistem la sistemul din care face parte. — Din germ. **Disfunktion**, it. **disfunzione**.

DISFUNCȚIONAL, -Ă, disfuncțional, -e, adj. Care se referă la disfuncție. — **Disfuncție** + suf. **-onal**.

DISFUNCȚIONALITATE, disfuncționalități, s.f. Lipsă de funcționalitate. — **Disfuncțional** + suf. **-itate**.

DISGRAFIE s.f. (Med.) Perturbare patologică a scrisului, care se deformează devenind neciteț. — Din fr. **dysgraphie**.

DISGRAVIDIE s.f. Tulburare patologică ce apare în cursul gravidității; gestoză. — Pref. **dis-** + **gravidă** + suf. **-ie**.

DISIDENT, -Ă, disident, -te, s.m. și f. Persoană care are păreri sau opinii deosebite față de colectivitatea, organizația etc. din care face parte. ♦ (Adjectival) **Grup disident**. [Var.: **dizident, -ă** s.m. și f.] — Din fr. **dissident**, lat. **dissidens, -ntis**.

DISIDENTĂ, disidente, s.f. Atitudine, manifestare de disident. ♦ (Concr.) Grup de persoane cu opinii diferite de acelea ale majorității; sciziune formată prin acțiunea unui astfel de grup. [Var.: **dizidentă** s.f.] — Din fr. **dissidence**, lat. **dissidentia**.

DISIMETRIE, disimetrii, s.f. Lipsă de simetrie; asimetrie. — Din fr. **dissymétrie**.

DISIMILĂ, pers. 3 disimilează, vb. I. Refl. (Despre sunetele vorbirii) A suferi o disimilație. — Din fr. **dissimiler**.

DISIMILĂRE, disimilări, s.f. (Fon.) Faptul de a se *disimila*; disimilație. — V. **disimila**.

DISIMILĂȚIE, disimilații, s.f. (Fon.) Modificare sau dispariție a unui sunet dintr-un cuvânt sub influența altui sunet, identic sau asemănător (din acel cuvânt); disimilare. — Din fr. **dissimilation**.

DISIMILITUDINE s.f. (Rar) Lipsă de asemănare; deosebire. — Din fr. **dissimilitude**, lat. **dissimilitudo, -inis**.

DISIMULĂ, disimulez, vb. I. Tranz. A ascunde adevărata față a unui lucru, a unei situații etc. (dându-i o aparență înșelătoare); a camufla, a masca. ♦ Fig. A deghiza. — Din fr. **dissimuler**, lat. **dissimulare**.

DISIMULĂRE, disimulări, s.f. Acțiunea de a *disimula* și rezultatul ei; camuflare, mascare. — V. **disimula**.

DISIMULĂȚ, -Ă, disimulați, -te, adj. Care ascunde (sub un aspect înșelător) adevărata înfățișare a lucrurilor, a situațiilor etc. ♦ (Despre oameni și firea lor) Închis, ascuns; fals, ipocrit. — V. **disimula**.

DISIMULATOR, -OARE, disimulatori, -oare, adj., s.m. și f. (Persoană) care disimulează. — Din fr. **dissimulateur**.

DISIMULĂȚIE, disimulații, s.f. (Rar) Disimulare. — Din fr. **dissimulation**.

DISIPĂ, pers. 3 disipează, vb. I. Tranz. și refl. **1.** (Tehn.) A risipi, a pierde energia sau a o elimina sub formă de căldură. **2.** A face să dispară (sau a dispărea) prin împrăștiere (norii, ceața etc.). — Din fr. **dissiper**.

DISIPARE, disipări, s.f. Acțiunea de a *disipa* și rezultatul ei. — V. **disipa**.
DISIPATIV, -Ă, disipativi, -e, adj. (Tehn.; despre corpuri, sisteme tehnice, instalații) Care disipează energie sau căldură. — Din fr. **dissipatif**.

DISIPATOR, disipatoare, s.n. (Tehn.) Corp, sistem tehnic sau instalație care disipează energie sau căldură. — Din fr. **dissipateur**.

DISJUNCT, -Ă, disjuncti, -te, adj. Disjunctiv. ♦ (Mat.) *Mulțimi disjuncte* = mulțimi care nu au elemente comune. — Din lat. **disjunctus**. Cf. fr. *disjoints*.

DISJUNCTIV, -Ă, disjunctivi, -e, adj. Care separă, care deosebește, care exclude; disjunct. ♦ *Propoziție disjunctivă* = propoziție coordonată care se află într-un raport de excludere cu coordonata ei. *Conjunție disjunctivă* = conjuncție care leagă propoziții sau părți de propoziție disjunctive. *Judecată disjunctivă* = judecată care enunță incompatibilitatea între diverse predicade ce pot fi atribuite unuia și aceluiași subiect. — Din fr. **disjonctif**, lat. **disjunctivus**.

DISJUNCTOR, disjunctoare, s.n. Întrerupător acționat automat sau prin comandă voită, care servește la protejarea circuitului de variațiile anormale ale intensității sau tensiunii electrice. — Din fr. **disjoncteur**.

DISJUNCȚIE, disjuncții, s.f. 1. Relație logică între două enunțuri care se exclud reciproc; operator logic exprimat prin termenii disjunctivi „sau”, „ori” și „fie”. **2.** (Med.) Desfacere, îndepărtare sau decelare a unor elemente articulate. — Din fr. **disjonction**.

DISJUNGE, disjúng, vb. III. Tranz. (Jur.) A despărți două litigii care fuseseră unite, spre a le cerceta și soluționa în mod separat. ♦ P. gener. A separa o chestiune de alta (aparținând aceluiași ansamblu). — Din lat. **disjungere**.

DISJUNGERE, disjungeri, s.f. Acțiunea de a *disjunge*. — V. **disjunge**.

DISLALIE s.f. (Med.) Greutate în pronunțarea cuvintelor. — Din fr. **dyslalie**.
DISLEXIC, -Ă, dislexici, -ce, adj., s.m. și f. (Med.) (Bolnav) de dislexie. — Din fr. **dyslexique**.

DISLEXIE, dislexii, s.f. (Med.) Tulburare la citit manifestată prin modificarea cuvintelor, prin greșeli de lectură etc. — Din fr. **dyslexie**.

DISLOCĂ, dislóc, vb. I. Tranz. și refl. A (se) mișca din locul unde se afla, a (se) deplasa, a (se) desprinde (din întregul din care face parte). ♦ Refl. (Despre strate geologice) A-și modifica poziția inițială (orizontală). ♦ Tranz. și refl. (Med.) A (se) deplasa (un os sau un membru) din articulații. ♦ Tranz. A deplasa trupele dintr-un loc în altul, a le schimba dintr-o garnizoană în alta. ♦ Tranz. A separa doi termeni ai unui grup sintactic prin introducerea între ei a unui cuvânt sau mai multor cuvinte. — Din fr. **disloquer**, lat. **dislocare**.

DISLOCĂRE, dislocări, s.f. Acțiunea de a (se) *disloca* și rezultatul ei; dislocație. — V. **disloca**.

DISLOCĂȚ, -Ă, dislocați, -te, adj. Care a fost mișcat, deplasat, desprins din locul în care se afla. — V. **disloca**.

DISLOCĂȚIE, dislocații, s.f. (Rar) Dislocare. — Din fr. **dislocation**.

DISMENOREE, dismenoree, s.f. Sindrom dureros care precedă sau însoțește menstruația. — Din fr. **dysménorrhée**.

DISMENOREIC, -Ă, dismenoreici, -ce, adj. (Med.) Cu caracter de dismenoree. [Pr.: -re-ic] — Din fr. **dysménorrhéique**.

DISMNEZIE s.f. (Med.) Slăbire a memoriei. — Din fr. **dysmnésie**.

DISOCIA, disociez, vb. I. Tranz. **1.** (Chim.) A scinda în mod reversibil o moleculă în molecule mai simple sau în ioni; a descompune temporar și reversibil o combinație. ♦ Refl. *Atomii se disociază*. **2.** A despărți, a separa, a delimita între ele noțiuni, probleme, idei care formează de obicei un ansamblu unic. [Pr.: -ci-a] — Din fr. **dissocier**, lat. **dissociare**.

DISOCIABIL, -Ă, disociabili, -e, adj. Care poate fi disociat. [Pr.: -ci-a] — Din fr. **dissociable**.

DISOCIABILITATE s.f. Înșușirea de a fi disociabil. [Pr.: -ci-a] — Din fr. **dissociabilité**.

DISOCIATIV, -Ă, disociativi, -e, adj. Care disociază. [Pr.: -ci-a] — **Disocia**(t) + suf. **-iv**.

DISOCIĂȚIE, disociații, s.f. Disociere. ♦ Rezultatul unei disocieri. [Pr.: -ci-a] — Din fr. **dissociation**, lat. **dissociatio**.

DISOCIARE, disocieri, s.f. Acțiunea de a (se) *disocia* și rezultatul ei; disociație. [Pr.: -ci-e] — V. **disocia**.

DISOLUȚ, -Ă, disoluți, -te, adj. (Livr.) Corupt, decăzut. — Din fr. **dissolu**, lat. **dissolutus**.

DISOLUȚIV, -Ă, disolutivi, -e, adj. (Livr.) Care descompune, dezagregă sau degradează. — Din fr. **dissolutif**.

DISOLUȚIE, disoluții, s.f. Descompunere, dezagregare; decădere, degradare. — Din fr. **dissolution**.

DISONANȚ, -Ă, disonanți, -te, adj. (Adesea fig.) Care sună neplăcut, care produce o disonanță. — Din fr. **disonant**.

DISONANȚĂ, disonanțe, s.f. (Muz.) Lipsă de consonanță, de armonie între sunete; asociere de sunete de înălțimi diferite. ♦ Asociere nearmonioasă de silabe sau de cuvinte; cacofonie. ♦ P. gener. Lipsă de armonie. — Din fr. **dissonance**, lat. **dissonantia**.

DISPARÁT, -Ă, disparați, -te, adj. Fără legătură cu alte lucruri de același fel; desperecheat. — Din fr. **disparate**, lat. **disparatus**.

DISPĂRE vb. III v. **dispărea**.

DISPĂRENT, -Ă, dispărenți, -te, adj. (Rar) Care este pe cale să dispară. — **DISPĂREA** + suf. **-ent** (după **apărea** — **aparent**).

DISPARITĂȚE s.f. (Livr.) Lipsă de legătură, de armonie, de potrivire între elemente. — Din fr. **disparité**.

DISPARIȚIE, dispariții, s.f. Faptul de a nu mai (putea) fi văzut sau găsit; faptul de a înceta să mai existe, să mai trăiască. ⇨ Loc. vb. **A fi pe cale** (sau **în curs**) **de dispariție** = a fi pe punctul de a dispărea. — Din fr. **disparition**.

DISPĂREA, dispăr, vb. II. Intranz. **1.** A se face nevăzut, a ieși din câmpul vizual, a nu mai putea fi văzut (deși continuă să existe), a pieri (dinaintea ochilor). ⇨ A se pierde fără urmă, a nu mai putea fi găsit. **2.** A înceta să mai existe; a se stinge, a pieri. ⇨ (Despre ființe) A muri. [Var.: **dispăre** vb. III] — Din fr. **disparître** (după **părea**).

DISPĂRŪȚ, -Ă, dispărūți, -te, adj. **1.** De a cărui soartă nu se mai știe nimic. ⇨ Expr. **A fi dat dispărut** = (în timp de război) a fi considerat ca pierdut fără urmă. **2.** Care a încetat să mai existe, care a pierit, care s-a stins. ⇨ (Despre ființe; adesea substantivat) Mort. — V. **dispărea**. Cf. fr. **disparu**.

DISPĂCER, dispăceri, s.m. Tehnician sau sistem automat care urmărește, coordonează și reglementează operativ mersul producției dintr-o întreprindere sau, la căile ferate, supraveghează mersul trenurilor pe o anumită porțiune a liniei etc. — Din engl., fr. **dispatcher**.

DISPECERÁT, dispăcerate, s.n. Serviciu în care își desfășoară activitatea dispecerul. — Din **dispecer**.

DISPENSĂ, dispensez, vb. I. **1.** Refl. A se lipsi de ceva sau de ceva; a renunța la... **2.** Tranz. A scuti pe cineva de o obligație, de o îndatorire etc. — Din fr. **dispenser**, lat. **dispensare**.

DISPENSABIL, -Ă, dispensabili, -e, adj. De care ceva se poate dispensa; pentru care se poate acorda o dispensă. — Din fr. **dispensable**.

DISPENSĂR, dispensare, s.n. Unitate medico-sanitară care asigură asistența populației dintr-o anumită zonă teritorială, de obicei fără spitalizare. — Din fr. **dispensaire**.

DISPENSĂRE, dispensări, s.f. Acțiunea de a (se) dispensa. — V. **dispensa**.

DISPENSARIZĂ, dispensarizez, vb. I. Tranz. (A interna și) a îngriji pe cineva într-un dispensar. — **Dispensar** + suf. **-iza**.

DISPENSARIZĂRE s.f. Faptul de a dispensariza. — V. **dispensariza**.

DISPENSATOR, -OĂRE, dispensatori, -oare, adj. (Rar) Care distribuie, care dă fiecăruia partea sa. — Din fr. **dispensateur**, lat. **dispensator, -oris**.

DISPENSĂ, dispense, s.f. Scutare a unei persoane de obligația îndeplinirii unor condiții legale; (concr.) act, document care atestă această scutare. — Din fr. **dispense**.

DISPEPSIE, dispepsii, s.f. Tulburare a procesului de digestie (manifestată prin dureri, balonări etc.). — Din fr. **dyspepsie**, lat. **dyspepsia**.

DISPÉPTIC, -Ă, dispeptici, -ce, adj. Al dispepsiei, privitor la dispepsie. ⇨ (Adesea substantivat) Care suferă de dispepsie. — Din fr. **dyspeptique**.

DISPERĂ, dispér, vb. I. **1.** Intranz. A-și pierde orice speranță, a deznădăjdui. **2.** Tranz. (Rar) A face pe cineva să-și piardă răbdarea; a exaspera. [Prez.: ind. și: **disperez**. — Var.: **desperă** vb. I] — Din lat. **desperare**.

DISPERĂNT, -Ă, disperanți, -te, adj. Care provoacă disperare. [Var.: **desperânt, -ă, adj.**] — **Dispera** + suf. **-ant**.

DISPERĂRE, disperări, s.f. Faptul de a **dispera**; desperație. ⇨ Loc. adv. **Cu disperare** = (în mod) disperat, deznădăjduit; **fig.** (în legătură cu modul de a munci, de a se strădui etc. pentru ceva) din toate puterile, aprig. ⇨ Expr. **A duce** (sau **a împinge** pe cineva) **la disperare** = a face (pe cineva) să-și piardă nădejdea; a exaspera. [Var.: **desperare** s.f.] — V. **dispera**.

DISPERÁT, -Ă, disperați, -te, adj. **1.** (Adesea substantivat) Ajuns la disperare; deznădăjduit. **2.** (Despre manifestări sau atitudini) Care exprimă, care dovedesc disperare. **3.** Care provoacă disperare; care prezintă puține posibilități de scăpare; periculos, grav. [Var.: **desperát, -ă, adj.**] — V. **dispera**.

DISPÉRS, disperse, adj. (Chim.; în sintagma **Sistem dispers** = amestec eterogen a două sau mai multor substanțe, dintre care cel puțin una este divizată în particule foarte mici. — Din lat. **dispersus**.

DISPERSĂ, dispersez, vb. I. Tranz. și refl. A (se) împrăști, a (se) răspândi, a (se) risipi în toate părțile. ⇨ (Chim.) A realiza o dispersie sau a fi în stare de dispersie. ⇨ Refl. (Fiz.; despre unde) A se descompune într-un spectru de unde cu frecvențe diferite. ⇨ Tranz. și refl. (În timp de război) A (se) deplasa în chip organizat (popularea, instituțiile etc.) din centrele aglomerate, în regiuni mai ferite. — Din fr. **disperser**.

DISPERSĂRE, dispersări, s.f. Acțiunea de a (se) dispersa și rezultatul ei; împrăștiere, răspândire. — V. **dispersa**.

DISPERSĂT, -Ă, dispersați, -te, adj. Împrăștiat. ⇨ **Atenție dispersată** = atenție distributivă, v. **distributiv**. — V. **dispersa**.

DISPÉRSIE, dispersii, s.f. **1.** Împrăștiere, răspândire, risipire. ⇨ Spec. (Chim.) Stare de împrăștiere, într-un mediu oarecare, a unei substanțe aflate în particule foarte mici. ⇨ Spec. (Fiz.) Separare a unei radiații sau a unei unde sonore în urma refracției, difracției etc. **2.** (Mat.) Repartizare a unei mulțimi de valori în jurul unei anumite valori tipice. [Var.: **dispersiune** s.f.] — Din fr. **dispersion**, lat. **dispersio, -onis**.

DISPERSIONÁL, -Ă, dispersionali, -e, adj. (Rar) De dispersie. [Pr.: **-si-o-**] — Din engl. **dispersional**.

DISPERSIUNE s.f. v. **dispersie**.

DISPERSÍV, -Ă, dispersivi, -e, adj. Care permite dispersia. — Din fr. **dispersif**.

DISPERSÓR, disperseare, s.n. Dispozitiv care reglează amestecul combustibil într-un carburator. — **Dispersa** + suf. **-or**.

DISPLĂCE vb. III v. **displăcea**.

DISPLAY, display-uri, s.n. (Inform., Electron.) **1.** Dispozitiv de vizualizare folosit ca periferic la calculatoare. **2.** Afișaj optoelectronic care conține un grup de cifre, folosit la instrumentele de măsură. **3.** Caracter tipografic sau literă tipografică aldină cursivă. [Pr.: **-pléi**] — Din engl. **display**.

DISPLĂCEĂ, dispłác, vb. II. Intranz. A nu-i plăcea, a nu agreea. [Var.: **displăce** vb. III] — Din it. **dispiacere** (după **plăcea**).

DISPLĂCŪȚ, -Ă, dispłăcuți, -te, adj. Neplăcut, dezagreabil. — V. **displăcea**.

DISPNEE s.f. Greutate în respirație în boli cardiace sau respiratorii; năduf. — Din fr. **dyspnée**, lat. **dyspnoea**.

DISPNEÍC, -Ă, dispneici, -ce, adj., s.m. și f. (Med.) (Suferind) de dispnee. [Pr.: **-ne-ic**] — Din fr. **dyspnéique**.

DISPONIBIL, -Ă, disponibili, -e, adj., s.n. **1.** Adj. De care se poate dispune, care nu are (momentan) o destinație precisă, care stă la dispoziție pentru a fi utilizat. ⇨ (Despre oameni) Care nu este ocupat; liber; care a fost scos (temporar) dintr-un post. **2.** S.n. Bani sau alte bunuri de care o instituție, o întreprindere, o persoană etc. poate dispune, la un moment dat, fără a afecta restul cheltuielilor sau nevoilor. — Din fr. **disponible**, lat. **disponibilis**.

DISPONIBILITĂȚE, disponibilități, s.f. **1.** Însușirea de a fi disponibil; starea a ceea ce este disponibil. **2.** (În loc. adv.) **În disponibilitate** = scos (temporar) dintr-un post. **3.** (Cont.; la pl.) Activele lichide și cele cu grad ridicat de lichiditate ale unei întreprinderi, formate din numerar și din echivalente de numerar. **4.** Lucru, bun de care se poate dispune; rezervă. **5.** (Mai ales la pl.) Stare sufletească în care sentimentele și rațiunea se manifestă libere și în plenitudinea lor. — Din fr. **disponibilité**.

DISPONIBILIZĂ, disponibilizez, vb. I. Tranz. **1.** A face să fie disponibil. **2.** A concedia. — **Disponibil** + suf. **-iza**.

DISPONIBILIZAT, -Ă, disponibilizați, -te, adj., s.m. și f. **1.** (Om) care a devenit disponibil. **2.** (Om) care a fost concediat.

DISPOZITÍV, dispozitive, s.n. **1.** Ansamblu de piese legate între ele într-un anumit fel (de obicei imobil), care îndeplinește o funcție bine determinată într-un sistem tehnic. ⇨ (Electron.) **Dispozitiv optoelectronic** = dispozitiv care are proprietatea de a transforma un semnal luminos într-unul electric sau invers. **2.** Dispunerea pe teren a trupelor în vederea unei acțiuni de luptă sau a unei deplasări; **p. ext.** (concr.) trupele astfel dispuse pe teren (și zona în care se află). **3.** Parte finală a unei hotărâri judecătorești, în care se arată soluția dată litigiului (și unele dispoziții accesorii). — Din fr. **dispositif**.

DISPOZÍȚIE, dispoziții, s.f. **1.** Prevedere obligatorie cuprinsă într-un act normativ; măsură sau hotărâre luată de un organ ierarhic superior și obligatorie pentru organul în subordine. ⇨ Loc. adv. **La dispoziție** = la îndemână. ⇨ Expr. **A fi** (sau **a sta, a se afla** etc.) **la dispoziția cuiva** = a fi gata să satisfacă dorințele, ordinele cuiva. **2.** Așezare a unor elemente într-un anumit loc, într-un anumit fel, într-o anumită ordine; alcătuire, construcție după un anumit plan. **3.** Stare sufletească (bună sau rea); **p. ext.** dorință (momentană) de a face un anumit lucru. **4.** (La pl.) Aptitudini. [Var.: **dispozițiune** s.f.] — Din fr. **disposition**, lat. **dispositio, -onis**.

DISPOZÍȚIONAL, -Ă, dispoziționali, -e, adj. (Cu caracter) de dispoziție. [Pr.: **-ți-o-**] — Din fr. **dispositionnel**.

DISPOZÍȚIUNE s.f. v. **dispoziție**.

DISPREȚ, dispreț, s.n. Sentiment de desconsiderare a cuiva sau a ceva; lipsă de considerație sau de stimă față de cineva sau de ceva. ⇨ Loc. adv. **Cu dispreț** = în mod disprețuitor. [Var.: (înv.) **despreț** s.n.] — Din it. **disprezzo**.

DISPREȚUÍ, disprețuiesc, vb. IV. Tranz. A avea sau a manifesta dispreț față de cineva sau de ceva; a trata cu dispreț pe cineva sau ceva, a nu lua în seamă. [Var.: (înv.) **desprețu** vb. IV] — **Dispreț** + suf. **-ui**.

DISPREȚUIRE, disprețuirii, s.f. Acțiunea de a **disprețui** [Var.: (înv.) **desprețuire** s.f.] — V. **disprețui**.

DISPREȚUÍT, -Ă, disprețuți, -te, adj. Care este tratat cu dispreț; desconsiderat. — V. **disprețui**.

DISPREȚUITÓR, -OĂRE, *disprețuitori, -oare*, adj. (Adesea adverbial) Care disprețuiește, care exprimă sau dovedește dispreț. [Pr.: -tu-i-] — **Disprețui** + suf. -tor.

DISPROPÓRTIE, *disproporții*, s.f. Lipsă de proporție între mai multe elemente comparabile; deosebire, nepotrivire flagrantă. — Din fr. **disproportion**.

DISPROPORTIONAL, -Ă, *disproporționali, -e*, adj. Disproporționat. [Pr.: -fi-o-] — Din fr. **disproportionnel**.

DISPROPORTIONALITATE, *disproporționalități*, s.f. Însușirea de a fi disproporțional. [Pr.: -fi-o-] — Din germ. **Disproportionalität**.

DISPROPORTIONĂT, -Ă, *disproporționați, -te*, adj. (Despre mai multe elemente comparabile) Lipsit de proporție; nepotrivit (de mare sau de mic). [Pr.: -fi-o-] — Din fr. **disproportionné**.

DISPRÓSIU s.n. Element chimic din grupul lantanidelor care se găsește în compoziția unor aliaje magnetice speciale. — Din fr. **dysprosium**.

DISPROTEINEMIE, *disproteinemii*, s.f. (Med.) Dereglare a echilibrului proteic. [Pr.: -te-i-] — Din fr. **dysprotéinémie**.

DISPŪNE, *dispún*, vb. III. 1. Tranz. A hotărî, a decide; a ordona. 2. Intrans. A avea la dispoziție, a avea posibilitatea de a utiliza ceva sau pe cineva după propria dorință. 3. Intrans. A ieși învingător într-o competiție sportivă, într-un meci; a învinge. 4. Tranz. A așeza într-o anumită ordine; a aranja. 5. Refl. A căpăta o bună dispoziție, a deveni vesel; a se înveseli. — Din fr. **disposer**, lat. **disponere** (după *pune*).

DISPŪNERE, *dispuneri*, s.f. Acțiunea de a (se) *dispune* și rezultatul ei. — V. **dispune**.

DISPŪS, -Ă, *dispuși, -se*, adj. Aflat într-o situație sau într-o stare sufletească potrivită pentru a face un lucru; înclinat să... gata să... ⇨ Expr. *A fi (bine) dispus = a)* a avea bună dispoziție, a fi vesel, mulțumit; *b)* a fi ușor amețit de băutura. *A fi rău (sau prost) dispus = a fi* într-o stare sufletească rea. — V. **dispune**.

DISPUTĂ, *dispút*, vb. I. 1. Tranz. (Despre persoane, grupări sau colectivități; construit cu dativul pronumelui) A lupta pentru dobândirea unui lucru, pentru întâietate, a fi în concurență, în rivalitate pentru...; a rivaliza. 2. Refl. (Despre întreceri, competiții sportive) A avea loc; a se desfășura. — Din fr. **disputer**, lat. **disputare**.

DISPUTABIL, -Ă, *disputabili, -e*, adj. Care poate fi disputat. — Din fr. **disputable**.

DISPUTĂRE, *disputări*, s.f. Faptul de a (se) *disputa* (2). — V. **disputa**.

DISPUTĂT, -Ă, *disputați, -te*, adj. Care dă naștere la discuții vii, controversate. *Problemă disputată*. ⇨ (Despre întreceri, competiții) Care dă naștere la o luptă vie pentru obținerea victoriei. — V. **disputa**.

DISPŪTĂ, *dispute*, s.f. 1. Discuție în contradictoriu între două sau mai multe persoane ori grupuri de persoane; controversă; *p. ext.* ceartă. 2. Luptă pentru întâietate, pentru tranșarea în favoarea sa a unei rivalități; *spec.* întrecere sportivă; desfășurare a unei întreceri sportive. — Din fr. **dispute**.

DISRITMICITATE s.f. (Rar) Lipsă de ritmicitate. — Pref. *dis-* + **ritmicitate**.

DISTĂNT, -Ă, *distanți, -te*, adj. (Despre oameni) Care este de o politețe rece și puțin comunicativă în relațiile cu ceilalți, care este rezervat; (despre atitudinea, manifestările oamenilor) care exprimă, trădează pe omul distant. — Din fr. **distant**.

DISTANȚĂ, *distanțez*, vb. I. 1. Tranz. A lăsa o anumită distanță între două sau mai multe ființe sau lucruri; a rări. 2. Refl. A se depărta (de un punct fix, de cineva sau de ceva); a lăsa în urmă, la o distanță (tot mai) apreciabilă (pe cineva sau ceva). ⇨ Fig. A se deosebi (în mod sensibil) de cineva în idei, în concepții etc.; a întrece, a depăși pe cineva ca valoare. — Din fr. **distanțer**.

DISTANȚĂRE, *distanțări*, s.f. Faptul de a (se) *distanța*. — V. **distanța**.

DISTANȚĂT, -Ă, *distanțați, -te*, adj. Care este separat unul de altul; care se află la distanță unul de altul. — V. **distanța**.

DISTĂNȚĂ, *distanțe*, s.f. 1. Interval care desparte două puncte în spațiu; depărtare. ⇨ Loc. adv. *La distanță = la o oarecare depărtare. De la distanță = de la un punct depărtat. Din distanță în distanță = din loc în loc, la anumite intervale (egale)*. ⇨ Expr. *A ține pe cineva la distanță = a se arăta distant față de cineva*. ⇨ Interval de timp care desparte două momente, două evenimente. 2. Fig. (Rar) Deosebire, diferență. *Distanța de la roșu la roz*. — Din fr. **distance**, lat. **distantia**.

DISTANȚIÉR, distanțiere, s.n. 1. Piesă care are funcția de a menține distanța reglementară dintre două piese, două elemente etc. 2. Instrument care servește la măsurarea distanțelor mici dintre nave. [Pr.: -fi-er] — **Distanță** + suf. -ier.

DISTÉN s.n. Silicic natural de aluminiu, de culoare albăstrui sau galbuie și cu luciu sidefiu, utilizat ca piatră semiprețioasă. — Din fr. **disthène**.

DISTÍH, distihuri, s.n. Unitate strofică alcătuită din două versuri cu structură metrică de obicei deosebită și cu înțeles de sine stătător. — Din fr. **distique**, lat. **distichon**.

DISTILĂ, *distilez*, vb. I. Tranz. A trece un lichid în stare de vapori prin fierbere și a condensa vaporii astfel obținuți (pentru a separa un component lichid). — Din fr. **distiller**, lat. **distillare**.

DISTILĂBIL, -Ă, *distilabili, -e*, adj. Care poate fi distilat. — Din fr. **distillable**.

DISTILĂRE, *distilări*, s.f. Acțiunea de a *distila*. — V. **distila**.

DISTILĂT, -Ă, *distilați, -te*, adj. Care a fost supus distilării; obținut prin distilare. ⇨ (Substantivat, n.) Produs obținut prin distilare. — V. **distila**.

DISTILĂTOR, -OĂRE, *distilatori, -oare*, s.m. și f., s.n.. 1. S.m. și f. Persoană calificată în operația de distilare. 2. S.n. Aparat cu care se face distilarea. — Din fr. **distillateur**.

DISTILĂȚIE, *distilații*, s.f. Distilare. — Din fr. **distillation**.

DISTILERIE, *distilerii*, s.f. Instalație industrială pentru distilare; întreprindere care posedă asemenea instalații. — Din fr. **distillerie**.

DISTINCT, -Ă, *distinți, -te*, adj. 1. Care se deosebește prin anumite trăsături proprii de alte lucruri de același fel sau asemănătoare; deosebit, diferit. 2. (Adesea adverbial) Clar, evident, lămurit, deslușit. — Din fr. **distinct**, lat. **distinctus**.

DISTINCTÍV, -Ă, *distinctivi, -e*, adj. Care caracterizează un lucru în mod exclusiv; prin care un lucru se distinge, diferă de altul; care servește pentru recunoaștere; caracteristic. — Din fr. **distinctif**.

DISTINCȚIE, *distinții*, s.f. 1. Deosebire, diferență. *A face distincție. Fără distincție*. 2. Finețe, eleganță în înfățișare și comportări. 3. Decorație sau titlu care se acordă unei persoane pentru merite deosebite. [Var.: **distincțiune** s.f.] — Din fr. **distinction**, lat. **distinctio, -onis**.

DISTINCȚIÚNE s.f. v. **distincție**.

DISTÍNGE, *distíng*, vb. III. 1. Tranz. și refl. A (se) deosebi de altceva sau de altceva prin trăsături specifice. 2. Refl. A se remarcă, a ieși în evidență prin meritele, rezultatele, realizările sale. ⇨ Tranz. A accuza cuiva o distincție, un premiu pentru meritele sale. 3. Tranz. A vedea limpede, lămurit; a observa. — Din fr. **distinguer**, lat. **distinguere**.

DISTÍNGERE, *distíngeri*, s.f. Faptul de a (se) *distinge*. — V. **distinge**.

DISTÍNS, -Ă, *distínși, -se*, adj. 1. Care se remarcă prin însușirile sale, care iese din comun; deosebit, remarcabil; (despre oameni) ilustru, eminent. 2. (Despre oameni și manifestările lor) Plin de distincție (2). ⇨ (În formule de adresare) *Distinsă doamnă!* ⇨ (În formule de încheiere sau, rar, de introducere a scrisorilor) *Primiți, vă rog, distinse salutări*. — V. **distinge**.

DISTÓM, distomi, s.m. (Biol.) Denumire veche a unui gen de viermi paraziți de tipul gălbează (1); *p. restr.* gălbează (1). — Din fr. **distome**.

DISTOMATÓZĂ s.f. (Med.) Boală determinată de infestarea omului cu diferiți distomi; *p. restr.* gălbează (2). — Din fr. **distomatose**.

DISTONĂ, pers. 3 *distonează*, vb. I. Intrans. A fi în dezacord, a nu se potrivi cu ansamblul sau cu restul. ⇨ Spec. (Despre sunete muzicale) A suna fals. — Din it. **distonare**.

DISTONĂNT, -Ă, *distonanți, -te*, adj. Care distonează; strident; fals. — **Distona** + suf. -ant.

DISTONĂNȚĂ, *distonanțe*, s.f. Faptul de a *distona*; caracterul a ceea ce distonează. — **Distona** + suf. -anță.

DISTONĂRE, *distonări*, s.f. Acțiunea de a *distona* și rezultatul ei. — V. **distona**.

DISTONIE, *distonii*, s.f. Dereglare funcțională a sistemului nervos vegetativ. — Din fr. **dystonie**.

DISTORSIOMÉTRU, *distorsiometre*, s.n. (Electron.) Aparat pentru măsurarea distorsiunilor armonice. [Pr.: -si-o-] — Din fr. **distorsiomètre**.

DISTORSIONĂ, *distorsionez*, vb. I. Intrans. (În dezacord) A produce distorsiune (1). [Pr.: -si-o-] — De la **distorsiune**.

DISTORSIONĂRE, *distorsionări*, s.f. Acțiunea de a *distorsiona*. [Pr.: -si-o-] — V. **distorsiona**.

DISTORSIONĂT, -Ă, *distorsionați, -te*, adj. Care prezintă distorsiuni. [Pr.: -si-o-] — Din **distorsiune**.

DISTORSIÚNE, *distorsiuni*, s.f. 1. Abatere (supărătoare) a unei oscilații, a unei imagini etc. de la forma inițială. 2. Răsucire, torsiune convulsivă a unor părți ale corpului. [Pr.: -si-u-] — Din fr. **distorsion**, lat. **distorsio, -onis**.

DISTRĂ, *distrez*, vb. I. 1. Refl. și tranz. A petrece sau a face pe cineva să-și petreacă timpul în mod agreabil; a (se) înveseli, a (se) amuza. 2. Tranz. (Rar) A distra. — Din fr. **distraire**.

DISTRĂCTÍV, -Ă, *distractivi, -e*, adj. Care distrează (1); plăcut, amuzant. — Din **distracție** (după *atracție* — *atractiv*).

DISTRĂCȚIE, *distracții*, s.f. 1. Ceea ce distrează, ceea ce produce destindere sufletească; amuzament, petrecere; agrement. 2. Lipsă de atenție, de concentrare. — Din fr. **distraction**, lat. **distractio**.

DISTRĂGE, *distrag*, vb. III. Tranz. A abate atenția cuiva de la un lucru, de la o preocupare, de la o grijă etc.; a distra. [Part. *distras*] — Din fr. **distraire** (după *trage*).

DISTRĂGERE s.f. (Rar) Acțiunea de a *distrage*. — V. **distrage**.

DISTRĂT, -Ă, distrăți, -te, adj. Care este absent la ceea ce se petrece în jurul lui, care se gândește în altă parte, la altceva. — V. **distra**.

DISTRIBUI, *distribui*, vb. IV. Tranz. A împărți ceva în mai multe locuri sau la mai multe persoane, dând fiecareia una sau mai multe părți; a repartiza. — Din fr. **distribuer**, lat. **distribuere**.

DISTRIBUIRE, *distribuirii*, s.f. Faptul de a *distribui*; împărțire, repartizare. — V. **distribui**.

DISTRIBUÎT, -Ă, distribuîți, -te, adj. Împărțit, repartizat. — V. **distribui**.

DISTRIBUITĂTOR, -OARE, *distribuitori, -oare*, s.m. și f., s.n. 1. S.m. și f. Persoană care distribuie ceva. ♦ Persoană (fizică sau juridică) care asigură distribuirea unor produse sau a unor servicii contra cost. 2. S.n. Aparat, piesă, dispozitiv sau mașină care asigură distribuirea rațională a unui material, a combustibilului etc. [Pr.: -*bu-i*] — **Distribui** + suf. -*tor*. Cf. fr. **distributeur**.

DISTRIBUTIV, -Ă, distributivi, -e, adj. 1. (În sintagmele) *Numeral distributiv* = numeral care arată repartizarea obiectelor în grupuri exprimate numeric. *Atenție distributivă* = atenție care poate fi îndreptată în mai multe direcții în același timp; atenție dispersată; *p. ext.* lipsă de concentrare; neatenție. 2. Caracterizat prin distributivitate. — Din fr. **distributif**, lat. **distributivus**.

DISTRIBUTIVITATE s.f. Proprietate a unei operații matematice sau logice de a putea fi efectuată separat asupra diferiților termeni dintr-o expresie, rezultatul astfel obținut fiind același ca și în cazul când operația ar fi fost aplicată întregii expresii. — Din fr. **distributivité**.

DISTRIBUȚIE, *distribuții*, s.f. 1. Distribuie, repartizare; mod de distribuie, de repartizare. ♦ Spec. Repartizarea rolurilor dintr-o piesă, dintr-o operă etc. la actori, la cântăreți; *p. ext.* ansamblul acțiilor, cântăreților care joacă într-o piesă, într-o operă etc. ♦ (Lingv.) Proprietate a unui element de a apărea sau nu în diferite contexte; totalitate a vecinătăților unui element. 2. Ansamblul organelor unei mașini care comandă automat efectuarea diferitelor faze de funcționare a mașinii. — Din fr. **distribution**, lat. **distributio**.

DISTRIBUȚIONAL, -Ă, distribuționali, -e, adj. De distribuție. ♦ *Analiză distribuțională* = metodă de analiză specifică lingvisticii structurale bazată pe principiul descrierii distribuției elementelor lingvistice. [Pr.: -*ți-o*] — Din fr. **distributionnel**.

DISTRICȚ, district, s.n. Unitate administrativ-teritorială din unele țări, care cuprinde fie capitala țării și împrejurimile ei, fie un teritoriu care are o populație cu compoziție națională omogenă. — Din fr. **district**, lat. **districtus**.

DISTRICȚUAL, -Ă, districtuali, -e, adj. Care aparține districtului, privitor la district. [Pr.: -*tu-al*] — Din fr. **districtuel**.

DISTRÔFIC, -Ă, distrofici, -ce, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care aparține distrofiei, privitor la distrofie. 2. Adj., s.m. și f. (Persoană) care suferă de distrofie. — Din fr. **dystrophique**.

DISTROFIE, *distrofii*, s.f. Stare patologică constând în alterarea structurii unui țesut, a unui organ, a unui sistem sau a organismului, în urma tulburărilor de nutriție. — Din fr. **dystrophie**.

DISTRUCTIV, -Ă, distructivi, -e, adj. Care distruge; distrugător, nimicitor. [Var.: **destrucțiv, -ă** adj.] — Din fr. **destructif** (după *distrage*).

DISTRUGĂTOR, -OARE, *distrugători, -oare*, adj., s.n. 1. Adj. Care distruge; nimicitor, distructiv. 2. S.n. Navă de luptă de tonaj mediu și cu viteză mare, fără curasă, care dispune de armament de artilerie, rachete și torpile; contratorpilor. — **Distruge** + suf. -*ător* (după fr. *destructeur*).

DISTRUGE, *distrug*, vb. III. Tranz. A face să nu mai existe (stricând, spărgând, dărâmiând etc.); a nimici, a ruina. ♦ Tranz. și refl. Fig. A face să-și piardă sau a-și piardă întreaga avere, întreaga sănătate, întreaga liniște sufletească etc. [Perf. s. *distrușei*, part. *distruș*] — Din it. **distruggere**.

DISTRUGERE, *distrugeri*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *distruge* și rezultatul ei; nimicire, ruinare. — V. **distruge**.

DISTRUȘ, -Ă, distruși, -se, adj. Nimicit, dărâmat, ruinat. ♦ Fig. (Despre oameni) Ruinat din punct de vedere material, fizic sau moral. — V. **distruge**.

DISURIE, *disurii*, s.f. (Med.) Eliminare dificilă a urinei, care apare la hipertrofia a prostatei, cistită etc. — Din fr. **dysurie**.

DIȘTERNE vb. III v. **deșterne**.

DÎTAI adj. invar. (Fam.) Care este (foarte) mare; coșcogea, ditamai. — Cf. țig. *dita* „iată”.

DÎTAMAI adj. invar. (Fam.) Care este (foarte) mare; coșcogea, ditai. — **Ditai** + **mai**¹.

DITIRĂMB, ditirambi, s.m. 1. (La vechii greci și la romani) Imn în onoarea lui Dionysos (Bachus); *p. ext.* poem liric plin de entuziasm. 2. Fig. Elogiu exagerat, în termeni bombastici, adus cuiva. — Din fr. **dithyrambe**, lat. **dithyrambus**.

DITIRĂMBIC, -Ă, ditirambici, -ce, adj. 1. Care aparține ditirambilor (1), privitor la ditirambi. 2. Fig. (Despre stil, vorbire, cuvinte etc.) Plin de elogiuri exagerate; emfatic, retoric. — Din fr. **dithyrambique**, lat. **dithyrambicus**.

DIURÉTIC, -Ă, diuretici, -ce, adj., s.n. (Medicament, ceai etc.) care produce sau mărește diureza. [Pr.: *di-u*] — Din fr. **diurétique**, lat. **diureticus**.

DIURĂZĂ, diureze, s.f. Producere și eliminare a urinei; creștere a cantității de urină. [Pr.: *di-u*] — Din fr. **diurèse**, lat. **diuresis**.

DIURN, -Ă, diurni, -e, adj. De zi, din timpul zilei; care are loc în timpul zilei; care durează o zi. ♦ *Mișcare* (sau *rotație*) *diurnă* = mișcare aparentă de rotație a sferei cerești (împreună cu aștria care par fixați pe ea) în jurul axei polilor, care durează o zi siderală. [Pr.: *di-urn*] — Din fr. **diurne**, lat. **diurnus**.

DIURNĂ, diurne, s.f. 1. Indemnizație plătită unui angajat pentru acoperirea cheltuielilor de deplasare în altă localitate în interes de serviciu. 2. Sumă zilnică plătită unui ziler. [Pr.: *di-ur*] — Din lat. **diurna**.

DIURNIST, -Ă, diurniști, -ste, s.m. și f. (Rar) Persoană angajată și plătită cu ziua; ziler. [Pr.: *di-ur*] — **Diurnă** + suf. -*ist*.

DIVAGĂ, divaghez, vb. I. Intrans. A se abate de la subiectul în discuție; *p. ext.* a vorbi aiurea, a bate câmpii. — Din fr. **divaguer**, lat. **divagari**.

DIVAGĂRE, divagări, s.f. Faptul de a *divaga*; divagație; digresiune. — V. **divaga**.

DIVAGAȚIE, divagații, s.f. Divagare; digresiune. — Din fr. **divagation**.

DIVÂN, divane, s.n. I. Canapea fără spătar, pe care se poate ședează sau dormi. II. 1. (În Imperiul Otoman) Consiliu cu atribuții politice, administrative și juridice, alcătuit din cei mai înalți demnitari; (în Țările Române) Sfat Domnesc. ♦ *Divan ad-hoc v. ad-hoc*. ♦ Adunare, ședință a divanului (II 1).

♦ Sală, clădire în care se adunau membrii divanului (II 1); sediul divanului; *p. gener.* loc de adunare și de consfătuire. 2. (Inv.) Judecată, proces. ♦ Expr. (Glumeț) *A face (cuiva) divan pe spinare* = a bate (pe cineva). III. Culegere postumă de versuri aparținând unui poet oriental. [Pl.: *divanuri*] — Din turc. **divan**.

DIVANIST, divaniști, adj. (În sintagma) *Boier divanist* = boier divanit, V. *divanit*. — **Divan** + suf. -*ist*.

DIVANIT, divaniți, adj. (În sintagma) *Boier divanit* = (și substantivat) boier care era membru al divanului (II 1); boier divanist; *p. ext.* persoană cu trecere pe lângă domnitor, făcând parte din propendadă. — Din ngr. **ntivanitis**.

DIVĂ, dive, s.f. (Adesea glumeț sau ir.) Cântăreață sau artistă celebră de teatru ori de cinema. — Din it., fr. **diva**.

DIVÉRGE, pers. 3 *diverge*, vb. III. Intrans. (Despre linii geometrice, razele unui fascicul etc.) A se îndepărta, a se răsfăra dintr-un punct comun în direcții diferite. — Din fr. **diverger**, lat. **divergere**.

DIVERGENT, -Ă, divergenți, -te, adj. 1. (Despre linii geometrice, raze luminoase dintr-un fascicul etc.) Care se depărtează dintr-un punct comun în direcții diferite; (despre fascicule de raze luminoase) a cărui secțiune crește pe măsura depărțării de un punct de referință; (despre sisteme optice) care produce un fascicul de raze de lumină ce se depărtează unele de altele. ♦ (Mat.; despre șiruri de numere) Care nu are o limită finită, care tinde spre infinit. 2. Fig. (Despre păreri, concepții, atitudini) Care se deosebesc, se contrazic între ele; care urmăresc scopuri diferite. — Din fr. **divergent**, lat. **divergens, -ntis**.

DIVERGENTĂ, divergențe, s.f. 1. Deosebire, dezacord de păreri, de concepții, de atitudini; *p. ext.* neînțelegere. ♦ Expr. *A face (sau a fi în) divergență* = (despre o parte a unui complet de judecată) a-și exprima sau a avea păreri deosebite de ale majorității asupra unei pricini judecate. 2. Proprietatea unor linii geometrice, unor raze și fascicule luminoase, unor sisteme optice etc. de a fi divergente. ♦ (Mat.) Mărime a unui câmp vectorial egală cu suma derivatelor parțiale ale componentelor vectorului într-un punct dat. — Din fr. **divergence**, lat. **divergentia**.

DIVERS, -Ă, diversi, -se, adj. 1. Care prezintă aspecte, trăsături variate, diferite; diferit, variat, felurit. ♦ *Fapt diversi* = a) întâmplare banală, de toate zilele; b) rubrică de ziare care comentează succint evenimentele cotidiene. ♦ (Substantivat, f. pl.) Probleme mărunte și auxiliare care se discută într-o adunare. 2. (La pl., precedând substantivul) Tot felul de..., diferiți. — Din fr. **divers**, lat. **diversus**.

DIVERSIFICĂ, diversific, vb. I. Tranz. A face ca un lucru, un proces, o acțiune etc. să prezinte aspecte (mai) numeroase și (mai) variate. — Din fr. **diversifier**, lat. **diversificare**.

DIVERSIFICĂRE, diversificări, s.f. Faptul de a *diversifica*. — V. **diversifica**.

DIVERSIONISM s.n. Atitudine, manifestare cu caracter de diversiune. [Pr.: -*si-o*] — **Diversiune** + suf. -*ism*.

DIVERSIONIST, -Ă, diversioniști, -ste, adj., s.m. și f. 1. Adj. De diversiune, cu caracter de diversiune, cu scopul de a provoca o diversiune. 2. S.m. și f. Persoană care provoacă sau încearcă să provoace o diversiune. [Pr.: -*si-o*] — **Diversiune** + suf. -*ist*.

DIVERSITĂTE s.f. Caracterul sau însușirea a ceea ce este divers; varietate, felurime. — Din fr. **diversité**, lat. **diversitas, -atis**.

DIVERSIUNE, diversiuni, s.f. 1. Încercare de a schimba cursul unei acțiuni, de a abate (prin crearea unor false probleme) intențiile, gândurile, acțiunile

sau planurile cuiva. ♦ Spec. Acțiune de luptă astfel dusă încât să-l inducă în eroare pe inamic asupra intențiilor reale de luptă. **2.** Acțiune politică întreprinsă cu scopul de a distra atenția de la problemele reale ale vieții publice. [Pr.: -si-u-] — Din fr. **diversion**, lat. **diversio**, **-onis**.

DIVERTÍCUL, *diverticula*, s.n. (Anat.) Cavitate saciformă ce comunică cu un canal natural. — Din fr. **diverticula**.

DIVERTISMÉNT, *divertissement*, s.n. **1.** Petrecere ușoară, agreabilă și de scurtă durată; distracție, amuzament. **2.** Compoziție muzicală instrumentală cu caracter distractiv. ♦ Suiță pentru un instrument sau pentru orchestră, alcătuită dintr-o serie de piese cu caracter diferit. ♦ Interludiu de dans, de muzică, de cântece vocale. — Din fr. **divertissement**.

DIVÍDE, *divid*, vb. III. Tranz. și refl. (Numai la prez.) A (se) împărți, a (se) diviza. — Din lat. **dividere**.

DIVIDÉND, *dividende*, s.n. Parte din profitul unei societăți pe acțiuni care revine fiecărui acționar la sfârșitul fiecărui exercițiu financiar, în raport cu acțiunile pe care le posedă. — Din fr. **dividende**, lat. **dividendus**.

DIVÍN, *-Ă, divini*, *-e*, adj. **1.** Provenit de la Dumnezeu sau de la zei, în felul lui Dumnezeu sau al zeilor; dumnezeiesc, ceresc. ♦ Făcut de oameni în slujba sau pentru preamărirea lui Dumnezeu; bisericesc, religios. **2.** Fig. Înzestrat cu însușiri cu totul excepționale; minunat. *Voce divină*. — Din fr. **divin**, lat. **divinus**.

DIVINĂTORIU, *-IE, divinatorii*, adj. (Livr.) Care aparține divinației, privitor la divinație, bazat pe divinație. — Din fr. **divinatoire**.

DIVINĂȚIE, *divinații*, s.f. (Livr.) Ghicire a viitorului prin metode tradiționale (preziceri, oracole, chiromanție, astrologie). [Var.: (Inv.) **devinăție** s.f.] — Din fr. **divination**, lat. **divinatio**, **-onis**.

DIVINITĂTE, *divinități*, s.f. **1.** Dumnezeu, zeu. **2.** Esență divină; dumnezeire. — Din fr. **divinité**, lat. **divinitas**, **-atis**.

DIVINIZĂ, *divinizez*, vb. I. Tranz. **1.** A iubi nespuse de mult pe cineva; a adora, a idolatriza. **2.** A trece pe cineva în rândul divinităților, a atribui cuiva putere divină; a deifica. — Din fr. **diviniser**.

DIVINIZĂRE, *divinizări*, s.f. Faptul de a *diviniza*. — V. **diviniza**.

DIVIZĂ, *divizez*, vb. I. Tranz. și refl. **1.** A (se) împărți în mai multe părți, grupuri etc. ♦ Tranz. Spec. A efectua o împărțire aritmetică. ♦ Tranz. Spec. A trasa diviziuni pe un instrument de măsură. **2.** A face să nu se mai înțeleagă sau a nu se mai înțelege între ei; a (se) despărți, a (se) izola; a (se) dezbinda. — Din fr. **diviser**.

DIVIZĂRE, *divizări*, s.f. Acțiunea de a (se) *diviza* și rezultatul ei. — V. **diviza**.

DIVIZIBIL, *-Ă, divizibili*, *-e*, adj. Care se poate diviza. ♦ Spec. (Despre numere întregi, polinoame etc.) Care se împarte exact (fără rest) cu alt număr, polinom etc. — Din fr. **divisible**, lat. **divisibilis**.

DIVIZIBILITĂTE s.f. Înșușirea de a putea fi divizat. ♦ Spec. Proprietatea a două numere întregi, a două polinoame etc. de a se împărți exact (fără rest) între ele. — Din fr. **divisibilité**.

DIVIZIE, *divizii*, s.f. **1.** Mare unitate militară, constituită din mai multe regimente de arme diferite sau mai multe nave de război. ♦ Comandamentul unei divizii (**1**). **2.** Fiecare dintre categoriile de calificare a echipelor sportive. — Din rus. **divizia**. Cf. fr. **division**.

DIVIZIÓN, *divizioane*, s.n. Subunitate de artilerie sau de cavalerie care corespunde unui batalion de infanterie. [Pr.: -zi-on] — Din rus. **division**, fr. **division**.

DIVIZIONĂR, *-Ă, divizionari*, *-e*, adj., s.f. **1.** Adj. (În sintagma *Monedă divizionară* = monedă reprezentând o fracțiune a unității monetare legale; *p. gener.* monedă de valoare mică; bani mărunți, mărunțiș. **2.** Adj. Care ține de o divizie (**1**), privitor la o divizie. **3.** Adj. Care are loc în cadrul unei divizii (**2**), care aparține unei divizii. **4.** S.f. Echipă care activează una dintre divizii (**2**). [Pr.: -zi-o-] — Din fr. **divisionnaire**.

DIVIZIUNE, *diviziuni*, s.f. **1.** Împărțire, fragmentare, separare; (concr.) fragment sau unitate care se obține printr-o împărțire. ♦ *Diviziunea muncii* = împărțire a activității în ramuri sau operații specializate de sine stătătoare. **2.** Spec. Operație logică de împărțire a genului în specii. **3.** Linioară care indică o anumită valoare pe scara sau pe cadranul unui instrument de măsură; valoare care corespunde acestei linioare. [Pr.: -zi-u-] — Din fr. **division**, lat. **divisio**, **-onis**.

DIVIZÓR, *divizori*, s.m. Număr întreg prin care se împarte exact alt număr întreg. ♦ *Divizor comun v. comun*. ♦ Împărțitor. — Din fr. **diviseur**, lat. **divisor**.

DIVÓRT, *divorțuri*, s.n. **1.** Desfacere pe cale legală a unei căsătorii. ♦ Loc. vb. *A da divorț* = a intenta acțiune de divorț; a divorța. **2.** Fig. Nepotrivire, dezacord între două lucruri, acțiuni, idei etc. — Din fr. **divorce**, lat. **divortium**.

DIVORTĂ, *divorțez*, vb. I. Intrans. (Despre soți) A se despărți prin divorț. ♦ Tranz. A determina pe cineva să se despărțea prin divorț. — Din fr. **divorcer** (după *divort*).

DIVORTĂT, *-Ă, divorțați*, *-te*, adj. Care a fost căsătorit și s-a despărțit legal de soție (sau de sot). — V. **divorța**.

DIVULGĂ, *divulg*, vb. I. Tranz. A dezvălui o taină; a da în vileag ceva ascuns. ♦ Spec. A transmite secrete de stat, economice, profesionale unei persoane neîndreptățite să le cunoască, constituind o infracțiune. — Din fr. **divulguer**, lat. **divulgare**.

DIVULGĂRE, *divulgări*, s.f. Faptul de a *divulga*. — V. **divulga**.

DIVULGATÓR, *-OĂRE, divulgatori*, *-oare*, s.m. și f. (Rar) Persoană care divulgă. — Din fr. **divulgateur**, lat. **divulgator**, **-oris**.

DÍXIE s.n. (Muz.) Dixieland. [Pr.: *díxi*] — Din engl. **Dixie**, fr. **dixie**.

DÍXIELAND, *dixielanduri*, s.n. Stil ritmat, bazat pe alămuri, în jazzul american; manieră de interpretare în acest stil. [Pr.: *dixilend*] — Din engl. **dixieland**.

DIXTUÓR, *dixtuoruri*, s.n. Lucrare muzicală compusă pentru zece voci sau zece instrumente; ansamblu vocal sau instrumental care execută o asemenea lucrare. [Pr.: -tu-or. — Pl. și: *dixtuoare*.] — Din fr. **dixtuor**.

DIZABILITĂTE, *dizabilități*, s.f. Stare fizică, psihică sau mintală, care limitează o persoană în deplasare, activitate, receptare; handicap. — Din engl. **disability**.

DIZAHARÍDĂ, *dizaharide*, s.f. Compus organic format din două molecule de monozaharide prin eliminarea dintre ele a unei molecule de apă. — Din fr. **disaccharide**.

DIZARMÓNIE, *dizarmonii*, s.f. **1.** Lipsă a armoniei; discordanță. **2.** (Psih.) Tip de personalitate caracterizat printr-un dezechilibru net, cu dificultăți de adaptare. — Din fr. **disharmonie**.

DIZENTÉRIC, *-Ă, dizenterici*, *-ce*, adj., s.m. și f. **1.** Adj. De dizenterie, privitor la dizenterie. **2.** Adj., s.m. și f. (Persoană) care este bolnavă de dizenterie. — Din fr. **dysentérique**, lat. **dysentericus**.

DIZENTERIE, *dizenterii*, s.f. Boală infecțioasă contagioasă care se manifestă prin ulceratii intestinale, dureri abdominale violente și diaree cu sânge. — Din fr. **dysenterie**, lat. **dysenteria**.

DIZERTAȚIE s.f. v. **desertație**.

DIZEUR, *dizeuri*, s.m. (Inv.) Cântăreț de muzică ușoară. [Pr.: *dizór*] — Din fr. **diseur**.

DIZEUZĂ, *dizeuze*, s.f. (Inv.) Cântăreață de muzică ușoară. [Pr.: *dizóză*] — Din fr. **diseuse**.

DIZGRAȚIA, *dizgrațiez*, vb. I. Tranz. A lipsi pe cineva de bunăvoință, de favoarea de care s-a bucurat până atunci, a-i retrage favoarea. [Pr.: -ți-a] — Din fr. **disgracier** (după *dizgrație*).

DIZGRAȚIE, *dizgrații*, s.f. Pierdere a favorii, a bunăvoinței, a grației unui monarh, a unei persoane influente, a unui superior. — Din it. **disgrazia**. Cf. fr. *disgrâce*.

DIZGRAȚIERE, *dizgrațieri*, s.f. Acțiunea de a *dizgrația*. [Pr.: -ți-e-] — V. **dizgrația**.

DIZGRAȚIÓS, *-OĂSĂ, dizgrațioși*, *-oase*, adj. Lipsit de grație, de farmec, de drăgălășenie. ♦ Dezagreabil. [Pr.: -ți-os] — Din it. **disgrazioso**. Cf. fr. *disgracieux*.

DIZIDÉNT, *-Ă* s.m. și f. v. **disident**.

DIZIDÉNTĂ s.f. v. **disidentă**.

DIZMIERDĂ vb. I. v. **dezmierdă**.

DIZMIERDĂRE s.f. v. **dezmierdare**.

DIZMIERDĂT, *-Ă* adj. v. **dezmierdat**.

DIZOLVĂ, *dizolv*, vb. I. Tranz. **1.** A face ca o substanță solidă, lichidă sau gazoasă să se disperseze în altă substanță (lichidă), spre a forma împreună o soluție. ♦ Refl. *Zahărul se dizolvă în apă*. **2.** A desființa ca persoană juridică o organizație, o asociație, o societate, o adunare etc. — Din lat. **dissolvere**. Cf. it. *dissolvere*.

DIZOLVĂNT, *-Ă, dizolvanți*, *-te*, adj., s.m. **1.** Adj. Care are însușirea de a dizolva. ♦ Fig. Care dezagregă, descompune, nimicește. **2.** S.m. Substanță (lichidă) care are însușirea de a dizolva în masa ei alte substanțe; solvent. — Din fr. **dissolvant**.

DIZOLVĂRE, *dizolvări*, s.f. Acțiunea de a (se) *dizolva* și rezultatul ei. — V. **dizolva**.

DIZOLVĂT, *-Ă, dizolvați*, *-te*, adj., s.m. **1.** Adj. (Despre substanțe) Care se află dispersat în altă substanță, cu care formează o soluție. **2.** S.m. Substanță care se dizolvă în masa altei substanțe; solvat. — V. **dizolva**.

DJ, *DJ*, s.m. Realizator, prezentator și comentator al unor programe muzicale la radio, cluburi sau discotecii. [Pr.: *digé*] — Cuv. engl.

DJIBOUTIÁN, *-Ă, djiboutieni*, *-e*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană originară sau locuitor din Republica Djibouti. **2.** Adj. Care aparține Republicii Djibouti sau djiboutienilor (**1**); privitor la Djibouti ori la djiboutieni. [Pr.: *gi-bu-*] — **Djibouti** (n.pr.) + suf. *-an*. Cf. fr. *djiboutien*.

DJÛRSTVĂ s.f. v. **dejurstvă**.

DO, *do*, s.m. Unul dintre cele șapte sunete ale gamei muzicale, situat pe treapta întâi din gama majoră-tip. ♦ Denumire a uneia dintre gamele muzicale (care începe cu sunetul „do”). [Pl.: *do*] — Din it. **do**.

DOAGĂ, *doage*, s.f. 1. Fiecare dintre bucățile de lemn (puțin încovoiate) care formează corpul unor vase strânse în cercuri. ♦ Expr. *A-i lipsi cuiva o doagă* sau *a fi (cam) într-o doagă* = a fi trăsnet, nebun; a avea comportări anormale. 2. Fig. Fire, mentalitate (ciudată, sicută). ♦ Expr. *A ajunge* (sau *a veni, a cădea*) *în doaga cuiva* = a ajunge să se identifice (în sens rău) cu cineva în felul de a fi, de a gândi. — Lat. **dog**.

DOAMNĂ, *doamne*, s.f. 1. Termen de politețe pentru o femeie (căsătorită). ♦ *Doamnă de onoare* = femeie (din aristocrație) aflată în serviciul unei prințese, al unei regine etc. ♦ Soție. ♦ Spec. (Înv.) Soție a unui domnitor sau a unui boier. ♦ Stăpână a unei case, a unei gospodării. 2. Compus: (Bot.; pop.) *doamnă-mare* sau *doamna-codrului* = mărăgună. — Lat. **dom(i)na**.

DOAR adv. 1. (Exprimă ideea unei delimitări sau restricții) Numai. *Stai doar o clipă!* ♦ Expr. *Doar că nu...* = aproape că..., puțin a lipsit să nu... 2. Vezi bine, cum se știe; desigur. *Doar nu m-ai căutat!* 3. Poate; probabil. *Va reuși doar până la urmă!* ♦ Expr. *Fără doar și poate* = fără nicio îndoială; neapărat. ♦ În speranța că... *L-a întrebat, doar va afla ce să facă.* ♦ Expr. *Într-o doară* = la noroc, la întâmplare, pe nimerite. 4. (Reg.; la începutul unei propoziții interogative) Oare? [Var.: **doară** adv.] — Lat. **de-hora**.

DOARĂ adv. v. **doar**.

DOBĂȘ s.m. v. **tobaș**.

DOBĂ s.f. v. **tobă**.

DOBĂNDĂ, *dobânzi*, s.f. 1. Sumă de bani care trebuie plătită sau primită pentru utilizarea banilor, în cadrul unei datorii, în legătură cu un depozit etc. ♦ Expr. *A plăti (cuiva) cu dobândă* = a se răzbuca cu prisosință și violență (pe cineva) pentru o pagubă sau o suferință. 2. Câștig, folos, profit. *Mai bine cu un om vrednic la pagubă decât cu un mișel la dobândă.* ♦ Cantitate dintr-un produs oferită (cumpărătorului) în plus. 3. (Înv.) Pradă de război. — Din **dobândi** (derivat regresiv).

DOBÂNDI, *dobândesc*, vb. IV. Tranz. 1. A obține ceva prin muncă, eforturi, perseverență; a câștiga, a realiza; a face rost de ceva, a găsi, a procura ceva. ♦ A primi, a căpăta. ♦ Expr. *A dobândi un copil* = a i se naște cuiva un copil. 2. (Înv.) A cuceri un oraș, o cetate etc. — Din sl. **dobyti** (**dobondon**).

DOBÂNDIRE, *dobândiri*, s.f. Faptul de a **dobândi**. — V. **dobândi**.

DÓBERMAN, *dobermani*, s.m. Rasă de câini de talie mijlocie, cu părul scurt și lucios, de culoare neagră, maro sau gri. — Din germ. **Dobermann**.

DOBITOC, **-OACĂ**, *dobitoci*, *-oace*, s.n., s.m. și f., adj. 1. S.n. Animal patruped (domestic). 2. S.m. și f., adj. (Peior.) (Om) care este lipsit de inteligență sau de bun-simț. — Din sl. **dobytkŭ**.

DOBITOCÉSC, **-EĂSCĂ**, *dobitocesci*, adj. 1. Care aparține dobitoacelor, privitor la dobitoace. 2. De dobitoc (2), specific unui dobitoc. — **Dobitoc** + suf. **-esc**.

DOBITOCÉȘTE adv. Ca dobitoacele; prostește; fără bun-simț. — **Dobitoc** + suf. **-ește**.

DOBITOCIE, *dobitocii*, s.f. Atitudine, comportare, faptă, vorbă de om prost sau lipsit de bun-simț. — **Dobitoc** + suf. **-ie**.

DOBORĂRE, *doborări*, s.f. Acțiunea de a **dobori** și rezultatul ei. — V. **dobori**.

DOBORĂT, **-Ă**, *doborăți*, *-te*, adj. (Despre oameni) Învins, zdrobit, distrus (sufletește). — V. **dobori**.

DOBORĂTOR, **-OĂRE**, *doborători*, *-oare*, adj. Care doboară. — **Dobori** + suf. **-tor**.

DOBORI, *dobor*, vb. IV. Tranz. 1. A da jos, a culca, a răsturna, a dărâma (la pământ). 2. A face să se desprindă și să cadă din locul unde este fixat, atârnat, agățat. ♦ A face să cadă o ființă sau un obiect care zboară sau plutește în aer. 3. A înfrânge, a supune, a distruge, a răpune pe cineva. ♦ Fig. A nimici, a desființa, a stârpi, a lichida o stare de lucruri, o situație etc. ♦ Fig. A birui, a copleși. *L-a doborât suferința.* 4. (Sport) A depăși cel mai bun rezultat anterior, a bate recordul existent. — Cf. **obori**.

DÓBOȘ, *doboșuri*, s.n. Tort făcut din foi de aluat suprapuse, cu cremă de ciocolată între ele, foaia de deasupra având o glazură de zahăr ars. — Et. nec.

DOBOȘĂR s.m. v. **toboșar**.

DOBROGEAN, **-Ă**, *dobrogeni*, *-e*, s.m., adj. 1. S.m. Persoană originară sau locuitor din Dobrogea. 2. Adj. Care aparține Dobrogei sau dobrogenilor (1), privitor la Dobrogea ori la dobrogeni. — **Dobrogea** (n. pr.) + suf. **-ean**.

DOBROGEANCĂ, *dobrogenca*, s.f. Femeie originară sau locuitoare din Dobrogea. — **Dobrogean** + suf. **-că**.

DOBZĂLĂ, *dobzalez*, vb. I. Tranz. (Reg.) A bate tare pe cineva. — Cf. magh. **dobzani**.

DOC¹, (2) *docuri*, s.n. 1. Tesătură de bumbac mai groasă, din care se fac haine de vară, salopete, prelate etc. 2. Sortiment de doc (1). — Din engl. **duck**.

DOC², *docuri*, s.n. Bazin portuar (împreună cu construcțiile și instalațiile aferente), în care vapoarele sunt încărcate, descărcate sau reparate; ansamblu de construcții, de instalații, de servicii tehnice și administrative care servesc un port; magazine într-un port, în care se depozitează cerealele și alte mărfuri. ♦ *Doc plutitor* = instalație plutitoare servind la repararea navelor. — Din fr., engl. **dock**.

DOCĂR, *docare*, s.n. Trăsurică ușoară cu două sau cu patru roți. — Din engl., fr. **dog-cart**.

DOCĂRAȘ, *docărașe*, s.n. Diminutiv al lui *docar*. — **Docar** + suf. **-aș**.

DOCÉNT, *docenți*, s.m. 1. (În unele țări) Grad didactic onorific în învățământul superior, corespunzând de obicei celui de conferențiar; persoană care are acest grad. 2. (În sintagma *doctor docent*) Titlu științific acordat doctorilor în științe care s-au distins printr-o activitate valoroasă; persoană care are acest titlu. — Din germ. **Dozent**.

DOCENȚĂ, *docențe*, s.f. Titlul, gradul sau funcția de docent; examen pentru obținerea acestui titlu sau grad. — **Docent** + suf. **-ență**.

DOCHÉR, *docheri*, s.m. Muncitor care lucrează în docuri², la încărcatul și descărcatul vapoarelor. — Din fr., engl. **docker**.

DOCIL, **-Ă**, *docili*, *-e*, adj. (Adesea adverbial) Care se supune la orice cu ușurință, fără să protesteze; supus, ascultător. — Din fr. **docile**, lat. **docilis**.

DOCILITĂTE s.f. Însușirea de a fi docil; supunere. — Din fr. **docilité**, lat. **docilitas**, **-atis**.

DOCIMAZIE, *docimazii*, s.f. Examen de laborator prin care se stabilește (în medicina judiciară) starea unui organ în momentul morții. — Din fr. **docimasia**.

DOCT, **-Ă**, *docți*, *-te*, adj. Învățat, erudit, savant. — Din fr. **docte**, lat. **doctus**.

DÓCTOR, *doctori*, s.m. 1. Persoană cu studii superioare care se ocupă cu vindecarea, tratarea sau prevenirea bolilor umane și animale; medic. 2. Titlu științific înalt acordat de o instituție academică sau de învățământ superior; persoană care are acest titlu. 3. (Fam.) Persoană foarte pricepută într-un domeniu. 4. (Bot., reg.; în forma *doftor*) Arbust mediteranean și tropical din care se extrage saburul (*Aloë vera*). [Var.: (1, pop.) **dóftor** s.m.] — Din lat. **doctor**, fr. **docteur**. Cf. germ. **Doktor**.

DOCTORAL, **-Ă**, *doctorali*, *-e*, adj. (Despre manifestările omului) Grav, solemn; pedant, afectat; încrezut, îngâmfat. — Din fr. **doctoral**.

DOCTORÁND, **-Ă**, *doctoranzi*, *-de*, s.m. și f. Persoană care își pregătește lucrarea de doctorat. — Din germ. **Doktorand**.

DOCTORANTURĂ s.f. (Rar) Perioada cât o persoană este doctorand; p. ext. doctorat. — Din **doctorand**.

DOCTORĂȘ, *doctorași*, s.m. Diminutiv al lui *doctor* (1); medic tânăr; (peior.) medic lipsit de valoare. [Var.: (pop.) **doftorăș** s.m.] — **Doctor** + suf. **-aș**.

DOCTORÁT, *doctorate*, s.n. Stagiul de calificare științifică superioară, efectuat după terminarea studiilor universitare, în vederea obținerii titlului de doctor (2); examen final, de susținere a unei lucrări, dat pentru obținerea acestui titlu; titlu de doctor (2) obținut în urma acestui examen. — Din fr. **doctorat**.

DOCTOREASĂ, *doctorese*, s.f. (Pop. și fam.) Soție de doctor (1); femeie care practică medicina; doctoriță. ♦ Femeie care vindecă bolile cu mijloace empirice. [Var.: **doftoreasă** s.f.] — **Doctor** + suf. **-easă**. Cf. fr. **doctoresse**.

DOCTORICÉSC, **-EĂSCĂ** adj. v. **doftoricesc**.

DOCTORICÍ vb. IV v. **doftorici**.

DOCTORIE, *doctorii*, s.f. Preparat, substanță care se folosește pentru vindecarea, ameliorarea sau prevenirea unei boli; medicament, leac. [Var.: (pop.) **doftorie** s.f.] — **Doctor** + suf. **-ie**.

DÓCTORIȚĂ, *doctorițe*, s.f. Femeie medic. [Acc. și: *doctoriță*.] — Var.: (pop.) **dóftoriță** s.f.] — **Doctor** + suf. **-iță**.

DOCTRINĂR, **-Ă**, *doctrinari*, *-e*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care aparține unei doctrine, privitor la o doctrină. 2. S.m. și f. Persoană care formulează și susține o doctrină. 3. S.m. și f. Persoană care aderă la unele păreri preconcepte, dogmatice. — Din fr. **doctrinaire**.

DOCTRINĂ, *doctrine*, s.f. Totalitatea principiilor unui sistem politic, științific, religios etc. ♦ Ansamblul principiilor dintr-o ramură a cunoașterii. — Din fr. **doctrine**, lat. **doctrina**.

DOCUMENT, *documente*, s.n. 1. Act prin care se adevărește, se constată sau se preconizează un fapt, se conferă un drept, se recunoaște o obligație. 2. Text scris sau tipărit, inscripție sau altă mărturie servind la cunoașterea unui fapt real actual sau din trecut. — Din fr. **document**, lat. **documentum**.

DOCUMENTĂ, *documentez*, vb. I. Refl. A se informa amănunțit și temeinic (pe bază de documente). ♦ Tranz. A dovedi, a susține ceva pe bază de documente. — Din fr. **documenter**.

DOCUMENTĂR, **-Ă**, *documentari*, *-e*, adj., s.n. 1. Adj. Cu caracter sau valoare de document. 2. Adj., s.n. (Film sau scriere) care prezintă fapte absolut autentice. — Din fr. **documentaire**.

DOCUMENTĂRE, *documentări*, s.f. Acțiunea de a (se) documenta. ♦ Documentație. — V. **documenta**.

DOCUMENTARIST, **-Ă**, *documentariști*, *-ste*, s.m. și f. 1. Persoană care are funcția de a face documentarea științifică într-o problemă dată; funcție ocupată de această persoană. 2. Autor de filme documentare. — Din fr. **documentariste**.

DOCUMENTARISTIC, **-Ă**, *documentaristici*, *-ce*, adj. De documentarist; de documentare. — **Documentar** + suf. *-istic*.

DOCUMENTĂT, **-Ă**, *documentați*, *-te*, adj. 1. Întemeiat pe documente, elaborat pe baza unei largi documentații; *p. ext.* bine informat. 2. Dovedit, susținut pe bază de documente. — V. **documenta**.

DOCUMENTĂȚIE, *documentații*, s.f. Totalitatea mijloacelor de informare referitoare la o problemă sau la un domeniu de activitate; documentare. — Din fr. **documentation**. Cf. rus. *dokumentăiia*.

DODECAÉDRIC, **-Ă**, *dodecaedrici*, *-ce*, adj. De dodecaedru, privitor la dodecaedru, care formează un dodecaedru. — Din fr. **dodécaédrique**.

DODECAÉDRU, *dodecaedre*, s.n. Poliedru cu douăsprezece fețe. ♦ Cristal care are aspectul unui astfel de poliedru. — Din fr. **dodécaèdre**.

DODECAFŌNIC, **-Ă**, *dodecafonici*, *-ce*, adj. Care aparține dodecafonismului, privitor la dodecafonism; dodecafonist. — Din fr. **dodécaphonique**.

DODECAFONISM s.n. (Muz.) Tehnică de compoziție bazată pe folosirea tuturor celor douăsprezece sunete ale gamei cromatice, considerate ca având aceeași importanță și ducând la desființarea legăturilor tonale normale. — Din fr. **dodécaphonisme**.

DODECAFONIST, **-Ă**, *dodecafonisti*, *-ste*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care aparține dodecafonismului, privitor la dodecafonism; dodecafonic. 2. S.m. și f. Compozitor care folosește dodecafonismul. — Din fr. **dodécaphoniste**.

DODECAGŌN, *dodecagone*, s.n. Poligon cu douăsprezece laturi și douăsprezece unghiuri. — Din fr. **dodécagone**.

DODECAGONĂL, **-Ă**, *dodecagonali*, *-e*, adj. De dodecagon, privitor la dodecagon, care formează un dodecagon. — Din fr. **dodécagonal**.

DODECĂR, *dodecari*, s.m. Veche monedă turcească de aur, care a circulat și în Țările Române în sec. XIX. — Din ngr. **dodekária** „duzină”.

DODECASILĂB, **-Ă**, *dodecasilabi*, *-e*, s.m., adj. (Vers) care are douăsprezece silabe. — Din fr. **dodécasyllabe**, lat. **duodecasyllabus**.

DODECASILĂBIC, **-Ă**, *dodecasilabici*, *-ce*, adj. (Despre versuri) Care are douăsprezece silabe. — Din fr. **dodécasyllabique**.

DŌDII s.f. pl. (Pop. și fam.; în expr.) A vorbi sau a grăi (*cam*) în *dodii* = a vorbi fără șir; a aiuri. A *lăsa* (pe cineva) în *dodiile* lui = a lăsa (pe cineva) să-și facă nestingherit toanele, capriciile. A *umbla* sau a *merge* (*ca*) în *dodii* = a umbla sau a merge în neștire, năuc. — Et. nec.

DŌFTOR s.m. v. **doctor**.

DOFTORĂȘ s.m. v. **doctoraș**.

DOFTOREĂSĂ s.f. v. **doctoreasă**.

DOFTORĂL, *doftoresc*, vb. IV. (Pop. și fam.) 1. Tranz. A îngriji un bolnav (cu mijloace empirice); a doftorici. 2. Refl. (Despre bolnavi) A se trata; a se vindeca (în urma unui tratament). — Din **doftor**.

DOFTORICĂS, **-EĂSCĂ**, *doftoricești*, adj. (Pop.) De doctor; medical. [Var.: (fam.) **doftoricăsc**, **-ească** adj.] — **Doftor** + suf. *-icesc*.

DOFTORICĂL, *doftoricesc*, vb. IV. (Pop.) 1. Tranz. A îngriji un bolnav (folosind mijloace empirice); a doftori. 2. Refl. (Despre bolnavi) A se trata; a se vindeca (în urma unui tratament). [Var.: (fam.) **doftoricăl** vb. IV] — Din **doftor**.

DOFTORIE s.f. v. **doctorie**.

DŌFTORITĂ s.f. v. **doftoriță**.

DOFTOROĂIE, *doftoroaie*, s.f. (Pop.) 1. Femeie (bătrână) care vindecă bolile cu mijloace empirice. 2. Soție de doctor (1); femeie care practică medicina. — **Doftor** + suf. *-oaie*.

DOG, *dogi*, s.m. Rasă de câini de talie foarte mare, cu botul lat și turtit, cu părul scurt, des și lins. — Din fr. **dogue**, engl. **dog**.

DOGĂR, (1) *dogari*, s.m., (2) *dogare*, s.n. 1. S.m. Meșteșugar care confecționează doage sau vase din doage; butnar. 2. S.n. Unealtă cu lama în formă de seceră, folosită pentru făcut doage. — **Doagă** + suf. *-ar*.

DOGĂRIE¹ s.f. Meseria dogarului; butnărie. — **Dogar** + suf. *-ie*.

DOGĂRIE², (1) *dogării*, s.f. 1. Atelier în care se lucrează obiecte din doage. 2. Cantitate de obiecte lucrate din doage. — **Doagă** + suf. *-ărie*.

DŌGE, *dogi*, s.m. Titlu purtat de conducătorii politici ai unora dintre vechile republici aristocratice italiene; persoană care avea acest titlu. — Din it. **doge**.

DŌGGER s.n. (Geol.) Epoca mijlocie a jurascului. [Pr.: *dŏgăr*] — Din fr., engl. **dogger**.

DOG¹, *dogesc*, vb. IV. Refl. 1. (Despre butoaie, putini etc.) A avea doagele desfăcute, depărtate una de alta, rupte. ♦ Tranz. *Uscăciunea dogește butoaiele*. 2. Fig. (Despre voce) A suna răgușit. — Din **doagă**.

DOGIT, **-Ă**, *dogiți*, *-te*, adj. 1. (Despre vase făcute din doage) Cu doagele desfăcute, depărtate una de alta, desprinse din cercuri. ♦ Expr. *Sună a dogit* = produce, la cea mai ușoară atingere, un sunet caracteristic de vas cu doagele desfăcute, plesnite. 2. Fig. (Despre voce) Răgușit, hodorigit. — V. **dogi**.

DOGĂTIC, **-Ă**, *dogmatici*, *-ce*, adj., s.f., s.n. 1. Adj. Care ține de dogme, privitor la dogme; care se sprijină pe dogme. 2. S.f. Parte a teologiei care cuprinde expunerea sistematică a adevărilor revelate ce se referă la Dumnezeu și la acțiunea sa; tratat asupra dogmelor religioase. 3. S.m. și f. Adept al dogmatismului; dogmatist. — Din fr. **dogmatique**, lat. **dogmaticus**.

DOGĂTICIAN, *dogmaticieni*, s.m. Specialist în dogmatică. [Pr.: *-ci-an*] — De la **dogmatică**. Cf. engl. *dogmatician*.

DOGĂTISM s.n. 1. Atitudine bazată pe o dogmă, respingând îndoiala și critica. 2. Comportament al unei persoane dogmatice. — Din fr. **dogmatisme**. Cf. rus. *dogmatizm*.

DOGĂTIST, **-Ă**, *dogmațiști*, *-ste*, s.m. și f. (Rar) Dogmatic (3). — Din fr. **dogmatiste**.

DOGĂTIZĂ, *dogmatizez*, vb. I. Intrans. A vorbi, a expune pe un ton dogmatic, sentențios. — Din fr. **dogmatiser**.

DOGĂTIZĂRE, *dogmatizări*, s.f. Acțiunea de a *dogmatiza*. — V. **dogmatiza**.

DŌGMĂ, *dogme*, s.f. 1. Învățătură, teză etc. fundamentală a unei religii, care nu poate fi supusă criticii. 2. Teză, doctrină politică, științifică etc. considerată imuabilă și impusă ca adevăr incontestabil. — Din fr. **dogme**, lat. **dogma**.

DOGOĂRE s.f. Căldură arzătoare produsă de soare, de foc sau de un obiect foarte fierbinte; dogoreală. — Din **dogori**.

DOGORĂT, **-Ă** adj. v. **dogorit**.

DOGORĂTOR, **-OĂRE** adj. v. **dogoritor**.

DOGORĂLĂ s.f. Faptul de a *dogori*; dogoare. — **Dogori** + suf. *-eală*.

DOGORĂL, *dogoresc*, vb. IV. Intrans. 1. (Despre soare, foc etc.; la pers. 3) A răspândi căldură puternică, arzătoare. ♦ Tranz. A da cuiva o senzație de căldură arzătoare; a încinge, a înfierbânta ceva. 2. (Despre oameni și despre părți ale corpului lor) A fi aprins, încins, înfierbântat de o emoție, de boală etc. [Var.: **dogorî** vb. IV] — Din bg. **dogorja**, sb. **dogoreti**.

DOGORIT, **-Ă**, *dogoriți*, *-te*, adj. Înfierbântat, ars; pârlit. [Var.: **dogorăt**, **-ă** adj.] — V. **dogori**.

DOGORITŌR, **-OĂRE**, *dogoritori*, *-oare*, adj. Care dogorește; fierbinte, arzător. [Var.: **dogorătŏr**, **-oăre** adj.] — **Dogori** + suf. *-tor*.

DOGORÎ vb. IV v. **dogori**.

DŌHOT, (2) *dohoturi*, s.n. (Reg.) 1. Lichid uleios obținut prin distilarea unor materiale vegetale și folosit la ungerea osilor carului și căruței; păcură pentru uns osiile. 2. Sortiment de dohot (1). — Din ucr. **dehoť**.

DŌHOTNIȚĂ, *dohotnițe*, s.f. (Reg.) Vas în care se păstrează dohotul. — **Dohot** + suf. *-niță*.

DOI, **DŌUĂ** num. card. Număr având în numărătoare locul între unu și trei și indicat matematic prin cifrele 2 și 11. ♦ (Adjectival) *Vine cu doi prieteni*. ♦ Loc. adv. *În (sau din) două vorbe (sau cuvinte)* = pe scurt, fără multă vorbă. *La doi pași* = aproape. ♦ Expr. (Fam.) *(A spune) două vorbe și-un cuvânt* = (a spune) pe scurt, în puține cuvinte. (Fam.) *În doi timpi și trei mișcări* = foarte repede, imediat. ♦ (Cu valoare de num. ord.) *Tomul doi*. ♦ (Intră în componența num. adverbial) *A venit de două ori*. ♦ (Intră în componența num. distributiv) *Plecau câte doi*. ♦ (Substantivat) *Trei de doi*. ♦ Loc. adv. *În (sau pe din) două* = în două bucăți, în două părți (egale). *În (sau pe din) două cu...* = amestecat (în părți egale) cu altceva. *Una-două* = întruna, mereu, continuu. *Cu una, cu două* = (în construcții negative) cu ușurință, repede. *Nici una, nici două* = pe neașteptate; imediat. *Din două una sau una din două* = ori una, ori alta; ori..., ori... ♦ Expr. *Una și cu una fac două* = fără vorbă multă; scurt, limpede. *A nu vorbi sau a nu zice (nici) două* = a nu scoate o vorbă; a tăcea. ♦ (Adjectival) *Vreo doi* = câțiva. ♦ (Substantivat) Cifra care indică numărul definit mai sus. *A scris un doi pe tablă*. — Lat. ***dui, duae**.

DŌICĂ, *doici*, s.f. Femeie care alăptează (și îngrijește) copilul altei femei. ♦ Dădacă. — Din bg. **dojka**.

DŌILEA, **DŌUA** num. ord. (Precedat de art. „al”, „a”; de obicei cu valoare adjectivală) Care se află între întâiul și al treilea. ♦ Loc. adv. *De-al doilea* = (despre veri) care sunt copiii verilor primari. ♦ Loc. adv. *A doua zi* = în ziua următoare. *A doua oară* = data următoare; cu altă ocazie. *Al doilea* = după primul, pe urmă. (Pop.) *De-al doilea* = a doua oară. ♦ Expr. *A pune (sau a lăsa, a trece etc.) ceva pe planul al doilea* = a considera ceva ca fiind de importanță secundară. [Pr.: *do-i/ doi-*] — **Doi** + **le** + **a**.

DOÎME, *doimi*, s.f. 1. Jumătate dintr-un întreg (împărțit în părți egale). 2. Spec. (Muz.) Jumătate dintr-o notă întreagă. — **Doi** + suf. *-ime*.

DOINĂR, *doinari*, s.m. (Pop.) Doinaș. — **Doină** + suf. *-ar*.

DOINĂȘ, *doinași*, s.m. (Pop.) Cântăreț de doine; doinar. — **Doină** + suf. *-aș*.

DOINĂ, *doine*, s.f. Specie a liricii populare și a folclorului muzical românesc, care exprimă un sentiment de dor, de jale, de revoltă, de dragoste etc., preluată și de poezia cultă. — Et. nec.

DOINI, *doinesc*, vb. IV. Intrans. și tranz. A cânta doine (din gură, din fluier, din frunză etc.). — Din **doină**.

DOINIRE, *doiniri*, s.f. Faptul de a *doini*; (concr.) *doină*. — V. **doini**.

DOINIȘOARĂ, *doinișoare*, s.f. Doiniță. — **Doină** + suf. *-ișoară*.

DOINITOR, *-OARE*, *doinitori*, *-oare*, adj. (Adesea substantivat) Care doinește. — **Doini** + suf. *-tor*.

DOINIȚĂ, *doinițe*, s.f. Diminutiv al lui *doină*; *doinișoară*. — **Doină** + suf. *-ițe*.

DÔISPRECE, **DÔUĂSPRECE** num. card. v. **doisprezece**.

DÔISPRECELEA, **DÔUĂSPRECEA** num. ord. v. **doisprezecelea**.

DÔISPREZECE, **DÔUĂSPREZECE** num. card. Număr având în numărătoare locul între unsprezece și treisprezece. ♦ (Adjectival) *Are doisprezece copii*. ♦ (Cu valoare de num. ord.) *Secolul doisprezece*. ♦ (Intră în componența num. adverbial) *De douăsprezece ori*. ♦ (Intră în componența num. distributiv) *Câte doisprezece oameni*. ♦ (Substantivat) *Trei de doisprezece*. [Var.: (reg.) **dôisprece**, **dôuăsprece**; **dôispe**, **dôuășpe** num. card.] — **Doi** + **spre** + **zece**.

DÔISPREZECELEA, **DÔUĂSPREZECEA** num. ord. (Precedat de art. „a”, „a”; de obicei cu valoare adjectivală) Care se află între al unsprezecelea și al treisprezecelea. ♦ Expr. *În ceasul al doisprezecelea* = în ultimul moment. [Var.: (reg.) **dôisprecelea**, **dôuăsprecea**; **dôispelea**, **dôuășpea** num. ord.] — **Doisprezece** + **le** + **a**.

DÔISPREZECÎME, *doisprezecimi*, s.f. A douăsprezecea parte dintr-un întreg, împărțit în părți egale. — **Doisprezece** + suf. *-ime*.

DÔISPE, **DÔUĂȘPE** num. card. v. **doisprezece**.

DÔISPELEA, **DÔUĂȘPEA** num. ord. v. **doisprezecelea**.

DOJÂNĂ, *dojeni*, s.f. Osobație cu caracter moralizator, făcută cuiva care a comis o greșeală (ușoară); monstrare, ceartă. — Din **dojeni** (derivat regresiv).

DOJENI, *dojenesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (recipr.) A(-și) face observații moralizatoare; a (se) mostra, a (se) certa. — Din sl. **dognati**, **doženon**.

DOJENIRE, *dojeniri*, s.f. Acțiunea de a (se) *dojeni* și rezultatul ei; monstrare. — V. **dojeni**.

DOJENITOR, *-OARE*, *dojenitori*, *-oare*, adj. Care dojenește; care exprimă un reproș, o imputare, o nemulțumire. — **Dojeni** + suf. *-tor*.

DOL, *doluri*, s.n. (Jur.) Acțiune făcută cu rea-credință, cu viclenie, pentru a determina pe cineva să încheie un contract nefavorabil sau să admită o clauză defavorabilă într-un contract. — Din fr. **dol**, lat. **dolus**.

DOLĂR, *dolari*, s.m. Unitate monetară în Statele Unite ale Americii, în Canada, Australia, Liberia etc. — Din engl., fr. **dollar**.

DOLBY® s.n. Denumire comercială a unui sistem electronic de reducere a zgomotului de fond de pe benzile magnetice. — Din engl. **Dolby** [system].

DOLCE adv. (Muz.; indică modul de executare) Delicat, cu blândețe. — Cuv. it.

DOLCÎSSIMO adv. (Muz.; indică modul de executare) Cu multă duioșie. — Cuv. it.

DOLDORA adj. invar., adv. (Umplut, plin, îndesat etc.) peste măsură, până la refuz. — Din tc. **doldur**.

DOLEANȚĂ, *doleanțe*, s.f. Dorință, cerere, plângere (expusă în scris sau oral). [Pr.: *-le-an-*] — Din fr. **doléance**.

DOLICOCEFĂL, *-Ă*, *dolicocefali*, *-e*, adj. (Despre oameni; adesea substantivat) Care are craniul alungit din față către spate; (despre craniu) alungit din față către spate. [Var.: **dolihocéfál**, *-ă* adj.] — Din fr. **dolichocéphale**.

DOLICOCEFALIE s.f. Însușirea de a fi dolicocefal, faptul de a aparține tipului dolicocefal. [Var.: **dolihocéfalie** s.f.] — Din fr. **dolichocéphalie**.

DOLIE, *dolii*, s.f. 1. Șanț sau unghi format la intersecția a două versante de acoperiș. 2. (Reg.) Loc în care un râu curge încet, lin. — Din sl. **doľé**.

DOLIHOCEFĂL, *-Ă* adj. v. **dolicocefal**.

DOLIHOCEFALIE s.f. v. **dolicocefalie**.

DOLINĂ, *doline*, s.f. Formă negativă de relief carstic cu aspect de pâlnie, formată prin dizolvarea la suprafață a unor roci solubile. — Din sb. **dolina**. Cf. fr. **doline**.

DOLIU, *doliuri*, s.n. 1. Durere profundă pricinuită de moartea cuiva sau de o mare nenorocire colectivă; atitudine plină de tristețe a celui căruia i-a murit cineva. ♦ *Zi de doliu* = zi care amintește un eveniment dureros. 2. Semn

exterior (îmbrăcăminte neagră, panglică neagră etc.) prin care cineva își exprimă doliul (1); perioadă cât cineva poartă asemenea semne. ♦ Loc. adj. *De doliu* = (despre haine, culori etc.) care se folosește pentru a exprima durerea la moartea și după moartea unei rude. ♦ Loc. adv. *În doliu* = în haine de culoare neagră (în semn de doliu 1). — Din lat. **dolium**. Cf. fr. **d e u i l**.

DOLJÉAN, *-Ă*, *doljeni*, *-e*, s.m., adj. 1. S.m. Persoană originară sau locuitor din județul Dolj. 2. Adj. Care aparține județului Dolj sau doljenilor (1); referitor la județul Dolj ori la doljenii. — **Dolj** (n. pr.) + suf. *-ean*.

DOLJÉANCĂ, *doljence*, s.f. Femeie originară sau locuitoare din județul Dolj. — **Doljean** + suf. *-că*.

DOLLY s.n. (Cin.) Dispozitiv pe care se instalează aparatul de filmat pentru a executa vederi panoramice. — Din fr., engl. **dolly**.

DOLMĂN, *dolmane*, s.n. Haină ofițerească scurtă, îmblănită și împodobită cu brandenburguri. ♦ Haină bărbătească groasă, căptușită cu blană. — Din fr. **dolman**, germ. **Dolman**.

DOLMÉN, *dolmene*, s.n. Monument funerar megalitic, format dintr-o lespede mare de piatră așezată orizontal pe altele dispuse vertical. — Din fr. **dolmen**.

DOLOFĂN, *-Ă*, *dolofani*, *-e*, adj. (Despre ființe și părți ale lor) Gras, durduț, rotofel. — Et. nec.

DOLOMÎT s.n. v. **dolomită**.

DOLOMÎTĂ s.f. 1. Mineral format din carbonat de calciu și carbonat de magneziu, cristalizat în sistemul romboedric. 2. Rocă cu aspect grăunțos formată din dolomită (1). [Var.: **dolomît** s.n.] — Din fr. **dolomite**.

DOLOMÎTIC, *-Ă*, *dolomitici*, *-ce*, adj. De dolomită, care conține dolomită, care este format din dolomită. — Din fr. **dolomitique**.

DOLOMITIZARE s.f. Transformare a rocilor calcaroase în dolomită prin îmbogățirea în magneziu. — După fr. **dolomitisation**.

DOLOSIV, *-Ă*, *dolosivi*, *-e*, adj. (Jur.; despre acțiuni, contracte etc.) Făcut prin înșelăciune, cu rea-credință. — Din fr. **dolosif**.

DOM, *domuri*, s.n. 1. Catedrală impunătoare, biserică principală în unele orașe italiene, germane etc.; p. ext. clădire monumentală; p. restr. acoperiș care îmbracă la exterior o cupolă a unei clădiri monumentale. 2. Recipient de oțel montat la partea superioară a cazanelor orizontale de aburi. 3. Structură geologică în formă de boltă largă, circulară sau eliptică. [Var.: (inv., 1) **dómă** s.f.] — Din fr. **dôme**. Cf. it. **duomo**, germ. **Dom**.

DOMĂ s.f. v. **dom**.

DOMBRĂ s.f. v. **domră**.

DOMENIAL, *-Ă*, *domeniali*, *-e*, adj. (Rare) Care aparține unui domeniu (1), privitor la un domeniu. [Pr.: *-ni-al*] — Din fr. **domanial** (după *domeniu*).

DOMÉNIU, *domenii*, s.n. 1. (În Evul Mediu) Proprietate funciară formată din rezerva seniorială, din pământurile țăranilor dependenți etc., care a constituit celula economică de bază în Europa Apuseană. 2. Sector al unei științe, al unei arte; sferă de activitate. 3. (Mat.) Mulțime de puncte situate pe o dreaptă, pe o suprafață, în spațiu, caracterizată prin aceea că pentru fiecare punct există o vecinătate a lui cuprinsă în mulțime și prin faptul că oricare două puncte din mulțime se pot uni printr-o linie poligonală cuprinsă în acea mulțime. 4. (Fiz.) Interval de valori pentru care poate fi folosit un instrument dat de măsură. — Din fr. **domaine**. Cf. lat. **dominium**.

DOMÉSTIC, *-Ă*, *domestici*, *-ce*, adj. 1. (Despre animale) Care trăiește pe lângă casă, fiind folosit în anumite scopuri. 2. Care este legat de casă, de gospodărie, de familie, specific vieții gospodărești; p. ext. intim, privat. — Din fr. **domestique**, lat. **domesticus**.

DOMESTICĂ, *domesticesc*, vb. IV. Tranz. A obișnui un animal sălbatic să trăiască alături de oameni (spre a le aduce anumite foloase) a îmblânzi. ♦ Refl. *Cerbul s-a domesticit*. ♦ Tranz. și refl. Fig. A face să devină sau a deveni mai potolit, mai sociabil. — Din **domestic**.

DOMESTICIRE, *domesticiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *domestici* și rezultatul ei; îmblânzire. — V. **domestic**.

DOMESTICIT, *-Ă*, *domesticiti*, *-te*, adj. Îmblânzit. — V. **domestic**.

DOMESTICITĂTE s.f. (Rare) Starea, condiția de animal domestic. — Din fr. **domesticité**.

DOMICILIA, *domiciliez*, vb. I. Intrans. A-și avea domiciliul undeva; a locui. [Pr.: *-li-a*] — Din fr. **domicilier**.

DOMICILIAR, *-Ă*, *domiciliari*, *-e*, adj. Privitor la domiciliu; făcut la domiciliu. [Pr.: *-li-a*] — Din fr. **domiciliaire**.

DOMICILIERE s.f. Faptul de a *domicilia*. [Pr.: *-li-e*] — V. **domicilia**.

DOMICILIU, *domicilii*, s.n. Casa sau locul unde locuiește cineva în mod statornic; locuință. — Din lat. **domicilium**, fr. **domicile**.

DOMINĂ, *domin*, vb. I. 1. Tranz. A ține pe cineva sau ceva sub influența sau stăpânirea sa; a stăpâni. ♦ Refl. A nu-și da pe față sentimentele, gândurile etc.; a se reține, a se stăpâni. 2. Tranz. și intrans. A întrece (cu mult) prin înălțime lucrurile sau ființele înconjurătoare, a se înălța deasupra tuturor. 3. Intrans. și tranz. A se impune prin număr sau prin intensitate; a

predomina, a prevala. ♦ Tranz. A se dovedi net superior adversarului (într-o întrecere sportivă). — Din fr. **dominer**, lat. **dominari**.

DOMINANT, **-Ă**, *dominanți, -te*, adj., s.f. 1. Adj. Care domină. ♦ (Despre însușiri, factori, trăsături etc.) Predominant, specific, caracteristic. 2. S.f. Trăsătură caracteristică a unei lucrări, a unui proces etc. 3. S.f. (Muz.) Treapta a cincea a modului major și a modului minor; acord compus pe această treaptă. — Din fr. **dominant**.

DOMINANȚĂ, *dominanțe*, s.f. Însușirea de a fi dominant; preponderență. — Din fr. **dominance**.

DOMINĂRE, *dominări*, s.f. Acțiunea de a (se) *domina*. — V. **domina**.

DOMINATOR, **-OĂRE**, *dominatori, -oare*, adj. (Rar) Dominant; căruia îi place să domine, să se impună. — Din fr. **dominateur**, lat. **dominator**.

DOMINĂȚIE, *dominații*, s.f. Faptul de a domina, de a-și exercita influența sau stăpânirea; putere, stăpânire, influență exercitată asupra cuiva sau a ceva. — Din fr. **domination**, lat. **dominatio**.

DOMINICĂN¹, **-Ă**, *dominicani, -e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Călugăr dintr-un ordin catolic întemeiat în Franța la începutul sec. XIII. 2. Adj. Care aparține dominicanilor¹ (1), privitor la dominicani¹. — Din fr. **dominicain**.

DOMINICĂN², **-Ă**, *dominicani, -e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Republicii Dominicane sau este originară de acolo. 2. Adj. Care aparține dominicanilor² (1), privitor la dominicani². — Din fr. **dominicain**.

DOMINIÓN, *dominioane*, s.n. Denumire dată începând din a doua jumătate a sec. XIX, unor posesiuni engleze care se bucurau de o anumită independență (Canada, Australia, Noua Zeelandă). [Pr.: *-ni-on*] — Din fr. **dominion**.

DOMINÓ, (1) *dominouri*, s.n. 1. Îmbrăcăminte de bal mascat, în formă de mantie lungă cu glugă. ♦ Persoană care poartă la bal o asemenea îmbrăcăminte. 2. Numele unui joc de societate care se joacă cu 28 de piese plate, dreptunghiulare, însemnate cu un număr de puncte (de la zero la șase) și pe care jucătorii le combină între ele după anumite reguli. [Acc. și: (2) *dómino*] — Din fr. **domino**.

DOMIRI vb. IV v. **dumeri**.

DOMN, *domni*, s.m. 1. Termen de politețe pentru un bărbat. ♦ (Fam.; la voc.) Termen impersonal de adresare care însoțește de obicei o frază exclamativă, interogativă etc. ♦ Soț. ♦ (Pop.) Orășean. 2. Persoană care are autoritatea, posibilitatea de a face ceva; stăpân. 3. Titlu purtat de suveranii Țării Românești și ai Moldovei; voievod, domitor; persoană care purta acest titlu. 4. Dumnezeu. ♦ Isus Hristos. ♦ Expr. *A da (sau a lăsa pe cineva) în plata (sau mila) Domnului* = a lăsa (pe cineva) în pace, a(-l) lăsa să facă ce vrea; a ignora. ♦ (La voc.) Exclamație, invocatie impersonală exprimând mirare, amărăciune, surpriză. *Doamne, ce vorbă îți-a ieșit din gură!* ♦ Expr. *Vezi, Doamne* = chipurile, vorba vine. [Voc. (1-3) *domnule, dom'le*, (4) *doamne*; nom., voc. și (1) *domnu, don', dom*] — Lat. **dom(n)inus**.

DOMNESC, **-EASCĂ**, *domnești*, adj. 1. Care aparține domnului (3), privitor la domn; care emană de la domn; care aparține curții domnului. ♦ Bogat, îmbelsugat; elegant. 2. (În sintagma) *Mere domnești* = varietate de mere mari, de culoare gălbuie-portocalie dungată cu roșu. *Măr domnesc* = soi de măr care produce asemenea mere. — **Domn** + suf. *-esc*.

DOMNEȘTE adv. Ca un domn (3), ca un boier, boierește; *p. ext.* foarte bine. — **Domn** + suf. *-ește*.

DOMNÍ, *domnesc*, vb. IV. Intrans. 1. A conduce un principat, o țară, o împărăție în calitate de domn (3). ♦ Fig. A fi stăpânitor; a stăpâni. *Între noi va domni pacea*. 2. Fig. A o duce foarte bine, a nu avea nicio grijă. 3. Fig. (Despre o înălțime, o clădire etc.) A domina (2). — Din **domn**.

DOMNIALÚI pron. pers. m. v. **dumnealui**.

DOMNIE, *domnii*, s.f. 1. Autoritatea politică și juridică a domnului (3); demnitatea de domn. ♦ Timpul cât un domn (3) se află la conducerea țării. ♦ Regiune sau populație stăpânită de un domn (3). 2. Dominație, stăpânire, putere. 3. (Înv.) formează locuțuni pronominale cu valoare de pronume de reverență) *Vom face cum vei hotărî Domnia Ta*. ♦ (Cu valoare de pronume al maiestății) Măria Ta. — **Domn** + suf. *-ie*.

DOMNIȘOARĂ, *domnișoare*, s.f. Termen de politețe pentru o fată (sau o femeie nemăritată); duduie. ♦ *Domnișoară de onoare* = a) fată tânără care însoțește mireasa la cununie; b) fată (din aristocrație) aflată în serviciul unei prințese, al unei regine etc. ♦ (Fam.) Fiică. — **Doamnă** + suf. *-ișoară*.

DOMNIȘOR, *domnișori*, s.m. Diminutiv al lui **domn**; (pop.) termen de politețe pentru un bărbat tânăr (necăsătorit). ♦ Fiu (neînșurat) al stăpânului (în raport cu angajații acestuia). — **Domn** + suf. *-ișor*.

DOMNIȘORICĂ, *domnișorele*, s.f. (Fam.) Diminutiv al lui **domnișoară**. [Pl. și: *domnișorici*] — **Domnișoară** + suf. *-ică*.

DOMNITÓR, **-OĂRE**, *domnitóri, -oare*, s.m., adj. I. S.m. Domn (3); *spec.* titlu purtat de suveranii României între 1859 și 1881; persoană care avea

acest titlu. II. Adj. 1. (În sintagma) *Familie (sau casă) domnitoare* = dinastie. 2. Fig. (Rar) Care domnește, stăpânește, domină. — **Domni** + suf. *-tor*.

DOMNIȚĂ, *domnițe*, s.f. Fiică (sau soție) de domn (3); prințesă. ♦ (Poetic și fam.) Termen cu care un bărbat se adresează unei femei tinere. — **Doamnă** + suf. *-iță*.

DOMÓL, **-OĂLĂ**, *domoli, -oale*, adj. 1. (Adesea adverbial) Care se mișcă sau se face fără grabă; încet, potolit. ♦ Expr. (Adverbial) *A o lăsa (sau a o lua) mai domol* = a proceda cu calm, a nu se pripri. 2. (Despre sunete, glas) Care este cu tonul scăzut, cu intensitate redusă; lin, înfundat. ♦ (Despre vorbe) Liniștit, blând, calm. 3. (Despre oameni și animale) Blajin, blând, pașnic. 4. (Despre atmosferă, climă, vânt, temperatură etc.) Temperat, moale, dulce. 5. (Despre senzații, sentimente etc.) Care are intensitate scăzută; moderat, slab. 6. (Despre terenuri înclinate) Care are pantă lină. — Din **domoli** (derivat regresiv).

DOMÓLÍ, *domolesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A face să se miște sau a se mișca mai încet. ♦ Tranz. A înfrâna, a struni un animal. 2. Refl. (Despre elemente sau fenomene ale naturii) A se liniști, a se potoli, a scădea în intensitate. 3. Tranz. și refl. A (se) calma, a (se) împlânzi, a (se) tempera. 4. Refl. (Despre pante, dealuri etc.) A deveni mai puțin înclinat, mai lin, mai ușor de urcat. — Cf. sl. *domolitise* „a obține prin rugăciuni”, ucr. *domolyty* „a obține”.

DOMÓLIRE, *domoliri*, s.f. Acțiunea de a (se) *domoli*. — V. **domoli**.

DÓMRĂ, *domre*, s.f. Instrument muzical cu coarde, cu cutia de rezonanță circulară și cu gâtul lung, de origine rusească. [Var.: **dómră** s.f.] — Din rus. **domra**.

DONÁ, *donez*, vb. I. Tranz. A face o donație, a dăruia un bun. — Din fr. **donner**, lat. **donare**.

DONÁRE s.f. Faptul de a *dona*; donație. — V. **dona**.

DONATÁR, **-Ă**, *donatari, -e*, s.m. și f. Persoană căreia i se face o donație. — Din fr. **donataire**, lat. **donatarius**.

DONATÓR, **-OĂRE**, *donatori, -oare*, s.m. și f. Persoană care face o donație. ♦ *Donator de sânge* = persoană sănătoasă care oferă o cantitate din sângele propriu pentru transfuzii. — Din fr. **donateur**, lat. **donator**.

DONÁȚIE, *donatii*, s.f. Contract prin care una dintre părți transmite celeilalte proprietatea unui bun material fără să primească ceva în schimb; donare. ♦ (Concr.) Bun material transmis printr-un astfel de contract. [Var.: (inv.) **donajúne** s.f.] — Din fr. **donation**, lat. **donatio, -onis**.

DONÁȚIÚNE s.f. v. **donatie**.

DONCHIHOTÉSC, **-Ă** adj. v. **donquijotesc**.

DONCHIHOTÍSM s.n. v. **donquijotism**.

DONCHIJOTÉSC, **-Ă** adj. v. **donquijotesc**.

DONCHIJOTÍSM s.n. v. **donquijotism**.

DONCHÍȘOTÉSC, **-Ă** adj. v. **donquijotesc**.

DONCHÍȘOTÍSM s.n. v. **donquijotism**.

DONDĂÍ vb. IV v. **dondăni**.

DONDĂNÍ, *dondănesc*, vb. IV. (Pop.) 1. Intrans. și tranz. A bombăni, a mormâi, a bodogâni. ♦ A spune vorbe fără legătură. ♦ Tranz. (Rar) A bate pe cineva la cap, a-l pisa. 2. Tranz. A flecări, a îndruga. [Var.: **dondăí** vb. IV] — Formație onomatopeică.

DONICIOÁRĂ, *donicioare*, s.f. Diminutiv al lui **doniță**. — **Doniță** + suf. *-ioară*.

DÓNIȚĂ, *donițe*, s.f. 1. Vas făcut din doage de lemn, cu toartă (și capac), cu care se cară și în care se ține apa; cofă, botă. 2. Găleată de lemn (largă în partea de sus) în care se mulg vacile sau oile; șisțar. 3. Conținutul unei donițe (1, 2). [Pl. și: *doniți*] — Din sb. **dojnica**.

DONJÓN, *donjoane*, s.n. Turnul principal, cel mai bine fortificat al unui castel medieval. — Din fr. **donjon**.

DONJUÁN, *donjuani*, s.m. Bărbat care umblă întruna după aventuri amoroase; om seducător, crai. [Pr.: *-ju-an, j* pron. și sp. *h*] — Din fr. **don Juan**.

DONJUANÉSC, **-Ă**, *donjuanești*, adj. (Livr.) De donjuan. [Pr.: *-ju-a-, j* pron. și sp. *h*] — **Don Juan** (n. pr.) + suf. *-esc*.

DONJUANÍSM s.n. Atitudine, caracter, faptă de donjuan. [Pr.: *-ju-a-, j* pron. și sp. *h*] — **Don Juan** (n. pr.) + suf. *-ism*.

DONÓR, **-OĂRE**, *donori, -oare*, s.m., adj. 1. S.m. (Fiz.) Atom tri- sau pentavalent care, introdus într-un semiconductor, cedează electroni acceptorului. 2. S.m. (Biol.) Individ care cedează celule, cromozomi etc. 3. Adj. (Despre atomi) Care poate ceda electroni. — Din fr. **donneur**, engl. **donor**.

DONQUIJOTÉSC, **-Ă**, *donquijotești*, adj. Caracterizat prin donquijotism. [Pr. *donchiho-*. — Var.: **donchihotésc**, **-escă**, **donchijotésc**, **-ă**, **donchisotésc**, **-ă** adj.] — **Don Quijote** (n. pr.) + suf. *-esc*.

DONQUIJOTÍSM s.n. (Livr.) Atitudine sau purtare caracteristică omului lipsit de simțul realității, care urmărește scopuri fantastice și irealizabile,

manifestând eroism în lupta cu obstacolele imaginare. [Var.: **donchihotism**, **donchijotism**, **donchişotism** s.n.] — Din fr. **donquichottisme**.

DOP, *dopuri*, s.n. 1. Bucată de plută, de cauciuc, de sticlă etc. cu care se astupă deschizătura unei sticle, a unui vas îngust etc.; astupuş. ⇨ Expr. (*Mare*) *cât un dop* sau *dop de saca* = (despre oameni; glumeţ) mic şi îndesat; bondoc. 2. Bucată de lemn care astupă deschizătura de sus a fluierului, a cavalului etc., lăsând o gaură mică prin care se suflă. 3. Piesă de metal cu care se închide o conductă. 4. Cerumen adunat în canalul auditiv extern al urechii, care împiedică auzul. — Cf. sâs. d o p.

DOPĂ, *dopez*, vb. I. Tranz. şi refl. A(-şi) administra (în mod nepermis) substanţe chimice stimulatoare spre a obţine temporar mărirea randamentului fiziologic dincolo de limitele normale, într-o întrecere sportivă. — Din fr. **doper**.

DOPĂJ, *dopaje*, s.n. Dopare. — Din fr. **dopage**.

DOPĂNT, *-Ă, dopanţi, -te*, adj., s.n. (Substanţă stimulatoare) care sporeşte calităţile motrice (ale unui sportiv) — Din fr. **dopant**.

DOPĂRE, *dopări*, s.f. Acţiunea de a (se) *dopa* şi rezultatul ei; dopaj. — V. **dopa**.

DÓPING s.n. Substanţă chimică stimulatoare folosită la dopare. ◆ Dopaj, dopare. — Din engl., fr. **doping**.

DOPOTRIVĂ adv. v. **deopotrivă**.

DOPUŞÖR, *dopuşoare*, s.n. Diminutiv al lui *dop*. — **Dop** + suf. *-uşor*.

DOR, *doruri*, s.n. 1. Dorinţă puternică de a vedea sau de a revedea pe cineva sau ceva drag, de a reveni la o îndeletnicire preferată; nostalgie. ⇨ Loc. adv. *Cu dor* = duios; pătimaş. 2. Stare sufletească a celui care tinde, râvneşte, aspiră la ceva; năzuinţă, dorinţă. 3. Suferinţă pricinuită de dragostea pentru cineva (care se află departe). 4. (Pop.) Durere fizică. *Dor de dinţi*. 5. Poftă, gust (de a mânca sau de a bea ceva). *De dorul fragilor* (sau *căpşunilor*) *mânănci şi frunzele*. 6. Atracţie erotică. 7. (Pop.; în loc. adv.) *În dorul lelii* = fără ţintă hotărâtă, fără rost, la întâmplare. — Lat. pop. **dolus** (< *dolere* „a dura”).

DORÍ, *doresc*, vb. IV. Tranz. 1. A fi stăpânit de tendinţa lăuntrică de a face, de a avea sau de a dobândi ceva; a tinde, a râvni, a năzui la ceva. ⇨ Expr. *A fi de dorit* = a fi necesar, recomandabil, a se cuveni. *A lăsa de dorit* = a avea lipsuri, a nu satisface. ◆ A avea intenţia; a vrea. ⇨ Expr. *Cum doreşti* (sau *doriţi* etc.), formulă prin care se lasă la aprecierea interlocutorului luarea unei hotărâri. 2. A ţine mult să vadă sau să revadă pe cineva sau ceva drag, a aştepta pe cineva sau ceva cu dor, cu nerăbdare. 3. A simţi o atracţie erotică. 4. A ura cuiva ceva. — Din dor.

DORIAN, *-Ă, doriene*, -e, s.m. şi f., adj. 1. S.m. şi f. (La pl.) Populaţie stabilită în Antichitate în Pelopones, în Grecia insulară şi pe coastele Asiei Mici; (şi la sg.) persoană care aparţine acestei populaţii. 2. Adj. Care aparţine dorienilor (1), privitor la doriene; doric. [Pr.: *-ri-an*] — Din fr. **dorien**.

DÓRIC, *-Ă, doric*, -ce, adj. Dorian (2). ⇨ *Stil* (sau *ordin*) *doric* = una dintre cele trei forme arhitectonice vechi greceşti, caracterizată prin coloane fără bază (şi la sg.) persoană care aparţine acestei populaţii. 2. Adj. Care aparţine dorienilor (1), privitor la doriene; doric. [Pr.: *-ri-an*] — Din fr. **dorien**.

DORINŢĂ, *dorinţe*, s.f. 1. Stare sufletească a celui care tinde, râvneşte, aspiră la ceva; năzuinţă, dor, aspiraţie. ◆ Ceea ce constituie năzuinţa, aspiraţia cuiva. 2. Poftă, gust (de a mânca, de a bea ceva etc.); voie. 3. Atracţie erotică. [Pl. şi: *dorinţi*] — **Dori** + suf. *-inţă*.

DORITÖR, *-OĂRE, doritori, -oare*, adj., s.m., s.f. 1. Adj., s.m. şi f. (Persoană) care doreşte să facă, să obţină ceva; dornic de ceva. 2. S.f. Plantă erbacee târâtoare cu flori mici, albastre sau liliachii (*Veronica hederifolia*). — **Dori** + suf. *-tor*.

DORMEZĂ, *dormeze*, s.f. Canapea îngustă fără spătar, de obicei cu căpătâi, pe care se poate dormi. — Din fr. **dormeuse**.

DORMÍ, *dorm*, vb. IV. Intranz. 1. A se afla în stare de somn, a fi adormit. ⇨ Expr. *A dormi de-a-n picioarele* (sau *pe picioare*) = a) a fi foarte obosit, a pica de somn; b) a fi încet la treabă, a se mişca cu greutate. ◆ Fig. A fi absent la ceea ce se petrece în jur. ◆ Fig. A fi mort. 2. A rămâne peste noapte undeva; a mănea. 3. Fig. A zăcea ascuns; a mocni. [Var.: (reg.) **durmí** vb. IV] — Lat. **dormire**.

DORMÍT s.n. Faptul de a dormi; somn. — V. **dormi**.

DORMITĂ, *dormitez*, vb. I. Intranz. A dormi uşor şi intermitent, a aţipi din când în când; a moţâi, a picoti. — Din lat. **dormitare**.

DORMITÖR, *dormitoare*, s.n. Cameră de dormit (într-o locuinţă particulară, într-o şcoală, într-o cazarmă etc.). ◆ Mobilă adecvată pentru camera de dormit a unei locuinţe particulare. — Din lat. **dormitorium**.

DORN, *dornuri*, s.n. (Tehn.) 1. Priboi (1). 2. Unealtă de forma unei tije cilindrice sau conice, având rolul de a prinde, de a degaja, de a deplasa etc. o piesă. — Din germ. **Dorn**.

DÓRNIC, *-Ă, dornici, -ce*, adj., s.m. 1. Adj. Plin de dor; doritor, nerăbdător să facă, să obţină ceva. 2. S.m. Plantă erbacee cu frunzele lungi şi înguste şi cu flori mici, albe (*Falcaria soides*). — **Dor** + suf. *-nic*.

DOROBĂNT, *dorobanţi*, s.m. (Înv.) 1. Soldat din infanterie (cu plată). 2. Jandarm (cu atribuţii speciale). [Var.: **darabán, darabánt, dărăbán** s.m.] — Din magh. **drabant**.

DOROBĂNŢESC, *-EĂSCĂ, dorobănţeşti*, adj. (Înv.) Al dorobanţilor, privitor la dorobanţi. — **Dorobanţ** + suf. *-esc*.

DOROBĂNŢIME s.f. (Înv.) Mulţime de dorobanţi (1); totalitatea dorobanţilor. — **Dorobanţ** + suf. *-ime*.

DORSÁL, *-Ă, dorsali, -e*, adj., s.f. 1. Adj. Care se află în regiunea posterioară (a unei fiinţe sau a unui organ al ei), privitor la această regiune. 2. S.f. (Geogr.) Formă complexă de relief care se întinde pe distanţă foarte mare pe fundul oceanelor, separând două bazine. — Din fr. **dorsal**.

DORSALGIE, *dorsalgii*, s.f. (Med.) Durere în regiunea dorsală. — Din fr. **dorsalgie**.

DORSOVENTRÁL, *-Ă, dorsoventrali, -e*, adj. (Anat.; adesea adverbial) În partea dorsală şi ventrală. — **Dors[al]** + **ventral**.

DORÚT s.n. (Pop.) Diminutiv al lui *dor*. — **Dor** + suf. *-uţ*.

DOS, *dosuri*, s.n. 1. Partea de dindărăt a unui obiect, a unei construcţii, a unei curţi, a unei fiinţe etc. ⇨ Loc. adv. *De-a-ndoasele(a)* sau *pe de-a-ndoasele(a)* = altfel de cum trebuie, de cum e firesc, anapoda; întors invers; cu spatele înainte, de-a-ndărătele(a); *Cu dosul în sus* = invers de cum e normal, de cum trebuie; în mare dezordine. *În dos* = în lipsă, în absenţă, fără să fie de faţă. ⇨ Expr. *A scăpa pe* (sau *prin*) *uşa din dos* = a scăpa cu mare greutate (şi pe căi necinstite) dintr-o încurcătură. *A intra pe* (sau *prin*) *uşa din dos* = a obţine o favoare (pe căi necinstite, prin protecţie). *A da dos* (la faţă) sau *a da dosul* = a se retrage; a fugi, a o şterge. *A întoarce* (cuiva) *dosul* = a se întoarce cu spatele la cineva în semn de supărare; a rupe relaţiile de prietenie (cu cineva). *În dosul lucrurilor* = dincolo de aparenţe. ◆ Şezut, fund, fese. ⇨ Expr. *A se scula* (sau *a fi etc.*) *cu dosul în sus* = a se trezi (sau a fi) indispus (fără motiv). 2. (În sintagmele) *Dosul mâinii* (sau *palmei, labei*) = partea din afară a mâinii (sau a palmei, a labei). *Dosul limbii* = partea de dedesubt a limbii. 3. Partea mai puţin arătoasă (neimpodobită şi neexpusă vederii) a unui obiect. ◆ Spec. Partea de dinăuntru a unei haine. ⇨ *Pe dos* = a) loc. adv. (în legătură cu obiecte de îmbrăcăminte) cu partea de dinăuntru în afară; b) loc. adv. altfel de cum trebuie, de cum e firesc; c) loc. adj. (*fig.*, despre oameni) sucit, ciudat, bizar. 4. (Pop.) Loc unde nu bate soarele; loc ferit, ascuns, adăpostit. — Lat. pop. **dossum** (= *dorsum*).

DOSÁR, *dosare*, s.n. Totalitatea actelor referitoare la o afacere, la o problemă, la o persoană; p. ext. înveltoare (de carton) în care se păstrează aceste acte. ⇨ Expr. *A închide dosarul* = a pune definitiv capăt unei acţiuni judiciare, unor cercetări, unei anchete fără să fi ajuns la soluţionarea lor în fond; a clasa. *A pune la dosar* = a) a pune la o parte, a nu da curs (unei cereri sau unui act); b) a nu-i păsa (de ceva), a nu se sinchisi. — După fr. **dossier**.

DOSÍ, *dosesc*, vb. IV. 1. Tranz. şi refl. (Pop. şi fam.) A (se) sustrage vederii altora; a (se) ascunde. 2. Tranz. (Pop. şi fam.) A fura ceva (ascunzând). 3. Tranz. şi intranz. (Înv.) A o lua la fugă; a fugi. — Din **dos**.

DOSÍRE, *dosiri*, s.f. (Pop. şi fam.) Acţiunea de a (se) *dosi* — V. **dosi**.

DOSÍT, *-Ă, dosiţi, -te*, adj. (Pop. şi fam.) Ascuns, pitit. ◆ Retras, ferit. — V. **dosi**.

DÓSNIC, *-Ă, dosnici, -ce*, adj., s.f. 1. Adj. (Despre locuri, străzi, clădiri etc.) Care se află mai la o parte, mai ascuns vederii; retras, lătralnic, lăturaş, izolat. 2. S.f. Compus: *dosnică-galbenă* = plantă erbacee cu flori galbene, dispuse în capitule (*Carpesium cernuum*). — **Dos** + suf. *-nic*.

DOSPEÁLĂ, *dospeli*, s.f. Faptul de a *dospi*; (concr.) substanţă folosită pentru a face să dospească un aluat; plămădeală. — **Dospi** + suf. *-eală*.

DOSPÍ, pers. 3 *dospeşte*, vb. IV. Intranz. 1. (Despre aluat) A se transforma într-o masă afânată, crescută sub acţiunea unui ferment sau a unei substanţe chimice specifice introduse intenţionat. 2. (Despre alimente) A suferi un proces (natural) de fermentaţie, modificându-se (în bine sau în rău) gustul sau aspectul. 3. (Despre unele materii organice) A fermenta sub acţiunea unor fermenţi naturali, în condiţii specifice de căldură, umezeală etc. — Din sb. **dospeti**.

DOSPÍRE, *dospiri*, s.f. Acţiunea de a *dospi*; creştere; fermentare. — V. **dospi**.

DOSPÍT, *-Ă, dospiti, -te*, adj. (Despre aluat) Care a crescut, s-a afânat sub acţiunea unui ferment sau a unei substanţe chimice introduse intenţionat. ◆ (Despre alimente şi despre unele materii organice) Fermentat. — V. **dospi**.

DOSPITÖR, *-OĂRE, dospitori, -oare*, s.n., s.f. 1. S.n. Cameră special amenajată într-o fabrică de pâine, în care este pus la dospit aluatul. 2. S.f. Poliţă pe care se aşază caşul ca să dospească. — **Dospi** + suf. *-tor*.

DOSTOIEVSKIÁN, -Ă, *dostoievskieni*, -e, adj. De Dostoievski, al lui Dostoievski; în maniera lui Dostoievski. [Pr.: *dos-to-iev-ski-an*] — **Dostoievski** (n. pr.) + suf -*ean*.

DOTĂ, *dotez*, vb. I. Tranz. **1.** A utila o instituție, o întreprindere etc. cu cele necesare desfășurării activității; a înzestra. **2.** A pune la dispoziția unei instituții sau unei întreprinderi fondurile bănești necesare desfășurării activității. **3.** A da dotă unei fete. **4.** Fig. A înzestra cu calități intelectuale, sufletești. — Din fr. **doter**, lat. **dotare**.

DOTĂL, -Ă, *dotali*, -e, adj. Care ține de dotă, privitor la dotă. — Din fr. **dotal**, lat. **dotalis**.

DOTĂRE, *dotări*, s.f. Acțiunea de a *dotă*; dotație. — V. **dotă**.

DOTĂT, -Ă, *dotăți*, -te, adj. Înzestrat cu calități (intelectuale sau artistice) deosebite. — V. **dotă**.

DOTĂȚIE, *dotății*, s.f. Dotare. ♦ (Concr.) Mijloace materiale puse la dispoziția cuiva prin dotare. [Var.: (inv.) **dotățiune** s.f.] — Din fr. **dotation**, lat. **dotatio**, -onis.

DOTĂȚIUNE s.f. v. **dotăție**.

DOTĂ, *dote*, s.f. Totalitatea bunurilor materiale date (cu forme legale) unei fete când se mărită; zestre. — Din fr. **dot**, lat. **dos**, **dotis**.

DOUZĂȚECI num. card. Număr având în numărătoare locul între nouăsprezece și douăzeci și unu. ♦ (Adjectival) *Douăzeci de cărți*. ♦ (Cu valoare de num. ord.) *Secolul douăzeci*. ♦ (Intră în componența num. adverbial) *De douăzeci de ori*. ♦ (Intră în componența num. distributiv) *Câte douăzeci de mașini*. ♦ (Substantivat) *Cinci de douăzeci*. [Pr.: *do-uă*] — **Două** + **zeci**.

DOUZĂȚECILEA, -ZECEA num. ord. (Precedat de art. „al”, „a”; de obicei cu valoarea adjectivală) Care se află între al nouăsprezecelea și al douăzeci și unulea. [Pr.: *do-uă*] — **Douăzeci** + **le** + **a**.

DOVĂDĂ, *dovezi*, s.f. **1.** Fapt sau lucru care arată, demonstrează ceva; probă convingătoare, mărturie. ♦ Loc. adv. *Ca (sau drept) dovadă* = ca semn că..., pentru a dovedi că... ♦ Loc. vb. *A da dovadă de...* = a dovedi, a vădi, a arăta, a manifesta. ♦ Spec. Probă juridică. **2.** Act, document prin care se adevărește ceva; adeverință. — Din **dovedi** (derivat regresiv).

DOVEDI, *dovedesc*, vb. IV. **1.** Tranz. A arăta cu probe, cu argumente, cu mărturi existența sau inexistența unui fapt, a unei situații etc.; a demonstra, a proba. **2.** Tranz. și refl. A (se) arăta, a (se) manifesta, a (se) vădi într-un anumit fel. **3.** Tranz. (Pop.) A învinge, a birui. ♦ A întrece, a lăsa pe cineva în urmă. **4.** Tranz. și intranz. (Pop.) A pridi, a răzbi; a termina, a isprăvi. — Din sl. **dovesti** (**dovedon**).

DOVEDIRE s.f. Acțiunea de a (se) *dovedi* și rezultatul ei; probare, adevărire, confirmare. — V. **dovedi**.

DOVEDITOR, -OĂRE, *doveditori*, -oare, adj. Care dovedește, atestă, confirmă; prin care se dovedește. — **Dovedi** + suf. -*tor*.

DOVLEAC, *dovleci*, s.m. **1.** Nume dat mai multor plante din familia cucurbitaceelor cu tulpina întinsă pe pământ, cu fructe mari, sferice sau ovale, folosite în alimentația omului sau a animalelor; bostan (*Cucurbita*); *p. restr.* fructul acestor plante. **2.** Fig. Cap de om (prost). — Din tc. **devlek**, (dial.) **dövk**.

DOVLECĂL, *dovlecei*, s.m. Varietate de dovleac cu fructele comestibile, lunguiețe, aproape cilindrice; bostănel (*Cucurbita pepo oblonga*); *p. restr.* fructul acestei plante. — **Dovleac** + suf. -*el*.

DOXĂ s.f. (Fam.) Minte, pricepere, deșteptăciune. — Din ngr. **doxa**.

DOXOLOGIE, *doxologii*, s.f. Cântare liturgică de preamărire a lui Dumnezeu sau a lui Isus Hristos. — Din ngr. **doxologia**.

DOZĂ, *dozez*, vb. I. Tranz. **1.** A pune împreună, în proporții determinate, substanțele sau materialele care formează un amestec; *p. ext.* a distribui după o anumită măsură elementele care formează un tot. ♦ A determina proporția în care un element, o substanță sau un material intră, împreună cu altele, în compoziția unui tot. ♦ A determina cantitatea de substanță sau de material care produce un anumit efect într-un amestec. **2.** Fig. A folosi ceva în proporții judicioase, bine echilibrate. — Din fr. **doser**.

DOZABIL, -Ă, *dozabili*, -e, adj. Care se poate doza, a cărei alcătuire poate fi dozată. — Din fr. **dosable**.

DOZĂ, *dozaje*, s.n. **1.** Dozare. **2.** Proporția dintre diferitele substanțe sau materiale care intră în compoziția unui amestec. — Din fr. **dosage**.

DOZĂRE, *dozări*, s.f. Acțiunea de a *doza* și rezultatul ei; dozaj. — V. **doza**.

DOZATOR, dozoare, s.n. Aparat sau dispozitiv care dozează. — **Doza** + suf. -*tor* (după fr. *doseur*).

DŌZĂ¹, *doze*, s.f. (Adesea fig.) Cantitate determinată dintr-o substanță, dintr-un material etc. care produce un anumit efect sau care formează împreună cu altele un amestec, un tot. — Din fr. **dose**.

DŌZĂ², *doze*, s.f. **1.** Cutie (metalică) izolată în interior, care servește la protecția unor elemente din instalațiile electrice. **2.** Dispozitiv care servește

la redarea prin mijloace electroacustice a sunetelor înregistrate pe un disc. — Din germ. **Dose**.

DOZIMETRIE s.f. Capitol al fizicii care studiază tehnica măsurării dozelor¹ de radiație. — Din fr. **dosimétrie**.

DOZIMÉTRU, dozimetre, s.n. (Fiz.) Instrument pentru măsurarea dozelor¹ de radiație. — Din fr. **dosimètre**.

DRAC, *draci*, s.m. **1.** Ființă imaginară, de sex masculin, întruchipare a spiritului rău; diavol, demon, satana, necuratul, aghiută. ♦ Expr. *A fi dracul gol* (sau *impelițat*) sau *a fi drac impelițat* = **a**) a fi rău, afurisit; **b**) a fi istet, poznaș. *Om* (sau *salba*, *poama*) *dracului* sau *om al dracului* = **a**) om rău, ticălos; **b**) om întreprinzător, descurcăreț. *A se teme de ceva* ca *de dracul* (sau *ca dracul de tămâie*) = a se teme foarte tare de ceva. *A se uita la cineva ca la dracul* = a se uita la cineva cu dușmănie sau cu frică. *E tot un drac* = e totuna, e același lucru. *A avea* (sau *a fi cu*) *draci* sau *a avea pe dracul în el* = **a**) a fi rău dispus, enervat; **b**) a fi energetic, plin de viață, neastâmpărat. *Parcă a intrat dracul în el*, se zice despre cineva mândros, agitat sau cu o energie inepuizabilă. *A băga* (pe cineva) *în draci* (sau *în toți dracii*) = a intimida, a înfricoșa (pe cineva); a face (pe cineva) să depună toate eforturile (de frică). *Trebuie să fie un drac la mijloc*, se spune când nu poate fi găsită o explicație logică a unei situații încurcate sau când se bănuiește o cauză ascunsă, greu de găsit. *Și-a băgat* (sau *și-a amestecat*) *dracul coada*, se zice când o situație care părea clară se complică dintr-odată, capătă o evoluție neașteptată. *A trage pe dracul de coadă* = a fi foarte sărac, a o duce greu. *A căuta pe dracul* = a intra singur într-o încurcătură, a-și provoca singur neplăceri. *A da de* (sau *peste*) *dracul ori a vedea* (sau *a-și găsi*) *pe dracul* = a o păți. *A căuta pe dracul și a găsi pe tată-său* = a ajunge într-o situație și mai rea decât aceea anterioară. *A trimite* (pe cineva) *la dracul sau a da dracului* = a înjura, a blestema (pe cineva), pomenind de diavol. *A trimite* (pe cineva) *de la dracul la tată-său* = a purta (pe cineva) de colo până colo. *A cere pe dracul și pe tată-său* (sau *cât dracul pe tată-său*) = a cere (pe ceva) un preț exorbitant. *A face pe dracu-n patru* sau *a face și pe dracul* = a face tot posibilul, a încerca toate mijloacele. *A da* (sau *a lăsa*) *dracului* (pe cineva *sau* ceva) = a abandona, a părăsi (pe cineva sau ceva), a renunța definitiv (la cineva sau la ceva). *A se duce dracului* = (despre persoane dezagreabile; adesea în imprecății) a se duce fără să se mai întoarcă (și într-un loc neștiut); (despre bunuri materiale) a se pierde, a se irosi. *A se duce la dracul* = a pleca unde vrea (fără să-i mai știe nimeni de urmă și fără să-i mai dorească revederea). *A-l lua dracul* (sau *dracii*, *mama dracului*) = a muri; a o păți. *La dracul!* formulă exclamativă de dispreț prin care se exprimă dorința de a renunța la ceva, de a se lepăda de ceva. *Pe dracul!* = (formulă exclamativă de negație) nimic! *Al dracului!* sau *ptiu*, *drace!* exclamații exprimând uimire, enervare, admirație. *A nu avea nici pe dracul* = a fi perfect sănătos. *Lucrul dracului* = lucru dificil, dubios, care creează neplăceri. (Glumeț și ir.) *Buruiana* (sau *iarba*, *tămâia*) *dracului* = tutun. ♦ (În formule de generalizare extremă, cu sensul de „orice”, „oriunde”, „fie cine-o fi”) *Face și pe dracul*. ♦ Expr. *La dracu-n praznic* sau *la mama dracului*, *unde și-a înțarcat dracul copiii*, *unde și-a spart dracul opincile* = într-un loc (neprecizat) foarte îndepărtat. ♦ (În expr.) *Al dracului* (*de...*) = **a**) foarte rău, păcătos; **b**) incomod, dificil; **c**) foarte, peste măsură de..., grozav; **d**) energetic, descurcăreț, răzbătător. (*Așa*) *de-al dracului!* = fără niciun motiv, fiindcă așa vreau! **2.** Fig. Om plin de păcate, rău, crud, om poznaș, istet, viol. **3.** Compus: *drac-de-mare* = pește marin de culoare cenușie-roșiatică, cu corpul și capul comprimate lateral, a cărui primă aripioară dorsală este formată din țepi veninoși (*Trachinus draco*). — Lat. **draco**, „șarpe, balaur”.

DRĂCILĂ, *dracile*, s.f. Arbust spinos cu flori galbene și cu fructe în formă de boabe roșii, cultivat adesea ca gard viu. (*Berberis vulgaris*). [Var.: (reg.) **drăcină** s.f.] — Din sl. **draš**, **dracje** „mărăcin”.

DRĂCINĂ s.f. v. **dracilă**.

DRACŌNIC, -Ă, *dracnici*, -ce, adj. (Despre legi, dispoziții etc.) Care este foarte aspru, de o severitate excesivă. — Din germ. **drakonisch**.

DRAG, -Ă, *dragi*, -e, adj., s.m. și f., s.n. I. Adj. **1.** Care este iubit, scump, neprețuit pentru cineva, pe care cineva îl iubește, îl prețuiește. ♦ Loc. vb. *A prinde drag* (de cineva) = a se îndrăgosti (de cineva). ♦ Expr. *A-i fi cuiva drag să...* = a-i plăcea cuiva mult să facă ceva, a se simți atras spre ceva. *Când ție lumea* (sau *viața*) *mai dragă*, se spune când se ivește o întâmplare neprevăzută și neplăcută într-un moment când erai liniștit, fericit. *Dragă doamne* = vorba vine, ca să zic așa; chipurile. ♦ (Substantivat, fam.) Termen cu care te adresezi unei persoane iubite sau folosit când vorbești despre o asemenea persoană. **2.** Care exprimă iubirea, prețuirea; care este plin de afecțiune; plăcut (ochiului). *Cuvinte dragi*. ♦ Expr. *Cu dragă inimă* = cu multă plăcere, foarte bucuros. **II.** S.m. și f. Persoană care iubește pe alta de sex opus, care se află în relații de dragoste cu aceasta; iubite(ă). **III.** S.n. (Pop.) Iubire, dragoste. ♦ Loc. adj. *Mai mare dragul* = plăcut, frumos. ♦ Loc. adv. *Cu* (*mare*, *mult*, *atâta* etc.) *drag* sau *cu tot dragul* = (foarte) bucuros, fericit. *De drag* = din (sau cu) plăcere. ♦ Loc. prep. *De dragul...* = pentru..., din

dragoste sau din prietenie pentru... ⇨ Expr. *(Ți-e) mai mare dragul* = e o mare plăcere, desfătare (să...). — Din sl. **dragŭ**.

DRAGĂ, *draghez*, vb. I. Tranz. **1.** A săpa cu draga fundul unei ape și a scoate materialul săpat. **2.** A curăța de mine marine o cale navigabilă. — Din fr. **draguer**.

DRAGĂJ s.n. Dragare. — Din fr. **dragage**.

DRAGĂRE, *dragări*, s.f. Acțiunea de a *dragă*; dragaj. — V. **dragă**.

DRAGĂVEI, *dragavei*, s.m. Plantă erbacee cu tulpina înaltă, cu flori mici verzui, cu frunze dințate, lungi și înguste, comestibile (*Rumex crispus*). — Et. nec.

DRĂGĂ, *drage*, s.f. **1.** Navă special amenajată sau aparatură cu care se draghează. **2.** Instrument în formă de sac sau de plasă cu care se colectează organisme vegetale sau animale de pe fundul apelor. — Din fr. **drague**.

DRĂGHINĂ, *draghini*, s.f. (Pop.) Loitră (la căruță). ◆ Fiecare dintre lemnele lungi (de sus și de jos) ale loitrei, în care sunt fixate spetezele. [Pl. și: *draghine*] — Din ucr. **drabyna**.

DRĂGLINĂ, *dragline*, s.f. Dispozitiv, montat pe un excavator, format dintr-un braț metalic mobil la capătul căruia atâră o cupă manevrată cu cabluri și care servește la săpatul și încărcatul pământului. — Din fr. **dragline**.

DRĂGLINIST, *-Ă, dragliniști*, *-ste*, s.m. și f. Muncitor care lucrează cu draglina. — **Draglină** + suf. *-ist*.

DRĂGOMÂN, *dragomani*, s.m. Interpret, tâlmaci oficial folosit în trecut în țările din Orient. ⇨ *Mare dragoman* = dregător în Imperiul Otoman care se ocupa de relațiile diplomatice cu statele europene. — Din ngr. **dragomános, dragumános**.

DRĂGOMANLĂC s.n. Funcția îndeplinită de dragoman în trecut, în Țările Române. — **Dragoman** + suf. *-lăc*.

DRĂGON¹, *dragoane*, s.n. Piesă anexă a armelor albe (săbii, pumnale etc.), din bumbac, mătase, piele, fixată de mânerul armei. — Din fr. **dragonne**.

DRĂGON², *dragoni*, s.m. I. **1.** Monstru fabulos, cu cap de câine sau de pisică, cu multe limbi (pe care scoate foc), cu gheare de leu, aripi de vultur și coadă lungă de șarpe. **2.** Specie de șopărlă care trăiește pe copaci în unele regiuni tropicale, având de-a lungul corpului două excrescențe ale pielii în formă de aripi (*Draco volans*). **3.** Reprezentare heraldică având profilul unui chip omenesc cu barba formată din șerpi încolăciți. **4.** (Astron.) Numele unei constelații din emisfera boreală, dispusă într-un șir lung de stele terminat cu un fel de cap; (pop.) Balaurul. **II.** Soldat din cavalerie care lupta atât călare, cât și pedestru. — Din fr. **dragon**.

DRĂGÓR, (1) *dragori*, s.m., (2) *dragoare*, s.n. **1.** S.m. Muncitor care manevrează comenzile unei drage (1). **2.** S.n. Navă de luptă special amenajată pentru îndepărtarea minelor marine. — Din fr. **dragueur**.

DRĂGOSTE, *dragoste*, s.f. I. Sentiment de afecțiune pentru cineva sau ceva: *spec. sentiment de afecțiune față de o persoană; iubire, amor*. ⇨ Loc. adv. *Cu (multă) dragoste sau cu toată dragostea* = cu (multă) plăcere, (foarte) bucuros. ⇨ Loc. vb. *A prinde dragoste de (sau pentru, față de) cineva (sau de ceva)* = a se îndrăgosti de cineva (sau de ceva). ⇨ Expr. *A avea dragoste* = a-i plăcea să... *A se topi (sau a se sfârși, a muri) de dragoste pentru cineva* = a iubi pe cineva cu patimă. ◆ (Concr.) Ființă iubită; *p. gener. ceea ce constituie obiectul iubirii* cuiva. ◆ Legătură sexuală; relații amoroase. **II.** Plantă erbacee cu frunze în formă de lance, dințate și cu flori roz-purpuri (*Sedum fabaria*). — Din sl. **dragostŭ**.

DRĂHMĂ, *drahme*, s.f. **1.** Unitate monetară în Grecia modernă (înaintea introducerii monedei euro). ◆ Monedă de argint în Grecia antică. **2.** Veche unitate de măsură pentru greutate (cu valori variabile). — Din ngr. **drahmŭ**, fr. **drachme**.

DRĂIBĂR, *draibăre*, s.n. Burghiu de oțel pentru găurit lemnul. — Din germ. **Treibbohrer**.

DRĂIFUS, *draifuse*, s.n. Unealtă din fontă alcătuită din trei brațe, care servește ca suport interior în reparațiile de încălziminte. — Din germ. **Dreifuss**.

DRAJEFIAT, *-Ă, drajefiați*, *-te*, adj. (Rar) Care este prezentat sub formă de drajeu. [Pr.: *-fi-af*] — Cf. fr. **dragéifier**.

DRAJEU, *drajeuri*, s.n. **1.** Bomboană făcută dintr-o migdală, o alună, o cremă etc. acoperită cu o glazură de ciocolată sau de zahăr. **2.** Medicament în formă de pilulă, cu învelișul făcut din zahăr sau din ciocolată. — Din fr. **dragée**.

DRAJÓN, *drajoni*, s.m. Lăstar al unei plante crescut din rădăcină și din care (prin separare) se poate dezvolta o nouă plantă. — Din fr. **dragon**.

DRAJONĂ vb. I. Intrans. (Bot.; despre plante) A produce drajoni. — Din fr. **dragonner**.

DRAJONAJ, *drajonaje*, s.n. (Bot.) Drajonare. — Din fr. **dragonnage**.

DRAJONĂRE s.f. Faptul de a *drajona*; drajonaj. — V. **drajona**.

DRAM, *dramuri*, s.n. **1.** Veche unitate de măsură pentru greutate și capacitate, în Țara Românească (3,18 g, respectiv 3,22 cm) și în Moldova (3,23 g, respectiv 3,80 cm). ◆ (Pop.) Gram. **2.** (Adesea fig.) Bucătică, fărâmă, crâmpel, strop, pic. — Din ngr. **drāmŭ**.

DRĂMĂTIC, *-Ă, dramatici*, *-ce*, adj. **1.** Care ține de dramă sau de teatru, privitor la dramă sau la teatru. ⇨ *Artă dramatică* = ansamblu de principii privitoare la interpretarea și la punerea în scenă a unui spectacol, a unei piese. *Artist dramatic* = actor. *Gen dramatic* = gen literar care cuprinde opere scrise sub formă de dialog pentru a fi reprezentate pe scenă, cu conflict gradat din ciocnirea intereselor și sentimentelor personajelor. *Cronică dramatică* = prezentare critică, analitică a unei reprezentații teatrale. ◆ (Despre vocea cântăreților) Care are o sonoritate amplă, intensă, capabilă să exprime situații zbuciumate, de tensiune. **2.** Fig. (Despre întâmplări, împrejurări, situații, momente etc.) Bogat în contraste și în conflicte; zguduitor, impresionant. ⇨ (Substantivat, n.) *Dramaticul unei situații*. — Din fr. **dramatique**, lat. **dramaticus**.

DRĂMATISM s.n. **1.** Încordarea acțiunii, a situației, intensitatea conflictului, profunzimea și ciocnirea sentimentelor care caracterizează o operă (dramatică), un spectacol etc. **2.** Fig. Situație, împrejurare care creează o luptă între sentimente și interese, conflicte zguduitoare etc.; tensiune. — Din fr. **dramatisme**.

DRĂMATIZĂ, *dramatizez*, vb. I. Tranz. **1.** A prelucra o operă literară (cu caracter epic) pentru a putea fi reprezentată. **2.** Fig. A face ca ceva să devină dramatic (2). ◆ (Ir.) A exagera gravitatea unui eveniment, a unei situații; a lua în tragic. — Din fr. **dramatiser**.

DRĂMATIZĂRE, *dramatizări*, s.f. Acțiunea de a *dramatiza* și rezultatul ei. ◆ (Concr.) Piesă de teatru creată prin prelucrarea unei opere literare (cu caracter epic). — V. **dramatiza**.

DRĂMATURG, *dramaturgi*, s.m. Autor de piese de teatru. — După fr. **dramaturge**.

DRĂMATURGIE s.f. **1.** Totalitatea operelor dramatice care aparțin unui popor, unei epoci, unei școli literare, unui scriitor etc. **2.** Artă de a scrie piese de teatru, de a le pune în scenă și de a le interpreta. **3.** Teoria, metoda și tehnica artei teatrale. — Din fr. **dramaturgie**.

DRĂMĂ, *drame*, s.f. **1.** Specie a genului dramatic caracteristică literaturii moderne, cu caracter grav, în care se redă imaginea vieții reale în datele ei contradictorii, în conflicte puternice și complexe, adesea într-un amestec de elemente tragice și comice. ⇨ *Dramă lirică* (sau *muzicală*) = (spectacol de) operă; (sens curent) creație de operă cu un puternic caracter dramatic. **2.** Artă dramatică. **3.** Fig. Întâmplare, situație nefericită, zguduitoare; nenorocire. ⇨ *Dramă pasională* = crimă sau sinucidere determinate de gelozie sau de o dragoste nefericită. ⇨ Expr. *A face dramă din ceva* = a exagera gravitatea unei situații. ◆ Conflict sufleteș puternic, care produce cuiva mari suferințe morale. — Din fr. **drame**, lat. **drama**.

DRĂMOLĂTĂ, *dramolette*, s.f. Dramă scurtă, de valoare neînsemnată; melodramă siropoasă. — Din germ. **Dramolett**.

DRĂNIȚĂ, *dranițe*, s.f. Fiecare dintre scândurelele subțiri de lemn de brad, mai mari decât șindrița, cu care se acoperă unele case țărănești. — Din rus. **dranița**, ucr. **dranyč a**.

DRĂPĂ, *drapaz*, vb. I. **1.** Tranz. A împodobi sau a acoperi o fereastră, o ușă etc. cu o draperie; a acoperi un perete, o mobilă etc. cu stofă aranjată în cute. ◆ A aranja un obiect de îmbrăcăminte în cute dispuse artistic. **2.** Tranz. și refl. A (se) îmbrăca cu un veșmânt larg care cade în falduri. — Din fr. **draper**.

DRĂPĂJ, *drapaje*, s.n. (Rar) Drapare. — Din fr. **drapage**.

DRĂPĂRE, *drapări*, s.f. Acțiunea de a (se) *drapa* și rezultatul ei. — V. **drapa**.

DRĂPĂT, *-Ă, drapați*, *-te*, adj. **1.** Care este împodobit sau acoperit cu o draperie. **2.** Care este dispus în cute; care cade în falduri. — V. **drapa**.

DRĂPÉL, *drapele*, s.n. Semn distinctiv al unui stat, al unei unități militare, al unei organizații, asociații etc. reprezentat printr-o bucată de pânză sau de mătase (într-una sau în mai multe culori, adesea cu o emblemă sau cu o stemă) prinsă de o lance de lemn; steag. ⇨ Expr. *A fi sub drapel* = a servi în armată. *A lupta sub drapelul cuiva* = a lupta sau a milita pentru cineva sau pentru ceva. *A ține sus drapelul* = a) a milita cu tărie pentru o idee, o cauză etc.; a rămâne fidel unei cauze; b) a se comporta exemplar într-o acțiune, într-o împrejurare. *A ridica drapelul luptei pentru...* = a începe lupta sau acțiunea pentru... — Din it. **drappello**. Cf. fr. **drapau**.

DRĂPERIE, *draperii*, s.f. **1.** Perdea grea de stofă, de catifea etc., cu falduri. **2.** Veșmânt larg cu falduri care îmbracă o statuie, un personaj antic etc. — Din fr. **draperie**.

DRĂSTIC, *-Ă, drastici*, *-ce*, adj. Foarte aspru, foarte energic; brutal, violent, vehement. ◆ (Despre remedii medicale) Cu efect puternic și rapid. — Din fr. **drastique**.

DRAVIDIÁN, -Ă, *dravidieni*, -e, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care face parte dintr-o populație cu caractere intermediare între negrii și albi și care locuiește în unele regiuni din India, Sri Lanka și Pakistan sau este originară de acolo. **2.** Adj. Care aparține dravidienilor (**1**), privitor la dravidieni. ♦ (Substantivat, f.) Limba vorbită de dravidieni (**1**). [Pr.: -di-an] — Din fr. *dravidien*.

DRACĂRIE, *drăcărie*, s.f. (Pop. și fam.) Drăcie. — **Drac** + suf. -*ărie*.
DRĂCESC, -EASCĂ, *drăcești*, adj. Care ține de draci, privitor la draci; diavolesc, diabolic. ♦ Fig. Greu de suportat; cumplit, infernal. — **Drac** + suf. -*esc*.
DRĂCÊȘTE adv. Ca dracii; diavolește. — **Drac** + suf. -*ește*.
DRĂCIE, *drăcii*, s.f. **1.** Ștregărie, pozna, năzbâtie; drăcovenie, drăcărie. **2.** Faptă rea; blestemăție. ♦ Expr. *Ei, drăcie!* sau *ei, drăcia dracului!* exclamație de surpriză și de nemulțumire. **3.** Minunăție, ciudățenie. **4.** Vrăjitorie, farmec. — **Drac** + suf. -*ie*.

DRĂCIME s.f. (Rar) Mulțime de draci; totalitatea dracilor. — **Drac** + suf. -*ime*.
DRĂCOAICĂ, *drăcoaice*, s.f. **1.** Ființă imaginară de sex feminin, considerată (ca și dracul) drept întruchipare a spiritului rău. **2.** Fig. Femeie sau fată rea, plină de păcate, crudă; *spec.* fată sau femeie tânără, vioaie, isteată, ispititoare, care se ține de pozne; diavoliță. — **Drac** + suf. -*oaică*.

DRĂCÔS, -OASĂ, *drăcoși, -oase*, adj. Care se ține de drăcii; poznaș, ștregar; plin de viață, de vioiciune, istet. — **Drac** + suf. -*os*.

DRĂCOVENIE, *drăcovenii*, s.f. (Fam.) Drăcie. — **Drac** + suf. -*ovenie*.
DRĂCUI, *drăcuș*, vb. IV. Tranz. și refl. recipr. A (se) ocări, a (se) înjura, a (se) blestema (pomenind de dracul) [Prez. ind. și *drăcuiesc*] — **Drac** + suf. -*ui*.

DRĂCUIRE, *drăcui*, s.f. Acțiunea de a (se) *drăcui*. — V. **drăcui**.
DRĂCULEȚ, *drăculeți*, s.m. Drăcușor. — **Drac** + suf. -*uleț*.

DRĂCUȘOR, *drăcușori*, s.m. Diminutiv al lui *drac*; drăculeț. ♦ Fig. Copil viciu, zglobiu, neastâmpărat. — **Drac** + suf. -*ușor*.

DRĂGĂICĂ, (1, 3, 4, 5, II) *drăgaice*, s.f. I. **1.** Sărbătoare populară închinată coacerii holdelor (la 24 iunie); Sânzienă. **2.** (Art.) Dans popular jucat mai ales la Drăgaică (I 1); melodie după care se execută acest dans. ♦ Expr. *A sări* (sau *a juca*) *drăgaica* = a sări ca un nebun, a fi neastâmpărat. **3.** Fiecare dintre fetele care (îmbrăcate bărbătește) execută drăgaica (2). **4.** Târg care se ține la 24 iunie; *p. gener.* târg. **5.** (La pl.) Zâne rele despre care se crede că i-ar sluți pe oameni; ieie. II. Plantă erbacee cu frunze lungi și înguste și cu flori galbene-aurii, plăcut mirositoare; sânziană (*Galium verum*). — Din bg. *dragaika*.

DRĂGĂLAȘ, -Ă, *drăgălași, -e*, adj. Drăguț, grațios, gingaș (ca înfățișare sau comportare). — **Drag** + suf. -*ălaș*.

DRĂGĂLĂȘENIE, (2) *drăgălășenii*, s.f. **1.** Gingășie, grație, drăgălășie (în înfățișare sau comportare). **2.** Atitudine plină de atenție, de tandrețe față de cineva; gest tandru, dezmiardare. — **Drăgălaș** + suf. -*enie*.

DRĂGĂLAȘIE, *drăgălășii*, s.f. (Rar) Drăgălășenie. — **Drăgălaș** + suf. -*ie*.

DRĂGĂNÉLE s.f. pl. I. (Pop.) Grații, nuri, farmec. II. Varietate de cireșe petroase. — Din sb. *draganela, draganlija*.

DRĂGĂSTÔS, -OASĂ, *drăgăstoși, -oase*, adj. Plin de dragoste, de tandrețe; iubitor, afectuos. — **Dragoste** + suf. -*os*.

DRĂGOSTEĂLĂ, *drăgosteli*, s.f. (Pop.) Faptul de a (se) *drăgosti*; mângâiere, dezmiardare (între două ființe de sex opus care se iubesc); relații de dragoste. — **Drăgosti** + suf. -*eață*.

DRĂGOSTI, *drăgostesc*, vb. IV. Tranz. și refl. recipr. (Pop.) A(-și) spune cuvinte de dragoste; a (se) mângâia, a (se) dezmiarda. ♦ Refl. recipr. A întreține, a avea relații de dragoste. — Din **dragoste**.

DRĂGOSTIRE s.f. (Pop.) Faptul de a (se) *drăgosti*; *p. ext.* dragoste. — V. **drăgosti**.

DRĂGULEȚ, *drăguleți*, adj. (Pop.; numai la voc. sg.) Diminutiv al lui *drag*; *p. ext.* drăgălaș. — **Drag** + suf. -*uleț*.

DRĂGULICĂ, *drăgulice*, adj. (Pop.; numai la voc. sg.) Diminutiv al lui *drag*; *p. ext.* drăgălaș. — **Drag** + suf. -*ulică*.

DRĂGULIȚĂ, *drăgulițe*, adj. (Pop.) Diminutiv al lui *drag*; *p. ext.* drăgălaș. — **Drag** + suf. -*uliță*.

DRĂGŪȚ, -Ă, *drăguți, -e*, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Drăgălaș, frumușel, grațios (ca înfățișare sau comportare); iubit, drag. ♦ Expr. *A fi* sau *a se arăta*, (adverbal) *a se purta drăguț* (cu sau față de cineva) = a fi amabil, binevoitor (cu cineva). ♦ (Substantivat, fam.). Termen alintător cu care te adresezi unei persoane iubite sau folosit când vorbești despre o asemenea persoană. **2.** S.m. și f. (Pop.) Iubit, ibovnic, amant. — **Drag** + suf. -*uț*.

DRĂMĂLUI, *drămăluiesc*, vb. IV. Tranz. (Rar) A drămui. — **Dram** + suf. -*ălui*.

DRĂMĂLUIRE s.f. (Rar) Acțiunea de a *drămălui* și rezultatul ei; drămuire. — V. **drămălui**.

DRĂMUI, *drămuiesc*, vb. IV. Tranz. A măsura, a cântări, a socoti sau a împărți cu precizie, mințios, un material, o substanță etc.; a drămălui. ♦ Fig. A împărți, a alege după o matură chibzuință și în amănunt. — **Dram** + suf. -*ui*.

DRĂMUIRE s.f. Acțiunea de a *drămui* și rezultatul ei; drămuire. — V. **drămui**.

DRĂNGĂLĂU s.m. v. **drăngălău**.

DRĂNGĂNI vb. IV v. **drăngăni**.

DRĂNICER, *drăniceri*, s.m. Meșteșugar care face dranițe sau acoperă casele cu draniță. — **Draniță** + suf. -*ar*.

DRĂMBĂ, *drâmbe*, s.f. Mic instrument muzical popular, alcătuit dintr-un arc de fier prevăzut cu o lamă mobilă elastică de oțel și care, fiind proptit de dinți și făcând să vibreze lama cu degetul, produce un sunet monoton, modulată prin mișcarea buzelor; drâng. ♦ (lr.) Vioară. — Din ucr. **drymba**.

DRĂMBOI¹, *drâmboie*, s.n. Drămbă (mai mare). — **Drămbă** + suf. -*oi*.

DRĂMBOI², *drâmboiesc*, vb. IV. Refl. (Reg.) A(-și) manifesta supărarea, mânia; a boci în gura mare. [Var.: **drâmboiă** vb. I] — Din **drămbă**.

DRĂMBOIĂ vb. I v. **drâmboi²**.

DRĂNG¹, *drânguri*, s.n. (Reg.) Drămbă. — Et. nec.

DRĂNG² interj. (De obicei repetat) Cuvânt care imită sunetul drâmbei sau (ir.) al viorii. [Var.: **drânga** interj.] — Din **drâng**.

DRĂNGA interj. v. **drâng**.

DRĂNGĂLĂU, *drângălăi*, s.m. (Rar) Om care își pierde vremea degeaba; pierde-vară. [Var.: **drângălău** s.m.] — Cf. **drâng**.

DRĂNGĂNI, *drângănesc*, vb. IV. Intrans. (Pop.) A produce sunete discordante la un instrument (cu coarde). [Var.: **drângăni** vb. IV] — **Drâng** + suf. -*ăni*. Cf. **zdrângăni**.

DREAVĂ, *dreve*, s.f. **1.** Fiecare dintre vergelele care trec prin mosoarele alergătorii pentru urzeală. **2.** Instrument în formă de arc cu care plăpumarul bate lâna. **3.** Chingă de șipci dispuse transversal, care întărește aripa unei mori de vânt. — Din sl. **drévo**.

DREGĂTOR, *dregători*, s.m. (În Țara Românească și în Moldova) Demnitar la Curtea domnească cu atribuții în Sfatul domnesc, în administrație, justiție, armată; *p. gener.* conducător; înalt funcționar. [Var.: (înv. și reg.) **diregător** s.m.] — **Drege** + suf. -*ător*.

DREGĂTORÉSC, -EASCĂ, *dregătorești* adj. (Înv.) Care aparține dregătorului sau dregătoriei, privitor la dregători sau la dregătorie. — **Dregător** + suf. -*esc*.

DREGĂTORIE, *dregătorii*, s.f. Demnitatea, funcția de dregător. [Var.: (înv. și reg.) **diregătorie** s.f.] — **Dregător** + suf. -*ie*.

DRÉGE, *dreg*, vb. III. (Pop. și fam.) **1.** Tranz. A repara (un obiect, un mecanism etc.), aducând în starea de funcționare. ♦ Tranz. și refl. Fig. A (se) întrema, a (se) îndrepta (de bine, de rău) după un accident, după o boală. ♦ Expr. *A(-și) drege glasul* (sau *vocea*) = a tuși ușor înainte de a vorbi sau de a cânta, pentru a(-și) limpezi vocea. *A(-și) drege gustul* = a mânca sau a bea ceva plăcut, pentru a îndepărta gustul neplăcut lăsat de alimentele sau băuturile consumate anterior. ♦ Fig. A îndrepta o greșeală, o nedreptate. ♦ A face ca focul să ardă mai bine. **2.** Tranz. A pune ceva la cale; a aranja, a plănuși. ♦ Expr. *Face și drege = a)* se străduiește să rezolve, să realizeze ceva; *b)* se laudă, face caz că se străduiește să realizeze, să întreprindă ceva. **3.** Tranz. A potrivi, a îmbunătăți gustul unei mâncări. ♦ A falsifica, a contraface o băutură. **4.** Tranz. și refl. A (se) farda, a (se) sulimeni. [Perf. s. *dresei*, part. *dres*. — Var.: (înv. și reg.) **dirége**, (înv.) **derége** vb. III] — Lat. **dirigere**.

DRÉLĂ, *drele*, s.f. Ciupercă comestibilă de forma unui cornet sau a unei urechi, care crește pe trunchiul unor arbori (*Auricularia mesenterica*). — Cf. ucr. **drehli**.

DREN, *drenuri*, s.n. **1.** Conductă sau canal care colectează și evacuează apa de pe un teren apos, coboară nivelul unei pânze de apă din sol etc. ♦ Strat de piatră spartă sau de pietriș așezat în spatele unui zid de sprijin sau deasupra unei bolți de pod sau de tunel, care colectează apa de infiltrație. **2.** (În forma *drenă*) Tub sau meș de bumbac care înlesnește scurgerea secrețiilor dintr-o plagă. [Var.: **drenă** s.f.] — Din fr. **drain**.

DRENĂ, *drenez*, vb. I. Tranz. **1.** A colecta și a evacua apa de infiltrație de pe un teren, un loc etc. cu ajutorul drenurilor (**1**). ♦ (Despre o apă curgătoare) A colecta apele provenite din ploi de pe suprafața unui teren, dintr-o rețea hidrografică etc. **2.** A face să se scurgă secrețiile dintr-o plagă cu ajutorul drenului (**2**). — Din fr. **drainer**.

DRENĂJ, *drenaje*, s.n. Drenare. ♦ Construcție hidrotehnică destinată drenării unui teren. — Din fr. **drainage**.

DRENĂRE, *drenări*, s.f. Acțiunea de a *drena*; drenaj. ♦ Deplasare a țțeiului dintr-un zăcământ spre gaura de sondă săpată în acea regiune. ♦ (Med.) Tratament pentru îndepărtarea secrețiilor dintr-o plagă, cu ajutorul drenului (**2**). — V. **drena**.

DRÉNĂ s.f. v. **dren**.

DREPNEĂ, *drepnele*, s.f. Pasăre asemănătoare cu rândunica, cu penele de culoare cafenie-închisă și cu gâtul alb (*Cypselus apus*). — Lat. ***drepanella** diminutiv al lui *drepanis*.

DREPT, DREAPTĂ, (A, B) drepti, -te, adj., (C) adv., (D) drepturi, s.n. (E) prep. A. Adj. I. 1. Care merge de la un punct la altul direct, fără abateri. ⇨ *Linie dreaptă* (și substantivat, f.) = linie care unește două puncte din spațiu pe drumul cel mai scurt. *Unghi drept* = unghi format de două drepte perpendiculare una pe alta. *Prismă dreaptă* = prismă cu muchiile laterale perpendiculare pe baze. ♦ Fig. (Despre privire) Care este fără ascunzișuri; deschis, direct. ♦ (Despre haine) Care are o croială simplă, fără cute, clinii etc. **2.** (Despre lucruri, ființe, părți ale lor etc.) Care are o poziție verticală (față de un punct de reper). *Zid, perete drept. Om drept ca lumânarea.* ⇨ Expr. *A se ține drept* = a avea o poziție perfect verticală. (Mil.) *A lua (sau a sta, a se ține în) poziția de drepti* = a lua (sau a sta, a se ține în) poziție perfect verticală, stând nemișcat. (Cu valoare de interjecție) *Drept!* formula de comandă militară pentru luarea poziției de drepti. (Adverbial) *A călca drept* = a avea o purtare bună, cinstită. *A sta drept* = a avea o atitudine de neclintit, a fi dârz, curajos. ♦ (Despre terenuri înclinate, forme de relief sau părți ale lor) Aproape vertical; abrupt, povârnat. ♦ (Despre litere; adesea substantivat, f.) Care are tăietura verticală. **3.** Care are o poziție orizontală (față de un punct de reper); orizontal; plan, neted. *Câmpie dreaptă.* **4.** (În sintagma) *Complement drept* = complement direct, v. *direct*. II. Fig. **1.** (Despre acțiuni ale omului sau despre noțiuni abstracte) Care este, se face etc. potrivit dreptății și adevărului; întemeiat, just, cinstit, bun. ⇨ *Parte dreaptă* = parte care se cuvine în mod legal fiecăruia la o împărțea. *Luptă dreaptă* = luptă corp la corp, fără arme, fără înșelătorii și fără ajutor străin. ♦ (Adverbial) În conformitate cu dreptatea, just; în conformitate cu adevărul, adevărat; corect. ⇨ Expr. *Ce-i drept* = într-adevăr, cu adevărat. *Ce-i drept e drept*, se spune pentru a recunoaște un adevăr incontestabil. *Drept că...* = adevărat că... *A spune drept* = a spune adevărul; a vorbi deschis, sincer. (Substantivat) *La drept (sau la dreptul) vorbind* = în realitate, de fapt. **2.** (Despre oameni) Care trăiește și lucrează conform dreptății, adevărului, omeniei, binelui; cinstit, integru, cumsecade. ♦ (În limbajul bisericesc) Cuvios, cucernic. ⇨ Expr. (Substantivat) *A se odihni cu dreptii* = a fi mort. ⇨ Compus: (adesea substantivat) *drept-credincios* = care face parte din Biserica creștină ortodoxă; bun creștin. **3.** (Reg.; despre bunuri materiale) Care aparține sau se cuvine cuiva pe temeiul unei legi sau al unei recunoașteri oarecare. **4.** (Pop.; despre rude) Care este legat de cineva prin legături directe, de sânge; adevărat, bun. **B. Adj.** (În opoziție cu *stâng*). **1.** (Despre organe ale corpului). Așezat în partea opusă părții corpului omenesc în care se află inima. ⇨ Expr. *A fi mâna dreaptă a cuiva sau brațul drept al cuiva* = a fi cel mai intim, cel mai apropiat colaborator al cuiva; a-i fi cuiva de mare ajutor. ♦ (Substantivat, f. sg. art.) Mâna dreaptă. ♦ (Substantivat, m. sg. art.) Piciorul drept. **2.** Care se află de partea sau în direcția mâinii drepte (când cineva stă cu fața în direcția în care este orientat un lucru). *Aripa dreaptă a clădirii.* ⇨ (Substantivat; în locuțiuni) *Din dreapta. În dreapta. La (sau spre) dreapta.* ⇨ Expr. (Substantivat) *În dreapta și în stânga sau de-a dreapta și de-a stânga* = în ambele părți; în toate părțile, pretutindeni. *A ține dreapta* = a merge pe partea dreaptă a unui drum. **3.** Fig. (Substantivat, f. art.) Orientare politică prin care se susține libertatea individuală în materie de economie și care protejează proprietatea și diviziunile de clasă. ⇨ Loc. adj. *De dreapta* = conservator. **C. Adv.** **1.** (Urmădit de determinări locale, indică direcția) În linie dreaptă, fără ocol; direct. *Merge drept la birou.* ⇨ *De-a dreptul* = fără a se abate din drum, fără înconjur; în mod direct, nemijlocit; în Loc. prep. (Substantivat) *În dreptul...* = în fața..., față în față cu... *Prin dreptul* = prin fața..., pe dinaintea... *Din dreptul...* = din fața..., de dinaintea. **2.** (Urmădit de determinări locale, modale sau temporale) Tocmai, exact. *A ajuns drept la timp.* **D. S.n.** **1.** Totalitatea regulilor și normelor juridice care reglementează conduita oamenilor în relațiile sociale, într-o colectivitate politic determinată, susceptibile de a fi impuse prin forța coercitivă a statului. *Drept penal.* **2.** Știință sau disciplină care studiază dreptul (**D 1**). **3.** Putere, prerogativă legal recunoscută unei persoane de a avea o anumită conduită, de a se bucura de anumite privilegii etc.; drit. ⇨ Loc. adv. *De drept* = conform legii, în mod legitim, firesc. **4.** Răsplătit, retribuție care i se cuvine cuiva pentru prestarea unei munci. **E. Prep.** **1.** (Introduce un complement indirect) În loc de..., în calitate de..., ca. *Drept cine mă iei?* ⇨ *Drept care...* = prin urmare, în concluzie, deci, așadar. **2.** (Reg.; introduce un complement circumstanțial de loc) Alături de..., lângă; în dreptul... ⇨ Expr. *A i se pune soarele drept în inimă* = a i se face foame. **3.** (Introduce un complement circumstanțial de scop) Pentru, ca. *Drept încercare s-a folosit de un clește.* [Var.: (înv. și reg.) *dirépt, -eaptă* adj.] — Lat. *directus* (cu unele sensuri după fr. *droit*).

DREPTĂCI, -CE, dreptăci, -ce, s.m. și f., adj. (Persoană) care are predispoziția să scrie, să lucreze etc. numai cu mâna dreaptă. — **Drept** + suf. *-aci*.

DREPTĂR, dreptare, s.n. Riglă, echer sau orice alt instrument folosit (în construcții, în dulgherie etc.) pentru verificarea suprafețelor plane ori pentru trasarea drumurilor. — **Drept** + suf. *-ar*.

DREPTĂTE, dreptăți, s.f. Principiu moral și juridic care cere să se dea fiecăruia ceea ce i se cuvine și să i se respecte drepturile; echitate; faptul de

a recunoaște drepturile fiecăruia și de a acorda fiecăruia ceea ce i se cuvine. ⇨ Loc. adv. *Cu (sau după) dreptate* = după lege, cum se cuvine, în mod just, pe drept, echitabil. *Pe bună dreptate* = pe drept cuvânt, în mod întemeiat. ⇨ Expr. *A face cuiva dreptate* = a repara o nedreptate săvârșită cuiva; a recunoaște dreptul cuiva într-o chestiune oarecare. *A avea dreptate* = a fi întemeiat în ceea ce spune sau în ceea ce face. *A da (cuiva) dreptate* = a recunoaște că ceea ce spune sau face (cineva) este întemeiat, îndreptățit, just. ♦ (Pop.) Judecată. — **Drept** + suf. *-ătate*.

DREPTÚNGHI, dreptunghiuri, s.n. Patrulater care are toate unghiurile drepte și laturile opuse egale. ♦ Porțiune delimitată de teren (în forma patrulaterului definit mai sus) la unele jocuri sportive. — **Drept** + **unghi** (după fr. *rectangle*).

DREPTÚNGHIC, -Ă, dreptunghici, -ce, adj. (Despre figuri geometrice) Care are unul sau mai multe unghiuri drepte. ⇨ (Adjectival) *Triunghi dreptunghic* = triunghi care are un unghi drept. — **Dreptunghi** + suf. *-ic*.

DREPTUNGHILĂR, -Ă, dreptunghilari, -e, adj. Care are forma unui dreptunghi. — Din **dreptunghi** (după fr. *rectangulaire*).

DRES¹, (II) dresuri, s.n. (Pop.). I. Acțiunea de a dreg și rezultatul ei. **II.** (Concr.) **1.** Fard, cosmetic, suliman. **2.** (La pl.) Mirodenii, condimente. **III.** (Concr.; la pl.; în forma *direse*) Denumire dată actelor de cancelarie domnească emise în Țările Române. [Var.: **dirés** s.n.] — V. **drege**.

DRES², DREASĂ, dresă, -se, adj. (Pop.) 1. Reparat. **2.** Sulmenit; dichisit. **3.** (Despre mâncăruri) Căruia i s-au adăugat mirodenii, condimente etc. — V. **drege**.

DRES³, dresuri, s.n. 1. Ciorap-pantaloni. **2.** (Sport, balet). Echipament. — Din engl. **dress**.

DRESĂ, dresze, vb. I. Tranz. I. A învăța, a deprinde, a deprinde un animal să facă, la poruncă, anumite mișcări sau să îndeplinească anumite acțiuni. ♦ Fig. (Peior.) A învăța, a deprinde o persoană să se comporte într-un anumit fel, stabilit de mai înainte de alții. **II.** (Despre organe de stat sau reprezentanți ai acestor organe) A redacta, a încheia un act (oficial). — Din fr. **dresser**.

DRESĂJ, dresaje, s.n. Dresare a unui animal. — Din fr. **dressage**.

DRESĂRE, dresări, s.f. Acțiunea de a dresa. — V. **dresa**.

DRESĂT, -Ă, dresați, -te, adj. (Despre animale) Deprins, învățat să facă, la poruncă, anumite mișcări sau să îndeplinească anumite acțiuni. ♦ Fig. (Peior.; despre oameni) Deprins să se comporte într-un anumit fel, stabilit de mai înainte de alții. — V. **dresa**.

DRESĂR, -OĂRE, dresori, -oare, s.m. și f. Persoană care se ocupă (într-un circ) cu dresarea animalelor. — Din fr. **dresseur**.

DRESSING¹, dressinguri, s.n. Încăperea mică (lângă dormitor) pentru haine. — Din engl. **dressing** [room], fr. **dressing**.

DRESSING², dressinguri, s.n. (Culin.). Sos rece din ulei, oțet, suc de lămâie etc., folosit pentru salate. — Din engl. **dressing** [sauce].

DRESURĂ, dresuri, s.f. 1. Dresare a unui animal. **2.** Număr într-un spectacol de circ realizat cu animale dresate. — Din germ. **Dressur**.

DREȚE, drețe, s.f. 1. Plantă acvatică subtropicală cu frunze mari, dințate și violacee pe partea inferioară, cu flori mari (*Nymphaea lotus thermalis*). **2.** Plantă erbacee târătoare din familia primulațelor, cu flori galbene solitare, folosită în medicina populară (*Lysimachia nummularia*). — Et. nec.

DREZINĂ, drezine, s.f. Vehicul ușor, asemănător cu un vagonet, acționat cu mâna, cu pedale sau cu un motor, care servește la transporturi ușoare pe o linie ferată. — Din fr. **draine**.

DRIADĂ, driade, s.f. Nimfă a pădurilor în mitologia greacă. [Pr.: *dri-a*]. — Din fr. **dryade**, lat. **dryas, -adis**.

DRIBLĂ, driblez, vb. I. Intrans. (Sport) A conduce mingea sau pucul (cu piciorul, mâna, crosa etc.) în așa fel încât să-și înșele adversarul direct și să poată trece de el. ♦ Tranz. A-și înșela și a-și depăși adversarul direct printr-o conducere înșelătoare a mingii sau a pucului. ♦ P. gener. (Fam.) A păcăli, a înșela. — Din fr. **dribler**.

DRIBLĂJ, driblaje, s.n. Faptul de a dribla. — **Dribla** + suf. *-aj*.

DRIBLĂRE, driblări, s.f. Acțiunea de a dribla și rezultatul ei; dribling. — V. **dribla**.

DRIBLER, -Ă, dribleri, -e, s.m. și f. Jucător într-o echipă sportivă care dribleză cu succes ori căruia îi place să dribleze. — Din fr. **dribbleur**.

DRIBLING, driblinguri, s.n. Driblare. ♦ Procedeu sau ansamblu de procedee tehnice folosite de un sportiv spre a-și dribla adversarul. — Din engl. **dribbling**.

DRIC, dricuri, s.n. 1. Scheletul de sus al unui car (fără roți și loitre). ♦ Cantitate de obiecte, de materiale etc. care se poate încărcă pe un asemenea schelet. **2.** Vehicul special, tras de cai, care poartă mortul la groapă; car mortuar. ⇨ Expr. (Fam.) *A fi pe dric* = a fi pe sfârșite; a fi într-o situație grea; a fi gata să eșueze. **3.** Fig. (Pop.) Punct culminant al zilei, al

noptii, al unui anotimp; punct culminant al unei acțiuni care se desfășoară în timp: miez, toi. — Din magh. **dërék**.

DRICĂR, *dricari*, s.m. 1. Fabricant sau negustor de dricuri (1). 2. Proprietar sau vizitii de dricuri (2); antreprenor de pompe funebre. 3. Persoană care transportă mortul la groapă; cioclu. — **Dric** + suf. *-ar*.

DRIL, (2) *driluri*, s.n. 1. Țesătură deasă și groasă din fire de bumbac sau de cânepă bine răsucite, care se folosește la confecționarea îmbrăcămintei de vară, a pânzei de cort etc. 2. Sort de dril (1) — Din germ. **Drill**.

DRINK, *drinkuri*, s.n. Băutură alcoolizată. — Din engl. **drink**.

DRIOPITÉC, *driopiteci*, s.m. Maimuță fosilă antropomorfă, considerată deopotrivă strămoș al maimuțelor antropoide și al hominizilor. [Pr.: *dri-o*] — Din lat. **Dryopithecus**, denumirea științifică a maimuței.

DRIȘCĂ, *driște*, s.f. Unealtă a zidarului cu care se netezește tencuiala, mortarul, betonul. — Din bg. **дръзка**.

DRIȘCUI, *drișcuiesc*, vb. IV. Tranz. A netezi tencuiala, betonul sau asfaltul cu drișca. — **Drișcă** + suf. *-ui*.

DRIȘCUIRE, *drișcui*, s.f. Acțiunea de a *drișcui* și rezultatul ei; drișcuit. — V. **drișcui**.

DRIȘCUIȚ s.n. Drișcui. — V. **drișcui**.

DRIT, *drituri*, s.n. (Înv.) Drept (D 3). — Din it. **ditto**.

DRIVE, *drive-uri*, s.n. Lovitură puternică la tenis, golf și base-ball, care imprimă mingii o viteză și o traectorie razantă. [Pr.: *dráiv*] — Din engl. **drive**.

DRIVE-IN, *drive-in*, adj. invar., s.n. (Cinematograf, bar etc.) în aer liber unde se poate intra cu mașina. [Pr.: *dráivín*] — Cuv. engl.

DRIVÉR, *driveri*, s.m., *divere*, s.n. I. S.m. Conducător de atelaj într-o cursă de trap. II. S.n. Crosă din lemn cu care se execută drive-uri. [Pr.: *dráivăr*] — Din engl., fr. **driver**.

DROAGĂ, *droage*, s.f. (Reg.) Căruță mare, greoaie și hodorigită. ♦ Roabă. — Din rus. **дрога**.

DROAIE s.f. (Fam.) Multime, ceată mare de oameni sau de animale. ♦ Loc. adv. *Cu droaia* = în număr mare, cu grămadă. ♦ P. gener. Multime, grămadă, număr mare (din ceva). ♦ (Adverbial) În mare număr. [Pr.: *droa-ie*] — Cf. alb. *droe*, *droje*.

DROB¹, (1) *drobi*, s.m., (2, 3) *droburi*, s.n. 1. S.m. Bucată, bulgăre mai mare de sare; p. gener. bucată mare și compactă din ceva. 2. S.n. Măruntăie de miel. ♦ Măncare preparată din măruntăie de miel tocate, învelite în prapur și puse la cuptor. 3. S.n. (Reg.) Cutia teascului de vin. — Din bg., sb. **drob**.

DROB², *drobi*, s.m. 1. Arbust din familia leguminoaselor, cu frunze trifoliolate, cu flori galbene și cu fructele păstăii turtite (*Sarothamnus scoparius*). 2. Nume dat mai multor arbuști din familia leguminoaselor, cu frunze trifoliolate, flori albe, galbene sau roșietice și fructe păstăii (*Cytisus*). ♦ *Drob-de-munte* = mic arbust cu ramuri lungi și subțiri acoperite cu peri aspri, cu frunze păroase pe partea inferioară și cu flori galbene (*Cytisus hirsutus*). 3. Plantă erbacee din familia cruciferelor, cu tulpina dreaptă, cu frunze acoperite de peri și cu flori mici, galbene-aurii (*Neslia paniculata*). — Din rus., ucr. **drok** (confundat cu *drob¹*).

DROBITĂ, *drobițe*, s.f. Mic arbust din familia leguminoaselor, cu frunze lanceolate și cu flori galbene, ale cărui ramuri, fierte în apă, dau o culoare galbenă, folosită la vopsit (*Genista tinctoria*). — **Drob²** + suf. *-ită*.

DROBUȘOR¹, *drobușori*, s.m. Diminutiv al lui *drob¹* (1). — **Drob¹** + suf. *-ușor*.

DROBUȘOR², *drobușori*, s.m. Plantă erbacee cu frunze albăstrii și cu flori galbene, ale cărei frunze fermentate dau o culoare albastră, folosită la vopsit (*Isatis tinctoria*). — **Drob²** + suf. *-ușor*.

DROG¹, *droguri*, s.n. 1. Substanță de origine vegetală, animală sau minerală care se întrebuințează la prepararea unor medicamente și ca stupefiant. 2. (Fam.) Medicament. — Din fr. **drogue**.

DROG² subst. Numele a două plante: a) arbust cu flori gălbui solitare, care crește prin locuri pietroase și aride (*Genista albida*); b) plantă târătoare din familia leguminoaselor, care crește prin pășuni montane (*Genista oligosperma*). — Et. nec.

DROGĂ, *droghez*, vb. I. Tranz. și refl. A administra sau a lua stupefiante; a administra sau a lua medicamente în cantități excesive. — Din fr. **droguer**.

DROGĂRE, *drogări*, s.f. Acțiunea de a (se) *droga* și rezultatul ei. — V. **droga**.

DROGHERIE, *drogherii*, s.f. Magazin în care se vând articole de parfumerie și de toaletă, precum și unele preparate farmaceutice. — Din fr. **droguerie**.

DROGHIST, **-Ă**, *droghiști*, *-ste*, s.m. și f. (Înv.) Persoană calificată care servește într-o drogherie; proprietar al unei drogherii. — Din fr. **droguiste**.

DROJDIE, *drojdii*, s.f. 1. Substanță dintr-un lichid care se depune pe fundul unui vas. ♦ Expr. *A fi (sau a sta, a se afla etc.) pe drojdie (sau pe drojdii)* = a fi la capătul resurselor materiale, a nu mai avea aproape niciun ban. ♦ Zaț de cafea. 2. (Și în sintagma *rachiu de drojdie*) Rachiu făcut din drojdie (1) de

vin. 3. Fig. Rămășiță, reminiscență, urmă. 4. Fig. (La sg., cu sens colectiv; peior.) Elemente de clasate, corupte ale unei societăți; pleavă, gunoi. 5. Nume dat unor ciuperci microscopice unicelulare care trăiesc în colonii și de obicei produc fermentația alcoolică în materii zaharoase. ♦ Preparat industrial făcut din una dintre aceste ciuperci (a berii), întrebuințat ca ferment pentru dospirea aluatului. — Din sl. **droždila**.

DROJDIOARĂ, *drojdioare*, s.f. Diminutiv al lui *drojdie* (2); drojdiuță. [Pr.: *-di-oa-*] — **Drojdie** + suf. *-ioară*.

DROJDIUȚĂ, *drojdiuțe*, s.f. Drojdioare. [Pr.: *-di-u-*] — **Drojdie** + suf. *-uță*. **DROMADÉR**, *dromaderi*, s.m. Cămilă cu o singură cocoasă (*Camelus dromedarius*). [Var.: (Înv.) **dromadéră** s.f.] — Din fr. **dromadaire**. **DROMADÉRĂ** s.f. v. **dromader**.

DROMOFOBIE s.f. (Med.) Teamă patologică de călătorie. — Din fr. **dromophobie**.

DROMONIE, *dromomanii*, s.f. (Med.) Simptom întâlnit la unii bolnavi psihici constând din îndelungi și repetate deplasări fără scop, din cauza unui impuls patologic de a merge; manie ambulatorie. — Din fr. **dromomanie**.

DRONĂ, *drone*, s.f. Aparat mic de zbor, fără pilot, comandat de la distanță și folosit pentru diverse misiuni de recunoaștere, supraveghere etc. — Din engl. **drone**, fr. **drone**.

DRÓPGOLUR, *dropgoluri*, s.n. (La rugbi) Lovitură de picior dată în minge în momentul când aceasta atinge pământul și care face ca mingea să treacă peste bara de sus a porții adverse, consemnând înscrierea a trei puncte. — Din engl., fr. **dropgoal**.

DRÓPICĂ s.f. (Med.; pop.) Hidropizie. — Din ngr. **dróvikas** (= *idróvikus*).

DROPICÓS, **-OĂSĂ**, *dropicosi*, *-oase*, s.m. și f. (Pop.) Hidropic. — **Dropică** + suf. *-os*.

DRÓPIE, *dropii*, s.f. Pasăre mare de stepă cu penajul spatelui galben-ruginiu, pieptul și vârful aripilor albe, capul și gâtul sur, a cărei carne este comestibilă (*Otis tarda*). — Din bg. **droplja**.

DROPIÓI, *dropioi*, s.m. Bărbătușul dropiei. [Pr.: *-pi-oi*] — **Dropie** + suf. *-oi*.

DROPS, *dropsuri*, s.n. Bomboană cu aspect sticlos, de diferite forme și culori, fabricată din caramel și acoperită cu un strat de zahăr cristalizat. — Din germ. **Drop(s)**.

DROSOFILĂ, *drosophile*, s.f. (La pl.) Gen de musculițe ale căror larve trăiesc în materii aflate în stare de fermentație sau de putrefacție (*Drosophila*); (și la sg.) musculiță din acest gen. — Din fr. **drosophile**.

DROȘCĂR, *droșcari*, s.m. (Înv. și pop.) 1. Birjar. 2. Meseriaș care lucrează droște. — **Droșcă** + suf. *-ar*.

DROȘCĂ, *droște*, s.f. (Înv. și pop.) Birjă. — Din ucr. **drožka**.

DROȘCĂȚĂ, *droșcuțe*, s.f. (Înv. și pop.) Birjă mică. — **Droșcă** + suf. *-uță*.

DROT, *droturi*, s.n. 1. Arc de sârmă folosit la scaunele capitonate, la somiere etc. ♦ Sârmă. 2. Instrument metalic de forma unui clește lung, care, încălzit, servește la ondulatul părului. — Din magh. **drót**.

DRUG, (1, 2) *drug*, s.m., (3) *druguri*, s.n. 1. S.m. Bară de fier sau de lemn având diverse întrebuințări (în lucrări de construcții). ♦ (Înv.) Lingou. 2. S.m. Fiecare dintre cele două lemne groase, sprijinite pe câte două picioare, care alcătuiesc patul sau corpul războiului de țesut manual. 3. S.n. Punct de broderie asemănător cu festonul, prin care se obțin pe cusătură linii (dese și) pline. — Din sb. **drug**.

DRŪGĂ, *drug*, s.f. 1. Fus (mare și gros) pe care se pune fuiorul de tors ureală pentru lăicere, saci etc. ♦ Cantitate de fuior pusă pe acest fus. 2. (Înv.) Drug scurt. 3. (Reg.) Știulete de porumb. — Din sb. **druga**.

DRUGHINEĂȚĂ, *drughinețe*, s.f. (Reg.) Drug (de lemn) scurt și gros. — Cf. **drug**.

DRUGSTORE, *drugstore-uri*, s.n. Magazin în care se vând produse cosmetice, farmaceutice, cărți etc. [Pr.: *drágstor*] — Cuv. engl.

DRUGULÉȚ, *druguleți*, s.m. Diminutiv al lui *drug*. — **Drug** + suf. *-uleț*.

DRUID, *druidi*, s.m. Preot al vechilor celți din Galia și din insulele britanice. — Din fr. **druide**, lat. **druidae**.

DRUIDIC, **-Ă**, *druidici*, *-ce*, adj. (Rar) Care aparține druidilor, privitor la druidi. — Din fr. **druidique**.

DRŪJBĂ, *drujbe*, s.f. Fierăstrău mecanic manual — Din ms. **družba** (denumire comercială).

DRUM, *drumuri*, s.n. 1. Cale de comunicație terestră, alcătuită dintr-o bandă îngustă și continuă de teren bătătorit, pietruit, pavat sau asfaltat. ♦ *(Drumul mare)* = șosea de mare circulație, care leagă localități principale. *Hoț (sau tâlhar) de drumul mare* = hoț care atacă oamenii în drum spre a-i jefui. *Drum-de-fier* = cale ferată. ♦ Loc. adv. *Peste drum* = în față, vizavi. *În drum* = în mijlocul circulației; în calea tuturor; în văzul tuturor. *Pe toate drumurile* = peste tot, pretutindeni. ♦ Expr. *A pune pe cineva pe drumuri* = a face pe cineva să meargă mai mult decât ar fi necesar pentru rezolvarea unei probleme. *A bate (sau a ține, a păzi) drumul (sau drumurile)* sau *a umbla (sau a fi, a sta) pe drumuri* = a umbla de colo-colo, fără rost, a umbla

haimana. *A fi de pe drumuri* = a fi fără familie, fără locuință stabilă, fără rost în viață. *A rămâne* (sau *a ajunge* etc.) *pe drumuri* = a rămâne fără adăpost, fără slujbă, fără mijloace de trai; a sărăci, a scăpăta. *A lăsa* (sau *a arunca*, *a azvârli* etc.) (pe cineva) *pe drum* (sau *pe drumuri*) = a da (pe cineva) afară din casă sau din serviciu; a lipsi (pe cineva) de cele necesare traiului; a sărăci (pe cineva). *A aduna pe cineva de pe drumuri* = a adăposti, a ocroti pe cineva. *Pe drum* = gata să vină, să sosească, să apară, să se nască. *A sta* (sau *a se pune* etc.) *în drumul cuiva* sau *a-i sta cuiva în drum* = a se afla (sau a ieși) înaintea cuiva, împiedicându-l (să înainteze, să facă o treabă etc.); a împiedica pe cineva într-o acțiune, a i se împotrivi. *A se da din drumul cuiva* = a se da la o parte, a face cuiva loc să treacă; a înceta să mai împiedice pe cineva în acțiunile sale. *A-și face* (sau *a-și găsi*, *a-și croi*) (*un drum* (*nou*)) *în viață* = a începe o (nouă) carieră, un nou fel de viață, a-și găsi un rost; a reuși. *A-și face drum = a)* a înainta (prin eforturi) într-o mulțime; *b)* a se abate din cale spre a se duce undeva sau la cineva. *A apuca* (sau *a lua*) *alt drum* = a se ocupa de altceva, a se iniția în alt domeniu. *A ieși cuiva în drum* = a întâmpina pe cineva. *A da drumul* (cuiva sau la ceva) = *a)* a lăsa din mână; *b)* a lăsa sau a reda libertatea cuiva; a permite cuiva să intre sau să iasă; *c)* a desface o cusătură, un tiv (pentru a lărgi sau a lungi o haină). *A-și da drumul = a)* a se lăsa în jos, a coborî; a se avânta; *b)* a începe să povestească, să facă deștinuiri; *c)* a izbucni (într-o avalanșă de vorbe, în țipete, plâns etc.). ♦ Parcurș; rută, itinerar; traseu, cursă (parcurse de cineva sau de ceva). *Drumul Oltului. Drum maritim. 2. Călătorie.* ♦ *Ultimul drum* = drumul pe care este condus un mort la groapă. ♦ Expr. *A-și căuta* (sau *a-și vedea*) *de drum = a)* a-și continua călătoria, a merge mai departe; *b)* a nu se amesteca în treburile altuia. *Drum bun!* urare adresată cuiva care pleacă într-o călătorie. **3.** Traictorie. — Din sl. **drumŭ**. Cf. bg., sb. d r u m.

DRUMĂR, *drumari*, s.m. **1.** (Reg.) Drumet. **2.** Lucrător la amenajarea drumurilor. — **Drum** + suf. *-ar*.

DRUMĂȘ, *drumași*, s.m. (Inv.) Drumet, călător. — **Drum** + suf. *-aș*.

DRUMEĂG, *drumeaguri*, s.n. Drum îngust. — **Drum** + suf. *-eag*.

DRUMÉT, *-EĂȚĂ*, *drumeți*, *-e*, s.m. și f. Persoană care călătorește (pe jos); călător. — **Drum** + suf. *-eț*.

DRUMETȚE, *drumetiș*, s.f. Călătorie (făcută pe jos); excursie, turism. — **Drumet** + suf. *-ie*.

DRŪMLIN, *drumline*, s.n. Formă de relief de origine glaciară, având un contur eliptic. [Acc. și: *drumlin*] — Din fr. **drumlin**.

DRUMMER s.m. (Muz.) Baterist. [Pr.: *drámă*] — Cuv. engl.

DRUMUI, *drumulesc*, vb. IV. **1.** Tranz. (Top.) A lega detaliile unei suprafețe de teren cu triangulația geodezică respectivă. **2.** Intrans. (Rar) A merge, a umbra pe drum. — **Drum** + suf. *-ui*.

DRUMULÉȚ, *drumulețe*, s.n. Diminutiv al lui *drum*; drumușor. — **Drum** + suf. *-uleț*.

DRUMUȘOR, *drumușoare*, s.n. Drumuleț. — **Drum** + suf. *-ușor*.

DRUPACÉE, *drupacee*, s.f. (La pl.) Grup de pomi fructiferi cu fructele drupe; (și la sg.) pom fructifer din acest grup. — Din fr. **drupacé**.

DRŪPĂ, *drupe*, s.f. Tip de fruct cu mezocarpu cărnos (și zemos) și cu endocarpu format dintr-un singur sămbure. — Din fr. **drupe**, lat. **drupa**.

DRŪȘCĂ, *druște*, s.f. (Reg.) Fată care însoțește mireasa la cununie și care are anumite atribuții la ceremonia nunții. — Din ucr. **druzka**.

DRŪȘCĂ, *druze*, s.f. **1.** Agregat mineral format din cristale de minerale în formele lor proprii de cristalizare, care se formează pe pereții cavităților unor roci și filoane. **2.** Cristale din oxalat de calciu, în formă de stea care apar în unele tesuturi vegetale. — Din fr. **druse**.

DRY adj. invar. (Despre băuturi) Fără zahăr. [Pr.: *drai*] — Cuv. engl.

DUÁL, *duale*, s.n. Număr gramatical care indică în unele limbi două obiecte ori ființe alcătuind de obicei o pereche. [Pr.: *du-a*] — Din fr. **duel**, lat. **dualis**.

DUALISM s.n. **1.** (Fil.) Folosire a două principii ireductibile, eterogene (fie în conflict, fie complementare) în analiza procesului cunoașterii sau în explicarea realității. ♦ Credință în două zeități supreme (sau două puteri supranaturale) în opoziție, care determină existența lumii. **2.** (Impr.) Dualitate. **3.** Formă de conducere statală realizată, în 1867, printr-o uniune personală între Austria și Ungaria. [Pr.: *du-a*] — Din fr. **dualisme**.

DUALIST, *-Ă*, *dualiști*, *-ste*, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Al dualismului, privitor la dualism; propriu, caracteristic dualismului. **2.** S.m. și f. Adept al dualismului (**1**). [Pr.: *du-a*] — Din fr. **dualiste**.

DUALITATE, *dualități*, s.f. Calitatea, caracterul a ceea ce este dublu sau prezintă o natură dublă; coexistență a două principii sau a două elemente diferite, opuse. ♦ Ansamblu format din două elemente diferite, opuse. [Pr.: *du-a*] — Din fr. **dualité**, lat. **dualitas**.

DUBĂLĂ s.f. v. **dubeală**.

DUBĂS, *dubasuri*, s.n. Luntre mare care servește la pescuit și la trecerea de pe un țărm al unei ape pe celălalt. — Din rus. **dubas**.

DUBĂ1, *dube*, s.f. Autodubă. ♦ Vehicul închis, prevăzut cu ferestre și gratii, cu care se transportă deținuții. ♦ Fig. Pușcărie, temniță. — Cf. sb. **dub a k**.

DUBĂ2, *dube*, s.f. **1.** Luntre mică de pescuit (în lacuri), construită dintr-un trunchi de copac scobit. **2.** Putină îngropată în pământ sau groapă căptușită cu lemn, în care se pun pieile la tăbăcit împreună cu tananții. — Cf. ucr. **dub** „stejar, luntre”, rus. **dubka** „șalupă de stejar”.

DUBĂLĂR, *dubăləri*, s.m. (Reg.) Tăbăcar. — **Dubală** + suf. *-ar*.

DUBEĂLĂ, *dubeli*, s.f. (Reg.) Acțiunea de a (se) *dubi*; (concr.) argăseală. [Var.: **dubălă** s.f.] — **Dubi** + suf. *-eală*.

DUBI, *dubesc*, vb. IV. (Reg.) **1.** Tranz. A tăbăci, a argăsi. ♦ Expr. *A pune* (pe cineva) *la dubi* = a băga (pe cineva) la închisoare. **2.** Refl. (Despre in, cânepă etc.) A se muia, a se topi, a se destrăma. — Din ucr. **dubyty**.

DUBIÓS, *-OĂSĂ*, *dubioși*, *-oase*, adj. Nesigur, îndoielnic; suspect. [Pr.: *-bi-os*] — Din lat. **dubiosus**.

DUBIRE s.f. (Reg.) Acțiunea de a (se) *dubi*. — V. **dubi**.

DUBIT, *-Ă*, *dubiți*, *-te*, adj. (Reg.) **1.** (Despre piei) Argăsit, tăbăcit. **2.** (Despre in, cânepă etc.) Muat, topit, destrămat. — V. **dubi**.

DUBITATIV, *-Ă*, *dubitativi*, *-e*, adj. (Despre propoziții) Care exprimă o îndoială, o nehotărâre, o nesiguranță, o posibilitate sau o bănuială. — Din fr. **dubitatif**, lat. **dubitativus**.

DŪBIU, *dubii*, s.n. Îndoială, nesiguranță, lipsă de încredere. — Din lat. **dubium**.

DUBLĂ, *dublez*, vb. I. **1.** Tranz. și refl. A face să devină sau a deveni de două ori mai mare; a (se) îndoii. **2.** Tranz. A reuni două materiale, punându-le unul peste altul. ♦ A căptuși, a acoperi cu un alt material. **3.** Tranz. A face o lucrare similară cu alta existentă sau care servește aceluiași scop ca și prima. **4.** Tranz. (În teatru, la operă etc.) A înlocui pe titularul unui rol; a juca, a interpreta un rol, alternativ cu titularul lui. ♦ (În film) A înlocui pe titularul rolului în scenele primejidoase, care cer calități fizice deosebite; a realiza dublajul unui actor. ♦ (Sport) A se plasa înapoi coechipierilor din apărare, pentru a putea preveni contraatacurile jucătorilor din echipa adversă. **5.** Tranz. (Despre nave) A înconjura, a ocoli un cap. — Din fr. **doubler**.

DUBLĂJ, *dublaje*, s.n. Faptul de a dubla; *spec.* înregistrare a dialogului sau a cântecului vocal dintr-un film de către o altă persoană decât titularul rolului respectiv și cu maximum de sincronizare; înlocuire a dialogului din coloana sonoră originală a unui film cu traducerea orală. — Din fr. **doublage**.

DUBLĂRE, *dublări*, s.f. Acțiunea de a (se) *dubla* și rezultatul ei. — V. **dubla**.

DUBLĂT, *-Ă*, *dublați*, *-te*, adj. **1.** (Aproximativ) de două ori mai mare sau mai mult; îndoit (**II**). **2.** (Despre obiecte de îmbrăcăminte, de încălțăminte) Căptușit cu alt material. **3.** (Despre actori) Înlocuit în unele scene de alt actor. ♦ (Despre filme) Cu dialogul din coloana sonoră originală înlocuit cu traducere orală. — V. **dubla**.

DŪBLĂ, *duble*, s.f. (Pop.) **1.** Măsură de capacitate pentru cereale egală cu un dublu-decalitru; baniță. **2.** Pâine de două ori mai mare decât cea obișnuită. [Var.: **dúblu** s.n.] — Refăcut din **dublu**-decalitru].

DUBLÉ s.n. (Obiect de) metal placat cu un strat subțire de aur sau de platină. — Din fr. **doublé**.

DUBLÉT, *dublete*, s.n. **1.** Al doilea exemplar al unui obiect (carte, medalie, marcă etc.), păstrat într-o colecție. **2.** Fiecare dintre cuvintele cu același etimon, dar cu aspect fonetic și uneori cu sens diferit, care au intrat într-o limbă dată în momente sau pe căi diferite. **3.** (Fiz.) Dipol. **4.** (Fiz.) Pereche de linii spectrale cu lungimi de undă apropiate. — Din fr. **douplet**.

DUBLÓN1, *dublóni*, s.m. Veche monedă spaniolă de aur. — Din fr. **doublon**.

DUBLON2 s.n. (Tipogr.) Repetare din greșeală a unei litere, a unui cuvânt, a unei linii etc. — Din fr. **doublon**.

DŪBLU1 s.n. v. **dubli**.

DŪBLU2, *-Ă*, *dubli*, *-e*, adj., s.m., s.f., s.n. **1.** Adj., s.m. și f. (Cantitate) care este de două ori mai mare sau cuprinde de două ori mai mult în raport cu o cantitate dată; îndoit. ♦ *Cuvânt* (sau *vorbă*, *afirmație* etc.) *cu dublu sens* (sau *înțeles*) = cuvânt (sau afirmație etc.) cu două înțelesuri, echivoc. ♦ Compose: *dublu-decalitru*, s.m. = unitate de măsură de capacitate pentru cereale, egală cu 20 de litri; vas având această capacitate; *dublu-decimetru* s.m. = riglă cu lungimea de 20 de centimetri; *dublu-ster* s.m. = unitate de măsură pentru volumul lemnelor, egală cu doi metri cubi. **2.** Adj. Alcătuit din două elemente sau părți egale, identice ori asemănătoare; care are loc între două elemente; care se face în două locuri. ♦ Expr. (Substantivat) *A da o dublă* = (la unele jocuri cu zaruri) a cădea același număr de puncte la ambele zaruri. (Adverbial) *A vedea dublu = a)* a vedea două imagini ale aceluiași obiect; a vedea tulburare; *b)* a fi amețit de băutură. ♦ (Substantivat, m.) *Dublu băieți* (sau *fete*, *mixt*) (și eliptic) = partidă de tenis de câmp sau de masă la care participă câte doi jucători de fiecare parte. **3.** (În sintagma) *Minge dublă* (și substantivat, f.) = mișcare nereglementară constând (la volei și la handbal) în atingerea mingii de către jucător de două sau de mai multe ori

consecutiv în momentul primirii sau (la tenis și la tenis de masă) în lăsarea mingii să atingă de două ori la rând aceeași parte a terenului sau a mesei de joc. **4.** S.n. Motiv folosit în comedie, care constă în aducerea pe scenă a două personaje identice sau asemănătoare. — Din fr. **double.**

DUBLURĂ, dubluri, s.f. **1.** Actor, cântăreț etc. care înclocuiește într-un spectacol pe titularul rolului. ♦ Figurant care înclocuiește un actor de film în scenele periculoase, la unele repetiții, când se reglează lumina pentru filmare etc. **2.** Țesătură (subțire), vatelină, vată, blană etc. care servește la captușirea unui obiect de îmbrăcăminte. — Din fr. **doubleure.**

DUCĂL, -Ă, ducali, -e, adj. Care aparține ducelui², privitor la duce². — Din fr. **ducal.**

DUCĂT, (1) ducate, s.n., **(2) ducați**, s.m. **1.** S.n. Provincie, teritoriu, stat de sub stăpânirea unui duce² sau unei ducese. **2.** S.m. Monedă de aur sau de argint (la origine italiană) care a circulat în mai multe țări din Europa, printre care și Țările Române. — Din it. **ducato.**

DUCĂȚĂ s.f. (De obicei precedat de prep. „de”, „la”, „pe”) Plecare, drum, călătorie. ♦ Expr. *A fi pe ducă* = a fi pe sfârșite; a fi pe moarte. — Din **duce**¹.

DUCĂȚ, duci, s.m. (Înv.) Duce². — Din ngr. **dúkas.**

DUCĂREȚ, -EĂȚĂ, ducăreți, -e, adj. (Fam.) Umblăreț. — **Duce**¹ + suf. **-ăreț.**

DUCE¹, *duc*, vb. III. **I.** Tranz. **1.** A transporta ceva sau pe cineva într-un anumit loc, a lua ceva sau pe cineva dintr-un loc și a-l pune într-altul. ♦ Expr. *A duce* (pe cineva) *la groapă* = a conduce un mort la locul de înmormântare.

2. A lua pe cineva cu sine spre a-l conduce, a-l îndruma, a-l introduce undeva; a conduce. ♦ Expr. *A duce* (pe cineva) *cu vorba* (sau *cu minciuna*) = a-i promite (cuiva) mereu ceva, amânând îndeplinirea promisiunii; a înșela (pe cineva) făcându-i promisiuni mincinoase. (Fam.) *A duce* (pe cineva) *cu zăhărelul* (sau *de nas*, *cu cobza*, *cu preșul*) = a înșela, a amăgi (cu promisiuni mincinoase). *A se lăsa dus de gânduri* (de visare etc.) = a se lăsa cuprins, copleșit de gânduri. *A-l duce pe cineva gândul* (sau *mintea, capul*) la ceva = a-i veni cuiva ceva în minte; a se pricepe (să facă ceva); a face ceva. ♦ Intrans. (Despre un drum) *A conduce* sau *a ajunge într-un anumit loc*, a da în... ♦ Intrans. Fig. *A avea drept rezultat*. **3.** *A deplasa pentru a apropia de cineva sau ceva; p. ext. a apropia de cineva sau ceva. Duce lingura la gură.* **4.** *A transmite vești, vorbe, răspunsuri, salutări etc.* **5.** *A-și petrece viața, zilele etc. într-un anumit fel; a trăi.* ♦ Expr. *A o duce în...* = a nu mai înceta cu..., a o ține în... *A nu o (mai) duce (mult)* = a nu mai avea mult de trăit, a fi pe moarte. **6.** *A îndura, a suporta, a răbda, a suferi.* ♦ Expr. *A duce grija* (cuiva sau a ceva) = **a)** a fi îngrijorat să nu (i) se întâmple ceva rău; **b)** a se interesa, a se ocupa îndeaproape (de cineva sau de ceva). *A (-i) duce dorul* = **a)** a-i fi dor de cineva; **b)** a fi dornic de ceva, a simți lipsa unui lucru. **7.** *A purta războaie, lupte, tratative etc.* **8.** *A depune, a presta o muncă.* ♦ Expr. *A (o) duce la capăt* (sau *la îndeplinire, la bun sfârșit*) = a îndeplini (în bune condiții) ceva. **9.** *A trage, a trasa linii.* **II.** Refl. **1.** *A merge, a se deplasa, a se mișca, a pleca undeva sau către cineva.* ♦ Expr. *A se duce drept* (sau *într-un suflet, glonț, pușcă, întins*) = a merge undeva repede, fără ocol. (Pop.) *A se duce după cineva* = a se mărita. *A se tot duce* = a merge fără încetare. *A se duce cu Dumnezeu* (sau *în plata, în știrea lui Dumnezeu, în plata Domnului*) = a merge unde vrea, unde poate, oriunde. *A se duce de răpă* = a se prăpădi, a se distruge; a se cheltui; a decădea. *Du-te-ncolo!* = exclamație prin care se exprimă neîncrederea față de ceea ce spune cineva. (În imprecății) *Du-te (sau ducă-se) dracului!* (Substantivat) *Du-te-vino* = mișcare continuă (și intensă) încoace și încolo. (Pop.) *Ducă-se pe pustii* = **a)** dracul; **b)** epilepsie. ♦ *A colinda, a cutreiera (fără țintă).* ♦ *A pluti pe apă sau a zbura în aer.* **2.** (Despre vești, zvonuri etc.) *A se răspândi, a se împrăști.* **3.** Fig. *A trece, a dispărea.* **4.** *A muri; a se sfârși.* **III.** Intrans. *A rezista la...* — Lat. **ducere.**

DUCE², *duci*, s.m. **1.** Titlu purtat de conducătorul unui ducat; persoană având acest titlu. **2.** Titlu nobiliar superior marchizului și inferior prințului; persoană având acest titlu. ♦ Mare senior feudal. **3.** Conducător militar la triburile germanice. — Din fr. **duc**, lat. **dux, -cis.**

DUCERE, duceri, s.f. Faptul de a (se) duce¹; plecare; mers. — V. **duce**¹.
DUCESĂ, ducese, s.f. Soția unui duce²; stăpână a unui ducat. — **Duce**² + suf. **-esă** (după fr. *duchesse*). Cf. it. **du chessa.**
DUCIPAL, ducipali, s.m. Cal sprinten, voinic, frumos. — Din sl. **dušpalŭ.**
DUCO s.n. **1.** Lac fabricat pe bază de nitroceluloză. **2.** Plastifiant, solvent sau colorant folosit la fabricarea lacurilor de tip duco (1). — Denumire comercială < engl. **Du[pon]t** + **co[lour]**.
DUCT s.n. (Anat.) Canal, tub. — Din lat. **ductus.**
DUCTIL, -Ă, ductili, -e, adj. (Despre metale) Care se poate prelucra în fire sau în foi foarte subțiri. — Din fr. **ductile**, lat. **ductilis.**
DUCTILITATE s.f. Proprietate a unui metal de a putea fi prelucrat în fire sau în foi foarte subțiri. — Din fr. **ductilité.**
DUD, duzi, s.m. Numele a două specii de arbori cu frunzele lobate asimetric, cu fructe mici, cărnose, albe (*Morus alba*) sau negre-roșietice

(*Morus nigra*), cu un gust dulce fad, ale căror frunze constituie hrana viermilor de mătase; agud. — Din tc. **duť.**

DUDĂ, dude, s.f. Fructul dudului; agudă. — Din **duđ.**

DUDAIA, dudaie, s.n. (Bot.; pop.) Cucută; *p. ext.* (cu sens colectiv) buruieni, bălării. — Cf. magh. **du dva.**

DUDUCĂ, duduți, s.f. (Înv.) Termen de politețe care se dădea fetelor și femeilor tinere de la oraș sau din înalta societate. — Cf. tc. **du du** „doamnă armeană sau grecoaică”.

DUDUCUȚĂ, duducuțe, s.f. (Înv.) Diminutiv al lui *duducă*. — **Duducă** + suf. **-uță.**

DUDUI, duduți, vb. IV. **1.** Intrans. (Despre pământ, clădiri, ferestre etc.; la pers. 3) *A se zgudui, a se cutremura, a bubui* (din cauza unor lovituri, explozii etc. repetate). **2.** Intrans. (Despre motoare, mașini etc.; *p. ext.* despre ateliere, fabrici etc.; la pers. 3) *A produce un zgomot sacadat.* ♦ (Despre foc) *A arde puternic și cu zgomot.* **3.** Tranz. (Înv. și reg.) *A îmboldi, a îndemna* (la mers); a alunga, a gonii. — Formație onomatopoeică.

DUDUIE, duduți, s.f. Domnișoară. [Pr.: **-du-ié**] — Cf. tc. **du du.**

DUDUIȚ s.n. Faptul de a *dudui*; zgomot sacadat; duduitură, durduit. — V. **dudui.**

DUDUITURĂ, duduituri, s.f. Duduit. [Pr.: **-du-i-**] — **Dudui** + suf. **-tură.**

DUDUIȚĂ, duduțe, s.f. Diminutiv al lui *dudui*. — **Dudui** + suf. **-iță.**

DUECÉNTO s.n. Cuvânt care indică arta, literatura și în general cultura italiană din sec. XIII. [Pr.: **-du-e-**] — Cuv. it.

DUÉL, duelui, s.n. Luptă care se desfășoară (după un anumit cod) între două persoane înarmate, în prezența unor martori și care are drept scop tranșarea unui diferend personal. ♦ Luptă în care artileriile celor două armate inamice trag simultan una asupra celeilalte. ♦ Fig. Polemică vie care are loc între două persoane, două publicații etc. — Din fr. **duel**, lat. **duellum.**

DUELĂ, duelez, vb. I. Intrans. și refl. recipr. *A se lupta în duel.* [Pr.: **du-e-**] — Din **duel**. Cf. it. **duellare.**

DUELGĂ, duelgesc, vb. IV. Refl. (recipr.) (Înv.) *A avea mania de a se duela.* [Pr.: **du-el-**] — Din **duelgiu** (derivat regresiv).

DUELGIU, duelgii, s.m. (Înv.) Persoană care are mania de a se duela, care se duelează cu orice prilej. [Pr.: **du-el-**] — **Duel** + suf. **-giu.**

DUELIST, dueliști, s.m. (Rar) Persoană care se bate în duel. [Pr.: **du-e-**] — Din fr. **duelliste.**

DUÉT, duete, s.n. Ansamblu de două voci care cântă împreună o compoziție muzicală, fiecare executând o partidă separată; lucrare muzicală scrisă pentru acest ansamblu. — Din it. **duetto.**

DUGHEANĂ, dughene, s.f. Prăvălie mică, sărăcăcioasă. [Pl. și: *dugheni*] — Din tc. **dükkân.**

DUGHIE, dughii, s.f. Plantă erbacee din familia gramineelor, cu frunze alungite și ascuțite la vârf, cu flori dispuse în spice, cultivată ca plantă de nutreț; nărăng (*Setaria italica*). — Et. nec.

DUGLAS, duglași, s.m. Arbore din familia pinului, cu tulpina foarte înaltă și cu coroana piramidală (*Pseudotsuga menziesii*). ♦ *P. restr.* Lemnul acestui arbore. — Din engl. **douglas.**

DUGLIȘ, -Ă, dugliși, -e, adj., s.m. și f. (Reg.) (Om) leneș, trândav, puturos. — Cf. magh. **dög.**

DUH, duhuri, s.n. **1.** (În superstiții) Ființă supranaturală, imaterială; arătare, strigoii, stafie. ♦ *Sfântul Duh* = una dintre cele trei ipostaze sub care este înfățișată Trinitatea divină în creștinism. ♦ Spirit rău; drac, diavol. **2.** Suflet, spirit (al unei ființe). ♦ (Înv.) Respirație, suflare, răsuflare. ♦ Loc. adv. *Într-un duh* = foarte repede. ♦ Expr. *A-și da duhul* = a muri. ♦ (Înv.) Duhoare. **3.** Capacitate intelectuală; minte, inteligență; umor, spirit. ♦ Loc. adj. *De duh* = spiritual, inteligent. *Cu (sau plin de) duh* = cu spirit, inteligent, subtil, spiritual. ♦ Expr. *Sărac cu duhul* = prost; naiv; simplu. ♦ Fig. Idee, aspirație. **4.** (Înv.) Caracter, fire, natură; temperament. ♦ Loc. adv. *Cu duhul blândeții* = blând, binevoitor. ♦ Notă caracteristică; specific. ♦ Sens adevărat al unui text, esență; intenție. — Din sl. **duhŭ.**

DUHÂN, (2) duhanuri, s.n. (Reg.) **1.** Tutun. **2.** Sort de duhan (1). — Din sb. **duhan.**

DUHĂNI, duhănesc, vb. IV. Tranz. și intrans. (Reg.) *A fuma.* — Din **duhan.**

DUHLIU, -IE, duhlii, adj. (Rar) Glumeț, hazliu, spiritual. — **Duh** + suf. **-liu.**

DUHNI, duhnesc, vb. IV. Intrans. **1.** *A răspândi un miros urât și greu; a mirosi urât, a duhori.* **2.** (Rar; despre vânt) *A sufla* (cu putere), a răbufni, a bufni. ♦ Tranz. Fig. *A șopti, a sufla* cuiva la ureche în mod neplăcut. — Din sl. **duhnonŭ.**

DUHOARE, duhori, s.f. Miros urât și greu; putoare. ♦ Atmosferă viciată, aer greu (dintr-un spațiu închis). — Contaminare între **duh** și [put]oare.

DUHORI, duhoresc, vb. IV. Intrans. (Rar) *A duhni* (1), a puți. — Din **duhoare.**

DUHÓVNIC, *duhovnici*, s.m. (La ortodocși) Preot care spovedește pe credincioși; confesor. ♦ Fig. Persoană căreia cineva îi încredințează toate tainele, gândurile, intențiile sale intime. — Din sl. **duhovnikŭ**.

DUHOVNICESC, **-EASCĂ**, *duhovnicești*, adj. Al duhovnicului, privitor la duhovnic; p. gener. preotesc. — **Duhovnic** + suf. **-esc**.

DUIÓS, **-OASĂ**, *duioși*, **-oase**, adj. 1. Mișcător, emoționant. ♦ Mângâietor, blând, dulce. ♦ Sentimental, afectiv. ♦ Iubitor. 2. Jalnic, trist. [Pr.: *du-íos*] — Lat. ***doliosus**.

DUIOȘIE, *duioșii*, s.f. 1. Simțire gingașă, delicată, pornită din inimă; gingășie. 2. Melancolie, tristețe, jale. [Pr.: *du-io*] — **Duios** + suf. **-ie**.

DUIUM s.n. Mulțime, grămadă, gloată, droaie (de ființe, obiecte, întâmplări etc.). ♦ Loc. adv. *Cu duiumul* = în mare număr sau cantitate; unul după celălalt. [Pr.: *du-ium*] — Din tc. **duym**.

DULĂMĂ, *dulame*, s.f. 1. Haină țărănească lungă (și îmblănită), făcută din postav gros. ♦ Haină lungă purtată în trecut de negustori, preoți etc. 2. Haină de ceremonie purtată de domni și de boieri, făcută din stofă scumpă, adesea împodobită cu blană și cu pafale. — Din tc. **dolama**.

DULĂP, (1, 3) *dulapuri*, s.n., (2) *dulapi*, s.m. 1. S.n. Mobilă de lemn sau de metal prevăzută cu rafturi, în care se păstrează rufe, haine, vase, cărți etc. 2. S.m. Scândură lată și groasă. 3. S.n. (Pop.) Scrânciob. — Din tc. **dolap**.

DULĂPAȘ, *dulăpașe*, s.n. Dulăpior. — **Dulap** + suf. **-aș**.

DULĂPIÓR, *dulăpioare*, s.n. Diminutiv al lui *dulap*; dulăpaș. — **Dulap** + suf. **-ior**.

DULĂU, *dulăi*, s.m. Câine mare (și lățos); zăvod. — Din pol. **dolow**.

DULBINĂ s.f. v. **dălbina**.

DULCE, (A) *dulci*, adj., (B 2) *dulciuri*, s.n., (B 1) s.n. A. Adj. I. 1. Care are gustul caracteristic mierii sau zahărului. ♦ Care a fost îndulcit (cu miere, cu zahăr etc.). 2. (Despre lapte) Proaspăt; nefermentat. ♦ (Despre brânzeturi) Care nu a fost sărat sau care a fost puțin sărat. 3. (Despre fructe) Care este produs de un pom fructifer altoit, având gustul dulce (A I 1). 4. (Despre apă) De rău, de izvor, de fântână. II. Fig. 1. Frumos, draguț, gingaș. *Zămbet dulce*. ♦ Expr. *A face (cuiva) ochi dulci* = a privi (pe cineva) cu dragoste; a curta. ♦ (Despre miros) Aromatic, parfumat. ♦ (Despre glas, sunete etc.) Plăcut la auz; melodios. ♦ (Despre lumină) Puțin intens, blând, potolit. ♦ (Despre culori) Estompat, pal. 2. (Despre somn) Liniștit, calm, odihnitor. 3. (Despre gesturi, acțiuni) Ușor, delicat, gingaș. 4. (Despre terenuri) Puțin înclinat, cu pantă redusă, ușor de urcat. 5. (Despre climă și agenți fizici) Moderat, temperat. 6. (Despre ființe) Simpatice, plăcut la înfățișare sau în comportări. ♦ Iubit, drag. 7. (Despre oameni) Bland, omenos, înțelegător. ♦ Care procură mulțumire; agreabil. ♦ (Despre vorbe) Care place, desfată, mângâie. F (Despre gânduri exprimate, versuri etc.) De dragoste; p. ext. searbăd, fad. B. S.n. 1. Ceea ce e plăcut, bun; ceea ce produce plăcere, bucurie. ♦ Loc. adj. *De dulce* = (în ritualul Bisericii creștine; despre mâncăruri) Care este permis numai în perioadele dintre posturi; (despre zile sau perioade) în care este îngăduit să se mănânce orice fel de aliment. ♦ Expr. (Fam.) *A spune (cuiva ceva) de dulce* = a spune (cuiva) lucruri dezagreabile, a reproșa (cuiva ceva), a certa pe cineva. ♦ Perioadă de timp cât este îngăduit credincioșilor creștini să mănânce carne. 2. (Mai ales la pl.) Preparat dulce (A I 1), comestibil; desert. — Lat. **dulcis**.

DULCEĂG, **-Ă**, *dulcegi*, **-ge**, adj. 1. (Despre mâncăruri și băuturi) Cam dulce, ușor îndulcit. ♦ Fără gust; searbăd, fad. ♦ Fig. *Versuri dulcege*. 2. Fig. (Despre manifestările oamenilor) Care vrea să pară prietenos; mios. — **Dulce** + suf. **-eag**.

DULCEĂȚĂ, (2) *dulcețuri*, s.f. 1. Înșușirea de a fi dulce; gustul mâncărilor sau băuturilor dulci sau îndulcite; p. ext. gust plăcut al unei mâncări sau băuturi. 2. Preparat alimentar făcut din fructe sau petale de flori fierte în sirop de zahăr. 3. Aliment extrem de gustos; bunătațe. 4. Fig. Calitatea de a fi plăcut; ceea ce desfată pe cineva sau procură cuiva o senzație plăcută. ♦ Loc. adv. *Cu dulceăță* = cu drag; din toată inima. ♦ Plăcere, desfatăre; mulțumire sufletească, bucurie, fericire. 5. Fig. Blândete, bunătațe, duioșie. [Pl. și: *dulceți*] — **Dulce** + suf. **-eață**.

DULCEGĂRIE, *dulcegării*, s.f. Vorbă, purtare, atitudine dulceagă. — **Dulceag** + suf. **-ărie**.

DULCICOL, **-Ă**, *dulcolii*, **-e**, adj. (Despre animale și plante) Care trăiește în apele dulci, specific apelor dulci. — Din **dulce**.

DULCINÉE s.f. (Fam.) Femeie iubită; femeie care constituie obiectul unei iubiri ridicole. — Din fr. **dulcinée**.

DULCIȘÓR, **-ÓARĂ**, *dulcișóri*, **-oare**, adj., s.m. 1. Adj. Diminutiv al lui *dulce*; destul de dulce, relativ dulce. 2. S.m. Plantă erbacee din familia leguminoaselor, cu flori purpurii, care crește în regiunile alpine (*Hedysarum obscurum*). — **Dulce** + suf. **-ișor**.

DULGHÉR, *dulgheri*, s.m. Meseriaș care execută lemnăria unei case, a unei clădiri sau diverse alte construcții și elemente de construcție din lemn. — Din tc. **dülger**.

DULGHERIE, (3) *dulgherii*, s.f. 1. Meseria dulgherului; dulgherit. 2. Totalitatea lucrărilor executate de dulgher. 3. Atelierul dulgherului. — **Dulgher** + suf. **-ie**.

DULGHERIT s.n. Dulgherie (1). — **Dulgher** + suf. **-it**.

DULIE, *dulii*, s.f. Piesă metalică în care se fixează becul electric și care asigură contactul becului cu rețeaua electrică; fasung. — După fr. **douille**.

DULUȚĂ s.f. (Reg.; în expr.) *A se duce duluiță* = a fugi; a se face nevăzut. — Et. nec.

DUMĂ s.f. (În Rusia) 1. Denumire a adunărilor sau consiliilor boierilor (sec. X – începutul sec. XVIII). 2. Denumire a instituției reprezentative alese, cu funcție legislativă sau consultativă, creată cu scopul asigurării tranziției de la monarhia autocrată la cea constituțională. 3. Denumire a Camerei Inferioare a Parlamentului din Federația Rusă. — Din rus. **duma**.

DUMBĂȚ s.m. v. **dumbeț**.

DUMBĂȚ, *dumbeți*, s.m. Plantă erbacee cu frunze mici și dințate, cu flori purpurii sau albe, dispuse în formă de ciorchine la vârful tulpinii; sclipeț (*Teucrium chamaedrys*). [Var.: **dumbăț** s.m.] — Din sl. **donbŭcŭ**.

DUMBRĂVĂ, *dumbrăvi*, s.f. Pădure tânără și nu prea deasă. ♦ Pădure de stejar. — Din sl. **donbrava**.

DUMBRĂVNIC, *dumbravnici*, s.m. Plantă erbacee cu miros caracteristic, cu frunze late, cu flori purpurii,trandafirii, roz sau albe, folosită și ca plantă medicinală și meliferă (*Melittis melissophyllum*). — Din sl. **donbravŭni**.

DUMBRĂVEAN, **-Ă**, *dumbrăveni*, **-e**, adj. Al dumbrăvii, privitor la dumbrăvă. — **Dumbrăvă** + suf. **-ean**.

DUMBRĂVEANCĂ, *dumbrăvence*, s.f. Pasăre migratoare cu pene albastre-verzui (*Coracias garrulus*). [Pl. și: *dumbrăvencă*] — Cf. **dumbrăvă**, **dumbrăvean**.

DUMBRĂVIOARĂ, *dumbrăvioare*, s.f. Diminutiv al lui *dumbrăvă*. — **Dumbrăvă** + suf. **-ioară**.

DUM-DUM s.n. (În sintagma *Glonț (sau proiectil) dum-dum*) = proiectil de pușcă astfel fabricat încât să explodeze în momentul atingerii țintei, provocând răni grave. — Din fr. **dum-dum**.

DUMERÍ vb. IV v. **dumiri**.

DUMERIRE s.f. v. **dumirire**.

DUMÉSNIC, **-Ă**, *dumesnici*, **-e**, adj. (Înv.; despre animale) Domestic (1). — Lat. **domesticus** (sub influența sl. *domaštŭni*).

DUMESNIC, *dumesnicesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Înv.) A (se) domestici. — Din **dumesnic**.

DUMICĂ, *dumic*, vb. I. Tranz. (Pop.) 1. A sfărâma, a rupe, a tăia în bucățele, a fărâmița un aliment; (în special) a mesteca în gură un aliment. 2. A tăia pe cineva în bucăți; a ciopârți; p. ext. a distruge, a nimici. [Prez. ind. acc. și: *dumic*]. — Probabil lat. ***demicare** (<*mica*, „bucățică, fărâmitură”).

DUMICĂȚ, *dumicați*, s.m. (Pop.) Bucată mică ruptă dintr-un aliment, atât cât se bagă o dată în gură; îmbucătură. — V. **dumica**.

DUMINECĂ s.f. v. **duminică**.

DUMINECEĂ, *duminecele*, s.f. Plantă erbacee târătoare cu flori galbene (*Lysimachia nummularia*). — **Duminecă** + suf. **-ea**.

DUMINICAL, **-Ă**, *duminali*, **-e**, adj. Care are loc duminică, de duminică. — **Duminică** + suf. **-al** (după fr. *dominical*).

DUMINICĂ, (1) *duminici*, s.f., adv. 1. S.f. Ultima (sau prima) zi a săptămânii, considerată zi de sărbătoare și de odihnă în civilizațiile creștine. ♦ Loc. adj. *De duminică* = (despre haine) care se poartă în zilele de sărbătoare; care este de calitate (mai) bună. 2. Adv. În cursul zilei de duminică (1); (art.) în fiecare duminică. [Var.: **dumînecă** s.f.] — Lat. [dies]**dominica**.

DUMIRÍ, *dumiresc*, vb. IV. Refl. și tranz. A pricepe sau a face să priceapă clar (după ce fusese nedumerit), a-și da sau a face să-și dea bine seama; a(-și) explica. [Var.: **dumeri**, **domir** vb. IV] — Din bg. **domerja**.

DUMIRIRE s.f. (Rar) Acțiunea de a (se) *dumiri* și rezultatul ei; lămurire, înțelegere, clarificare. [Var.: **dumerire** s.f.] — V. **dumiri**.

DUMITRIȚĂ, *dumitrițe*, s.f. (Bot.; pop.) Tufănică; crizantemă. — Din [Sfântul] **Dumitru** (n.pr.) + suf. **-iță**.

DUMNEALÚI, **DUMNEAÉI**, *dumnealor*, pron. pers. m. și f. Pronume de politețe pentru persoana a 3-a. ♦ (Fam.) Soț, soție. [Var.: (reg.) **domnialúi** pron. pers. m., **dumneái** pron. pers. f.] — **Domnia** + lui (ei, lor).

DUMNEASÁ pron. pers. m. și f. (Pop.) Pronume de politețe pentru persoana a 3-a singular. [Gen.-dat. *dumisale*] — **Domnia** + **sa**.

DUMNEATÁ pron. pers. Pronume de politețe pentru persoana a 2-a singular. [Gen.-dat. *dumitale* (abr. *d-tale*)]. — Var.: (inv. și reg.) **dumnetá**, **dumneatăle** pron. pers.] — **Domnia** + **ta**.

DUMNEATÁLE pron. pers. v. **dumneata**.

DUMNEAVOÁSTRĂ pron. pers. Pronume de politețe pentru persoana a 2-a (singular și plural). [Var.: (pop.) **dumnevoástrá** pron.] — **Domnia** + **voastră**.

DUMNEEÍ pron. pers. f. v. **dumnealui**.
DUMNETĂ pron. pers. v. **dumneata**.
DUMNEVOĂSTRĂ pron. pers. v. **dumnevoastră**.
DUMNEZIEIE s.f. (Rar) Zeiță. — De la **Dumnezeu**.
DUMNEZEIESC, -IASCĂ, dumnezeiești, adj. 1. Al lui Dumnezeu, privitor la Dumnezeu; divin. 2. Fig. Minunat, superb, splendid. [Pr.: -ze-iesc] — **Dumnezeu** + suf. -esc.
DUMNEZEIESTE adv. Minunat, superb, splendid. [Pr.: -ze-ieș-] — **Dumnezeu** + suf. -este.
DUMNEZEIRE s.f. Divinitate; Dumnezeu. [Pr.: -ze-i-] — De la **Dumnezeu**.
DUMNEZEU, (2) dumnezei, s.m. 1. N. pr. (În religiile monoteiste) Ființă supremă personală, cauză transcendentă primordială, principiu fundamental al existenței și ordinii universale, creator și judecător al lumii, binele absolut și principiu al mântuirii care acționează în istorie. ♦ (În religia creștină) Dumnezeu (1) care este unic, dar în același timp întreit în: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. ♦ Loc. adj. *Bătut de Dumnezeu* = năpăstuit, nenorocit. ♦ Expr. *Încotro (sau unde, cum) te-a îndreptat Dumnezeu* = la voia întâmplării, oriunde. (*Va fi cum va da (sau va vrea) Dumnezeu* = (va fi) cum s-o întâmpla, la întâmplare, potrivit destinului. *Cum dă Dumnezeu* = cum se întâmplă; p. ext. prost, rău. *A porni (sau a merge etc.) cu Dumnezeu* = a porni (sau a merge etc.) în pace, cu bine, sănătos. *Cu Dumnezeu înainte!* = noroc! succes! (la drum, într-o acțiune întreprinsă etc.). *A nu avea (sau a fi fără) niciun Dumnezeu* = a nu crede în nimic; a nu avea (sau a fi fără) niciun sens, nicio valoare, niciun gust. *A lăsa (pe cineva) în plata (sau în știrea) lui Dumnezeu* = a lăsa (pe cineva) în pace sau la voia întâmplării. *A (se) ruga (ca) de toți Dumnezii* = a se ruga cu insistență; a implora. *Parcă (sau i se pare că) a apucat (sau a prins) pe Dumnezeu de (un) picior*, se spune despre cineva care are un mare și neașteptat noroc. (Purtând accentul în frază) *Dumnezeu știe!* = nu se știe! *Dumnezeu!* exclamație de spaimă, durere, deznădejde, entuziasm, mirare. *Pentru (numele lui) Dumnezeu!* exclamație de implorare, deznădejde sau dezaprobare. *Ce Dumnezeu!* exclamație de necaz, de nemulțumire. *Să dea Dumnezeu!* = (formulă de urare) să se împlinească ceea ce doresc (sau dorești etc.) 2. Divinitate, zeu. — Lat. **dom(i)neus**.
DUMPER, dumpere, s.n. Basculantă la care scaunul se rotește permițând conducerea înainte și înapoi. — Din fr. **dumpier**.
DUMPING, dumpinguri, s.n. Vânzare a mărfurilor pe piața externă la prețuri mai scăzute decât acelea de pe piața internă și mondială, practică de unele țări în scopul înlăturării concurenților și al acaparării piețelor externe. [Pr.: *dâmping*] — Din engl. **dumping**.
DUNĂ, dune, s.f. Formă de relief cu aspectul unor coame paralele, apărute sub acțiunea vântului, situate pe țărmurile joase ale mărilor, pe cursul inferior al râurilor și în regiunile nisipoase. — Din fr. **dune**.
DUNĂRE s.f. (Pop.) Apă mare; cantitate mare de apă. ♦ Expr. *A crește dunăre* = a crește peste măsură. *Dunăre de mâniaș* sau *mâniaș dunăre* = foarte mâniaș sau supărat. *A se face dunăre (turbată)* = a se mânia foarte tare. — Din n. pr. **Dunăre**.
DUNĂREAN, -Ă, dunăreni, -e, adj., s.m. și f. 1. Adj. Al Dunării, privitor la Dunăre, din părțile Dunării. 2. S.m. și f. Locuitor din părțile Dunării. — **Dunăre** (n. pr.) + suf. -ean.
DUNĂREANCA, dunărence, s.f. Femeie din părțile Dunării. — **Dunărean** + suf. -că.
DUNÉTĂ, dunete, s.f. Parte mai înaltă de la pupa unei nave (unde se află cabinetele căpitanului și ale ofițerilor sau ale întregului echipaj). — Din fr. **dunette**.
DUNGĂ, dunghez, vb. I. Tranz. și refl. A face ca un obiect să aibă dungii sau a căpăta dungii. ♦ A însemna cu dungii. — Din **dungă**.
DUNGĂT, -Ă, dungați, -te, adj. Cu dungii; vărgat. — **Dungă** + suf. -at.
DUNGĂ, dungii, s.f. 1. Linie vizibilă pe un fond de altă culoare. ♦ Fâșie, dâră. ♦ Cută, încrețitură, zbârcitură a pielii (de pe obraz). 2. Muchie a unui lemn cioplit. ♦ *Dunga pantalonului* = muchie făcută cu fierul de călcat în lungul pantalonului, în față și în spate. 3. Margine a unor obiecte sau a unor construcții. ♦ Spec. Marginea neascuțită a unor instrumente tăioase. 4. Parte laterală a unui lucru; latură, coastă. ♦ Loc. adv. *În dungă* = dintr-o parte, într-o parte. ♦ Expr. (Fam.) *A fi într-o dungă* = a fi nebun, țițnit. *A trage clopotul într-o dungă* = a trage clopotul izbind limba de o singură parte a lui (pentru a anunța un deces, o alarmă etc.). — Din sl. **donga**.
DUNGĂTEA, dungătele, s.f. Plantă erbacee cu frunzele formate din cinci foliole, cu flori purpurii, originară din Europa meridională (*Lotus tetragonolobus*). — **Dungat** + suf. -ea.
DUNGULIȚĂ, dungulițe, s.f. Diminutiv al lui *dungă* (1); dunguță. — **Dungă** + suf. -uliță.
DUNGUȚĂ, dunguțe, s.f. (Rar) Dunguliță. — **Dungă** + suf. -uță.
DÚO, duouri, s.n. (Muz.) Ansamblu de două instrumente care execută împreună o compoziție muzicală, fiecare având o partitură separată; lucrare pentru acest ansamblu. — Din fr. **duo**.

DUODECIMĂL, -Ă, duodecimali, -e, adj. Care are la bază diviziunea în 12 unități; al cărui număr de bază este 12. [Pr.: *du-o-*] — Din fr. **duodécimal**.
DUODÉN, duodenuri, s.n. Segmentul inițial al intestinului subțire. [Pr.: *du-o-*] — Din fr. **duodenum**, lat. **duodenum** [digitorum].
DUODENĂL, -Ă, duodenali, -e, adj. Al duodenului, privitor la duoden; care se formează în duoden. [Pr.: *du-o-*] — Din fr. **duodénal**.
DUODENITĂ, duodenite, s.f. Inflamație a mucoasei care căptușește duodenul. [Pr.: *du-o-*] — Din fr. **duodénite**.
DUOTRIODĂ, duotriode, s.f. Tub electronic care conține două triode. [Pr.: *du-o-tri-o-*] — Din fr. **duotriode**.
DUP interj. 1. Cuvânt care imită mersul apăsător, tropăitul încălțăminte etc. 2. Cuvânt care imită zgomotul înfundat produs de o izbucnire, o căzătură etc. — Onomatopee.
DUPĂ prep. I. (Introduce un complement circumstanțial de loc) 1. Îndărătul..., în dosul..., înapoia... *După casă se află livada*. 2. Mai departe de..., dincolo de... *După grădina publică s-a deschis*. 3. (Exprimă un raport de succesiune) În urma..., pe urma... *Se ridică val după val*. ♦ Loc. adv. *Unul după altul* = pe rând, în șir, succesiv. ♦ Expr. (În formule de politețe) *După dumneavoastră!* = (vin și eu) în urma dumneavoastră! (Pop.) *A da (o fată) după cineva* = a mărita (o fată) cu cineva. 4. (Cu nuanță finală, după verbe de mișcare) În urma sau pe urma cuiva sau a ceva (spre a da de el, spre a-l ajunge, a-l prinde, a-l păzi, a-l îngriji etc.). *Fuge după vânat*. ♦ Expr. *A se lua (sau a se ține etc.) după cineva (sau ceva) = a)* urmări pe cineva (sau ceva); *b)* a nu lăsa în pace pe cineva. 5. (Impr.) De pe. *la un obiect după masă*. II. (Introduce un complement circumstanțial de timp) În urma..., trecând de... *Venea acasă după apusul soarelui*. ♦ Loc. adv. (Și substantivat) *După-amiază* sau *după-prânz, după-masă* = în partea zilei care începe în jurul orei 12. *După-amiază* sau *după-masă* = (aproape) în fiecare zi în cursul după-amiezii. *După aceea (sau aceeași, asta)* = apoi, pe urmă. *După toate...* = pe lângă toate (neajunsurile) câte s-au întâmplat. ♦ La capătul..., la sfârșitul... odată cu împlinirea... *S-a dus după o săptămână*. ♦ Ca rezultat al... *După multă muncă a reușit*. ♦ Expr. *A nu avea (nici) după ce bea apă* = a fi foarte sărac. ♦ (În loc. conj.) *După ce*, introduce o propoziție circumstanțială de timp, arătând că acțiunea din propoziția subordonată se petrece înaintea acțiunii din propoziția regentă. III. (Introduce un complement circumstanțial de mod) 1. Potrivit cu..., în conformitate cu...; la fel cu... *A plecat după propria lui dorință*. ♦ Loc. conj. *După cum (sau cât)* = așa cum, precum. ♦ Expr. *După cum se întâmplă* = ca de obicei. *A se da după cineva* = a căuta să fie la fel cu cineva; a se acomoda cu cineva. *A se lua după capul cuiva (sau după capul său)* = a urma sfatul cuiva (sau propriul său îndemn). *Dacă ar fi după mine* = dacă ar depinde de mine. *A se lua după ceva (sau cineva)* = a imita, a copia ceva (sau pe cineva). 2. Ținând seama de..., având în vedere..., luând în considerație... *Justețea propunerii se judecă după rezultate*. ♦ Expr. *După toate probabilitățile* = probabil. 3. În raport cu..., pe măsura..., în proporția în care... *După faptă și răsplată*. 4. Având ca model sau ca exemplu... *Face pictură după natură*. IV. (Introduce un complement circumstanțial de scop) Pentru a găsi, a afla, a prinde, a obține etc. *Fuge după glorie*. V. (Introduce un complement indirect) 1. (Arată ființa sau lucrul pe care cineva le iubește, le dorește cu pasiune) *Tremura după bani*. 2. (Arată motivul, cauza care produce acțiunea) *A-i părea rău după ceva*. VI. (Introduce un complement circumstanțial instrumental) Cu ajutorul..., prin. *A preda o limbă după o anumită metodă*. VII. (Introduce un atribut) 1. (Arată originea, descendența) Din partea... *Văr după mamă*. 2. (După un substantiv verbal sau cu sens verbal, indică obiectul acțiunii) *Adaptare după o năvală*. VIII. (În loc. conj.) *După ce (că)...* = (leagă două propoziții copulative, arătând adăugarea unui fapt la alt fapt) în afară de faptul că..., pe lângă că..., nu-i destul că... [Var.: (înv. și reg.) **dúpre** prep.] — Lat. **de post**.
DUPĂI, dupăiesc, vb. IV. Intrans. (Reg.) A călca îndesat, apăsător, cu zgomot; a tropăi. [Prez. ind. și: *dúpăi*] — **Dup** + suf. -ăi.
DUPĂIT s.n. (Reg.) Faptul de a *dupăi*; zgomot produs de cineva care merge cu pași apăsați; tropăit, dupăitură. — V. **dupăi**.
DUPĂITURĂ, dupăituri, s.f. (Reg.) Dupăit, tropăit. [Pr.: -pă-i-] — **Dupăi** + suf. -tură.
DUPĂOLĂLTĂ adv. (Pop.) Unul după altul, unul în urma altuia. [Pr.: -pă-o-] — Var.: **dupolăltă** adv.] — **După** + **alaltă**.
DUPCĂ s.f. v. **dutcă**.
DUPLEX, duplexuri, s.n. 1. (Și în sintagma *sistem duplex*) Sistem de telecomunicații care asigură comunicația simultană bilaterală între două posturi. 2. Procedeu de reproducere în două culori a unor ilustrații monocrome (prin contrast). 3. Hârtie sau carton fabricate prin lipirea a două straturi. 4. Apartament construit pe două nivele. — Din fr. **duplex**.
DUPLICĂ, duplic, vb. I. Tranz. (Rar) A face un duplicat. [Prez. ind. și: *duplichez*] — Din fr. **dupliquer**.

DUPLICĂT, *duplicate*, s.n. Al doilea exemplar al unui înscris emanat de la o persoană fizică sau juridică; copie. — Din germ. **Duplikat**.

DUPLICITĂR, *-Ă, duplicitari*, -e, adj. Fățarnic, ipocrit. — Din **duplicitate**.

DUPLICITATE s.f. Fățarnicie, ipocrizie, falsitate. — Din fr. **duplicité**, lat. **duplicitas**, -atis.

DUPOLĂLTĂ adv. v. **dupăolaltă**.

DŪPRE prep. v. **după**.

DUPURÓS, *-OĂSĂ, dupuroși, -oase*, adj. (Rar) Ciufulit, zbârlit. — **Dup** (reg. „smoc de păr, de lână”) + suf. *-uros*.

DUR¹, *-Ă, duri*, -e, adj. 1. (Despre corpuri solide) Greu de zgâriat sau de străpuns; tare. 2. (Despre ape) Care conține săruri (de calciu și magneziu) peste limita admisă pentru apele potabile sau industriale. 3. (În sintagma *Consoană dură* = consoană a cărei articulație nu conține niciun element palatal. 4. Fig. Aspru; sever; violent, brutal, crud. — Din fr. **dur**, lat. **durus**.

DUR² interj. v. **dura¹**.

DŪRĂ¹ interj. Cuvânt care imită zgomotul produs de un lucru care se rostogolește sau se învârtă repede. ♦ Loc. adv. *De-a dura* = peste cap, de-a rostogolul, de-a berbeleacul. ♦ Expr. *Dur în jos, dur în sus sau dur la deal, dur la vale sau dur în car, dur în căruță* sau *dur încoace, dur încolo*, exprimă o mișcare continuă sau un schimb de vorbe prelungit, o ezitare, o chibzuire îndelungată. [Var.: **dur** interj.] — Onomatopee.

DURĂ², *durez*, vb. I. Tranz. 1. A construi, a zidi, a clădi. ♦ A așeza un stog, o clăie etc. 2. A face, a confecționa, a alcătui (un obiect). 3. A aprinde focul. — Lat. **dolare**.

DURĂ³, pers. 3 *durează*, vb. I. Intrans. 1. (Despre acțiuni în desfășurare) A ține un anumit timp, a se desfășura într-o anumită perioadă de timp. ♦ A persista, a dăinui, a se menține. 2. (Despre lucruri) A se menține (multă vreme) în stare bună; a fi trainic. — Din fr. **durer**, lat. **durare**.

DURĂBIL, *-Ă, durabili*, -e, adj. Care durează (de) mult timp; trainic, rezistent; viabil. — Din fr. **durabile**, lat. **durabilis**.

DURABILITĂTE s.f. 1. Calitatea a ceea ce este durabil; trăinicie, rezistență; viabilitate. 2. Perioadă cât un bun poate fi utilizat. — Din fr. **durabilité**, lat. **durabilitas**, -atis.

DURACID s.m. Aliaj de fier și siliciu, rezistent la acțiunea acizilor și la oxidare. — **Dur¹** + **acid**.

DURACRYL s.n. (Med.) Material acrilic dur, alb sau roz, folosit în stomatologie. — Din fr. **duracryl**.

DURALUMINIU[®] s.n. Aliaj al aluminiului cu cuprul și cu mici cantități de magneziu, ușor și rezistent, folosit în special la construcția avioanelor. — **Dur¹** + **aluminu** (după fr. *duralumin*).

DŪRA MĂTER s.f. (Anat.) Membrana externă a meningelui. — Din lat. **dura mater**.

DURAMÉN, *duramenuri*, s.m. Partea centrală a lemnului din trunchiul și ramurile unui arbore. — Din fr. **duramen**.

DURĂRE s.f. Durat. — V. **dura²**.

DURĂT s.n. Acțiunea de a *dura²*; construire, zidire, durare. — V. **dura²**.
DURĂTĂ, *durate*, s.f. Interval de timp în care se petrece, se desfășoară o acțiune; timpul cât durează ceva. ♦ Spec. Timpul cât ține intonaerea sau executarea unei note muzicale; valoarea unei note. ♦ Spec. Interval de timp situat între două evenimente succesive și de aceeași natură. *Durate recreației*. — După fr. **durée**. Cf. it. *durata*.

DURATÍV, *-Ă, durativi*, -e, adj. (Despre verbe) Care arată că o acțiune durează, nu este momentană; (despre timpurile verbelor) care arată că o acțiune este în curs de desfășurare, nu este terminată. — Din fr. **duratif**.

DURĂ, *dure*, s.f. (Pop.) Roată, roțiță (metalică masivă); *spec.* roțița scripetelui de la ștele războiului de țesut. — Cf. d. **ura¹**.

DURĂI, pers. 3 *durăie*, vb. IV. Intrans. (Pop.) A se da peste cap, de-a dura, a se rostogoli (cu zgomot); *p. ext.* a hurui. — **Dura¹** + suf. *-ăi*.

DURĂIT s.n. (Pop.) Faptul de a *durări*; zgomot produs de un obiect care durăie; huruitură, duruitură. — V. **durări**.

DURĂITURĂ, *durăituri*, s.f. (Pop.) Durăit. [Pr.: *-ră-i-*] — **Durări** + suf. *-tură*.

DURBĂCĂ, *durbace*, s.f. 1. Cada teascului de struguri. 2. Vas cu apă rece în care se află serpentina alambicului de țuică. — Cf. t. d i b e k.

DURD, *-Ă, durzi, -de*, adj. (Reg.) Durdului. — Et. nec.

DŪRDĂ, *durde*, s.f. (Înv. și reg.) Pușcă; flintă. — Et. nec.

DURDUI, pers. 3 *durduie*, vb. IV. (Reg.) 1. Intrans. A dudui (2), a hurui. 2. Tranz. fact. A zgudui, a cutremura. — Cf. d. u d u i.

DURDUIT s.n. (Reg.) Faptul de a *durdui*; duduitură, duduit. — V. **durdui**.

DURDULIU, *-IE, durduli*, adj. (Despre ființe și părți ale lor) Gras (1), rotofel, dolofan; bucălat; durd. — **Durd** + suf. *-uliu*.

DUREĂ, pers. 3 *doare*, vb. II. Tranz. 1. A face să simtă o suferință fizică. ♦ Expr. *A atinge pe cineva unde-l doare* = a spune cuiva în mod intenționat ceva neplăcut, supărător, dureros; a aduce în discuție un subiect neplăcut

pentru interlocutor. ♦ (Despre părți ale corpului, răni, lovituri) A produce cuiva o suferință fizică. ♦ Expr. *A-i durea* (pe cineva) *inima* (sau *sufletul*) = a-i părea (cuiva) rău, a fi mâhnit. *Nu-l doare* (*nici*) *capul* sau *nici capul nu-l doare* = nu se sinchisește, nu-i pasă, puțin îi pasă. 2. Fig. A produce cuiva o suferință morală; a mâhni, a întrista. — Lat. **dolere**.

DURĒRE, *dureri*, s.f. 1. Suferință fizică suportată de cineva. 2. Fig. Suferință morală; mâhnire, întristare. ♦ Loc. adv. *Cu durere* = îndurerat, trist. — V. **durea**.

DURERÓS, *-OĂSĂ, durerosi, -oase*, adj. Care provoacă sau exprimă durere (fizică ori morală). ♦ (Adverbial) Cu (sau de) durere; îndurerat. — **Durare** + suf. *-os*.

DURIFICĂ, *durific*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) face (mai) dur¹ (1), mai tare. — Din **dur¹**.

DURIFICĂRE, *durificări*, s.f. Acțiunea de a (se) *durifica* — V. **durifica**.

DURILÓN, *duriloane*, s.n. (Rar) Bătătură (2). — Din fr. **durillon**.

DURIT s.n. Mineral organic amorf, de culoare neagră-cenușie, dur și mat, component al cărbunilor de pământ. — Din fr. **durit**.

DURITĂTE, (3) *durități*, s.f. 1. Calitatea, însușirea de a fi dur¹ (1), proprietate a unui material prin care se exprimă gradul de rezistență la zgâriere, străpungere, deformare. 2. Proprietatea unei ape de a conține săruri (de calciu și magneziu) peste limita admisă pentru o apă potabilă sau industrială. 3. Atitudine, gest, vorbă plină de asprime, sau violență. — Din fr. **durété**, lat. **duritas**, -atis.

DURITĂ, *durite*, s.f. Diminutiv al lui *dură*. — **Dură** + suf. *-iță*.

DURLÍGI s.m. pl. (Reg.) Papuci de casă (din lână sau postav); târlici. — Cf. târlici.

DURMÍ vb. IV v. **dormi**.

DŪRO s.m. Veche monedă de argint spaniolă. — Din sp. **duro**.

DUROFLÉX s.n. Material flexibil și dur folosit în industria încălțămîntei. — **Dur¹** + **flex**[ibil].

DUROSCÓP, *duroscoape*, s.n. Aparat care servește la măsurarea durității unui metal. — Din fr. **duroscope**.

DURUÍ, *dúruí*, vb. IV. 1. Intrans. (Despre vehicule, roțile unui vehicul etc.; la pers. 3) A face zgomot mare în timpul mersului; a hurui. 2. Intrans. și tranz. Fig. A vorbi repede, fără întreruperi (și cu glas ridicat); a turui. — **Dur²** + suf. *-uí*.

DURUÍRE, *duruiri*, s.f. Acțiunea de a *duruí* și rezultatul ei. — V. **durui**.

DURUÍT, *duruíturi*, s.n. Faptul de a *duruí*; zgomot produs de ceva care duruie; huruit, huruitură, duruitură. — V. **durui**.

DURUITURĂ, *duruituri*, s.f. Duruit. [Pr.: *-ru-i-*] — **Durui** + suf. *-tură*.

DURŪT s.n. (Pop.) Faptul de a *durea*. — V. **durea**.

DUS¹ s.n. Faptul de a (se) *duce*; plecare. — V. **duce¹**.

DUS², *-Ă, duși, -se*, adj. 1. Plecat (fără a se mai întoarce); *p. ext.* mort. ♦ Expr. *A dormi dus* = a dormi foarte adânc. ♦ (Despre unități de timp și despre acțiuni) Trecut, dispărut (pentru totdeauna). ♦ (Despre ochi) Care este adâncit în orbite (de oboseală, boală, supărare etc.). 2. Fig. Desprins de realitate; absent, îngândurat. ♦ Loc. adv. și adj. *Dus pe gânduri* = îngândurat. — V. **duce¹**.

DUȘ, *dușuri*, s.n. 1. Instalație sanitară sau tehnică prin care se asigură țâșnirea reglabilă și concomitentă a mai multor jeturi mici de apă. 2. Ansamblu de jeturi de apă realizate cu ajutorul dușului (1); *p. ext.* spălare etc. făcută prin acest mijloc. ♦ Fig. Vorbă, veste, întâmplare neașteptată și neplăcută. — Din fr. **douche**.

DŪȘCĂ, *duști*, s.f. Cantitate de băutură (alcoolică) care se poate bea dintr-o singură înghițitură. ♦ Expr. *A da* (*de*) *dușcă* = a bea dintr-o singură înghițitură sau fără să se oprească. — Din sb. **dušak** (gen. *duška*).

DUȘGUBINĂ, *dușgubine*, s.f. Răscumpărare (în bani sau vite) percepută în Moldova și Țara Românească pentru comiterea unui omor, a unui adulter, pentru răpirea unei fete etc. — **De⁴** + **șugubină**.

DUȘMÁN, *-Ă, dușmani*, -e, s.m. și f., adj. 1. (Persoană) care are o atitudine ostilă, răuvoitoare față de ceva sau de cineva, care urăște ceva sau pe cineva; vrăjmaș. 2. Inamic (1) (în război). [Acc. și: (reg.) *dușman*] — Din t. **düşman**.

DUȘMÁNČĂ, *dușmanče*, s.f. Dușmană. — **Dușman** + suf. *-că*.

DUȘMÁNÉSC, *-EĂSCĂ, dușmănești*, adj. (Înv.) Al dușmanilor, privitor la dușmani. ♦ Dușmănos. — **Dușman** + suf. *-esc*.

DUȘMÁNÉȘTE adv. În mod ostil, cu dușmănie, ca un dușman. — **Dușman** + suf. *-ește*.

DUȘMÁNÍE, *dușmănesc*, vb. IV. Tranz. și refl. recipr. A avea sentimente de ură față de cineva (sau de ceva); a (se) urî. — Din **dușman**.

DUȘMĂNÍE s.f. Sentiment de ură față de cineva sau de ceva; relații pline de ură între persoane; vrăjmășie. — **Dușman** + suf. *-ie*.

DUȘMĂNÓS, -OĂSĂ, *dușmănoși, -oase*, adj. Plin de dușmănie, de ură; ostil, răuvoitor, dușmănesc. — **Dușman** + suf. *-os*.

DUȘUMEĂ, *dușumele*, s.f. Pardoseală de scânduri (a unei încăperi). — Din tc. **döşeme**.

DÚTCĂ, *dutce*, s.f. Monedă rusească sau poloneză de mică valoare, care a circulat și în Țările Române; veche monedă românească de argint. [Var.: **dúpcă** s.f.] — Din ucr. **dudok**.

DUTY-FREE, *duty-free-uri*, s.n. Magazin (aflat mai ales în aeroporturi) din care pot fi cumpărate mărfuri scutite de taxe. [Pr.: *diutifri*] — Cuv. engl.

DUUMVÍR, *duumvirii*, s.m. Magistrat din Roma antică însărcinat împreună cu altul să exercite o anumită funcție. [Pr.: *du-um-*] — Din lat. **duumvir**.

DUUMVIRÁT s.n. Funcția, autoritatea duumvirilor; perioadă cât era exercitată această funcție. [Pr.: *du-um-*] — Din lat. **duumviratus**.

DÚZĂ, *duze*, s.f. (Tehn.) **1.** Ajutaj. **2.** Filieră (pentru mătase). — Din germ. **Düse**.

DUZÍNĂ, *duzini*, s.f. Grup de douăsprezece obiecte de același fel care formează un tot. ⇨ Loc. adj. *De duzină* = care are o calitate inferioară; prost, mediocru. [Pl. și: *duzine*] — Din ngr. **duzina**. Cf. it. *dozzina*, fr. *dozaine*.

DVD, *DVD-uri*, s.n. Tip de disc optic folosit pentru stocarea unei cantități mari de date, mai ales materiale audiovizuale. — Abr. din engl. **D**[igital] **V**[ersatile] **D**[isk] < **D**[igital] **V**[ideo] **D**[isk].

DVORÍ, *dvoresc*, vb. IV. Intrans. (Inv.) A servi, a sluji la curtea unui domnitor sau a unui boier. — Din sl. **dvorití**.